

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_206168

UNIVERSAL
LIBRARY

ప్రథమ భాగము

కవిత్వము

మహాకవి శ్రీ శామి

బాలవ్యాస, తర్క, చాక్రవర్తి, వద

వారణాసి సుబ్రిహ్మణ్యము

భట్టవిల్లిగారి సుబ్రహ్మణ్యము శ్రీ వారణాసి సుబ్రిహ్మణ్యమునందు

ముద్రించబడి

ప్రకటింపబడినది.

శ్రీ గౌరవ శ్రీ శామి శ్రీ
భట్టవిల్లిగారి సుబ్రిహ్మణ్యము
ప్రకటింపబడినది

[ప్రముఖ : 1000]

15-11-56

శ్రీశామిసంకలితము]

[వెల : 3-0-0]

భానము:—

అదాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు,

బారువారి వీధి,

పితాపురం,

తూర్పుగోదావరి జిల్లా.

FORWORD.

By

Kavi Samrat Viswanadha Satyanarayana, M. A.

The story of this world is an eternal warfare between the forces of gods and demons, in another words, between theism and atheism. It is the history of two currents ever flowing parallel since the beginning of time. They run parallel but often collide. Sometimes his current and sometimes that, runs in spate and covers up the water of the other. Neither seems to tolerate this inundation. Each struggles hard to free itself from superimposition. The current of theism seems to resent more the inroad of the other. The other stream, though spasmodically, assumes large dimensions, it is by nature a smaller stream but its inundations are more devastating. Once in a decade or two the sacred river of theism comes in spate. But small streams yearly inundate. The parallel is complete.

At present, the phase of a theism has assumed uncontrollable proportions. The advocates of theism are now in small number and struggle hard to put their antagonists in check.

This book is an attempt to correct the incorrect and platitudinal way of thinking. This ancient land of India, subjected for two centuries to a tyranny, culturally foreign and fundamentally alien has suffered much from the imposition of atheistic ideas, in the theistic mould. As the king, so the people. Because of the dual nature of the foreign civilisation, and for people who wanted to fight it out, it has become a question slipping through the fingers and visible at the sametime. The target is ever oscillating, surpassing the patience of the concentration of even a good shot. A through unbeliever can be directly attacked and be brought to conviction, but not the semi-believer. He believes and yet does not believe, his mind being partially covered with ignorance and unargumentativeness. He refuses to be convinced. He does not completely decry your religion. He is rather a time-server, wishes to retain things that suit him and does away with inconvenient and irksome things. The shafts of theism are always aimed at this target but not at the other,

This book is a missile sharpened and well aimed at. The Lord says "to eject the bad and to sustain the good." He comes into this world again and again. Yes. He comes into this world when he is engrossed in the fear of total annihilation of the good. But this good is often eclipsed by currents of evil more often than in such times of abnormal calamity and the Lord is obliged to send his agents oftener into this world. There is one peculiarity in this agency. These agents are small luminaries, sometimes negligible from the point of view of the world, but potentially they are as great and profound as the Lord himself, because the Lord has only one missile and that is the Veda. Even the smallest agent he sends out into this world is fully equipped with that one weapon. Though it is one weapon, it is thousand-edged.

The semi-non believer is a very peculiar phenomenon. He is both a scholar and a lay man. The difference is so subtle that you are taken aback to find his disposition as that of a lay man, but for all appearances and equipments, you know him to be well-versed in the sacred lore. Buddhism has developed a great philosophy, as engrossing as that of the Vedic religion. And yet it is a religion for the lay man. Who is a lay man and what is a scholar? What is it that separates the two? Man is born rational and so argumentative. And argument is not final. This is laid down by Vyasa in the aphorism "TARAKA-PRATISTHANAT." What is asserted by Kapila is thrown out by Kanada. The high argumentative and intellectual faculties of even sages are erring. The debator who has the higher intellect carries the day and he in his turn is put down by another who is more intellectual.

It is ever like this and so Veda must be accepted as the final judgement. Asthika therefore is defined as one who believes in the Veda. Veda treats of the natural and the unnatural, the tangible and the intangible, the visible and the invisible. These semi-non-believers accept the verdict of the Veda, in the former things and deny it in the latter things. Vedapurusha said this and that. This you find cogent and the natural conclusion is that also must be cogent. But it does not suit you and so you give it up.

The aim of this book is to be a corrective of that semi-un-believer. The author is an agent of the Lord and what an agent is has already been stated. The author of this book, Sri Balavyasa Varanasi Subrahmanya Sastry, is a savant of Andhra Desa under whom scores of students have studied many Sastras. The book is a standing testimony for his being thousand-edged. He quotes copiously from almost all Sastras, Puranas and Samhitas, brings in the aptest quotations, marshals arguments in a matchless manner. For the use of the common man, he has translated all Sanskrit quotations. His Telugu prose style is lucid and easily understandable; but sometimes it cannot but be terse and rather difficult to follow. His commentary on the aphorism "Loka Vidwishtam parityajet Nachereth" is an example. The subtlety of the argument is too difficult to be understood, it cannot but be so. It can only be explained that way. For one who is untutored in the meshes of logic, some things always remain unattained. A great scholar is often prone to disregard the changes of life and the surges of fate. There must be something or that force of God, that is the creator and the sustainer in him for doing this kind of work, and this Balavyasa seems to have it in abundance. He has previously produced 4 volumes of criticism disproving the ungest and wayward acquisitions of the unvedic-minded people. That book is something like an axe applied to the branches but this book is a blow at the root of that vicious tree.

If one is tempted to find a trace of insufficiency in this book, it is as regards his criticism levelled against Buddhism. Buddhism is a religion widely read about nowadays from innumerable books written by Western scholars and his criticism of Buddhism mainly treats with the charges made against the four Schools of thought taken up by Sri Sankaracharya. And almost all doubts of the believer are cleared and all the questions of the doubters are answered. This is almost a compendium of the salient points of the Vedic religion. A part from many things, one great question is solved here, the one question that conjured up the bogey of the untrue chronology which has completely upset the balance of the stable traditional mind. It is about the date of Budha. The Western historians have purposely and wilfully shuffled the facts to bring out the magic card. Priest

the date of Budha is wrongly fixed and the Budha is construed as the starting point in the historicity of the Indian culture. A lone voice here and there is heard against it. In this book the questions of Budha including his historicity are widely discussed. There are many Budhas and the author advances many irrefutable arguments to show this. He quotes from Amarakosa. Amara himself was a Budhist. He mentions 18 names of Budha who is not Soudhodani. He has also given the names of the Budha who was the son of Suddhodana. A greater testimony cannot be found. If one stands for reason and is ready to be convinced, there must be no confusion after this evidence.

I must say, I am highly honoured by being asked to preface this book of extraordinary merits, coming from the hand of a scholar who is as well versed, as far as knowledge of the Letter is concerned, as the Lord himself.

Let people, who are oscillating between belief and disbelief draw solace from this book and be saved from the attacks of the virulent and aggressive un-believers.

Viswanadha Satyanarayana,

Vijayavada.

4-9-56.

Arsha Vidyabhushana
Sri Jatavallabha Purushotham, M. A.

Sri Varanasi Subrahmanya Sastri, the author of this book, "Astikatvam," is a topranking Scholar and a great critic whose talents are dedicated to the cause of Sanatana Dharma. His wide learning and deep erudition, his spotless character and his selfless concern for the elevation of his contemporaries from the Dharmica and Spiritual stupour into which they have fallen for reasons historical, are so well-known in Andhra Desha that any word from his pen will be read with the utmost respect. The present volume, I am sure, will evoke great admiration from the Pandit world and will be hailed as a saviour of the doubting and sceptic section of the Hindu Community.

Efforts have been made, from time to time, to clear the mist shrouding, periodically, the path of the Rishis. As the mist hiding the sun from our view is dispelled by the rays of that very sun, so the mist of scepticism, agnosticism and atheism shrouding the Arsha Path can be dispelled by an application of the rays of knowledge drawn from the Rishis themselves. Now the medium, through which those rays pass, is Sri Subrahmanya Sastry, who is pure and clear enough to transmit them faithfully and enable the contemporary sceptics to be drawn to the path of the sages. What Kumarila Bhatta did for his contemporaries by writing Tantravartika and Slokavartika and what Udayanacharya did for his contemporaries by his Kusumanjali, the same Sri Sastri is doing for his contemporaries by this monumental book.

It is to the credit of Sri Sastri that a large number of the younger generation of Pandits in Andhra Desa are his disciples. He has done not a little for keeping up the torch of Arsha culture in Andhra. His house at Pithapuram is verily a Gurukula. In the Gurukula of his house, many a student received not only spiritual and intellectual nourishment, but physical nourishment as well. Students going to Pithapuram for Sastraic studies were never worried about their boarding. Material fortune has not forsaken Sastriji, as it does many other Scholars. He reminds us of the Gita Verse "Suchinam Srimatam Gehe." He is no more an Acharya of his students of that category alone, but of a far wider circle of disciples extending over all parts of Andhra Desa, through his lectures and writings.

It is a matter for gratification and gratitude that all the wealth of scholarship and power of writing and speaking of Sastriji are harnessed to the noble cause of Vedic Dharma and Culture. The present work is a testimony not only of his learning and talent but also of our ancient method of logic and criticism which is adopted here with all its vigour and coercive force.

Jatavallabha Purushotham.

Satyanarayanapuram, VIJAYAVADA. 25-10-'56

విన్నపము.

మూడు శతాబ్దాలకు ముందు విశ్వగుణాదర్శమున వేంకటా
ధ్వరియను మహాకవి కలికాలమహిమ నిట్లు వర్ణించినాడు.

శ్లో. "హర్మ్యస్థాన మధర్మకర్మవితతే ద్దుర్మానధర్మాసనం

శాస్త్రస్తోమలలాటగూలిపిలయః శాంతి స్సవానా మపి,

ఆమ్నాయార్థవచస్సమాపనదినం, సంస్థా సదర్శావిధేః

అర్థాశాజనిభూ రభూ దినా మహానర్థావహోయం కలిః.

కలికాల మెట్టి దనః— అధర్మకృత్యములకు సౌధము; దురభి
మానమునకు ధర్మపీఠము. శాస్త్రములకు లయకాలము; క్రతువులకు
శాంతిపాఠము; వేదవాక్కులకు అనధ్యయనదినము; సజ్జనపూజకుహద్దు;
ధనాశకు పుట్టినిల్లు. ఇంతేకాదు. పెక్కనర్థములకు మూలకందము" అని.

వేనవిలో ఎండలు, వర్షాకాలమున వానలు, శీతకాలమున
చలియు విజృంభించుట ప్రకృతిసిద్ధమైనట్లే కలియుగమున అధర్మము
క్రమవృద్ధినందుటయు నై సర్గికము కావచ్చును. కాని యావజ్జీవత్తు
నకుఁ గలుగు శీతవాతాతపాదిపీడలను తప్పింపలేకున్నను, కంబళ
ఛతోపానహాదిసాధనములచే స్వవిషయమున నేని తప్పించుకొన
బుద్ధిమంతుఁడు యుత్పించుట సహజధర్మమైనట్లే, ధర్మాధర్మస్వరూప
మెఱిగిన పెద్దలు అధర్మము నరికట్టుటకై ధర్మస్వరూపము నెఱిగి,
తా నాచరించుటయే కాక, జిజ్ఞాసువులకు తెలుపుటయు నై సర్గికము.
కలికాలకాలుష్యము నట్లు వర్ణించిన యా వేంకటాద్వరి కవివరుఁడు—

శ్లో. "ఏతాదృశే కలియుగేపి శతేషు కశ్చి

జ్ఞాతాదరో జగతి యః శ్రుతిమార్గ ఏవ,

యత్కించి దాచరతి పాత్ర మసౌ స్తుతీనాం

క్లాఘ్యం దురాప మపి కిం న మరౌ సర శ్చేత్ ||

ఇట్టి కలియుగమందునై తమ నూలుమందిలో నేయొకడైనను
వేదమార్గమున నాదరము గలిగి, యే కొంచెము వేదధర్మము నాచరిం
చినను, ఎడారిలోని చిన్ననీటిగుంటవలె ఆ ధార్మికుఁడు క్లాఘాపాత్రుఁ
డగును" అనెను,

వైదికధర్మముల కళనిపాతముగా విజృంభించుచున్న నేటి విపరీత సిద్ధాంతములు కలిప్రభావమున వెలువడుచున్నవని గ్రహించియు నాస్తికత్వము నరికట్టుటకై నడుముకట్టుకొని నిల్చిన జగజ్జెట్టులు బ్ర॥ శ్రీ॥ వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలవారు. వీరాఱ్ఱ సంప్రదాయమున వేదశాస్త్రపురాణాదులఁ బరిశీలనపూర్వకముగా నధ్యయనించి, బోధించి, యాచరించుచు, లోకహితకాంక్షులై, ధర్మాధర్మస్వరూపనిరూపణ మొనర్పఁబూనిన కర్మయోగులు. వారే యీ “యాస్తికత్వ” గ్రంథ నిర్మాతలు. భారతగ్రంథముపై వెలువడిన వివిధ, విపరీత, విరుద్ధ, విచిత్ర, విమర్శముల నన్నిటిని తూర్పాఱఁ బట్టి భారతతత్త్వమును రీ భాగములుగల 1482 పుటల గ్రంథముగ రచించి భారతజాతి పరువు ప్రతిష్ఠ నిలిపిన బాలవ్యాస విరుదాంచితులు. అ ఇ ఉ ఙ్ఞులాదిగా ఆ భాష్యము వందలకొలఁది శిష్యులకు ఱ్ఱ సంప్రదాయమున బోధించిన కులపతులు. వ్యాకరణశాస్త్రమే కాక తర్క, వేదాంత శాస్త్రములను గురు శుశ్రూషాపూర్వక మభ్యసించినవారు ఋగ్వేదపండితుల నింట నిలుపుకొని తమ నలుపురు పుత్తులకు స్వశాఖాధ్యయనభాగ్యము నందించిన స్వధర్మతత్పరులు. భారతతత్త్వకథనమునకై అష్టాదశపురాణములు, సుపపురాణములు, మన్వాదిధర్మశాస్త్రములు, ఇవియవి యన నేల ? ఱ్ఱగ్రంథభాండాగార మంతయు ప్రత్యక్షరపరిశీలనపూర్వకముగాఁ జదివి, చదివినదాని సారము నంతయు నిస్సంస్కర్షముగా వెలునరించిన కారుణికులు. కావుననే చార్వాకమతానుయాయులగు వితండావాదులతో డిక్కొనఁ గలిగినారు. నేడు బౌద్ధమతప్రచారమునకై తలయెత్తుచున్న విచిత్ర సిద్ధాంతముల నన్నిటిని బరిశీలించి నిస్సారములని ధ్రువపఱచుటయే కాక, గౌతమబుద్ధుడే బౌద్ధమతాదిమస్సోష్ఠ కాఁడని బుద్ధనానాత్వమును బౌద్ధగ్రంథములనుండియే నిరూపించినారు. నిరాధారముగా నేవిషయమును నెందును చూపలేదనిన శ్రీ శాస్త్రిలవారి వ్యాఁతయందలి ప్రామాణికతనుగూర్చి వేఱ చెప్పట యెందులకు ?

ఈ గ్రంథము నేటి స్వతంత్రభారతమున వెలువడుచున్న, నాస్తికత్వ ప్రబోధక గ్రంథములందలి విషయములనెత్తి ఖండించి భారతీయుల సంప్రదాయము చెడకుండ సోపవత్తికముగా ఆస్తిక్యమును లోకులకుఁ దెలియఁ జూపుచున్నది. ఇంతకంటె ఈ గ్రంథమునుగూర్చి కాని, శ్రీ శాస్త్రులవారినిగూర్చి గాని వ్రాసి పాఠక లోకమున కడ్డుగా గాఢలఁచుకొనలేదు. ఇది 254 పుటలుగల చిన్న పుస్తకమైనను, విషయగాంభీర్యమునుబట్టి సముద్రమువలె నుండుటచే, నిట్టి యుత్తమ విమర్శగ్రంథముపై మాదృశు లుపోద్ఘాతము వ్రాయ సాహసమగుననియు, వేత్తలగు సజ్జనులు పక్షపాతము లేక సత్యము గ్రహించి యానందింతురనియు, నిష్పాక్షికబుద్ధులు, సత్యాన్వేషణ తత్పరులునైన ప్రతిపక్షులునైతము ఆర్షసిద్ధాంతములందలి వాస్తవము గ్రహించి, గౌరవహానిభయమునఁ బైకిఁగాకున్నమానె. అంతరంగముననైన నామోదింపక మానరనియు, కావున ఆప్తికజనులతోపాటు నాస్తికమతాసక్తులుగూడ శ్రద్ధగా పఠించి, యీ గ్రంథరచనకై శ్రీ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారు చేసిన పరిశ్రమమును గ్రహించి సౌజన్యము చూపఁగలరనియు విన్నవించుకొనుచున్నాను.

అ మ లా పు ర ము.
దుర్ముఖ మార్గశీర్ష శుద్ధ
దశమీబుధవాసరము.

}

ఇట్లు,
సు జ న వి థే యు డు
వెంపరాల సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

ఆస్తికతాయై నమః.

“శ్రీబాలవ్యాస” వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలుగారు వ్రాసిన “ఆస్తికత్వ” మను గ్రంథమును నే నామగాలాగ్రముగ జూచితిని. ఈ గ్రంథము ఆస్తికుల ఆస్తికతను వృద్ధిపరచుటయందును, నాస్తికత్వ మను అంధశ్శమును తొలగించి నాస్తికులనురూఢ మార్పు చేయుట యందును అత్యంతోపకారకమైనదని చెప్పుటలో యేనూత్రము అతి శయోక్తి లేదు. ఆస్తికతాప్రచారము చేయు పండితవరేణ్యులకు కూడ చాల నుపకారకముగనుండు గనుటలో సందేహము లేదు. అనేక గ్రంథములనుండి చక్కని యుక్తుల బ్రదిర్పించి నేటి కుయుక్తుల ఖండించి, ఆస్తికతను నిరూపించుటలో వీరి విమర్శనాశక్తి, బహుగ్రంథ దృష్టాంతము, వెల్లడి యగుచున్నవి. ఒక్కొక్కతరి వీరు నేటి విమర్శకుల ప్రశ్నలకు, వాటి సమాధానములను ప్రాచీనగ్రంథములలో ప్రదర్శించిన సందర్భము జూడ వీరి యాస్తికతామూలకమగు ఆర్తిని చూచి అంతర్యామి యగు భగవానుడే స్ఫురణ కలుగజేసెనని యని పించుచుండును. వేయేల యీ గ్రంథము అతాకికములగు సర్వలోక తత్సాధనముల చూపించుటయందు చతుర్భూతము. కాన యెల్లరు యీ గ్రంథమును చక్కగ జదివి చతుష్కర్మములై కృతార్థులగుదురుగాక.

స లూ రు. }

9-10-56

ఇట్లు.

మం డ లీ క వెం క ట శా స్త్రి.

శ్రీ పీఠికాపురమున కొన్ని సంవత్సరములు ‘బాలవ్యాస’ వారణాసి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు ప్రవచనము చేసిన శ్రీమద్భాగవతపురాణముయొక్క పరిపూర్తిసందర్భమున స్వస్తి శ్రీ మన్మథసం॥ మాఘ బ॥ విదియమొదలు జరిగిన శ్రీమద్భాగవతసప్తాహ మహోత్సవములో సమావేశితులగు పండితవరేణ్యుల—

అభిప్రాయము.

‘బాలవ్యాస’ బ్రహ్మశ్రీ వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిలవారిచే రచితమైన “ఆస్తికత్వము” అను సద్గ్రంథము నవలోకించితిమి. ఈ గ్రంథరాజము శుభిస్సృష్టిప్రమాణనిబద్ధమై, శుభిసమ్మతయుక్తులగు

బృంహితమై, ప్రాచీన- ఆధునిక- నాస్తికమతలతాలవిత్తమై, ప్రస్తుత కలికాలమున పాశ్చాత్యవిద్యాసంపర్కమున కొందరి బుద్ధుల నావరించియున్న నాస్తికవ్యవహాంధకారమును పారదోలునదై మధ్యందిన మార్తాండమండలమువోలె విరాజిల్లుచున్నదని నొక్కి వక్కాణించుచున్నారము.

ఎల్లరును ఈ సద్గ్రంథమును పఠించి అస్తికవ్యవహాంధులై ఐహికాముష్మిక సుఖముల నంది తరింతురుగాక. అని కోరుచున్నాము.

- 1 శ్రీ విద్యాశంకర భారతీస్వామి. (గాయత్రీపీఠాధిపతులు.)
- 2 అవధానిశిరోమణి, కాశీ కృష్ణాచార్యులు.
- 3 బులుసు అప్పన్న శాస్త్రి
- 4 ముదికొండ వేంకటరామశాస్త్రి.
- 5 విశ్వనాథ సత్యనారాయణ (కవిసమాజి.)
- 6 పిదపర్తి కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి.
- 7 వేంపరాల సూర్యనారాయణ శాస్త్రి.
- 8 లంక వేంకటరామశాస్త్రి.
- 9 లంక నరసింహశాస్త్రి.
- 10 వీరేశ్వర కృష్ణశాస్త్రి.
- 11 కల్లూరి సుబ్రహ్మణ్యదేవులు.
- 12 కల్లూరి వీరభద్రశాస్త్రి.
- 13 వాజపేయయాజుల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.
- 14 ధర్మాల సుబ్బరాయశాస్త్రి.
- 15 చిలుకూరి వాపయ్యశాస్త్రి.
- 16 జమ్మలమడక మాధవరాయశర్మ.
- 17 ముళ్ళపూడి నారాయణశాస్త్రి.
- 18 ప్రతాప హనుమచ్ఛాస్త్రి.
- 19 నారాయణభట్ల కృష్ణమూర్తి శాస్త్రి
- 20 కప్పగంతుల సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

విజ్ఞప్తి

“అత్యాపి భారణం శ్రేష్ఠం జంబూద్వీపే మహామునే!
యతో హి కర్మభూ రేషా హ్యతాన్యో భోగభూమయః ।
అత్ర జన్మసహస్రాణాం సహస్రై రపి సత్తమః ।
కదాచి లభతే జన్తు రానుష్యం పుణ్యసంచయాత్॥” (విష్ణుపు)
“ఆద్యకాలికయా బుద్ధ్యా దూరే శ్వ ఇతి నిర్భయాః ।
సర్వభక్ష్యా న పశ్యన్తి కర్మభూమి మచేతసః॥” (శాన్తి)
“నమో నమః కర్మభూమ్యై సుకృతం దుష్కృతం చ యత్ ।
యస్యాం ముహూర్తమాత్రేణ యుగై రపి న నశ్యతి॥” (స్తావమ్)

ఈ జంబూద్వీపములో కర్మభూమియైన భారతదేశమే శ్రేష్ఠమైనది. మిగిలినవి భోగభూములే. పుణ్యవిశేషమునుబట్టి ఎన్నివేల జన్మలకో ఈ భారతభూమియందు మనుష్యజన్మ లభించును. రేపటి సంగతి ఏమయిన గానిమృదునుచు తాత్కాలికదృష్టితో సర్వభక్షకులగుచు పాపభీతి లేక వ్యవహరించుచు ఈ కర్మభూమియొక్క ప్రభావమును గుర్తింపలేకున్నారు.

కృతము కాని, దుష్కృతము కాని, ఒక ముహూర్తకాల మాత్రము ఎక్కడ చేసినది యుగములకొలది అనుభవింపబడుచుండునో అట్టి కర్మభూమి యగు భారతభూమి వందనీయము.

అని యిట్లు మన అర్హగ్రంథములు మన భారతభూమియొక్క లోకోత్తరప్రశస్తి నుద్ఘోషించుచున్నవి. ఇట్టి కర్మభూమికి చెందిన భారతీయులు దూరదృష్టి కలిగి దుఃఖపేతు వగు దుష్కర్మను విడిచి సుఖపేతు వగు సత్కర్మ నాచరించుచు ఇహపరలోకసుఖము అనుభవింప నర్హులై యున్నారు.

వీరికి ఇది సత్కర్మ, ఇది దుష్కర్మ అని బోధించు ప్రమాణములు వేదశాస్త్రములు. వేదశాస్త్రనిర్ణయములకు బద్ధులై యుండియే అనాదికాలమునుండి ఐహికాముష్మికవ్యవహారములను మన భారతీయులు సుఖముగా సాగించుకొనుచు వచ్చినారు భారతీయుల ఐహికప్రవృత్తి అంతయు అముష్మికదృష్టితో సంబంధించి యున్నదే. ధర్మ- అర్థ- కామ- మోక్షములు నాలుగు పరస్పరానుబంధము కలిగి భారతీయుల వేదమతమందే యున్నవి.

ఇట్టి వేదమతము భారతదేశమునకు సహజమై భారతీయు లెల్లరకు అతివిశ్వాసపాత్రమై కోణకోణములలో వ్యాప్తమై నేటికిని విరాజిల్లుచున్నది. ఈ దేశము మతాంతరస్థుల పరిపాలనలో బడినది మొదలు పరిపాలకుల మతమును ప్రజలలో వ్యాపింపజేయు రాజనీతి నొకదాని నవలంబించి స్వమతాభినివేశము కల ఆయా పరిపాలకులు తమతమ మతమును నయమునను భయమునను ప్రజలచే నవలంబింప జేయుచు వేదమతదూషణములతో గూడిన పుస్తకములతో ప్రచారము గావించుటలో భారతీయులలో సంస్కృతభాషాభ్యాసము లేకుండ పోవుట, రాజకీయభాషాభ్యాసమే జీవనాధార మగుట, అందు వేద మతదూషణగ్రంథములనే చదువుట తటస్థించి క్రమముగా కొందరిలో పరమతపురస్కారము, స్వమతతిరస్కారము ఏర్పడినవి.

ఇట్టివారు స్వమతమైన వేదమతమును విడనాడి పరమతచ్ఛాయల నాశ్రయించి వేదమతమునకు చెందిన నియమములలోని కొన్ని నియమములనుమాత్రము వ్యవహారసౌకర్యముగా గ్రహించి ఒక్కొక్క పేరుతో ఒక్కొక్కసమాజమును కలకొల్పుచు వచ్చిరి. ఇవన్నియు పరస్పరభేదము కలిగి ఐకమత్యము లేకున్నవయినను వేదమతదూషణములో మాత్రము అన్నియు సైకమత్యము కలిగియున్నవి.

ఇన్ని మతాంతరములు శత్రుస్థానముగా దేనిని పరిగణించుచు పోరాడుచున్నవో ఆ వేదమతము నేటికిని భారతభూమిలో స్వస్వరూపముతో నిలబడి ఎట్టి ప్రతిఘటనలకును జంకక నియమబద్ధమైన ఐహికాముష్మికవ్యవహారములకు మూలమై విరాజిల్లుచుండుటకు దానికి గల ప్రమాణబలము, యుక్తిబలము, అనుభవబలము, ఈశ్వరానుగ్రహ బలముతప్ప మరేమి బలమున్నది ?

భారతభూమికి ఈశ్వరానుగ్రహీతమై సహజమై యున్నది వేదమతము. ఆగంతుకము లగు మతాంతరములును ఈ భారతభూమి నాశ్రయించినవి. అవి వేదమతమును విద్యేషించుటే అన్యాయము. దాని వాక్రమించుటనుగూర్చి చెప్పవలెనా ? ఏమతస్థు లామతధర్మము లవలంబించి తమ తమ హద్దులలో సంచరింపవలసియుండ వారందరును

వేదమతధర్మముల నిర్మూలింపబూనుట యేమిపని ? స్వశరీరాభిమానమువలె స్వమతాభిమానము దోషము కాదే. స్వదేశము పరుల ఆక్రమణమునకు లోనగునపుడు బుద్ధిమంతుల కుపేక్షణీయము కానట్లు, స్వమతము పరుల దూషణములకు పాలగునపుడు బుద్ధిమంతుల కుపేక్షణీయము కాదని చెప్పవలెనా ?

భారతభూమికి సహజమైన వేదమతము ఆస్తికమత మనబడును. వేద మప్రమాణము, ఈశ్వరుడు లేడు, జన్మాంతరము లేదు, చేసిన పుణ్యపాపములు ఫల మీయకుండపోవును విగ్రహారాధన వ్యర్థము. ఇత్యాదివాదములు కలవి నాస్తికమతము లనబడును. ఇట్టి వాదములను యుక్తిప్రమాణానుభవములతో నిరాకరించునట్టిది ఆస్తికమతము.

ఆస్తికమతాభిమానులు నిరాక్షేపముగా ఆస్తికసిద్ధాంతములను తెలిసికొని తమ విశ్వాసమును దృఢపరచుకొని నాస్తికవాదములకు మోసపోకుండుటకుగాను దిజ్ఞాత్రము పూర్వోత్తరభాగములుగా 'ఆస్తికత్వము' అను ఈ గ్రంథము రచింపబడినది. బుద్ధిమంతులు దీని నుపేక్షింపక శ్రద్ధతో చదివి స్వమతవిశ్వాసప్రకటనముతో వేదోక్త ధర్మాచరణముతో కృతార్థులు కావలసిన దనియే మావిజ్ఞప్తి.

మహాపాధ్యాయ, వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

—

విషయసూచిక.

విషయము	పేజీ	విషయము	పేజీ
శబ్దప్రామాణ్యము.	1	శబ్దకల్పమృతము-బుద్ధవాచాత్మ్యము	67
తేదప్రామాణ్యము.	3	వాగ్దశసమ్మత బ్రహ్మమాతృ భావ్య	
తేదస్వరూపము.	5	నిర్వచ్యుగ్రంథము-బుద్ధవాచాత్మ్యము	67
తేదప్రామాణ్యమునుగూర్చి అభి ప్రాయభేదములు.	9	శ్రీమద్వాగ్దశతము-బుద్ధావతారము	69
తేదము ప్రమాణము కాదనుకొనఁ సమాధానములు.	10	భగవదవతారమైన బుద్ధుని మతమున ఁబడింపఁ బోవుట భగవదవతారము	
అస్తికత్వమునకుగల ప్రమాణబలము	12	కాదా? అను ప్రశ్నకు సమాధానము	70
పునఃపర్యయములు	13	బుద్ధునియుపదేశములు శైలికమతస్థ	
ధర్మప్రకాశము	14	అతఁడెవఁడును కాఁ బోవుటకు	
ధర్మాధర్మ పరిజ్ఞానము	17	కారణములు	65
ధర్మమునుగూర్చి అభిప్రాయ భేదములు	22	బుద్ధుని విరుద్ధోపదేశములు- బౌద్ధుఁ నిద్దాంత భేదములు	77
లోకవిద్విషయముల పరిత్యాగ విచారము	33	తేదాంత దర్శనము-బుద్ధనిద్దాంత	
ధర్మమునుగూర్చి భిన్నాభిప్రాయము మతము కారణము	40	నిరసనము	80
చార్యాకమతము	43	గౌడపాదాచార్యునిది బౌద్ధమతము	
చార్యాకమతమునకు బృహస్పతి ప్రకర్తము డగుట	47	అనువారములకు సమాధానము	81
మాయామోహోపదేశము	49	బౌద్ధమతము. అత్మస్వరూపము	85
చార్యాకమత సిద్ధాంతములు	49	బౌద్ధుల విజ్ఞానాత్మవాదము నై	
చార్యాక వాదదోషములు	52	దోషములు	87
బౌద్ధమతము	54	అర్హత మతము	90
శ్రీమద్బ్రాహ్మణ్యము-బుద్ధమతనికడ	59	అర్హతమతసిద్ధాంతములు	96
బుద్ధుడు తేరు, గౌతమబుద్ధుడు తేరు అనుటకును, బుద్ధవాచాత్మ్యము తేరు గౌతమబుద్ధవాచాత్మ్యము తేరు అను టకును అమరికింపఁబడి సాక్ష్యము	63	అర్హతసిద్ధాంతములలోని దోషములు	97
ఛాందోగ్యోపనిషత్తు-దేశాత్మవాదము	64	చార్యాక బౌద్ధ అర్హతమతములకు వాస్తవికమతములు	98
మృతీవాగ్దశములే అపార్థమునట్టి వాస్తవికవాదములకు మూలాధారము	66	బుద్ధావతారము- ప్రయోజనము	104
		మతము అనుమాటకు అర్థము, మత భేదప్రకృతి కారణము	109
		మార్గప్రామాణ్యము- (సర్వమత సామరస్యము)	110

విషయము	పేజీ.	విషయము	పేజీ.
తైదికమతసిద్ధాంతములపై కొన్ని		తైదికమత సిద్ధాంతము	155
ఇతరుల ఆక్షేపములకు సమాధానములు - దేహాంతికాత్మకగుర్పి		జీవనిరూపణము	156
ఆక్షేపము	116	జీవప్రాణి పరస్పరసాహచర్యము	158
పరలోకమునుగుర్పి ఆక్షేపము	117	దేహేంద్రియమునకును పంచ	
శ్రీహర్షోక్తికి నేటిప్రత్యక్ష నిదర్శనము	118	భూతాత్మకములు - చైతన్యము వాని	
యనుదూతానాం భాగ్నిః	119	ధర్మము వారు అనువిషయము	159
గుహ్యది స్మృతిధర్మముగుర్పి		దేహమునువిడిచి జీవునితోకాటు	
ఆక్షేపము	120	తెడలిపోవు వర్గము	162
సమాధానము	121	వృక్షదులును పాగ్నిలతో అను	
పరమేశ్వరునిగుర్పి ఆక్షేపము	123	విషయము	164
సమాధానము	124	దితియొక్క గర్భస్థపిండము ఖండిం	
తైదికమతసిద్ధాంతములు - 1 వేదము		పబడినపుడు అది మరణింపకుండు	
అపారమేయము	124	టకును, విన్నిఖండములో అన్ని	
వేదమునకు కర్తలున్నట్లు కనపడు		జీవులగుటకును ఉపపత్తి	169
వేదవాక్యములకు తాత్పర్యము	126	కాయవ్యూహపద్ధతి	170
రస్త్రవాత్తికము - వేదానాపారమే		వాన్తికత్వ పుస్తకపరామర్శము, జీవుని	
యత్వ సమరసము	132	గుర్పి ఆక్షేపములకు సమా	
వేదముయొక్క స్వరూపః ప్రామాణ్యము		ధానము	172
అపారమేయత్యాధీనము	135	కాంతిపర్యము వాన్తికవాదఖండము	175
తైదికమతసిద్ధాంతము - మహ్యదిస్మృతి		బౌద్ధమతఖండన పరిస్తావము	177
కులు వేదమూలకములు	139	ఈజిప్టులోని సాపత్రుత్వమును	
తైదికతైదిక గ్రంథ కారవిభాగము	143	జన్మాంతరములో జీవుడనుభవించు	
ఋషులుచూపిన మార్గభేదములకు		టనుగుర్పి కంకాసమాధానములు	183
మనుజుల మతిభేదములకారణము	143	తైదికసిద్ధాంతములో సృష్టినితీయము	
“ఋషులు భంగుత్వాగియేవో వ్రాసి		లకు ప్రాణి కర్మ కారణమన్నపుడు	
వారు” అను మనస్సాక్ష్యపుస్తకము		సృష్టిమందా? కర్మమందా? అను	
యొక్క పరామర్శము	144	ప్రశ్నకు సమాధానము	191
శ్రోతిసిద్ధాంతరత్నప్రదీపిక -		మనుజుడుజేసిన కర్మకలన గల్గు	
భూభృమణభాగ్ని నిరసనము	151	విశేషములు	194
		మనుజుని తుణ్ణిపాపకర్మకు అగామి,	
		సంచిత, పాగ్రబ్ధవిభాగము -	
		చైతన్యబాధము	195

విషయము	పేజీ.	విషయము	పేజీ.
పాశ్చాత్యమనబడు చైతన్యముయొక్క ప్రభావము	196	మానవులవలన పూజల నీశ్వరుడవే క్షించునా ? అవేక్షించినవాడీశ్వరు డగునా ? అవేక్షింపనియెడలపూజ లేందుకు ? అను ప్రశ్నకు సమాధానము - 225	
పురుష కారమునకు లక్ష్యకర కర్మసిద్ధాంతములో బూర్విజన్మ సంస్కారము దుష్కర్మప్రవృత్తి మగుచుండ సత్కర్మప్రవృత్తి కూపమైన పురుష కారము సంభ వించునా ? అను ప్రశ్నకు సమా ధానము	200	మనుజుల పాపరట్నమును మార్చి లేనట్టి యీశ్వరునిది యేమి యీశ్వ రత్వము ? అను లక్ష్యము - కర్మ మాధానము 230	
పాపరట్నములను కలెందిన దుర్వాసనాం శమువలన పాపాంశముకూడ బురుష ప్రయత్నముచే ప్రతిహతమగునా ? అను ప్రశ్నకు సమాధానము -	206	దేవుడు లేడను నాస్తికత్వవాదిమాటలు - వానిపై సమాధానము 231	
పాపరట్నమునుభవింపక తప్పువుడు కాంతిజపదావాదులు సార్థకములా ? నిరర్థకములా ? అనువిషయమునుగూర్చి నిర్ణయము	211	కాంతినిపూర్వకప్రవృత్తి మానవులలో లేనిది జంతువులలోనున్నదనుటకు నిదర్శనము 233	
పాపరట్నముపై పడెన జాతక ఫలము వివాహాది కుముహూర్త ఫలమున మాన్యులెందునా ? అను ప్రశ్నకు సమాధానము -	216	దేవుడు లేడు, దేవుడు లేడు అను తలమాటలకు నాస్తికత్వవాది యిచ్చిన నిర్వచనము. దానిపై దోహద్యుటనము 241	
కర్మసిద్ధాంతములో పాపానికి కర్మ నశివే చి ధికంతుడు యుష్టా దులను జేయుచున్నయెడల పా పక్షగత ధికంతుడు స్వతఃకు దెట్లగును ? అను ప్రశ్నకు సమా ధానము	221	లక్ష్యగ్రంథములు - నాస్తికత్వమాన ములు 243	
		తదమకస్థులది మాధవిశ్వాసమా ? 248	
		తదమకస్థులలోని యెము - నియము ములు - వానిఫలములు 252	
		హిందూమత నశ్వమతములంతరము 254	

శ్రీ గురుభ్యో నమః.

శ్రీ మహాగణాధిపానమే నమః.

ఆ స్తి క త్వ ము.

శ్లో॥ జన్మాంతర లోకాంతర పరమేశ్వర పాప పుణ్య మోక్షాద్యాః |
విషయా యదనుస్యతా స్తస్యాస్తి కృత్య వివరణం కుర్తః॥

“అస్తి” అను బుద్ధికలవారిని ఆస్తికశబ్దము, “నాస్తి” అను బుద్ధికలవారిని నాస్తికశబ్దము చెప్పును. ఇది అప్రత్యక్షవిషయములకు సంబంధించిన బుద్ధిభేదమే కాని ప్రత్యక్షసిద్ధవిషయములకు సంబంధించినట్టిది కాదు. ప్రత్యక్షసిద్ధ విషయములలో వస్తుపరిస్థితిని బట్టి “అస్తి” అను బుద్ధియు, “నాస్తి” అను బుద్ధియు సర్వజనసాధారణమే.

ప్రతిప్రత్యక్షవిషయములలో ఆస్తిరు అనబడుచానికి ఏయేవిషయములందు ఆస్తిత్వబుద్ధియో నాయా నిషయములందే నాస్తికులనబడుచానికి నాస్తిత్వబుద్ధి. ఇదికి యీనాస్తిత్వబుద్ధి యేదో శాస్త్రీయ విషయములందో అచూరితయములందు ఆస్తిరులకు అస్తిత్వములేవి. వేదప్రామాణ్యవాగుల ఆస్తిరులు; తద్విరుద్ధులు నాస్తికులు.

ఇంద్రియములకు గోచరమగుటలేదని అశింద్రియవృత్తములందు నాస్తిత్వబుద్ధి కలిగియుండుట యుక్తము కాదను నిశ్చయ ఏ ఆస్తిరుల అస్తిత్వబుద్ధి వారణము.

—• శబ్దప్రామాణ్యము •—

ప్రత్యక్షవదార్థములను గూర్చి ఇంద్రియములెట్లు ప్రమాణములై అప్రత్యక్షవదార్థములను గూర్చి శబ్దమట్లు ప్రమాణము. ఒకవిషయము ప్రమాణమైనట్టి ఒకఇంద్రియమునకుమాత్రమే గోచరమై, మరియొక ఇంద్రియమునకు గోచరముకాకున్నను ఆవిషయము ప్రమాణసిద్ధ

మైనట్లు ఇందియగోచరము కానట్టి యేయే విషయము శబ్దప్రమాణ ప్రతిపాద్య మగుచుండెనో ఆయా విషయమెల్ల ప్రమాణసిద్ధ మేలకాక పోవును?

శబ్దప్రామాణ్య మంగీకరింపనియెడల లోకవ్యవహారమే లోపించును. శబ్దప్రామాణ్య మంగీకరింప మనువారు మాటలచేతను, గ్రంథ రచనచేతను తమ యభిప్రాయములను ప్రకటించుట మానరేమి ?

అప్రత్యక్షములగు పూర్వకాలవృత్తాంతములను ఉత్తరకాలము వారు శబ్దప్రమాణమునుబట్టియేకదా తెలిసికొనగలుగుచున్నారు.

వర్తమానకాలములోగూడ అప్రత్యక్షములగు దేశాంతరవిషయములను తెలిసికొని వ్యవహరింపగలుగుట శబ్దప్రమాణాధారముననేకదా !

“ఇద మన్థం తనాః స్మృత్స్విం శాంతేత భవనత్రయమ్ ।

యది శబ్దాహ్వానం శ్రీ రాసంసారం స దీప్యతే ॥”

అని అచార్యురూపి చెప్పినట్లు ఈప్రపంచములో సర్వార్థప్రకాశకమైన శబ్ద మను ప్రదీపమే అనియెడల భావనత్రయము అంధ కార బంధురమైపోవు ననుటలో సందేహ మున్నదా ?

కనుక కాలాంతర దేశాంతర లోకాంతర విషయములను, అప్రత్యక్షములు, అనూహ్యములు నయియున్నవానిని ప్రకాశింపజేయు అప్తవాక్యరూపమైన శబ్దము ప్రమాణమై వ్యవహారసిద్ధమై యున్నది.

యథార్థవాని ఆప్తుడనబడును. ఆప్తోచ్ఛరితము కానపుడు అంగూ వంచరోచ్ఛరితమైనపుడు శబ్దము ప్రమాణం గుట కలదు. కనుకనే లోకులు మాటలచే విషయనిర్ణయముచేయవలసి వచ్చినపుడు ఈ మాటలు ఎవ్వరు చెప్పిన వని వక్తను తెలిసికొనుచు ఆయన యోగ్యతా యోగ్యతలపై ఆధారపడుచుందురు. ఇట్లు అప్తవాక్యరూపమైన శబ్దము ప్రమాణమని తెలిసినది.

ప్రమాణశబ్దము ఆప్తోపదేశమనియు, పదార్థసాక్షాత్కారము కలవాడు ఆప్తుడనియు, అట్టి ప్రమాణశబ్దము దృష్టార్థకము, అదృష్టార్థకము అని రెండువిధములుగా నున్నదనియు న్యాయదర్శనములో చెప్పబడినది—

‘అప్రోపదేశ శృబ్దః’ సాక్షాత్కరణ మర్థస్యాప్తిః, తయా వర్తత
ఇత్యాప్తః ‘స ద్వివిధో దృష్టాదృష్టార్థత్వాత్’ యస్యేహ దృశ్యతేర్థ
స్య దృష్టార్థః, యస్యాఽముత్య ప్రతీయతే సోఽదృష్టార్థః ॥

దీనిచే ఐహికవిషయములను బోధించునట్లుదే ప్రమాణశబ్దమని
కాక, ఆముష్మికవిషయములను బోధించునదియు ప్రమాణశబ్దమే అని
విశదీకరింప బడినది.

వేదప్రామాణ్యము.

ఇక అప్రత్యక్షములు, అనుభూతులు నంబు కాంతర దేశాం
తర లోకాంతరములను సంబంధించినవై, లోకాలు గ్రహింపవలసినవై
యున్న విషయవిశేషములను యథాతథముగా వెల్లడింపగల అప్తు
డెవ్వడు? అట్టి అప్తవాక్యమేది?

అను ప్రశ్నకు సృష్టించిన సర్వజ్ఞుడగు భగవంతుడే అప్తుడనియు,
అట్టి అప్తుని వాక్యము వేదమే అనియు నైయాయికసిద్ధాంతము నను
సరించిన సమాధానము.

వివిధప్రపంచమును సృష్టించి పాలించునట్లు భగవంతుడు లోకు
లకు కర్తవ్యాకర్తవ్యముల నుపదేశింపవలసినవా డగుటచేతను, తన్మూల
ముననే నిగ్రహానుగ్రహపద్ధతులను తానవలంబింపవలసినవా డగుట
చేతను, దుష్టై యములైన తన స్వరూపస్వభావాదులను లోకులకు తానే
వెల్లడింపవలసినవా డగుటచేతను, సర్వార్థప్రాశకమైన వేదమును లోక
మున కనుగ్రహించియుండెను. అది మొదట బ్రహ్మను అనుగ్రహింప
బడినది. బ్రహ్మనుండి మహర్షులకు, చారినుండి అనుభులకు అభ్యయనా
ధ్యావనకృమమున గురుశిష్యపారంపర్యముగా లోకవ్యాప్తిని పొంది
నది. ఆవేదమే సృష్ట్యాదిప్రాప్తమై పురాణ-స్మారక-మహింసా-ధర్మ
శాస్త్రములచేతను, శిక్షా-వ్యాకరణాదిషడంగములచేతను వ్యాఖ్యా
తమై, మన్వాదిమహాపురుషపరిగృహీతమై, సుహార్షి ప్రవర్తతస్యై, మహా
రాజవరంజరాపరిచారిణియై, శోభితుసామనసానానైవితమై లోకంబునున్నది.

దురవగాహమైన వేదార్థమును, వేదస్వరూపమును ప్రతిపాదించుటకు-
జ్ఞాననిధులు, తపస్సంపన్నులు, వేదోక్తాచరణపరినిష్ఠితులు అగు ఋషు-
లచే వేదార్థవివరణరూపమున రచింపబడిన పూర్వోక్తపురాణాది విద్యా-
స్థానములే సమర్థములు. పరలోకాదులకు సంబంధించిన లోకవ్యవహార-
మంతయు వేదశాస్త్రాధారముననే నడచుచున్నది.

ధర్మాధర్మములు, న్యాయాన్యాయములు, పుణ్యపాపములు,
మంచితెడ్డలు అని లోకములో వాడుకొను మాటలన్నియు వేదశాస్త్ర-
నిర్ణయములకు సంబంధించినవే.

కూరిస్తవ్యభావులగు రాక్షసులుగూడ వేదోక్తవిధానము నవలం-
బించి చేసిన తపస్సులకు బ్రహ్మాదులు ప్రత్యక్షమై వారు కోరిన వరము
లిచ్చుచువచ్చినది వేదశాస్త్రనిర్ణయమునకు కట్టుపడియే. 'అన్య
మింద్రం కరిష్యామి' అనగలకత్తిని విశ్వామిత్రమహర్షికి కలిగించినది
వేదోక్తతపశ్చర్యయే.

అనేకకల్పజీవిత్యమేమి, అణిమాదిసిద్ధులేమి, దివ్యదృష్టియేమి,
శాపాసుగ్రహసామర్థ్యమేమి మూర్ఖులదేయూడదు హద్దులకు ప్రాప్తంప-
డనినది వేదోక్తతపశ్చర్యయే.

ఇట్టి జన్మకు ఇట్టి చర్య కారణమని, ఈఫలప్రాప్తికి యి-
సాధనమని, ఈకార్యమున కిది కారణమని, ఇది పుణ్యమని, ఇది పాపమని,
ఇది ధర్మమని, ఇది యధర్మమని అనేక దుష్టజ్ఞానవిషయములను లోకము
నకు బోధించుచున్నవి వేదశాస్త్రములే. "కనుకనే" తస్మా చ్చాస్త్రం
ప్రమాణం తే సార్యాకార్య వ్యవస్థితా" అనిభగవద్గీత బోధించుచున్నది.

గోవులు ఘోరేంద్రియమును బట్టియు, రాజులు ఛారులను
బట్టియు విషయములను గ్రహించునట్లు పండితులు వేదములనుబట్టి
విషయములను గ్రహింతురనియు, ఇతరులు కన్నులచేతనే గ్రహించు-
చుందు రనియు చెప్పబడినది--

'గావః పశ్యంతి గన్ధేన చక్షుః పశ్యంతి పండితాః ।

చక్షుః పశ్యంతి రాజానః చక్షుర్భ్యా మితరే జనాః ॥'

కనుకనే 'పితృదేవసుష్యాణాం వేద శ్చక్షు స్సనాతనమ్'

మనుష్యులకేమి, దేవతలకేమి, పితరులకేమి సనాతనమైన చదుస్సు
వేదమే అని మనుష్య బోధించియుండెను.

‘శ్రుతిస్మృతి మమైవాక్షే’ వేదశాస్త్రములు నా ఆజ్ఞలని భగ
వంతుడు చెప్పియుండెను.

ఇట్లు భగవదాజ్ఞారూపములును, మహాపురుషసేవితములును,
యోగజ్ఞేమదాయకములును, లోకానుగతములును అగు వేదశాస్త్ర
ములు పరమపరీమూలములని తేలినది.

—• పేద స్వరూపము •—

ధర్మ-బ్రాహ్మ-పృథివీదకమైనది పేదము. ఇది మంత్ర-శ్రుత్య
ణాత్మకమై యున్నది. ద్రవ్య-దేవతాపరీకాశకమై యున్నది మంత్ర
భాగము. విధి-అర్థవాదాది రూపమై యున్నది శాస్త్రాణభాగము.

అపస్తంబమహర్షి — ‘మంత్రశాస్త్రాణయో రైదనామాయమ్’

బోధాయనమహర్షి — ‘మంత్రశాస్త్రాణమిత్యాహుః’.

ఇట్లు విషయమహర్షిసమ్మర మగుటచే మంత్ర-శాస్త్రములు
రెండింటికిని వేదమున పేరు.

శాస్త్రాణభాగము పేదము కావనియు, పేదమున క
వ్యాఖ్యానమై యుండుటే హేతువనియు, శాస్త్రము పురాణాంధి
మనియు, శాస్త్రమునుదాని నామాంతరమే అది వేదము కావని అలు
పుచున్నదనియు కొందరు వ్రాసియున్న విషయముల నెత్తుకొని శ్రీ
కాళురామశాస్త్రిగారు ‘పురాణవర్మ’ అనుపేరికాంధముల విశే
షముగా చర్చించి ఖండించినారు. దాని సారాంశ ముంకర ప్రసిద్ధింప
బడుచున్నది—

(1) ఒక సంజ్ఞ మరియొక సంజ్ఞను త్రొక్కివేయదు గనుక వేదమును
నామమునకు శాస్త్రాణమును నామాంతరము బాధకము గాదు.

(2) వ్యాకరణ సూత్ర వ్యాఖ్యానమై యున్న పితంజలి
భాష్యము వ్యాకరణము కాదనుట, న్యాయసూత్రవ్యాఖ్యానమై
యున్న పాత్యాయనభాష్యము న్యాయశాస్త్రము కాదనుట

యెట్లు విరుద్ధమో అట్లే వేదవ్యాఖ్యానమయిన శాస్త్రహాణము వేదము కాదనుట విరుద్ధము.

- (8) శాస్త్రహాణభాగమును పురాణ మనుట విరుద్ధము. అశ్వలా యనసూత్రీ మిట్లున్నది—‘అథ స్వాధ్యాయ మధీయాత ఋచో యజూషి సామాని అథర్వాంగిరసో శాస్త్రహాణాని...ఇతిహాస పురాణాని’ గోపథపూర్వభాగము 2 ప్రహతకములో నిట్లున్నది— ‘ఏవ మిమే సర్వే వేదా నిర్మితాః...సశాస్త్రహాణా స్సోపనిషత్తాః సేతిహాసాః...సపురాణాః...’.

ఇక్కడ శాస్త్రహాణమును పురాణమును సేరుగా చెప్పుటచే శాస్త్రహాణము పురాణము గాదని స్పష్టము.

- (4) శాస్త్రహాణమునకు పురాణమునకు గల భేదము న్యాయదర్శన ములో నిట్లు చెప్పబడినది— ‘యజ్ఞ మంత్రీశాస్త్రహాణస్య లోకవృత్త మితిహాసపురాణస్య’ దీనినిబట్టి మంత్రీశాస్త్రహాణములలోని విషయము యజ్ఞమనియు, ఇతిహాసపురాణములలోని విషయము లోక వృత్త మనియు స్పష్టమయినది.

- (5) శాస్త్రహాణము వేదమే అను విషయము న్యాయదర్శనములో స్పష్టము. అక్కడ వేదప్రామాణ్యమును నిరూపించునపుడు వేదము — ‘అన్యతముగను, పరస్పరవిరుద్ధముగను, పునరుక్తిగను చెప్పుచుండుటచే నప్రమాణము’ అను పూర్వపక్షమును— ‘తద ప్రామాణ్య మస్మత్వ్యాఘాతపునరుక్తదోషేభ్యః’ అను సూత్రముతో జేసి యన్యతదోషవర్జితమిట్లు చేయబడినది—

‘వ్రతకామః స్త్రీతృప్త్యా యజేతేతి నేషట్ట సంస్థితాయాం వ్రతీ జన్మ దృశ్యతే దృష్టార్థస్య వార్తస్యాన్యతత్వా దదృష్టార్థ మపి వార్తమ్ ‘అన్నిహోత్రం జహాయా త్వర్గకామః’ ఇత్యాద్య నృతమితి జ్ఞాయతే.’

పుత్రేష్టిజేసిన పుత్రుడు కలుగు నని దృష్టఫలము చెప్పబడినది. పుత్రేష్టి చేసినను పుత్రుడు కలుగకుండుట ప్రత్యక్షము. దృష్టఫల

మన్వత్మైనపుడు అదృష్టఫలమును చెప్పు వాక్యములుగూడ అన్వతములే యని తెలియుచున్నది. అని.

ఇక్కడ అన్వతమున కుదాహరణముగా జూపబడిన రెండువాక్యములును జాహ్నుకములోనివే. జాహ్నుకము వేదముకానియెడల జాహ్నుకవాక్యములతో వేదమున కప్రామాణ్య మెట్లు ఆపాదింపబడును? కనుక జాహ్నుకము వేదమే. (ఈపుత్రేష్టిని గూర్చిన పూర్వపక్షముపై న్యాయదర్శనములో జెప్పబడిన సిద్ధాంతము ముందు తెలియగలదు.)

(6) ఒకప్పుడు దయానందసరస్వతికిని, రాజా శివప్రసాదునకును వేదమునుగూర్చి పత్రికావాదము జరిగినది. అందు జాహ్నుకము వేదముగాదని దయానందసరస్వతియను, తనమే అని శివప్రసాదును తాస్త్రార్థము జరిపి దానిపరిష్కారమునకు యూరపుచేళియుడు, సంస్కృతవిద్వాంసుడు, శాశికాంక్షియ పాఠశాలాధ్యక్షుడు నగు డాక్టరు 'జీవో'ను వారు కోరగా నున్నది వారి పత్రికావాదముపై తీర్పు వ్రాసి యాంగ్లాభాషలో ప్రకటించియుండెను. దాని స్వరూపమిది—

“వేదభాగములయొక్క ప్రామాణ్యమునుగూర్చి దయానందసరస్వతికిని, రాజా శివప్రసాదునకును జరిగినవివాదము— దయానందసరస్వతి జాహ్నుకములను, ఉపనిషత్తులను తిరస్కరించుచు సంహితలయొక్క ప్రామాణ్యమును అంగీకరించుచున్నారు. మనకు గలగ్రంథములను బట్టి పూర్వకాలమువారును, ఇప్పటివారును అగు హిందువుల మతవిశ్వాసమున కీపద్ధతి సమ్మతముగా లేనందున తాను కల్పించు భేదమును సమ్మతంప జేయుటకై దయానంద సరస్వతి ప్రామాణ్యములను చూపవలసియున్నారు.

వారు సంహితలు ఈశ్వరోక్తము అనియు, జాహ్నుకములు ఉపనిషత్తులు జీవోక్తములుమాత్రమే అనియు చెప్పుచున్నారు. కాని ఈయభిప్రాయమును వారు ఎట్లు బుజువు చేయగలరు? ఇది చూడగా కేవలమిది వారి యభిప్రాయమేగాని, యితరమేమియు గాదు.

సంహితలు స్వతఃప్రమాణములనియు, శాస్త్రాణములు, ఉపనిషత్తులు కేవలము పరతఃప్రమాణములనియు తమ యభిప్రాయముగా దెలుపుచున్న దయానందసరస్వతి యిప్పుడు చూపిన కారణముల కంటె బలవత్తరమైన యుపపత్తులను చూపనిదే యొప్పుకొనుటకు వీలులేదు.

రాజా శివప్రసాదు ఒకటి స్వతః ప్రమాణమైనచో రెండును స్వతఃప్రమాణము లెందుకు కాకూడదో, ఒకటి పరతఃప్రమాణ మైన పుడు రెండును అట్లే యెందుకు కాకూడదో? అని సరిగానే అడుగుచున్నారు. శాస్త్రాణములు ఉపనిషత్తులు గల వేదములు మాత్రమే అజ్ఞాతకాలమునుండి హిందువులచేత పవిత్రమైన ఉపదేశగ్రంథములుగా భావించబడుచుండుటచేత నీవిధముగా వేదము కానట్టి గ్రంథమును వేదముతో సమాన మని చెప్పుట కెవ్వరును ప్రయత్నింపరు.

శతపథశాస్త్రాణములోని (బృహదారణ్యకోపనిషత్తులోని)దయానందసరస్వతి యుదాహరించిన వాక్యమునుగూర్చి రాజా శివప్రసాదు చెప్పిన యధ్యంతరము సప్రమాణమని యంగీకరింపక తప్పదు. ఆవాక్యములోని యొకభాగము ప్రమాణమైనపుడు ఇతరభాగమును అట్లే యగును. అసంపూర్ణవాక్యము ఒకవాక్యమా? లేక వాక్యసమూహమా? అనునది వివాదాంశమునకు ఎంతమాత్రము సంబంధింపదు.

వేదముతో సుసంక్రమములుమాత్రమే చేరియున్నవనియు, శాస్త్రాణములు తరువాత చేర్చబడినవనియు, కాశ్యాననవాక్యము తెలియజేయుచున్నదని దయానందసరస్వతి చెప్పుటకు ఎంతమాత్రము వీలులేదు...

దయానందసరస్వతి శాస్త్రాణముల ప్రామాణ్యమును తిరస్కరించుచున్నారు. ఇతరములైన శతపథాదిశాస్త్రాణములకు నీవిధముగను భిన్నముగాని తైత్తిరీయసంహితలోని శాస్త్రాణములను గూర్చి యేప్రకారము వారు చెప్పుదురో? తైత్తిరీయశాస్త్రాణములోని అన్నిమంత్రములను వారు తిరస్కరించెదరా? 'టీవో'

ఇది 'పురాణవర్మలో'ని సారాంశము. దీనినిబట్టి 'కేవలసంహితయే వేదము; జాగ్రహ్మణములు, ఆరణ్యకములు, ఉపనిషత్తులు వేదము గావు' అనువారివాదము పరాస్తము.

—• వేదప్రామాణ్యమునుగూర్చి అభిప్రాయభేదములు •—

ఆర్ష సంప్రదాయానువర్తులందరును కర్మకాండ-ఉపాసనాకాండ-జ్ఞానకాండ-రూపముగా నున్న వేదమంతయు ప్రమాణమనియు, వేదార్థనిర్ణయమునకై ఋషికృతములైన పూర్వమీమాంసా-ఉత్తర మీమాంసాది-దర్శనములు, వేదాంగములు, పురాణములు, ధర్మశాస్త్రములు ఇవన్నియు ప్రమాణములే అనియు చెప్పుదురు. చెప్పటమాత్రమే కాదు. తమ ఆస్తికత్వమును రక్షించుకొనుచు గురుకులవాసము చేసి వాని నన్నిటిని అధ్యయనాధ్యాపనపద్ధతిలో బెట్టి యథాశక్తిగా ఆచరించుచున్నారు.

అన్యులు కొందరు— వేదములోని మంత్రభాగముమాత్రమే సప్రమాణమనియు, మిగిలిన పైనుదాహరింపబడిన వేదియు ప్రమాణములు కావనియు, మంత్రములకు తాము చెప్పనట్టిదే అర్థమనియు చెప్పుచున్నారు.

మరికొందరు— వేదములోని ఉపనిషత్తులు మాత్రమే ప్రమాణమనియు, మిగిలిన భాగము సప్రమాణము కాగనియు చెప్పుచు, తాము ప్రత్యేకత వహించి మిగిలినవి అసప్రమాణములను విషయములో పైవారితోనే ఏకీభవించుచున్నారు.

మరికొందరు— వేద సంతమాత్రము ప్రమాణముకాదో ప్రత్యేకత వహించుచు మిగిలినవి అప్రమాణమును విషయములో పైవారితోనే ఏకీభవించుచున్నారు. వీరిలో అవాంతరభేదములతో గొన్ని తెగలున్నవి.

ఇట్లు తమకు తోచినట్లు తలకొకవిధమున చెప్పుచు తమతమ బుద్ధులనే ప్రమాణముగా బెట్టుకొని పరమప్రమాణమై, బహుళమై యున్న విద్యాస్థానములనబడు. వైదికవాఙ్మయమును నిరసించువారు ఆస్తికత్వమునకు చెందినవారు కానేరరు.

'నాస్తికో వేదనిందకః' అని కదా మనుస్మృతివచనము.

—, వేదము ప్రమాణము కాదను శంకలపై చెప్పబడిన
సమాధానములు :—

వేదము ప్రమాణము కాదనిపింపగల శంకలను చూపి వాని
కన్నిటికిని సమాధానములు వేదభాష్యాదులలో చెప్పబడినవి.

ఇప్పటిచ్చట న్యాయదర్శనములోని యొకవిషయము మాత్రము
ప్రదర్శింపబడుచున్నది—

శంక యేమనగా—వేదములో ఐహికఫల మీయగలిగిన విధాన
ములు, ఆముష్మికఫల మీయగలిగిన విధానములు చెప్పబడినవి, అందు
'పుత్రకాముడు పుత్రేష్ఠిని చేయవలెను' అని చెప్పబడినది. పుత్రేష్ఠిని
చేసినపుడు సుతుడు కలుగకుండుట కనబడుచున్నది. ఐహికఫలములో
వేదవాక్య మనత్య సుగుటవలన ఆముష్మికఫలములోగూడ నట్టిదే
అగునుగనుక, వేద మప్రమాణము. అని.

దీనిపై చెప్పబడిన సమాధాన మేమనగా పుత్రేష్ఠివిషయమై వేద
మునకు అన్యతదోష మాపాదించరాదు. పుత్రోత్పత్తి కార్యములో
పుత్రేష్ఠి ఒక సాధనముగా చెప్పబడినది. సాధనముతోబాటు కర్త, క్రియ
కార్యసిద్ధికై అనన్యము. ఇచ్చట మాతాపితరులు కర్తలు; వారి సమా
వేశము క్రియ; పుత్రేష్ఠి సాధనము; ఈమూడును యథావిధిగా నున్న
పుడు పుత్రజన్మ. అని వైకల్య మేర్పడినపుడు వ్యత్యాసము.

పుత్రేష్ఠిని చేయు యజ్ఞమునుడు యోగ్యత లేనివాడైనపుడు,
నింద్యాచరణకలవాడైనపుడు, ముష్కమునకు పోషకాదిసంస్కారములలో
వైపరీత్య మేర్పడినపుడు, మంత్రమును న్యూనాధికములు స్వరవర్ణహీన
ములు అయినపుడు, దశాది హింస (తక్కువ) దురాగతద్రవ్యమయి
నపుడు పుత్రేష్ఠి వికల నుగును.

పుత్రోత్పత్తికి కారకులయిన స్త్రీపురుషుల శుక్రశోణితములలో
దోషము లున్నపుడు కర్మవైకల్యము కలుగును. సమావేశనక్రియలో
గూడ వైకల్య మూహ్యము.

ఇట్టి వైకల్యము లేవియు లేకుండి కర్మ-క్రియా-సాధనసంబంధి
యథావిధిగా నున్నపుడు పుత్రజన్మ కలిగి తీరును. లోకములో 'అర

ణిని మఢించుటవలన అగ్ని యుద్భవించును.' అను వాక్యమున్నది. ఇచ్చట మఢించు కర్త, మథనక్రియ, అరణి యథావిధిగ నున్న పుడు అగ్ని యుద్భవించును. వానిలో దేనియం దైనను వైకల్య మేర్పడినపుడుమాత్ర ముద్భవంపకుండును. అంత మాత్రమున ఆలౌకికవాక్య మప్రమాణ మయిపోయినదా? అట్టిదే పుత్రోష్ఠివాక్యముకూడను. అని. (న్యాయదర్శనము- అ.2 ఆ 1సూ 56)

ఇట్లు అప్రామాణ్యశంకను నిరసించి ప్రామాణ్యస్థాపనము అపై నిట్లు చేయబడినది—

విషనివారకములు, భూతనివారకములు, అగు మంత్రములు ప్రయోగింపబడినపుడు అర్థసిద్ధి అగుచున్నది.

వేదభాగమైయున్న ఆయుర్వేద ముపదేశించినట్లు, కర్తవ్యము అను చేసిన ఆకర్తవ్యములను వర్జించినపుడు అర్థసిద్ధి యగుచున్నది. ఇవి ప్రమాణము లగుటనుబట్టి వేదమునకు ప్రామాణ్యము సిద్ధించినది. తెలియనివారు తెలిసికొనుటకు ఆప్రోపదేశముకంటె గత్యంతరము లేదు. అప్పుడు భగవంతుడు; ఆప్రోపదేశము వేదము కనుక ప్రమాణము. అని. (అ 2. ఆ 1. సూ. 68) ఇది న్యాయదర్శనములోని విషయము. వైశేషికదర్శనములో నిట్లున్నది—

‘దృష్టానాం దృష్టప్రయోజనానాం

దృష్టానాం వే ప్రయోగోఽభ్యుదయాయ’ ।

దృష్టఫలార్థము చేయబడిన వేదోక్తకర్మ దృష్టఫలము కలుగ జేయకపోయినను అభ్యుదయకారి యగును. అని.

కనుక వేదప్రామాణ్యమున కభ్యంతరము లేదు.

వేదోక్తధర్మార్థములయొక్క ఫలము, ఆఫలములో తారతమ్యము లోకములో ప్రత్యక్షముగా కనబడుచున్నది. ఒకనికి సుఖజీవనము, ఒకనికి దుఃఖజీవనము, కొందరికి లోకపాలకత్వము, కొందరికి పశుపాలక త్వము ఈవిధముగా బుద్ధులలో, విద్వాలలో, ఆరోగ్యములలో, ఆయుర్దాయములలో, అన్నీదకములలో ఎన్నియో భేదములు అనివార్యములై కనబడుచున్నవి. దీనినిబట్టికూడ వేదప్రామాణ్యము ధృవమగుచున్నది.

ఇట్లు అనుభవబలముచేతను, ప్రమాణబలముచేతను, యుక్తి బలముచేతనూ వేదము ప్రమాణమని నమ్ముట ఆస్తికత్వము. అట్లు నమ్మకుండుట సాస్తికత్వము.

—* ఆస్తికత్వమునకు గల ప్రమాణబలము *—

వేదములు, తన్మూలకము ఋషిప్రణీతము అయియున్న వైదికవాఙ్మయము అష్టాదశ (18) విద్యాస్థానములుగా కీర్తింపబడి యున్నవి.

ఋగ్వేదము, యజుర్వేదము, సామవేదము, అధర్వవేదము అని చెప్పబడుచున్న వేదములు— 4.

శిక్ష, కల్పము, వ్యాకరణము, నిరుక్తము, ఛందస్సు, జ్యోతిషము అని చెప్పబడు వేదాంగములు— 5.

1 న్యాయదర్శనము, వైశేషికదర్శనము అని ద్వివిధమై యున్న న్యాయశాస్త్రము, 2 పూర్వమీమాంసాదర్శనము, ఉత్తరమీమాంసాదర్శనము అని ద్వివిధమైయున్న మీమాంసాశాస్త్రము, 3 ఉపపురాణ-మహాపురాణభేదమున ద్వివిధమైయున్న పురాణవాఙ్మయము, 4 మను-యాజ్ఞవల్క్య-పరాశరాధిస్త్వతిరుచునగు ఋషిత్వమైయున్న ధర్మశాస్త్రసముదాయము అను వేదాంగములు— 4.

సాంఖ్యదర్శన-పాంచరంగదర్శన-సామన్తదర్శనములు, శ్రీమద్భగవద్గీతా-మహాభారతములు, ధర్మసాస్త్రాంశములుగా పరిగణింపబడినవి.

ఆయుర్వేదము, ధనుర్వేదము, గాంధర్వవేదము, అర్థశాస్త్రము అని చెప్పబడు ఉపవేదములు— 4.

ఇవియే అష్టాదశవిద్యాస్థానములు. వీనిపై ఖాష్యములు, వ్యాఖ్యానములు, ఉపవ్యాఖ్యానములు, నిబంధనగ్రంథములు, మహాకావ్యములు విరాజిల్లుచున్నవి.

ఇట్లు అతివిస్తృతమైయున్న యావైదికవాఙ్మయమంతయు పురుషార్థప్రతిపాదకమై, ఆస్తికత్వమునకు బలపరచుచు, సాస్తికత్వమునకు నిరసించుచున్నది.

—• పు రు షార్థ ము లు •—

. ధర్మము, అర్థము, కామము, మోక్షము అని పురుషార్థములు నాలుగు. పురుషార్థము లనగా మనుష్యులచే కోరబడునవి యని యర్థము. ఇందు అనిత్యమైన విషయసుఖమునకు కామమనియు, నిత్యమైన నిరతిశయసుఖమునకు మోక్షమనియు పేరు.

ఇందు అర్థ-కామములు మనుష్యులు సహజముగా కోరునట్టివే. విషయసుఖరూపమైన కామమునకు సాధనముగా అర్థము కోరబడుచున్నదని లోకులను తెలిసిన విషయమే. సుఖమును కోరుటలో అధిక సుఖమును, అత్యధికసుఖమును, నిత్యసుఖమును కోరుట సహజము కనుక అట్టి నిత్యనిరతిశయసుఖమగు మోక్షముకూడ కోరబడునచే.

ఇక ధర్మమును కోరవలసిన పనియేమి ? అని శంక కలుగును. కోరబడుచున్న సుఖముగాని, దానికి సాధనముగా కోరబడుచున్న అర్థముగాని కోరినంతమాత్రమున ప్రతిమనుష్యునకును పొప్పించుచున్నదా ? ప్రయత్న మెంతచేసినను సిద్ధించుచున్నదా ? అందుచేత అర్థ-కామపొప్పికి కోరిక, పురుషప్రయత్నము ఇంతమాత్రమే కారణము కాదు. కారణాంతర మున్నది. దానిలోపముచే నిది సిద్ధింపలేదు. అని సర్వసాధారణముగా తోచుచునే యున్నది. ఆ కారణాంతరమే ధర్మము. కనుక అర్థకామముల సపేక్షించువాడు వానికి సాధనమైన ధర్మమును అపేక్షింపవలసినవాడే.

కనుక నే—‘ధర్మా దర్థ శ్చ కామ శ్చ స కిమర్థం న సవ్యతే’ అని మహాభారతవచన ముద్ఘోషించుచున్నది.

ఇట్లు సుఖవిశేషరూపమైన కామ-మోక్షములు రెండును ఫలములుగను, ధర్మార్థములు రెండును వానికి సాధనములుగను నుండుట చేత మరి యేకోరికలైనను ఈనాలుగింటిలోనే అంతర్భూతము లగుటను బట్టి పురుషార్థములు నాలుగని పరిగణింపబడినవి.

ఇందు ధర్మాచరణము చిత్తశుద్ధికిని, అర్థార్జనము దేవతారాధనకును, కామమనబడు విషయసుఖసేవనము కేవలమాత్రమునకును, వినియోగించుకొనుచు మోక్షమును పొందుట ఉత్తమమార్గము.

ధర్మాచరణము అర్థసిద్ధికిని, అర్థము కామమనబడు విషయసుఖ పాప్రిప్తికిని, విషయసుఖ సేవ ఇంద్రియతృప్తిఫలకముగను వినియోగించి మోక్షమునకు దూరమైపోవుట అధమమార్గము.

ధర్మాచరణముకూడలేక అర్థ-కామములే పురుషార్థము అని వ్యవహరించుట అధమాధమము.

ఇట్టి పురుషార్థచతుష్టయములో ధర్మమునుగూర్చి ధర్మశాస్త్రము, అర్థమునుగూర్చి అర్థశాస్త్రము, కామమునుగూర్చి కామశాస్త్రము, మోక్షమునుగూర్చి మోక్షశాస్త్రము ఋషిప్రణీతములై యుండి లోకులకు బహువిషయములను బోధించుచున్నవి. ఆబోధించుటలో ధర్మమే అర్థకామాదులకు మూలభూతమని చాటుచున్నది.

ధర్మప్రశంస.

మను-యాజ్ఞవల్క్య-విష్ణు-యమ-అశ్వరో-వసిష్ఠ-దక్ష- సంవర్త- శాతాతప-వరాహర-గౌతమ-శంఖ-లిఖిత-హారీత-ఆపస్తంబ- ఉశనో- వ్యాస-కాత్యాయన-బృహస్పతి-దేవల- నారద- వైతీనసి ప్రభృతు లచే రచింపబడియున్న ధర్మశాస్త్రములు వర్ణాశ్రమధర్మప్రతిపాదకములై ధర్మప్రశంసనే చేయుచున్నవి.

ఇతిహాసము లనబడు శ్రీమద్రామాయణ- మహాభారతములు ఉదాహరణ- ప్రశ్నయదాహరణములతో విపులముగా ధర్మప్రశంసనే చేయుచున్నవి.

బృహస్పతి-పార్థ-వైష్ణవ-శైవ-భాగవత-నారదీయ- మార్కం- డేయ-ఆగ్నేయ-భవిష్య-బ్రహ్మవైవర్త- లెంగ-చారాహ- స్కాంద- వామన-కౌర్మ-మాత్స్య-గారుడ-బ్రహ్మాండ- వామకములగు అష్టాదశ మహాపురాణములును, ఉపపురాణములును బహునిదర్శనములతో ధర్మప్రశంసనే చేయుచున్నవి.

కామశాస్త్రము— "అనోయ్యాననుబద్ధం పరస్పరస్యాననుబ ఘాతకం త్రివర్గం కేవేత" అర్థకామములను సేవించుట ధర్మమునకు హాని కలుగదెబ్బతినే ఇరుగవలయుననుచు ధర్మప్రశంసనే చేయుచున్నది.

నీతిశాస్త్రము— కుకృనీతి—“సుఖం చ న వినా ధర్మా త్తస్మా ధర్మపరో భవేత్” సుఖము ధర్మమూలకమే కాబట్టి మనుజుడు ధర్మ పరుడై యుండవలెను. అనుచు ధర్మప్రశంసనే చేయుచున్నది.

అర్థశాస్త్రము— ‘త్రయీధర్మ శృతుర్జ్ఞాం వర్జానా మాశ్రమా ణాం చ స్వధర్మస్థాపనా దౌపకారికః’ అనుచు వేదోక్తధర్మము వర్జా శ్రమములను స్వధర్మమందు నిలుపుచు లోకోపకారక మగుచున్నదని ధర్మప్రశంసనే చేయుచున్నది.

ఇట్లు విస్తృతమైన వైదికవాఙ్మయములోని వివిధగ్రంథములును ఏకవిధముగా ధర్మమును ప్రశంసించుచున్నవి.

ధర్మాధర్మములవలన కలుగు ఫలము లిట్లు చెప్పబడినవి—

“ఏక ఏవ సుహృద్ధర్మో నిధనేఽప్యనుయాతి యః ।

శరీరేణ సమం నాశం సర్వ మన్యద్ధి గచ్ఛతి ॥

న సీద న్నపి ధర్మేణ మనోఽధర్మే నివేశయేత్ ।

అధార్మికాణాం పాపానా మాశు పశ్యన్నిపర్యయమ్ ॥

మరణించినపుడు శరీరముతోఁగాటు సర్వము నశించునదే. వెంట వచ్చునదిమాత్రము తన ధర్మమొక్కటియే. అట్టి ధర్మము నాచరించుట కష్ట మనిపించినను అధార్మికుల పాపఫలములను ప్రత్యక్షముగా జూచుచున్న మనుజుడు తన మనస్సు అధర్మమందు ప్రవర్తింపకుండ జేసికొనవలెను.

‘ధనాని భూమౌ పశవ శృగోష్ఠే భార్యా గృహద్వారి జనాఃశ్మశానే ।

దేహ శ్చితాయాం పరలోకమార్గే ధర్మానుగో గచ్ఛతి జీవ ఏకః” ॥

జీవుని పరలోకప్రయాణకాలములో ధనధాన్యములు, పశువులు అవి యున్నచోటనే యుండిపోవును. భార్య గృహద్వారవర్యం తము సాగనంపును. స్వజనము శ్మశానవర్యంతము సాగనంపును. దేహము చితియందుండిపోవును. ఇట్లు అసహాయుడైన జీవునకు తన ధర్మ మొక్కటియే సహాయముగా పోవును.

“ధర్మా ద్దాజ్ఞం ధనం సౌఖ్య మధర్మా ద్దుఃఖసంభవః ।

తస్మా ధర్మం సుఖార్థాయ కుర్యాత్పాపం చ వర్జయేత్” ॥

ఇహలోకములో రాజ్యము, ధనము, సుఖము వారివారికి కలుగుచున్నవి వారు చేసిన ధర్మమునుబట్టియే. దుఃఖము వారు చేసిన అధర్మమును బట్టియే కలుగుచున్నది. కాబట్టి సుఖవడగోరువాడు అధర్మమును వర్జించి ధర్మమునే ఆచరింపవలయును.

"వ్యాధి ర్విత్తవివాళః ప్రియవిరహో దుర్భగత్వ ముద్వేగః ।

సర్వత్రా శాభంగః స్ఫుటం భవత్యకృతపుణ్యస్య ॥

యదై వ్యరూప్య మనర్థతా వికలతా నీచే కులే జన్యతా

దారిద్ర్యం స్వజనా చ్చ యత్పరిభవో మార్భ్యం పరపేష్యతా ।

తృష్ణా లౌల్య మనిర్వృత్తిః కుశయనం కుస్త్రీ కుభోజ్యం రుజః

సర్వాః పాపమహీరుహస్య మహతో వ్యక్తం ఫలం దృశ్యతే ॥"

వ్యాధి, విత్తహీని, ప్రియవియోగము, ఆశాభంగము, కురూ పము, నీచజన్మ, దారిద్ర్యము, పరాభవము, మార్భ్యత, ఆత్మాశ, ఇత్యాదులన్నియు పాపమహావృక్షముయొక్క పరిత్యక్షఫలములు.

"అధర్మే ధైర్యతే తావ త్తతో భద్రాణి వశ్యతి ।

తత స్సపత్నాః జయతి సమూలం చ నివశ్యతి ॥"

అధర్మవరుడు మొదట అభివృద్ధిగనే యుండును. అతనికి మంచియే కనబడుచుండును. అధర్మబలమున తన శత్రువులను జయించు చుండును. తుదకు (రావణ దుర్యోధనులవలె) సమూలముగా నశించును.

"దేవతా మునయో నాగా గన్ధర్వా గుహ్యకా స్తథా ।

ధార్మికం పూజయ స్తీహ న ధనాధ్యం న కాముకమ్" ॥

దేవతలుగాని, మునులుగాని, మహాపురుషులెవ్వరుగాని ధార్మికునే పూజింతురు. ధనాధ్యుని, కాముకుని పూజింపరు. అర్థకామములలో మగ్నుడై నకొలది లోకములో అపూజ్యతఃకర్మాచరణములో మగ్నుడై నకొలది పూజ్యత.

వేదవాక్యములుగూడ నిట్లున్నవి—

'ధర్మో విశ్వస్య జగతః ప్రితిష్ఠా । లోకే ధర్మిష్ఠం ప్రజా ఉప

సర్పన్తి । ధర్మేణ పాప మవనుదతి । ధర్మే సర్వం ప్రీతిష్ఠితం । తస్మా
ధర్మం వరమం వదన్తి'

దీనినిబట్టి ప్రపంచమునకు ధర్మమే ఆధారమై యున్నదని, ఇహ
పరలోకసౌఖ్యములకు ధర్మమే ప్రధానకారణమని స్పష్టమయినది.

ఇట్టి ధర్మముయొక్క స్వరూపమేమి ? అధర్మముయొక్క
స్వరూపమేమి ? దీని పరిజ్ఞానమెట్లు ? అను విషయము తెలిసికొన
వలసియున్నది.

—• ధర్మాధర్మ పరిజ్ఞానము •—

ఆపస్తంబధర్మసూత్ర మిట్లు నిర్దేశించుచున్నది—

'న ధర్మాధర్మా చరత ఆవగ్ం స్వ ఇతి న దేవ గన్ధర్వా న పితర
ఇత్యాచక్షతేఽయం ధర్మోఽయ మధర్మ ఇతి' వ్యాఖ్యా— 'ప్రత్య
క్షాదే రగోచరా ధర్మాధర్మా, కిన్తు నిత్యనిర్దోషవేదావగమ్యా,
తదభావే తస్మాదధర్మశాస్త్రావగమ్యా వితి'

ధర్మాధర్మములు ప్రత్యక్షగోచరము లగుటకు అవి గోచ్యాఘ్రి
ములవలె సంపరించుచున్నవి కావు. దేవతలు ఇది ధర్మము, ఇది అధ
ర్మము అని నచ్చి చెప్పరు. కనుక నిత్యము, నిర్దోషము అగు వేదమును
బట్టియు, వేదమూలకములైన ధర్మశాస్త్రములనుబట్టియు, తెలిసికొన
వలసినవే ధర్మాధర్మములు. అని.

ధర్మశాస్త్రములు వేదమూలకములైనయెడల ధర్మశాస్త్రము
లలో చెప్పబడిన ధర్మము లన్నియు వేదములలో గనబడుట లేదేమి ?
అని శంకింతురేమో ! దీనికి సమాధానమును ఆపస్తంబమహర్షి
యిట్లు చెప్పెను—

'జాగ్రహ్మణోక్తా విధయస్తేషా ముత్సన్నాః పాతాః ప్రయోగా
దనుషీయస్తే.'

వ్యాఖ్యా— విధియన్త ఇతి విధయః కర్మాణి, తే సర్వేఽపి స్థారా
అపి జాగ్రహ్మణే ష్వేహోక్తాః, నన్విదానీం జాగ్రహ్మణాని హోవ
లభ్యస్తే । సత్యం, తేషా ముత్సన్నాః పాతాః అధ్యేత్యదౌర్బల్యాత్,
కథంతర్హి తేషామస్తిత్వం? ప్రయోగాదనుషీయస్తే । ప్రయోగః

స్మృతిః స్మృతినిబంధ మనుష్ఠానం చ । తస్మాత్ బ్రాహ్మణా న్యనుమీ
యంతే మన్వాదిభి రుపలక్షానీతి । కథ మపరథా స్మరేయ రను
ష్ఠేయ ర్వా సంభవతి చ తేషాం వేదసంప్రయోగః ॥

అనగా మన్వాదుల స్మృతులనుబట్టియు, లోకములో తన్మూలక
మైన అనుష్ఠానమునుబట్టియు వేదభాగము కొంత పాఠములేక ఉత్సన్న
మైన దని తెలిసికొనవలెను. అని తాత్పర్యము. కనుక స్మృతు లన
బడు ధర్మశాస్త్రములు వేదమూలకములే.

నాస్తి కాదివాదములకు మోసపోవద్దనికూడ చెప్పెను—

'దుష్ప్రలింభ స్యాత్ కుహక-శఠ- నాస్తిక- బాల- వాదేషు'
వ్యాఖ్యా-కుహకాదివాదేషు వంచితోఽపి న స్యాత్ । తద్వశో న
స్యా దిత్యర్థః ॥

నాస్తి కాదులవాదములకు లోబడి మోసపోవద్దు అని.

కామశాస్త్ర మిట్లు బోధించుచున్నది—

'శాస్త్రస్యానభిశంక్యత్వాత్...కవచి త్ఫలదర్శనాత్.....చ
ధర్మా నితి వాత్సావనః'

వ్యాఖ్యా—'ధర్మస్యాఽలౌకికత్వాత్ శదభిధాయకం శాస్త్రం
యుక్తమ్ । తచ్ఛాస్త్రమ్...వేదాఖ్యమ్...అదుష్ట మనభిశంకనీయమ్'

ధర్మము అప్రత్యక్షమునక ధర్మమును నిరూపించు వేదాత్మక
శాస్త్రము నిర్దుష్టము, నిరాశేషము గనుక వేదోక్త ధర్మముల నవశ్య
మాచరింపవలసినది. ఇవి వాత్సావనమహర్షి యొక్క ఉపదేశము. అని.

పూర్వోపాసాదర్శనము— 'చోదనాలక్షణోఽర్థో ధర్మః' వేద
ముచే విధింపబడి శ్రేయస్సాధనమైనట్టిది ధర్మము; నిషేధింపబడినది
అధర్మము. అని.

ఘోషేంద్రియగ్రాహ్యమైన గంధమునుగూర్చి ఘోషేంద్రి
యమే ప్రమాణమైనట్లు వేదవాక్యగ్రాహ్యమైయున్న ధర్మమును
గూర్చియు, అధర్మమునుగూర్చియు వేదమే ప్రమాణ మగుటచేత వేద
మూలకమే ధర్మాధర్మబుద్ధిజ్ఞానము అని తెలుపుచున్నది.

వేదాంతధర్మనము—‘శరీరం వాచికం మానసం చ కర్మ శ్రుతి
స్మృతసిద్ధం ధర్మాఖ్యం, యద్విషయా జిజ్ఞాసా ‘అథాఽతో ధర్మ
జిజ్ఞాసా’ ఇతి సూత్రితా, అధర్మోఽపి హింసాదిః పృతిషేధచోదనా
లక్షణత్వా జిజ్ఞాస్యః పరిహారాయ ।

తయో శోచదనాలక్షణయోః అథాఽసర్థయోః ధర్మాఽ
ధర్మయోః ఫలే ప్రత్యక్షే సుఖదుఃఖే శరీరవాఙ్మనోభి రేవోప
భుజ్యమానే విషయేన్ద్రియసంయోగజన్యే బ్రహ్మాదిషు స్థావరా
స్తేషు ప్రసిద్ధే ।

మనుష్యత్వా దారభ్య బ్రహ్మాస్తేషు దేహవత్సు సుఖతారతమ్య
మనుశ్శ్రుతే । తతశ్చ తద్దేహే ధర్మస్య తారతమ్యం గమ్యతే ।
ధర్మతారతమ్యా దధికారితారతమ్యమ్... తథా మనుష్యాదిషు
నారకస్థావరాస్తేషు సుఖలవః చోదనాలక్షణధర్మసాధ్య పవేతి
గమ్యతే తారతమ్యేన వర్తమానః ।

తథా ఊర్ధ్వం గతేషు అథోగతేషు చ దేహవత్సు దుఃఖతార
తమ్యధర్మనాత్ తద్దేహో రధర్మస్య పృతిషేధచోదనాలక్షణస్య
తదనుష్ఠానమునాం చ తారతమ్యం గమ్యతే ।

శరీరముచేతను, వాక్కుచేతను, మనస్సుచేతను చేయబడుచుండు
కర్మకే ధర్మమని, అధర్మమని పేరు. అది వేదశాస్త్రవిహితమైనప్పుడు
ధర్మ మనబడును. వేదశాస్త్రనిషిద్ధమైనప్పుడు అధర్మ మనబడును.
అనగా ‘సత్యం వద’ ‘ధర్మం చర’ ఇత్యాదివిధముగా విధింపబడినది
ధర్మము. ‘నాన్యతం వదేత్’ ‘న పరదారాఽగచ్ఛేత్’ ఇత్యాదివిధముగా
నిషేధింపబడినది అధర్మము.

అట్టి ధర్మాధర్మములయొక్క ఫలములే ప్రత్యక్షము లగుచున్న
సుఖదుఃఖములు. అధర్మాధర్మములు శరీరముచే చేయబడినవైనపుడు
ఆ సుఖదుఃఖములు శరీరముచే (వ్యాధ్యాదిరూపమున) అనుభవించబడును.
వాక్కుచే చేయబడిన వైనపుడు ఆ సుఖదుఃఖములు వాక్కుచే కటు
భాషణాదిరూపమున అనుభవించబడును. మనస్సుచే చేయబడినవై
నపుడు సుఖదుఃఖములు (మనోవ్యధాదిరూపమున) అనుభవించబడును.

మనుష్యుడు మొదలు పైబ్రహ్మపర్యంతము సుఖతారతమ్యము చెప్పబడినది. అది సుఖపాతువగు వారివారి ధర్మముయొక్క తారతమ్యమునుబట్టి వచ్చినదే. అధర్మతారతమ్యమునకు కారణము అధికారి తారతమ్యమే.

మనుష్యుడు మొదలు దిగువ స్థావరాది పర్యంతము గోచరించు సుఖలేశతారతమ్యముకూడ ధర్మతారతమ్య—అధికారితారతమ్యము లనుబట్టి వచ్చినదే.

అట్లు గోచరించుచున్న ముఖతారతమ్యముకూడ వాంఛనీయ అధర్మతారతమ్యమూలకమే. అని.

దీని ఫలితార్థము—శ్రుతిస్మృతులలో విధింపబడినది ధర్మము; నిషేధింపబడినది అధర్మము. ఆధర్మాధర్మములు శరీరవాఙ్మనఃకృతకర్మ రూపములు. వాని ఫలముల శరీరవాఙ్మనఃస్ఫులద్వారా స్రోత్యడుముగా అనుభవింపబడు సుఖదుఃఖములు. అని.

ఇట్లు ధర్మాధర్మముల స్వరూపవలన, ప్రమాణము, ఫలము నిరూపింపబడినది.

ఈ ధర్మాధర్మములకే అదృష్ట—దురదృష్టములనీ, సుకృత—మిక్కిలములనీ, పుణ్య—పాపము లని చెరు.

లోకములో సుఖపడువానిని చూచి అదృష్టవంతుడని, పుణ్యము చెసి పుట్టినాడని అనుచుండుట, కష్టపడువానిని చూచి దురదృష్టవంతుడని, ఏపాపము చేసెనో అని అనుచుండుట—ఇట్లగుటలము ప్రసిద్ధమైన విషయము. ఇదియే ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానపద్ధతి.

—• ఆయుర్వేదోక్తమైన అధర్మఫలము •—

“త మువాచ భగవా నాత్రోయః—మనుష్యాణాం యేః స్త్రేభావా స్సామాన్యాః తద్వైగుణ్యాత్ సమానకాలః సమానలింగాశ్చ వ్యాధయేః—భిసిర్వర్తమానా జనపద ముద్ధ్వంసయన్తి।

తేషు భిక్షువే భావా స్సామాన్యా జనపదేశా భవన్తి। తద్యథా—వాయు రుదకం దేశః కాల ఇతి ...జనపదోద్ధ్వంససేకారణాని। పునరపి భగవన్త మాత్రేయ మగ్నివేశ ఉవాచ—

అథ ఖలు భగవత్ ! కుతో మూల మేషాం వాయ్యాదీనాం
వై గుణ్య ముత్పద్యతే । యేనోపపన్నా జనపద ముద్ధ్వంసయ స్తీతి ।

త మువాచ భగవా నాతేయః—

సర్వేషా మప్యగ్నివేళ ! వాయ్యాదీనాం యదై వ్యగుణ్యముత్ప
ద్యతే తస్య మూల మధర్మః । తస్మాల్లం చానసత్కర్మ పూర్వ
కృతం । తయో ర్యోనిః ప్రజ్ఞాపరాధ ఏవ । తద్యథా—

యదా వై దేశ- నగర- నిగమ- జనపద- ప్రాధానాః ధర్మ
ముత్క్రమ్యుదధర్మేణ ప్రజాం వర్తయంతి, తదాశ్చితోపాశ్రితాః
పౌర- జానపదాః వ్యవహారోపజీవినశ్చ త మధర్మ మభివర్ధయంతి ।
తత స్సోదధర్మః ప్రసంగం ధర్మ మన్తర్థతే । తత స్తేన స్తర్హిత
ధర్మాణో దేవతాభి రపి త్యజ్యంతే ॥ తేషాం తథాన స్తర్హితధర్మణా
మధర్మప్రాధానానా మపకాస్త దేవతానా మృతహో వ్యాపవ్యంతే ।

తేన నానైవో యథాకాలం దేవో వర్షతి; న చా వర్షతి;
వికృతం వా వర్షతి; వాతా న సమ్య గభివాన్తి; తేతి ర్వాప్యపవ్యతే;
సలిలా న్యుపశుప్యన్తి; ఓషధయః స్వభావం పరిహాయానైవద్యంతే
వికృతిం; తత ఉద్ధ్వంసంతే జనపదాః స్పృశ్యురభ్యవహార్యదోషాత్ ।

(చరకసంహిత.)

సర్వసాధారణములైన వాయువు, ఉదకము, దేశము, కాలము
అను వానియందు పుట్టిన వికృతినిబట్టి మనుష్యులకు ఏకకాలమందు
ఏకవిధమైన వ్యాధు లేర్పడి గామములను విధ్వంసము చేయును.
నీరు గాలి మొదలైనవానియందు అట్టి వికృతి ఒకప్పుడు పుట్టుటకు
కారణము అధర్మము. అది ఆజన్మములోనిది కాని, పూర్వజన్మము
లోనిది కాని అగును. అది మనుష్యుల స్వయంకృతాపరాధము. అది
యెట్లనగా—

దేశనాయకులు, నగరనాయకులు, గ్రామనాయకులును ధర్మ
ముల్లంఘించి అధర్మమార్గమున ప్రజల నెప్పుడు నడిపింతురో అప్పుడు
ఆయాదేశస్థులు, గామస్థులు, పౌరులు ఆ అధర్మమును అభివృద్ధి
చేయుదురు. అట్లు పెరిగిన అధర్మము ధర్మమును అంతరింపజేయును.

అంతరించిన ధర్మము గల ప్రజలు దేవతలచే పరిత్యజింపబడుదురు. అట్లు అంతరించిన ధర్మము గలిగి, దేవతలచే త్యజింపబడి, అధర్మప్రధానులై ప్రజలున్నపుడు ఋతువుల గమనిక మారును. అందుచే దేవుడు యథా కాలములో వర్షము కురిపింపడు; లేదా అసలే కురిపింపడు; వికృతముగా కురిపింపగలడు; వాయువులు అనుకూలముగా పీచవు; భూమిపై వైగుణ్య మేర్పడును; జల మింకిపోవును; ఓషధుల స్వభావము మారి వికృతి పర్పడును. అట్టి స్థితిలో తాకుటలోను, తినుటలోను సంభవించిన దోషములనుజట్టి జనపదములకు విధ్వంసము కలుగును.

'తథా శస్త్రప్రభవస్యాఽపి జనపదోద్ధ్వంసస్య అధర్మమేవ హేతుర్భవతి... తథాఽభికాపప్రభవస్యపి అధర్మమేవ హేతుర్భవతి: యే లుప్తధర్మాః ధర్మా దంతాః సే గురు-వృద్ధ-సిద్ధ-ఋషి-పూజ్య-నవమత్యా-వాతా న్యాచరన్తే' (జనపదోద్ధ్వంసనీయాధ్యాయము).

ఆయుధమూలకమైన సంఘాతమరణమునకుగూడ అధర్మమే కారణము. శాపమూలకమైన ప్రాణహానిలకుగూడ అధర్మమే కారణము. అధర్మవరుల గురువలను, పెద్దలను, వృద్ధులను, ఋషులను, పూజ్యులను అవమానించి వారియెడ అహితము కనిపించి వారి శాపములకు పాలగుచుండుదురు. అని.

ఇట్లు అనివార్యములై ప్రజలకు అనుభవస్థము లగుచున్న అనర్థములకు మూలకారణ మధర్మమని, అనర్థనివృత్తికై ప్రజలు ధర్మ పరులు కావలయు నని ఆయుర్వేదోపదేశము.

—• ధర్మమునుగూర్చి అభిప్రాయభేదములు —

ఆర్థ సంప్రదాయానువర్తు లందరును చెదరిపోయిన వర్ణాశ్రమ కర్మానుష్ఠానమే ధర్మమనియు, యథాశక్తి దానిని పాటించుట, ఆచరింపలేని దానినిగూర్చి సర్వతత్త్వ లగుచుండుట ధర్మవరుల లక్షణమనియు చెప్పుచున్నారు. చెప్పబటమాత్రమ కాక అట్లు ఆచరించుచుచున్నారే.

అన్యులు పొందరు లోకములో అవ్యవస్థ కలుగకుండుటకై

కేవల దృష్ట(ఐహిక)ఫలార్థమే వేదోక్తవిధానముకాని, అదృష్ట (ఆముష్మిక) ఫలార్థము కాదనుచున్నారు. 1.

మరికొందరు— ఈవర్ణమున కిది ధర్మ మని కాక, ఈకర్మ చేసిన వాడు ఈవర్ణమువా డగు ననుటకే వర్ణవిభాగ మనుచున్నారు. 2.

మరికొందరు— ఆధర్మములను ప్రస్తుతపరిస్థితుల ననుసరించి మార్చవలె ననుచున్నారు. 3.

మరికొందరు—ఆనాటి ధర్మములు ఆనాటివారికే గాని, యీ నాటివారికి ననికెలా వనుచున్నారు. 4.

మరికొందరు—అంతరాత్మకు ఏది చేయదగిన సత్కార్య మని తోచునో అది చేయుట ధర్మ మనుచున్నారు. 5.

వేదశాస్త్రవిశ్వాసము లేకుండుటలో ఈ 5 వాదములు సమానమే. కేవలమైహికఫలార్థమే వేదవిధానము. అను ప్రథమవాదముగూర్చి—

కాశ్యపాశ్రమములో లిట్లు చెప్పబడినది—

“సాక్షాత్కారేణ సాక్షా దవ్యవస్థాయాం మాతస్యైవ న్యాయ ఇతి దృష్టార్థం నర్హితా “సంపరణమాత్రం హి లోకీయా లోక యాత్రావిద ఇతి।

తాం చ లోకవిశ్వాసనార్థ మాచరద్భిః కథం నాచరితో ధర్మః ? దృష్టార్థశ్చ యద్యదృష్టార్థోపి స్యా త్కో విరోధః?”

అనగా, లోకవ్యవహారమునకు వ్యవస్థ లేకున్నపుడు కర్మసాం కర్యము, వృత్తిసాంకర్యము ఏర్పడి ప్రజలులవలన దుర్బలులకు హాని కలిగిపోవునని లోక వ్యవహారవ్యవస్థ చేయుటకే వేదముకాని, ఆముష్మిక మనుడు అదృష్టఫలమునకై వేదము కాదని చార్వాకు లని యున్నారు. వారన్న ట్లయినను లోకవిశ్వాసార్థము వేదో క్తవిధానము నవలంబించినవారు ధర్మము నాచరించినవారేల కారు ? దృష్టప్రయో జనముగలది, అదృష్టప్రయోజము గలదియు నగుటలో అభ్యంతర మేమున్నది ? అని.

దీనిచే— “వర్ణాశ్రమాచారస్థితిలక్షణత్వాచ్చ లోకయాత్రాయాః” అని కామసూత్రములో చెప్పినట్లు లోకయాత్రా నిర్వాహకమైన

స్వధర్మవ్యవస్థతో ఆముష్మికఫలవిధానము వేదబోధిత మగుచున్నందున ప్రభుమహాద మయుక్త మని తేలినది.

వర్ణమునుబట్టి కర్మకాక, కర్మనుబట్టి వర్ణము. అను ద్విితీయ వాదమునుగూర్చి—

ఎట్టి నారి కేది కర్తవ్యమో తెలియుటకై వర్ణవ్యవస్థ అవసర మగును. సర్వులకు సర్వము కర్తవ్యమే అయియుండి వారు స్వేచ్ఛగా అప్పుడప్పుడు చేయునట్టి ఆయా కర్మలనుబట్టి ఆయా వర్ణము నిర్దేశించబడు పక్షములో కర్మలు స్వేచ్ఛార్పితములు గనుక ఇక వర్ణవిభాగమున కవసరము లేదుగదా? స్వధర్మ— పరధర్మ పరిజ్ఞానము కలుగుట యెట్లు?

“స్వధర్మే నిధనం శ్రేయః పరధర్మో ధియావహః” అను గీతా వచనమును కావలయును?

వర్ణవిభాగము ఉత్పత్తినిగూర్చి యంగీకరింపలేదు. “ధర్మార్థద్వయేనా ప్రాప్తేయోఽన్యత్ క్షత్రియుర్యద విద్వదః” అను నగవద్వాక్యమెట్లు సరిపడును?

ఈ వాదప్రకారము యుద్ధము చేయుటనూట్టి క్షత్రియు డనబడును. ఘాతుకకార్యమైన యుద్ధము సేను చేయ నని పార్థుడు హర్షించెను. అట్టి పార్థునిలో నీవ్ క్షత్రియుడవు; నీకు యుద్ధము స్వధర్మము అని భగవంతు డెట్లు చెప్పెను? స్వధర్మబుద్ధితో యుద్ధమునకు పార్థు డెట్లు పూనికొనెను? కనుక వర్ణము జన్మనిర్ధము. ధర్మము వర్ణనిర్ధము. స్వధర్మవిహితధర్మము స్వధర్మము; అవ్యవస్థవిహిత ధర్మము పరధర్మము. అని యంగీకరింపక తప్పదు. ఈ నిర్ణయమే సర్వ గ్రంథసమ్మతము.

ఈ విషయమై కొందరి యాక్షేప మిట్లున్నది—

“మనుష్యులు జన్మచేతనే భిన్నజాతులుగా ఏర్పడినారని చెప్పటకు వీలులేదు. భిన్నజాతులైన జంతువులకు సంతాననిమిత్తమైన సంబంధము కలుగుట లేదు. భిన్నజాతులుగా చెప్పబడు మనుష్యులలో అట్టి సంబంధము కలుగుచున్నది. అందుచేత మనుష్యులలోని జాతిభేదము జన్మనిర్ధము కాదు” అని.

ఇచ్చట చెప్పవలసిన దేమనగా, జన్మసిద్ధమైన జాతిభేదముగల జంతువులు కలియవనునది సరియైనమాటకాదు. అశ్వ-గర్భభములు కలియుచున్నవి; కంచరగాడిదలు కలుగుచున్నవి. అట్లే మనుష్యులలో సంభవింపజచ్చును. కాని జాతిభేదము జన్మసిద్ధ మనుటకు ఎట్టి యుండుపము లేదు.

ఇంకొకటి. మనుష్యజాతి, పశుజాతి జన్మసిద్ధమైన జాతిభేదము కలదనుట నిర్వివాదమెకద ! అట్టిమనుష్యులు పశు లలో గూడ వుండు యుట చెప్పబడి ధర్మశాస్త్రములో దోషనివృత్తికై పాపకృత్తము విధింపబడినది. చూడుడు—

“స్వీషాం పశుజాతీనాం గమనే కృచ్రీ మాచరేత్ ।

ప హిమ్యుష్ఠీఖరీగామీ త్వహోరాతేణ శుద్ధతి ॥”

ఇట్లుండుటచే బ్రాహ్మణాదిజాతులు జన్మసిద్ధము లనట నిరాశేప మని తేలినది.

ఇంకొకటి. మనుష్యులలో ఉత్పత్తిసిద్ధమైన జాతిభేదము లేదను నాచార్యజాతి, పశుజాతి, పక్షిజాతి, పురుషజాతి అని రెండే కాదు అనుచున్నారు. అరెండును ఉత్పత్తిసిద్ధములను యొప్పుచునే యున్నారు. అట్టిపురుషులనబడు భిన్నజాతులను సంతాననిమిత్తమైన సంబంధమును అంగీకరించుచునే యున్నారు.

ఇట్లైనారు ఉత్పత్తిసిద్ధమై, లోకప్రసిద్ధమై యున్న మనుష్యులలో జాతిభేదమును అంగీకరింపమనుట, జాతిభేద ముత్పత్తిసిద్ధమై యున్న మనుష్యులలో భిన్నజాతులను సంతాననిమిత్తమైన సంబంధము అంగీకరింపమనుట స్పష్టచనవ్యాసూతము.

ఈ బ్రాహ్మణాదిజాతులు మనుష్యులలో మాత్రమే కాక దేవతలలో గనబడున్నవి; అశ్వములలో, వృతములలో గనబడుచున్నవి. అశ్వములనుగూర్చి చూడుడు—

అశుశబ్దార్థసర్వస్వమ్—పునరశ్వాః బ్రాహ్మణాది జాతిభేదేన చతుర్విధాః...బ్రాహ్మణాదిజాతయో బ్రాహ్మణాదితత్తజ్జాతిభి స్సహైవ స్థాప్యాః నతు భిన్నజాతిభిః । (పు. 364)

వృక్షములనుగూర్చి 'యుక్తికల్పతరువు' అను గ్రంథముతో నున్న విషయము భారతీయ నౌకానిర్మాణప్రామాణ్యముతో సంస్కృత పత్రికలో (14-7-53) వ్రాయబడియున్నది చూడుడు—

'వృక్షాయుక్తేచే హి వృక్షా అపి బ్రాహ్మణ-క్షత్రియ-వైశ్యాది చతస్రము శ్రేణిషు విభక్తాః—లఘుః కోమలః అనాయాసమేవ అన్యేన వృక్షేణ సహ సుయోజో బ్రాహ్మణః । లఘుః సుదృఢః సహజమేవ అన్యేన సహ అసంయోజ్యః క్షత్రియః । కోమలో గురుభారో వైశ్యః, దృఢో గురుభారశ్చ కూడ్యః...

జలయాననిర్మాణవిషయే భోజమగం ప్రియః ప్రిమాణిక మనున్యత । ఏతస్య మతే క్షత్రియకాష్టఘటితాని జలయానాని సుఖసంపత్ప్రదాని ।'

ఇట్లు సర్వత్ర ఈవిభాగ మున్నందున ఈజాతులు జన్మసిద్ధములే కాని, కల్పనానూనములు కావని తేలినది.

బ్రాహ్మణాశబ్దములు అవస్థావాచకములే కాని, జాతివాచకములు కావని యొకరివాదము—ఇది తప్పు. స్త్రీలింగముతో బ్రాహ్మణ శబ్దమునకు బ్రాహ్మణ అని రూపము. అట్టిరూపము జాతివాచకమైన పుడే సంభవించునని—'జాతే రస్త్రీవిషయా దయోపధాత్' అను వ్యాకరణసూత్రము శాసించుచున్నది. కనుక శబ్దశాస్త్రమునకుగూడ విరుద్ధమైన ఈవాద మయత్తము.

'సవర్ణేభ్య స్సవర్ణాసు జాయంతే హి సజాతయః ।

బ్రాహ్మణ్యాం బ్రాహ్మణా జ్ఞాతో బ్రాహ్మణః పరికీర్తితః ॥'

ఇత్యాదివచనములచే ఎవ్వరు ఏజాతిదంపతులకు జన్మింతురో వారు ఏజాతికి చెందుదు రని చెప్పబడినది.

'జన్మనా బ్రాహ్మణో జ్ఞేయః సంస్కారాన్తు ద్విజో భవేత్ ।

వేదాభ్యాసా ద్భవే ద్విప్రో త్రిభి శ్శ్రోత్రియశ్చభాక్ ॥'

అను యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, జాతిమాత్రబ్రాహ్మణ్యమునకు ఉపనయ నాదిసంస్కార—వేదాభ్యాసములనుబట్టి శ్రేష్ఠత్వము చెప్పుచున్నది.

'జన్మనా జాయతే కూడ్యః కర్మణా జాయతే ద్విజః ।'

అను వాక్యములోని శూద్రశబ్దము జాతివాచకముకాదు. జాతి వాచకమే అయినయెడల 'అష్టవర్షం బ్రాహ్మణ ముపనయాత' అనుచు బ్రాహ్మణజాతికే ద్విజత్వసాధకముగా విధింపబడిన ఉపనయనాది కర్మలు జాతిశూద్రునకు సంభవింపనందున పైనున్న 'కర్మణా జాయతే ద్విజః' అనుమాట విరుద్ధ మగును.

'జన్మనా బ్రాహ్మణో జ్ఞేయః' అను వెనుకటివాక్యమునకును విరుద్ధ మగును. కనుక ఆశూద్రశబ్దమునకు 'శూద్రీనదృశః' అని యర్థము చెప్పవలెను. అప్పుడు విరోధ ముండదు. రెండువచనముల కును ఏకార్థమే సంభవించును.

ఇచ్చట ఊత్రియబీజసంఘాతు డగు విశ్వామిత్రునినకు బ్రాహ్మణ్య మెట్లు ? అని శంక కలుగును. ఈశంక చేయబడి నమాధానము భీష్మ యుద్ధిష్ఠిరసంవాదములో మహాభారతమున చెప్పబడినది. దాని సారాంశ మిది—

విశ్వామిత్రుని తల్లి, మంత్రసంస్కృత-బ్రహ్మాదన-పాశన జేయుటవలన ఆమె పుత్రునినకు బ్రాహ్మణ్యము కలిగిన దని.

సీలకంఠీయము:— “చరా పూర్వం బ్రహ్మై వా హితమ్ ।
అతః ఊత్రిబీజోద్భవస్యాపి బ్రాహ్మణ్యలాభో జాతః । బీజా
చేక్షయా సంస్కారస్య బలవత్త్వాత్ । తథాహి— దావాగ్ని
దగ్ధభ్రష్టే వేత్రీబీజేభ్యః కదలీకాండోత్పత్తి ముదాహరన్తి”
(అనుశా॥ అ 4)

దావాగ్ని సంస్కృతములైన వేత్రీబీజములనుండి వేత్రాంకుర ములుకాక కదళీకాండములు (అరటిచెట్లు) పుట్టుచుండుటనుబట్టి బీజము కంటె ప్రజలమైనట్టి సంస్కార మనవలసియున్నందున చరుద్రవ్యము నకు అట్టి మంత్రసంస్కారము యుచీకమహర్షి చేసియుండుటవలన బ్రాహ్మణ్య మని భావము. అమహర్షుల శబ్దములు అద్భుతములని, అసాధారణములని అభిజ్ఞులకు విదితమే.

“కతా బ్రాహ్మణతా వీర్యా త్తపశ్చర్యాదనా న హి” అని కూడ చెప్పబడినది. కనుక వర్ణము లనబడు జాతివిశేషములు జన్మసిద్ధ ములే. ఆవర్ణముల నుద్దేశించి విధింపబడినవే వర్ణధర్మములు.

అయావర్ణములు తమ విధులను గుర్తించి నడచుకొనుచు శ్రేయస్సును పొందవలె ననియే “చాతుర్వర్ణ్యం మయా సృష్టమ్” అన్నట్లు పరమేశ్వరునిచే చాతుర్వర్ణ్యము సృష్టింపబడినది.

వర్ణమనబడు బాలివిశేషము జన్మసిద్ధమైనయెడల ఒకవ్యక్తిని చూచినపుడు ఇతనిది యీవర్ణమని తెలియుచున్నదా? అని శంకింతురేమో! ఒక వ్యక్తిని చూచినపుడు ఈతని తల్లితండ్రిలు ఇలానా, ఈతడు వీరి సుత్రుడు అని మూత్రము తెలియుచున్నదా?

అది తెలిసినవారు చెప్పగా తెలియుచున్నది. అట్లే జాతివిశేషముగూడ తెలియుచున్నది. మనకు తెలియని వెన్నియో తెలిసినవారివలన తెలియబడుచున్నది. అందులో యిది యొకటి. మన గ్రహింపవలెను.

పశు వృక్షాది— వర్ణములలోని జాతులు జన్మసిద్ధము అనుట నిర్వచిత మయినట్లు మనుష్యవర్ణములలోని జాతులుగూడ జన్మసిద్ధములే యని చెప్పబడినది. చూడుడు—

“సర్వేషాం జన్మనా జాతి ర్నాస్యథా కర్మకోటిభిః ।

పశాద్దీనాం యథా జాతి ర్జన్మనై వ న చాస్యథా॥ (నూతనంపాతా)

మరియు స్వజాతివిహితకర్మానుష్ఠానముచేతనే సంసారవిముక్తి యసేమాడ సూత్రసంహితలో చెప్పబడినది—

“స్వజాన్మ్యక్తం యథాశక్త్య కర్మ యః పునరేషుమహాత్మా ।

ముక్తి స్తస్మై న సంసారా దితి వేదానుశాసనమ్ ॥”

“ప్రకృతివ్యవహారశాస్త్ర మర్థసిద్ధిః” అనునన్యాయమున ప్రకృతి లతీస్థము, ప్రకృతివ్యవహారసిద్ధమునై, ప్రమాణప్రకృతిమైయున్న వర్ణ వ్యవస్థకు శాస్త్రముతో అపార్థములు కట్టించుట అన్యాయము.

వచనము లన్నిటానిని ఏకవాక్యత నాలోచింపక తమ అభినవేశముతో నేదియే యొకవాక్య మందునని తాము తలచిన అర్థమును దానికి చెప్పి వచనాంతరవిరోధమున పొటంపక ఇది సిద్ధాంతమని అభిప్రాయపడుట అర్థమునకు విరుద్ధము. ఇట్లు గ్రహించి జవలసిన విషయము నొది—

బ్రాహ్మణాదివర్ణములకు జాత్యభివ్యంజకముగా “శమో దమస్తవ శౌచమ్” ఇత్యాదిలక్షణములు వేరువేరుగా చెప్పబడియున్నవి. ఆలక్షణములు గల ఆవర్ణములయందు ఆబ్రాహ్మణాదిశబ్దములు వాడబడినపుడు అది ముఖ్యప్రయోగ మనబడును. కనుకనే ప్యాకరణ మహాభాష్యములో నిట్లున్నది—

“తప శ్రుతం చ యోని శ్చేత్యేత ద్రాహ్మణకారకమ్ ।

తపశ్శ్రుతాంభ్యా యో హీనో జాతిబ్రాహ్మణ ఏవ సః ॥

తైయటవ్యాఖ్యా—తపశ్శ్రుతాయణాది కర్మ; బ్రుతం పెద తదంగాదీనామధ్యయనం; యోనిః బ్రాహ్మణా ద్రాహ్మణ్యాం జన్మ; బ్రాహ్మణకారకం బ్రాహ్మణవ్యవదేశన్విత నిమిత్త మిత్యర్థః”

దీనిని బట్టి విద్యాతపస్సులు, జాతి, బ్రాహ్మణశబ్దమునకు ముఖ్యా ర్థమనియు, విద్యాతపస్సులు లేనివాడు కేవలజాతిబ్రాహ్మణు డనియు స్పష్ట మయినది.

బ్రాహ్మణవర్ణమునకు చెప్పబడిన లక్షణములు అన్యవర్ణమునం దుండి అచ్చట బ్రాహ్మణశబ్దము వాడబడినపుడు అది గౌణప్రయోగ మనబడును.

‘శౌర్యాదిలక్షణములు, సింహత్వజాతి కల సింహమందు సింహ శబ్దప్రయోగము ముఖ్యము. శౌర్యాదిలక్షణములుగల మనుష్యుని యందు ‘ఈతడు’ సింహము అని సింహశబ్దమును వాడుటలో గౌణ ప్రయోగము అయినట్లు.

ఈవిధముగా బ్రాహ్మణజాతికి చెప్పబడిన లక్షణములు ఇతర జాతియందు గోచరించినపుడు లక్షణములనుబట్టి బ్రాహ్మణశబ్దము వారి యందును, ఇతరజాతులకు చెప్పబడిన లక్షణములు బ్రాహ్మణజాతి యందు గోచరించినపుడు ఆలక్షణములనుబట్టి ఆశబ్దములు బ్రాహ్మణుని యందును ప్రయోగించుట సంభవించును.

ఇట్లు జన్మసిద్ధమైన చాతుర్వర్ణములో గుణకృతమైన చాతు ర్విధ్యము ప్రతినర్ణమునందును గలదని—

‘ఏకస్మిన్నేవ వర్ణే ౪. గురుర్వర్ణం గుణాత్మకమ్ ।’

అను సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహవచనము బోధించుచున్నది.

దీనినిబట్టి బ్రాహ్మణబ్రాహ్మణ, బ్రాహ్మణత్వీయ, బ్రాహ్మణ-
చైతన్య, బ్రాహ్మణశూద్ర ఇత్యాదివిధముగా జన్మసిద్ధమైన ప్రతివర్ణము
నకును గుణకృతమైన బ్రాహ్మణాది వ్యవహారము సిద్ధించినది.

పూజ్యములైన గుణములు ఏజాతియందున్నను అజాతి పూజ్య
మగును.

విదురుడు, ధర్మవ్యాధుడు మొదలగువారు పూజ్యులు కాలేదా?
వారు జాతిధర్మములను పాటించలేదా? కనుక పూజ్యతకు జాతియే
ప్రధానము కాదు. స్వధర్మమును గుర్తించి ప్రవర్తించుటకే జాతి.
ఇహవరములకు సంబంధించిన కీర్తనకలంపమును నడపుకొనుటకే జాతి.

ఈవిషయము శుక్రసింహాద్వైతాదుల నిట్లు చెప్పుచున్నది—

'కర్మశీలగుణాః పూజ్యాః తథా జాతికులే న పి ।

న జాత్యా న కులేనైవ శ్రేష్ఠత్వం ప్రతిపద్యతే ।

వివాహ భోజనే నిత్యం కులజాతివివేచనమ్' అ. 255)

సత్కర్మానుష్ఠాన-శీల- గుణములచే శ్రేష్ఠత్వముకాని, జాతి-
కులములచేతనే శ్రేష్ఠత్వము కాదు. పూజ్యతయందు కాక భోజన
వివాహములయందు కుల-జాతి వివేచనము. అని భావము.

కొందరు, ఆహార-విహారములలో కుల-జాతి-వివేచన లేకుండ
సంచరింపవలసిన యీకాలములో శాస్త్రము లేమిచేయును? అని
భావించుచున్నారు. శాస్త్రములు-స్తోత్రాప్రవృత్తిలో గలుగు అధర్మ
మునుబట్టి దురదృష్ట మేర్పడి ఇహలోకములో నిట్టి అనర్థములు కలుగు
నని, పరలోకములోనిట్టి కష్టములు కలుగునని బోధించును. యుగాం-
తరములకు, జన్మాంతరములకు, కల్పాంతరములకు, భోకాంతరములకు
సంబంధించినది శాస్త్రదృష్టి; తాత్కాలికభోగములకు సంబంధించినది
మానసదృష్టి. కనుక శాస్త్రోక్తప్రకారము చేయబడినది ధర్మమగుట
వలన ద్విజీయవాదము అయ్యుక్తము.

ధర్మములను మార్చవలెను. అను తృతీయవాదమునుగూర్చి—

ప్రస్తుతపరిస్థితుల ననుసరించి ధర్మములను మార్చవలె ననుట
య్యుక్తము కాదు. ధర్మమునుగూర్చి శుక్రసింహాద్వైత ప్రమాణము లగుట

చేతను, పరిస్థితులనుబట్టి మారుచుండుట ధర్మమునకు లక్షణము కాకుండుటచేతను మార్చబడినది అధర్మమే అగును.

ఇంకొకటి—దేనిని మార్చవలెనని చెప్పుదురో దానిని ధర్మ మని భావించినట్లా? అధర్మమని భావించినట్లా? అధర్మమని భావించిన పక్షములో 'ధర్మములను మార్చవలెను.' అనుట ఎట్లు సరిపడును? ధర్మమని భావించునపుడు దానిని మార్చుటలో అధర్మమైపోదా? శ్రీయ స్సాధనము ధర్మము; ధర్మమును మార్చిన శ్రీయస్సు పాప్తింపక పోవును.

లోకుల ప్రవృత్తినిబట్టి ధర్మము మార్చవలె ననుటపూడ మంచిది కాదు. ధర్మమునుబట్టి ప్రవృత్తి యుండవలెనుకాని, ప్రవృత్తినిబట్టి ధర్మ ముండరాదు. ప్రవృత్తినిబట్టి యుండునది అధర్మమేకాని, ధర్మము కాదు.

ధర్మదూరమైనను లోకప్రవృత్తిని బలపరచుటయందే తాత్పర్య మైనయెడల శాస్త్రముల ణోలికి పోగొండుట మంచిది. వానికి అపార్థము లెందురు చెప్పుదురు?

'అన్యే కృతయగే ధర్మాః...అన్యే కలియుగే నృణామ్.'

అను పరాశరస్మృతివచనమునుబట్టి ధర్మస్వరూపము మారు చున్నట్లు కనబడుటలేదా? అని యందురేమో అచ్చట పరాశరమాధ పియ మందేమి చెప్పబడినదో చూడుడు—

'అత్ర అన్యశబ్దో ధర్మస్య న స్వరూపాన్యత్వ మాచప్తే, కిన్తు ప్రకారాన్యత్వమ్ । అన్యథా ధర్మప్రమాణచోదనానా మపి యుగ భేదేన భేదావత్తేః । నహియం చోదనా కృతేఽధ్యేతవ్యా, ఇయన్తు త్రేతాయా మిత్యాది వ్యవస్థావకం కించిదస్తి । ప్రకారాన్యత్వేత్వస్తి దృష్టాంతః ।'

అనగా యుగభేదమునుబట్టి ధర్మస్వరూపమునకు భేదము చెప్పబడ లేదనియు, అట్లే అయినయెడల ధర్మముపట్ల ప్రమాణమైన వేదమునకు గూడ భిన్నత్వము చెప్పవలసివచ్చుననియు, ఈయుగమందు ఈవేదము, ఆయుగమందు ఆవేదము అని యెచ్చటను చెప్పబడలేదనియు, ధర్మము నాచరించు వద్దతిలోని భేదమే ఇచ్చట చెప్పబడినదనియు భావము.

ధర్మబుద్ధితో యాగాద్యాచరణప్రకారమునకును, లాభ-పూజా-
ఖ్యాతి-బుద్ధితో యాగాద్యాచరణప్రకారమునకును భేదముండును.
తత్ఫలములకును భేదముండును. యాగాదిస్వరూపమునకు మాత్రము
భేదముండదు. అని తెలిసికొనవలెను.

ఆయాముగములలో ధర్మాచరణముచేయువారి శక్తి శ్రద్ధా
మనశ్శుద్ధి తారతమ్యాదులనుబట్టి ఆచరించుపద్ధతిలో మాత్రము భేదము
కలుగుచున్నదని గ్రహింపవలెను.

ఉదాహరణము—

“అభిగమ్య కృతే దానం త్రేతాస్యాహూయ గీయతే ।

ద్వావరే యాచమానాయ వేదయా గీయతే కలౌ ॥

“అభిగమ్యోత్తమం దాన మహూయైవ తు మధ్యమమ్ ।

అధమం యాచమానాయ వేదాదానం తు నిష్ఫలమ్ ॥”

“కృతే దానపద్ధతి దెప్పుడుటలో దానఫలతారతమ్యము,
తాత్పర్యము తారతమ్యము స్వీకరింపబడినది. స్వస్వత్వనిష్ఠి ఘోర్వక
పరస్వత్వోత్పాదనమ్” అనులక్షణముగని దానస్వరూపము అన్నియుగ
ములలో సమానమే. ఇట్లే శ్రౌతస్మార్త కర్మలన్నిటిలో చూపింపవలెను.

మాధవీయములో—

“నహి నానావిధేషు మన్మత్సేవేషు ధర్మం భిద్యమానం క్లృచి
దుపలభామహే ॥”

“నికూడ చెప్పబడినది. దీనిచేత ఏమన్మంతరమందును ధర్మస్వ
రూపము మారినట్లు మాకు కన్పడను గోచరింపలేదని మాధవా
చార్యుల సాడ్యము కనబడుచున్నది.

“కృతే తు మానవా ధర్మాః...కలౌ పారాశరా స్స్మృతాః ॥”

అనువాక్యమునుబట్టి ధర్మములు మారినట్లు భ్రాంతిపడరాదు.
కృతాదియుగములలో మన్వాదిప్రోక్తధర్మములకు ప్రచురప్రవృత్తి
యనియు, కలియుగములో పరాశరప్రోక్తధర్మములకు ప్రచుర
ప్రవృత్తి యనియు ఆవాక్యమునకు తాత్పర్యము.

మాధవీయమును చూడుడు—“మానవాదిగ్రంథోక్తధర్మాణాం
ప్రచురప్రవృత్త్యా గ్రీష్ఠప్రామాణ్యప్రాచుర్య మర్థసిద్ధమ్ ।”

మరియు మునులతో ఆయా యుగముల సామర్థ్యములకు సంబంధించి, ప్రయత్నములు విధింపబడినవి. కలియుగసామర్థ్యమునకు సంబంధించి పరాశరమునిచే విధింపబడినవి. సర్వకల్పములలోని కలియుగములకును సంబంధించినది పరాశరస్మృతి. అందుచేత కలియుగ విషయములైన ప్రాయశ్చిత్తములలో పరాశరుడు ముఖ్యముగా ఆదరణీయు డని చెప్పబడినది.

మాధవీయము చూడుడు— “సర్వేష్వపి కల్పేషు పరాశరస్మృతేః కలియుగధర్మపక్షపాతిత్వాత్ ప్రాయశ్చిత్తేష్వపి కలియుగ విషయేషు పరాశరః ప్రాధాన్యే నాదరణీయః”

ఇట్లుండుటచే మునులు ధర్మములను మార్చలేదు; యుగ సామర్థ్యమునుబట్టి, ప్రజల శక్తిశ్రద్ధామనశ్శుద్ధితారతమ్యమునుబట్టి ఆధర్మము నాచరించు పద్ధతిలో ప్రభేదములను ప్రదర్శించినారు. మునులు భిన్నభిన్నముగా చెప్పిన విషయములు పేదములోని వికల్ప నిధులకు సంబంధించిన వని గ్రహింపవలెను.

ఇక్కడ మహామహోపాధ్యాయ— అభ్యంకర— వాసుదేవ శాస్త్రిగారి ‘ధర్మతత్త్వనిర్ణయము’ లోని కొన్ని నిషయములు బాహురింపబడుచున్నవి—

—, లోకవిద్విష్టాచార పరిత్యాగవిచారము .—

కొంద రిట్లనుచున్నారు—శ్రుతిస్మృతి సమ్మతములయిన యాచారములుగూడ నెప్పుడు లోకులకు విద్వేషపాత్యము లగునో అప్పుడవి విడువబడుచు వచ్చినవి. అందుచేత వారధార్మికులు గాలేదు. ఇది స్మృతులలో జెప్పబడినదే—

“పరిత్యజే దర్థకామౌ యౌ స్యాతాం ధర్మవర్జితౌ ।

ధర్మం చావ్యసఖోదర్కం లోకవిక్రీష్ట మేవ చ” (మను.)

‘అస్వర్గ్యం లోకవిద్విష్టం ధర్మ్య మప్రాచరేన్న తు’ (యాజ్ఞవల్క్య)

ఈ లోకములకు తాత్పర్యము— ధర్మవిరుద్ధములైన అర్థ కామములు అనగా చౌర్యాదులచేత అర్థసంపాదనము, దీక్షాకాల మందు పక్షి సంబంధాదికము అనునవి పరిత్యజింపదగినవి. ఉత్తరకాల మందు అసుఖపాతువగు ధర్మము, అనగా పోష్యవర్గము కలవాడు సర్వస్వదానము చేయుట పరిత్యాజ్యమే.

విహితమైయుండియు ఆముష్మికసాధనము కాక కేవల మైహిక ఫలకారియై లోకనిందితమై యుండు ఆభిచారికకృత్యము లాచరింప రాదు. అని.

శ్రుతిలో సూక్ష్మమై లోకుల కవగతముకానట్టి యభిప్రాయ ముతో నేది ప్రతిపాదించబడునో, యేది చేయకున్న ప్రత్యవాయ జనకమో అది స్థూలదృష్టిగల లోకులకు విద్వేషపాత్ర మయినను పరిత్యజింపదగినది కాదు. ఏది చేసిన ప్రశంసాపాత్రమై చేయకున్న ప్రత్యవాయకము కాకుండునో అట్టిది లోకవిద్విష్టమైనపుడు పరి త్యాజ్య మగును. ఇది శాస్త్రమర్యాద.

శ్రాద్ధమంతు మాంసదానము పూర్ణ ముండెడిది. శ్రాద్ధకర్త లందరును అది చేయుచుండువారా? అసామర్థ్యముచేత నది చేయని వామను అప్పుడు గలరు. అది ప్రశంసార్థమయి, చేయకున్న ప్రత్య వాయజనకము కాకుండుటే దానికి కారణము. అట్టిది యీనాడు త్యజింపబడినది. అట్టిదానిని త్యజింపు మనియే పైవచనములకు భావము. శ్రుతిమూలకమైన ప్రామాణ్యముగల స్మృతివచనములు శ్రుత్యర్థమునెట్లు జాధించును? శ్రుతివిరుద్ధార్థమునుస్మృతి చెప్పరాదు.

పైవచనములనుబట్టుకొని కొంద రిట్లనుచున్నారు— 'లోక విద్విష్టం నాచరేత్' అనుటలో నెప్పు డేయాచారము బహుజనులకు విద్విష్ట మగునో అప్పుడు అందరును దానిని త్యజింపవలసినదే. అని. ఇక్కడ గొంచెము చెప్పవలసియున్నది—

“లోకవిద్విష్టం పరిత్యజేత్; నాచరేత్” అనియున్నది. ఇక్కడ కర్తృవిశేషము చెప్పబడియుండలేదు. లోకవదమునుబట్టి కర్తను కల్పింప వలయును. లోకవదము శిష్టాశిష్టసాధారణముగా బహుజనసమూ

పంమును బోధించును. శిష్టులును లోకాన్తర్గతులే గనుక బహుజన సమూహబోధకమైన లోకపదమునుబట్టి పరిత్యజించుటలో కర్తలు అల్పసంఖ్యాకులని చెప్పవలసియున్నది. ఇప్పుడు జనశాహుళ్యమున కేది యంగీకృతమో అదియే అల్పసంఖ్యాకుల కంగీకర్తవ్యమని తేలివచ్చింది. దీనిని శిష్టాశిష్టవిభాగముతో యోజన చేసినపుడు, శిష్టజన శాహుళ్యమునకేది విద్విష్టమో అది అల్పసంఖ్యాకులగు శిష్టులకు త్యాజ్యము. అజ్ఞజనశాహుళ్యమున కేది విద్విష్టమో అది అల్పసంఖ్యాకులగు అజ్ఞులకు త్యాజ్యము. అని పర్యవసించుచున్నది. ఇట్లుండుటచే అశిష్టులును అజ్ఞులను లగు బహుజనులకు విద్విష్టమైనది అల్పసంఖ్యాకులగు శిష్టులకును త్యాజ్యమే అనెడి భర్తము పై వచనములనుండి లభించుటలేదని స్పష్టమే.

అపరాధముగా ననుచున్నారు— పురాణములలో కలివర్జ్య ప్రకరణమున్నది. అది కలియుగాదియందు మహాత్ములు అధర్మములుగా నిర్ణయించిన ఆచారముల సంకలన మయియున్నది.¹ ధర్మాధర్మములపట్ల శ్రుతికే ప్రధాన్య మివ్వబడినను వారు ఆశ్రుత్యక్తార్థమును పరిత్యజింపవలసిన దని యెట్లు చెప్పినారు? వారట్లు చెప్పినపుడు మన మిప్పుడు లోకవిద్విష్టములయినవానిని ఏల విడువరాదు? అని. ఇచ్చట గొంచము చెప్పవలసియున్నది—

ఆమహాత్ములు అధర్మములుగా నిర్ణయించి చెప్పలేదు.¹ అకర్తవ్యములుగా నిర్ణయించి చెప్పినారు. చూడుడు— 'అయం కార్తయుగో ధర్మో న కర్తవ్యః కలౌ యుగే' దేనికి అకర్తవ్యత చెప్పబడునో దానికి అధర్మత్వము చెప్పబడినట్లు కాదు. నిషేధింపబడినది సర్వత్ర అధర్మమనబడదు. ఏది యనర్థసాతువో అది అధర్మమనబడును. 'నాతిరాతే' 'షోడశినం గృహ్లాతి' ఇత్యాదు లుదాహరణములు. కనుక కలినిషిద్ధము అధర్మము అనుట తగదు. శ్రుతిని బురస్కరించుకొని ప్రవర్తించిన మహాత్ములు శ్రుత్యుక్తార్థమును అధర్మమని చెప్పినారనుట తగునా?

సంధ్యావందన—అగ్నిహోతా²ది నిత్యకర్మము శ్రుత్యుక్తము అయియున్న వానిని అవవితప్రదేశములందును, గ్రహణ-నిశీధాది కాల

ములయందును, అశోచావస్థయందును చేయబూనువానికి అప్పు డవి యకర్తవ్యము లని చెప్పినవారు ఆకర్మలు అధర్మములు లని చెప్పినవా రగుదురా ?

యజ్ఞదీక్షతోని నియమముల ననుసరించుట కసమర్థుడై యజ్ఞమును చేయబూనువానియొక్క అసమర్థతను పరిశీలించి యజ్ఞమిప్పుడు నీవు చేయరాదని చెప్పు హితోపదేశకుడు యజ్ఞ మధర్మమని చెప్పినవాడగునా ? నీకిప్పు డకర్తవ్యమని చెప్పినవాడగునా ? ఆతని యసమర్థత నెరిగియు నీవు చేయవద్దని చెప్పకున్నయెడల నట్టి యజ్ఞకర్తకు గలుగు దోషమునకు కారకుడగుటచే నీతడు దోషి కావలసివచ్చును.

ఈవిధమున నాచీచింపగా కలియుగములో నట్టివి వియవలసిన కలియుగాద్యయం చెప్పిన సునోచ్చుల తాత్పర్య మిది—

కలియుగప్రజలు బహుళముగా జహోవ్యవస్థపరాయణులు, అజతేంద్రియులు నయి యుందురు. శ్రాద్ధమాంసాశనమునుబట్టి ఇతర సమయులందును అదియే చేయుదురు. నియోగాచరణముబట్టి కామంధులై చెడిపోవుదురు. అవిధమున సంభవించిన దురదృష్టముచే వారు ముఖమునుభవింపవలసివచ్చును. అని వారాచీచింపి పట్టంపవలసినవాని న పరోచించినారు. కనుకనే—

‘మతాని లోకగుచ్ఛిర్భ్రం కం రాదా మహాత్మినః ।

మర్తతాని విదద్వజ్ఞ ర్వ్యవస్థాపూర్వకం బుద్ధః ॥’

మౌనమిమముకొరకు లోకహృదయము పట్టంపవలసినవానిని కలియుగాద్యయండు పాఠించినారని విప్పిబడినది.

కాబట్టి పూర్వయుగములలోనివారికి గల మనశ్శుద్ధి, దేశ-కాల-యోగ్యత, సమర్థత, జితేంద్రియత, శాస్త్రపరాయణత కలవా రవలంబింపవలసిన యాధర్మములు అవికాని, కలియుగప్రజలు అవలంబింపదగవనియే కలివర్జ్యప్రకరణమునకు తాత్పర్య మని తెలిసికొనవలెను.

ఇది ధర్మరత్ననిర్ణయములోని విషయసంగ్రహము. ఇట్లుండుటను బట్టి ధర్మములు, అధర్మములు, అను వ్యతీయపాద మయ్యును.

అనాటి ధర్మము లీనాడు పనికిరా వను చతుర్థవాదమునుగూర్చి—

అనాటి ధర్మములు అనాటివారికేగాని, యీనాటివారికి పనికి రావను మాట అయ్యు క్తము.

ధర్మప్రమాణభూతములైన శ్రుతిస్మృతులు అనాటివే యీ నాడును ఆశ్రుతిస్మృతిప్రొక్తములైన ధర్మములు అనాటివే యీనా డును. అధర్మాధర్మఫలముల ననుభవింపజేయు భగవంతుడు అనాటివాడే ఈనాడును. అధర్మాధర్మనిమిత్తమైన సంసారమందు జననమరణప్రవాహ ముతో చిక్కుకొని యున్న జీవులు అనాటివారే యీనాడును. ఇట్లు పరిశీలింపగా శ్రుతిస్మృతులు మారలేదు; ధర్మాధర్మస్వరూప ములు, వాని ఫలములు మారలేదు; ఫలదాత యగు భగవంతుడు మార లేదు; జీవులు మారలేదు. అధర్మములు ఈనాడేల పనికిరావు ?

పోయిన దేహముతో జీవుడు పోయె నని, పుట్టిన దేహముతో క్రొత్తజీవుడు పుట్టె నని అనుకొనుట అనుభవవిరుద్ధము కూడను. పుట్టినదిమొదలు జీవులలో సుఖదుఃఖాదిప్రభేదములు కనబడుచున్నవి. అప్రభేదములకు కారణము కర్మ యనియే చెప్పవలసియున్నది. ఆకర్మ అప్పటిదికాక జన్మాంతరీయ మనవలసియున్నది. ఆకర్మ జన్మాంతరీయ మెప్పుడైనదో ఆకర్మ చేసిన బిచ్చుడును వెనుకటివాడే కావలసియున్నది. కనుకనే 'న జీవో మ్రియతే' అను శ్రుతి మరణ మనునది దేహధర్మము కాని, జీవధర్మము కాదని బోధించుచున్నది.

'భూతగ్రామ స్స ఏవామయం భూత్వా భూత్వా ప్రళీయతే.'

అనుచు వెనుకటి జీవులే దేహాంతరధారు లగుచు వచ్చుచున్నారని గీతలో భగవంతుడే చెప్పియున్నాడు.

మరణించిన జీవులు ఏమేమో చెప్పుచున్నట్లు కొన్ని నిదర్శన ములుకూడ ఆధునికలోకములో గానవచ్చుచున్నవి.

అనాటివారు కోరినట్టి సుఖములనే యీనాటివారును కోరుచు ఆసుఖములకు పాతుపులుగా అనాటివా రవలంబించిన అధర్మములు ఈ నాటివారికి పనికిరావనుట అసంగతముకనుక చతుర్థవాదము నిరస్తము.

పంచమవాదమునుగూర్చి—

‘అంతరాత్మకు ఏది చేయదగిన సత్కార్య మని తోచునో’ అది చేయుట ధర్మము’ అనుమాట అయుక్తము.

అమరకోశములో—‘శ్రుతిః స్త్రీ వేద ఆమ్నాయ స్త్రయీ ధర్మస్తు తద్విధిః’ అని వేదవిహితమైనచే ధర్మమని చెప్పబడియుండ, శబ్ద సుర్యాదనుకూడ పాటింపకుండ మాటలాడుట అన్యాయము.

ఇంకొకటి—ఇక్కడ అంతరాత్మశబ్దమునకు అంతఃకరణ మనియే అర్థము. ఆ అంతఃకరణము వ్యక్తి కొకటిచొప్పున అందరకును కలదు. అది రాగద్వేషాదిదోషదూషితము; భ్రమప్రమాదములకు స్థానము. అంతఃకరణమునకు తోచిన పనినే ప్రతివ్యక్తియు చేయుచుండుట స్వభావము; ఆతోచులో సత్కార్యమే సత్కార్య మని తోచవచ్చును; దుష్కార్య మనియు తోచవచ్చును. దుష్కార్యము సత్కార్యమని తోచవచ్చు; దుష్కార్య మనియు తోచవచ్చును. ఇట్లు అవ్యవస్థితమైన అంతఃకరణవృత్తినిబట్టి చేసినది ధర్మమగునా? శాస్త్రమునుబట్టి చేసినది ధర్మమగునా? సత్కార్య మను బుద్ధితో దుష్కార్యమును చేసినప్పుడు అది ధర్మమే అని లోకము హర్షించుచున్నదా? కనుక సత్కార్య మని తోచిన పనిని చేయుటే ధర్మ మని చెప్పట అన్యాయము. ధర్మ నిర్ణయముపట్ల బుద్ధికే ప్రాధాన్య మిచ్చుట అనర్థము.

ఎంతటి బుద్ధియైనను ప్రమాణములను పురస్కరించుకొనకుండ యథాతథముగా విషయమును గ్రహింపజాలదు. ఎంతబుద్ధియున్న వాడయినను చతుస్సును పురస్కరించుకొనకుండ వస్తుస్వరూపమును గ్రహింపలేనట్లు మనుజునిది ఎంత బుద్ధియైనను, శాస్త్రమును పురస్కరించుకొనకుండు ధర్మాధర్మస్వరూపమును గ్రహింపనేరదు.

మరొక గ్రహింపజాలకొనెడి అది శిక్షావిశేషమునుబట్టియు, శాస్త్రజ్ఞులగు పెద్దల ఆచరణ బాచుటనుబట్టియు, సజ్జనుల బోధలను బట్టియు గ్రహింపవలసినదెకంపి బుద్ధి స్వతస్సిద్ధముగా గ్రహింపజాలదు. కనుక శాస్త్రజ్ఞానములెని లోకసామాన్యముయొక్క వ్యవహారములోని ధర్మాధర్మపరిజ్ఞానమునకైనను మొత్తముగీడ శాస్త్రమే నూలాధా

రమై యున్నదని తెలిసికొనవలయును. కామశాస్త్రమం దేమి చెప్ప బడినదో చూడుడు—

‘సర్వత్ర హి లోకే కతిచిదేవ శాస్త్రజ్ఞాః, సర్వజనవిషయశ్చ ప్రయోగః । ప్రయోగస్య చ దూరస్థ మపి శాస్త్రమేవ హేతుః । అస్తి వ్యాకరణ మితి అవై యాకరణా అపి యాజ్ఞికా ఊహం కృతుషు ప్రయుంజతే । అస్తి జ్యోతిషమితి పుణ్యాహేషు కర్మ కుర్వతే । తథా అశ్వారోహో గజారోహశ్చ అశ్వాన్ గజాంశ్చ అనధిగతశాస్త్రా అపి వినయస్తే । తథా అస్తిరాజేతి దూరస్థా అపి జనపదాః న మర్యాదా మతివర్తంతే తద్వదేతత్ ॥’

అనగా, లోకములో సర్వవిషయములలోను కొద్దిమందియే శాస్త్రజ్ఞులుందురు. వారి నాధారముచేసికొని ఆయా వ్యవహారము మాత్రము సర్వజనసాధారణమై యుండును. ఆ సర్వసాధారణమైన వ్యవహారమునకు దూరస్థమైన శాస్త్రమే పరంపరగా హేతువు. వ్యాకరణశాస్త్ర మున్నదికనుకనే వ్యాకరణాధ్యయనము చేయని వారుగూడ సుశబ్దములను ప్రయోగించగలుగుచున్నారు. వారి సుశబ్ద ప్రయోగమునకు పరంపరగా వ్యాకరణశాస్త్రమే మూలాధారము.

జ్యోతిశ్శాస్త్ర మున్నదికనుకనే ఆశాస్త్రము జదువనివారు గూడ శుభముహూర్తములలో పనులు చేయుచున్నారు. దానికి జ్యోతిశ్శాస్త్రమే మూలాధారము.

అశ్వశాస్త్ర— గజశాస్త్రములను చదువనివారుకూడ అశ్వము లను గజములను శిషించుటలోను, పోషించుటలోను కుశలత కలిగి యున్నారు. దానికి పరంపరగా ఆ శాస్త్రములే మూలాధారము.

ప్రభువుయొక్క మొగమెరుగని యెక్కడనో ఉన్న ప్రజలు కూడ హద్దుమీరక భయభక్తులతో ప్రవర్తించుచుండుటకు పరంపరగా ప్రభువే మూలాధారమైయున్నట్లు లోకానుగతములై యున్న ఆయా వ్యవహారములకు ఆయా శాస్త్రములే పరంపరగా మూలాధారములై యున్నవి. అని భావము.

దీనినిబట్టి ఇది మంచి, ఇదిచెడ్డ అని యుక్తాయుక్తవివేకముతో నడచుచున్న లోకవ్యవహారము పండితపామరసాధారణముగా శాస్త్ర

మూలకమే అయియున్నదికాని, అంతరాత్మ (అంతఃకరణ) మూలకమై యుండలేదు. కనుక వాచమవాద మయిక్తము.

భగవదనుగ్రహపాత్రుడు, భగవత్సఖుడు అగు పార్థునకుగూడ నీయంతరాత్మను కర్తవ్యమని తోచిన పని నీకు ధర్మము. దానిని నీవు చేయుచుండుము అని భగవంతుడు చెప్పక "తస్మా చ్చాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యకార్యవ్యవస్థితా" శాస్త్రమునుబట్టియే నీవు కర్తవ్యాకర్తవ్యములను నిర్ణయించుకొనుచుండు మని గట్టిగా చెప్పి యుద్ధము అకార్య మని పార్థుని అంతరాత్మకు తోచియుండగా నీకదియే కర్తవ్య మని శాస్త్రాధారమున శాసించిన భగవంతుని సిద్ధాంతమునకు అత్యంతవిరుద్ధములైన పైర్ వాదములు ఆ స్తికత్వమునకు చెందినవి కావు.

—• ధర్మమునుగూర్చి భిన్నాభిప్రాయములకు కారణము :—

మానవులు సాత్త్వికులు, రాజసులు, తామసులు అని మూడు విధములుగా నుండురు ప్రపంచమంతయు గుణాత్రయాత్మకమై అయినను సత్త్వగుణాధిక్యమున సాత్త్వికులని, రాజగుణాధిక్యమున రాజసులని, తమోగుణాధిక్యమున తామసులని విభాగము. గుణాత్రయములో ఏయొక్క గుణ మతిశయించినను అది మిగిలిన రెండింటిని అభిభవించుచుండును. తినెడి ఆహారమునుబట్టియు, చూచెడి విషయములనుబట్టియు, చదివెడి పుస్తకములనుబట్టియు, చేసెడి సాంగత్యములనుబట్టియు జయాగుణములు అతిశయించుచుండును.

అందు వాత— పిత— శ్లేష్మములు మూడును శారీరదోషములైనట్లు రజస్తమస్సులు రెండును మానసదోషము అని చరకసంహితలో చెప్పబడియున్నది—

"వాయుః పిత్రం కఫశ్చోక్త శ్శారీరో దోషసంగ్రహః ।

మానసః పున రుద్దిష్టో రజశ్చ తమ ఏవ చ ॥"

సత్త్వగుణము ప్రశస్తమైనది. భగవద్గీతలో గుణాత్రయవిభాగములో సత్త్వరజస్తమస్సుల లక్షణములు చెప్పబడియున్నవి. దేవీభాగవతములో చెప్పబడిన లక్షణము లిట్లున్నవి—

“యదా సత్త్వం ప్రవృద్ధం వై మతి ర్ధర్మే స్థితా తదా ।
 న చింతయతి జాహ్యర్థం రజ స్తమస్సముద్భవమ్ ॥
 సాత్త్వికే ష్వేవ భోగేషు కామం వై కురుతే సదా ।
 యదా రజః ప్రవృద్ధం వై శ్చత్త్వ ధర్మా సనాతనా ॥
 ల్యథా కురుతే ధర్మా శ్చర్థాం ప్రాప్య న రాజీమ్ ।
 యదా తమో విప్రద్ధం స్యా దుత్కటం సంబంధ హ ॥
 తదా వేదే న విశ్వాసో ధర్మశాస్త్రే తథైవ చ ।
 దోహం సర్వత్ర కురుతే న శాన్తి మధిగచ్ఛతి ॥
 వర్తమానా గౌణ భావేషు వితతేషు చ ।
 సత్త్వం ప్రకాశయితవ్యం నియంత్రవ్యం రజ స్సదా ॥
 సహార్తవ్యం తమః కామం జనేన శుభ మిచ్ఛతా ।” (స్క-3. 67)

సత్త్వగుణ మతిశయించియున్నపుడు బుద్ధి ధర్మబద్ధమై రాజస
 తాపగుణములను చింతింపక సాత్త్వికభోగవాంఛయే కలిగి
 యుండును.

రశోగుణమతిశయించియున్నపుడు బుద్ధి రాజసశ్రద్ధ వహించి
 సనాతనధర్మములను త్యజించి ధర్మముల నన్యథా చేయుచుండును.

తమోగుణ మతిశయించియున్నపుడు బుద్ధికి వేదశాస్త్రముల
 యందు విశ్వాసము లేకుండుట, దోహముచేయుచుండుట, స్వేచ్ఛగా
 ప్రవర్తించుచుండుట, శాంతి లేకుండుట కలుగుచుండును.

శ్రేయస్సు గోరెడి జనులు రజస్తమస్సులను నిగ్రహించి సత్త్వ
 గుణమును అతిశయింపజేసికొనవలయును. అని తాత్పర్యము.

దీనినిబట్టి సర్వాదరణీయములైన భోజ్యవస్తువులయందు వారి
 వారికి అరుచి కలుగుచుండుటకు వారివారి శారీరదోషము లనబడు
 వాతపితృదుల ప్రకోపమే కారణ మగుచుండినట్లు సర్వాదరణీయము
 లైన వైదికధర్మములయందు వారివారికి అరుచి కలుగుచుండుటకు
 వారివారి మనోదోషము లనబడు రజస్తమస్సుల ప్రకోపమే కారణ
 మగుచున్న దని తెలియవచ్చుచున్నది.

రజస్తమస్సులు లోభమోహములనుబట్టి ఉత్కటములగుచుండు ననిచెప్పి శాస్త్రాభ్యాసముచేత సత్త్వగుణ ముత్కట మగుచుండు నని దేవీభాగవతమందే చెప్పబడినది—

“సత్త్వం సముత్కటం జాతం ప్రవృద్ధం శాస్త్రదర్శనాత్ ।
వైరాగ్యం తత్ఫలం జాతం తామసార్థేషు నారద ॥”

శ్రీమద్భాగవతములోగూడ ఉద్ధవునకు కృష్ణభగవానుడు ఉపదేశించుటలో— “సత్త్వం రజస్తమ ఇతి గుణా బుద్ధే ర్న చాత్మనః” అని యుపకృమించి చెప్పుచు ఇట్లు చెప్పెను—

“అగమోఽపః ప్రజాదేశః కాలః కర్మ చ జన్మ చ ।
ధ్యానం మన్తోఽథ సంస్కారో దత్తైతే గుణపేతవః ॥
సాత్త్వికాన్యేవ సేవేత పుమాన్ సత్త్వవివృద్ధయే ।
తతో ధర్మస్తతో జ్ఞానమ్ ॥ (స్క 11. అ 18.)

వ్యాఖ్యా— సాత్త్వికాన్యేవ నివృత్తిశాస్త్రాద్యేవ సేవేత, న ప్రవృత్తిపాషుడశాస్త్రాది । తిర్థాప ఏవ, న గంధోదకసురాద్యాః । ప్రజాః నివృత్తాః జనాన్, న ప్రవృత్తదురాచారాన్ । వివిక్తదేశం, చరభ్యాద్యూతదేశాన్ । కాలం బ్రాహ్మముహూర్తాదికం ధ్యానాదౌ, న ప్రదోషనిశీధాదీన్ । కర్మ చ నిత్యం, న కామ్యాభిచారాదీని । జన్మచ వైష్ణవకైవదీతాదిలక్షణం, న శాక్తతుద్రీదీతారూపం । ధ్యానం శ్రీవిష్ణోః, న కామినీవిద్విషామ్ । మన్త్రం ప్రణవాదికం, న కామ్యక్షుద్రాదీన్ । సంస్కారమ్ ఆత్మనస్సంశోధనం, చ తు కేవలదేహగృహాదీనామ్ ॥”

అధ్యసించు గ్రంథములనుబట్టియు, అస్వాదించబడు పానీయములనుబట్టియు, అనుసరింపబడు ప్రజలనుబట్టియు, అధిష్ఠించబడు ప్రదేశములనుబట్టియు, ఆశ్రయించబడు కాలములనుబట్టియు, అవలంబించబడు కర్మలనుబట్టియు, ఆదరింపబడు దీక్షలనుబట్టియు, ఆచరింపబడు ధ్యానములనుబట్టియు, ఆమోదించబడు మంత్రములనుబట్టియు, అభిలషించబడు సంస్కారములనుబట్టియు ఆయాగుణములకు అభివృద్ధి కలుగుచుండును. అందు సత్త్వగుణాభివృద్ధికరములయిన గ్రంథా

భ్యాసాదులనే మనుజుడు చేయవలెను. అప్పుడే ధర్మము, జ్ఞానము, సిద్ధించును. అని తాత్పర్యము.

దీనిచేత రాజసతామసవిషయములను నేపించుట, అవైదికము లగు నాస్తికగ్రంథములను అభ్యసించుట మొదలగువానిచే రజస్తమ స్సులు ప్రకోపించి విరుద్ధభావము లుద్భవించి లోకోద్ధరణమేతువైన ధర్మ మధర్మ మని భావించుట, లోకానర్థకరమైన అధర్మము ధర్మ మని భావించుట అను వికారములను కలిగించుచున్నవని తేలినది. ఇదియే వేదోక్తధర్మమునుగూర్చి విరుద్ధాభిప్రాయములకు కారణము.

వైదికమతప్రాశస్త్యమును గుర్తించుటకై అవైదికమతముల లోని విషయములయొక్క పరిచయము ఒకింత అవసరముగనుక చార్యకాది హస్తకమితస్వరూపము సంక్షేపముగా ప్రదర్శింప బడుచున్నది.

చా ర్వా క మ త ము.

ఇది చా ర్వాకినిచే వ్యాపింపజేయబడిన మతము. ఆ చా ర్వా కుడు రాక్షసు దనియు, దుర్యోధనసఖుడై యుండువాడనియు మహా భారతములో విస్పష్టమయినది.

దుర్యోధనుడు భీమసేనగదాఘాతముచే ఊరుభంగమై నేలపై బడియుండి విలపించుచు ఇట్లునుకొనెను—

“యది జానాతి చా ర్వాకిః పరివ్రాజ్యాగ్నిశారదః ।

కరిష్యతి మహాభాగో ధ్రువం చాపచితిం మమ ॥ (శల్యపర్వ-అరీ4)

వ్యా-చా ర్వాకఃప్రాప్తావేశధారీరాక్షసః; అపచితింప్రీతీకారమ్”

నేనిట్లయిపోతి నని మాచా ర్వాకునకు తెలిసినయెడల దీనికి తగిన ప్రీతికియను ఆతడు తప్పక చేసితీరును. అని. స్థలాంతర ములోగూడ చా ర్వాకవృత్తాంతము చెప్పబడినది—

యుద్ధానంతరము ధర్మజుడు ఖిన్నుడై నేను రాజ్యము చేయ నని కూర్చుండ మహర్షులు మొదలగువారు బోధించి నిర్బంధింప పర ప్రేరణచే హస్తినాపురప్రవేశము చేసినతరువాత ప్రాహ్లాదోత్త

ములు అసంఖ్యాకులు ధర్మజుని అభినందించి ఆశీర్వాదములు చేయుటకు సమావేశమైయున్న సమయమున—

“స్వబ్ధే వ స్థుః తత్ర తతో విప్రీచినే పునః ।
రాజానం జాహ్నుతాచ్యద్మా చార్వాకో రాజసిఃఽబ్రవీత్ ॥
తత్ర దుర్యోధనసఖా భిషురూపేణ సంవృతః ।
సాక్షః శిఖి ల్లిదంతీ వ ధృష్టో విగతసాధ్వసః ॥
వృత స్సరైవై స్తథా విప్రై రాశీర్వాదవివక్షుభిః ।
వరం సహస్రై రాజేష్వరహోనియమసంపన్నైః ॥
స దుష్టః పాప మాశంసుః పాండవానాం మహాత్మనామ్ ।
అనామన్త్రైవ తా నిష్ఠిపాన్ స మువాచ పహిపతిష్ట ॥
చార్మక ఉవాచ—

ఈమే వాగ్దానం ర్దివజా స్సర్వ సమాప్త్య వచో మయి ।
ధిక్ భవంతం చిన్మహతిం జ్ఞాతీభూతిం మస్తు వై ॥
కీం తేన స్యాద్ధి క్షోభయన్తి త్వం జ్ఞాతీసంపదయమ్ ।
ఘాతయిత్వా గురుం త్వం మృత్యుం కీయన్తి విరచమ్ ।
ఇతి తే వై వ్యధాః బ్రుతాః స్మృతాః పుత్రై ర్దీనః ॥
వశ్యభుః పుత్రైః క్షుద్రైః పుత్రైః పుత్రైః పుత్రైః ॥
తతః స్తే చాస్మాదాన్మృత్యుం స చాన్మృత్యుం యుధిష్ఠిరః ।
క్రిడితాః శరమోద్భూతాః స్వస్థాః స్థిరైః శరైః ॥

యుధిష్ఠిర ఉవాచ—

ప్రసేదన్తు భవంతే మే ప్రణతస్యాః భయోదరైః ।
ప్రత్యాసస్సవ్యసానం స మాంధర్కర్తు మర్హథ ॥
.. ప్రత్యాసన్నాః సమపన్థాః వ్యససినః పిరదుఃఖినః త్రాత్రా
పయో మన్యతం । ప్రత్యాసినఃఖవరపరార్థం మమదం త్యా
రరణం, స తు స్వమిఖార్థ మిత్వర్థః ॥”

స్వబ్ధమైయున్న విప్రభతో దుర్యోధనసిఖుడగు చార్వాకో రాజసిః జాహ్నుతాచ్యద్మాచార్వాకో రాజసిఃఽబ్రవీత్ అని పేరికొని యుధిష్ఠిరునకు పంపగఁగ శీర్వాదములు చేయదలచి యున్నట్టయి, తపోనియమసంపన్నులై నిష్ఠిపాన్, అని పేరికొని విప్రైస్త ములయొక్క అనుష్ఠానమునకయే పో

ఘృలగు పాండవులకు హానికలిగించు దుష్టసంకల్పముతో నిర్భీకుడై యుధిష్ఠిరునితో నిట్లనెను—

ఈవిప్రోత్తము లందరును నిన్నుగూర్చి మాటలాడుభారము నాపై బెట్టియున్నారు. జ్ఞాతిక్షయము చేసిన నీవు నిందుడవు; నీవు ప్రజాపాలనమునకు తగవు; జ్ఞాతిక్షయము, గురుజనహింస జేసిన నీవు జీవించుటకంటె మరణించుట మేలు. అని.

ఆదుష్టు డిట్టి మాటలాడుచుండ విని శాధవడి విప్పులును, యుధిష్ఠిరుడును తలవంచుకొని మాటాడలేకపోయిరి.

అంతట యుధిష్ఠిరు డిట్లు పార్థిం చెను—మహానీయులారా! నమ స్కారప్రార్థకముగా యాచించుచున్న నన్ను మీ రనుగ్రహింపవలెను. నన్ను పరివేష్టించియుండి చిరకాలదుఃఖతులై నట్టి నాసోదరుల దుఃఖ పరిహారార్థమే నేనీరాజ్యము చేయుటతప్ప అత్యుపభాగ్యము కాదు. అని.

‘తతో రాజః ప్రాహ్లాదా స్తే సర్వ పవ విశాంపతే ।

ఊచు ర్నైత ద్వచోఽస్మాకం శ్రీరస్తు తవ పార్థివ ॥

‘జ్ఞాత్వైవ మహాత్మాన స్తత స్తం జ్ఞానచక్షుషా ।

ప్రాహ్లాదా ఎదవిచ్ఛాంస స్సహాభి నిమిత్తికాః ॥

ప్రాహ్లాదా ఊచుః—

ఏన దుర్యోధనసి, చారాగ్రో నామ రాక్షసిః ।

పరహాజకమా మే హింస రన్య విర్రతి ॥

ని వలం బూమి ధర్మాత్మా వ్యేతు తే ధయ మిద్యుమ ।

ఉపలిస్తతు కల్యాణం భవంతం భాతృభి స్సహ ॥

తర స్త ప్రాహ్లాదా స్సర్వే హుంహరైః కోధమూర్చితాః ।

నిర్భర్త్యయస్త శ్శుదయో నిజఘ్నైః పాపరాక్షసమ్ ॥’

అది విని ఆవిప్రోత్తము లక్కపెట్టిన యుధిష్ఠిరునితో మహా రాజా! ఇది మామాటకాదు. నీకు శుభమగుగాక? అని పలికి వేద వేత్తలు, తపస్సంపన్నులు, పరిశుద్ధాంతఃకరణులు అగు ఆవిపులు జ్ఞాన దృష్టిచే దెలిసికొని యుధిష్ఠిరున కిట్లు చెప్పిరి— యుధిష్ఠిరా! ఈతడు దుర్యోధనసఖుడై న చార్యాకుడను రాక్షసుడు, యతివేషధారియై దుర్యోధనహితార్థియై నుట్టు పుట్టించినాడు. ఇవి మామాటలు కావు.

నీవు భయపడకుము. సోదరసహతుడవైన నీకు కల్యాణము కలుగుగాక !
అని చెప్పి చార్వాకోక్తులకు కుగ్రద్ధులై విప్రులందరును హుంకారములు
చేయ చార్వాకుడు చనిపోయెను.

కృష్ణభగవాను డిట్లు చెప్పెను—

‘పురా కృతయుగే రాజం శ్చార్వాకోనామ రాక్షసః ।

తప స్తేపే మహాబాహో బదర్యాం బహువార్షికమ్ ॥

వరేణ చ్చన్ద్రమానశ్చ బ్రహ్మదా చ పునః పునః ।

అభయం సర్వభూతేభ్యో వరయామాస భారత !

ద్విజావమానా దన్యత్ర ప్రిదా ద్వర మనుత్తమమ్ ॥

అభయం సర్వభూతేభ్యో దదౌ తస్మై జగత్పతిః ।

స తు లబ్ధవరః పాపో దేవా నమితవిక్రమః ॥

రాక్షస స్తావయామాస తీవ్రీకర్మా మహాబలః ।

తతో దేవా స్సమేతాశ్చ బ్రహ్మాణ మిద మబ్రువన్ ॥

వధాయ రక్షస స్తస్య బలవిప్రీకృతా స్తదా ।

తా నువాచ తతో దేవో విహిత స్తత్ర వై మయా ॥

యథాఽస్య భవితా మృత్యు రచిరేణేతి భారత !

రాజా దుర్యోధనోనామ సఖాఽస్య భవితా నృపు ॥

తస్య స్నేహావబద్ధోఽసౌ బ్రాహ్మణా నవమంస్యతే ।

ధత్యన్తి వాగ్బలాః పాపం తతో వాశం గమిష్యతి ॥

స ఏష నిహత శ్శతే బ్రహ్మదండేన రాక్షసః ॥’ (శాన్తి అ. 30)

యుధిష్ఠిరా ! ఈచార్వాకుడు పూర్వము బదరేణేత్రమందు చాల
సంవత్సరములు తపస్సుచేయగా బ్రహ్మ నీకేమి కావలయునని అడుగ
నాకు సర్వభూతములనుండియు అభయము (ప్రాణభయములేకుండుట)
కావలయునని చార్వాకుడు కొరగా బ్రహ్మ ఒక్క ద్విజావమాన
మూలకముగా తప్ప మరేవిధమునను ప్రాణభయములేకుండునట్లు
వర మిచ్చెను. అక్కడనుండి దేవతలను వరదర్పకుడై వీడింప నారం
భించెను. ఆదేవతలు బ్రహ్మతో చెప్పుకొనగా బ్రహ్మ వారికిట్లుచెప్పెను.

ఈ చార్వాకునకు అచిరకాలములో మృత్యువు ప్రాప్తించు
టకు తగిన యుపాయము కల్పింపబడినది. దుర్యోధనుడను రాజు

ఈతనికి సఖుడుకాగలడు. ఆ దుర్యోధన సఖ్యమునుబట్టి జాహ్నుదావ మానమును ఈతడు చేయగలడు. అప్పుడు వారు వాగ్బలమున నీతని దగ్ధముచేయగలరు. అని. అదే విధముగా పాపియగు చార్వాకుడు నిహతుడయ్యెను. అని.

ఇది మహాభారతోక్త చార్వాకవృత్తాంతము. ఈతనిచే వ్యాపిం పజేయబడుటనుబట్టి వచ్చినదే చార్వాకమత మను పేరు.

— చార్వాకమతమునకు బృహస్పతి ప్రవర్తకుడగుట —

నేనగునైన బృహస్పతి తనశిష్యులగు దేవతలకు అసుర గణమువలన కలుగు శాధలను లొలంగించుట కుపాయ మారోచిం చెను. అసురగణము యజ్ఞాదికర్మలగు విధ్యుత్తముగా చేసి తన్మూల మున సామర్థ్యోత్సాహములను సంపాదించుచు దేవతలను జయించుచు వచ్చెను. అది చూచి యజ్ఞాదికర్మలయందు ఆ అసురగణమునకు శ్రద్ధ పుట్టకుండుటకును, పుట్టియున్న శ్రద్ధ పోవుటకును, ఆవిధమున వారు నిర్విద్యులగుటకును ఉపదేశము చేయడలచి అట్టి సూత్రములను రచించెను. అందుచేత చార్వాకమతప్రచారము అసురులయందే బృహస్పతిద్వారా సంభవించినది. బృహస్పతిసూత్రములను బట్టి ఆమతము బృహస్పతికి సమ్మతమే అని యనుకొనుట పొరపాటు.

బృహస్పతి శుక్రాచార్యరూపమును ధరించి దేవశత్రువులగు అసురులకు అవైదికమార్గము సుపదేశించి యజ్ఞాదికర్మలు హింసా యుక్తములగుటచే చేయరాదని యిట్లు బోధించెను- దేవీభాగవతము-

స్క.4. అరి2.

"భో దేవరిపవ స్సత్యం బ్రీషిమి భవతాం హితమ్ ।

అహింసా పరమో ధర్మోఽహంతవ్యా శ్చాతతాయినః ॥

వ్యా- బృహస్పతిమత మాహ- భోదేవరిపవ ఇతి । ఆతతా యినోఽపి అహన్తవ్యా ఇతి చేదః । న హన్తవ్యా ఇత్యర్థః ।

ద్విజై ర్భౌగరత్నై ర్వేదే దర్శితం హింసనం పశోః ।

జిహ్వస్వాదపరైః కామ మహింసై వ పరా మతా ॥

వ్యా-వేదోక్తాపి హింసా న కర్తవ్యేత్యాహ- ద్విజై రితి ।

ఓదేవశత్రుపులారా! మీహితముగోరి సత్యము చెప్పుచున్నాను. అహింసయే పరమధర్మము. దుష్టులనుగూడ హింసింపరాదు. యజ్ఞము లలో వేదమందు బోధింపబడినట్లున్న పశుహింస భోగాసక్తులగు ద్వీజు లచే ప్రదర్శింపబడినది. అహింసయే సర్వోత్తమము. అని.

ఇట్లు విధిచూచుచుండగా అసలుశుక్రాచార్యులు వచ్చి విని ఆశ్చర్యపడి యుట్లనుకొనెను—

“ప్రమాణం వచనం యస్య సోఽపి పాఖండధారకః ।

గురు స్వరాణాం సర్వేషాం ధర్మశాస్త్రప్రవర్తకః ॥

అన్యైరేవ సుగు రన్యైరపి జాతాః పాపాపిపంఠితాః ।

వంచయ త్యతిసంమూఢాః దైత్యాన్యాభ్యాం మమాఽప్యసౌ॥”

దేవతలూ గురువు, సర్వులకు ధర్మశాస్త్రప్రవర్తకుడు, ప్రామా ణికుడు అగు బ్రహ్మసృష్టిగూడ అవైదికమార్గము నుపదేశించు చున్నాడే ! తాను ఈ మార్గములోని వాడు కామండియు, గురువై యుండియు బ్రహ్మకు పాఖండపండితుడై మూఢులైన దైత్యులను నాశిష్టులను వంచనచేయుచున్నాడే ! అని.

ఇట్లు ఆశ్చర్యపడి అసురులతో ఈతడు నాస్వరూపముతో మిమ్ములను వంచించి అపమార్గము నుపదేశింప వచ్చిన బ్రహ్మసృతి. ఈతని మాటలు మీరు వినవద్దు. అసలుశుక్రాచార్యులను నేను. అని యెంత చెప్పినను వినిపించుకొనక కపటవేషధారివై వచ్చిన బ్రహ్మ సృతిని నీవే యని నిరాకరింప శుక్రాచార్యులు శపించి వెళ్ళిపోయెను. ఆమత మసురులలో వ్యాప్తి జెందెను.

దీనిని బట్టి అంతకు పూర్వము ఏ వైదికమతమును వారవలం బించి యుండిరో ఆమత మన్యాయ్యమని, హేయమని, అవైదికమతము న్యాయమని, ఉపాదేయమని వంచితలైనమ్మి గురుధిక్కారము గూడ జేసినట్లు కనబడుచుండ, నేడు వంచకుల అవైదికమతోపదేశ వాక్యములకు లోబడి పరంపరాగతమైన వైదికమతమును ప్రజలు దూషించి పరిత్యజింపజూనుటలో ఆశ్చర్య మే మున్నది ?

—, మా యా మో హో ప దేశ ము .—

విష్ణుపురాణము—అం. 8 అ. 17లో నిట్లు చెప్పబడియున్నది—
ఒకప్పుడు నర్మదానదీతీరమందు దైత్యులు కొందరు వేదోక్త
ప్రకారము ఏకాగ్రితతో తపస్సు జేయుచుండిరి. దేవతలు భయపడి
శ్రీహరిని శరణు పొంది యిట్లనిరి—

‘స్వవర్ణధర్మాభిరతా వేదమార్గానుసారిణః ।

న శక్యా స్తేఽరయో హస్తు మస్మాభి స్తపసా వృతాః ॥’

దేవా! వేదమార్గానువర్తులై, స్వధర్మానక్తులై, తపోబలసంప
న్నులై యుండు దైత్యులను హింసింప నశక్య మగుచున్నది. అని.

అది విని శ్రీహరి తనశరీరమునూడి యొకపురుషుని మాయా
మోహుడను వాని నుద్భవింపజేసి యీతని వలన మీకు కార్యసిద్ధి
యగునని చెప్పి పంపెను. ఆ మాయామోహుడు తన నామము సార్థక
మగునట్లు తపశ్చర్యయందున్న ఆదైత్యులను తన యుక్తులచే
వ్యామోహితులను చేసి వైచికమార్గభ్రష్టులను చేసెను. బ్రహ్మస్పృతి
సూత్రాన్నిగతములైన మాయామోహోపదేశములను వినివిని విశ్వ
సించి ఆదైత్యులు ఆతపోదీక్షను విడిచివేసిరి.

“ఏవం ప్రకారై ర్మహుభి ర్యుక్తిదర్శనచర్చితైః ।

మాయామోహేన తే దైత్యా వేదమార్గా దపాకృతాః ॥

వ్యా- ఏవంప్రకారై ర్వాక్యైః యుక్తిదర్శనం శుష్కతర్క-
వాదః తేన చర్చితైః”

మాయామోహుడు శుష్కతర్కమును వినియోగించి అవైదిక
మార్గము లనేక ముపదేశించి వేదమార్గవిశ్వాసహీనులనుగా దైత్యు
లను చేసివేసెను. అని.

—, చార్వాకమత సిద్ధాంతములు .—

శ్రీమచ్ఛంకరాచార్యవिरచిత సర్వసిద్ధాంత సంగ్రహము, శ్రీ
మాధవాచార్యవिरచిత సర్వదర్శనసంగ్రహము, పురాణసంహిత మొద
లగు గ్రంథములయందు ఇట్లున్నది— 1 పృథివి, జలము, అగ్ని,
వాయువు అని నాలుగే భూతములు. ఆకాశము లేదు. 2 ప్రకృత

నిర్దములైన పదార్థములుమాత్రమే యున్నవి. అప్రోత్యక్షపదార్థములు అప్రోత్యక్షము గనుకనే లేవు. అందుచేతనే అదృష్ట మనునది లేదు.

3 లోకములో అనుభవింపబడు సుఖదుఃఖములు స్వభావసిద్ధములే అయి యున్నందున వానికి అప్రోత్యక్షములు (అదృష్టరూపములు) అయిన ధర్మాధర్మములు కారణమని కల్పింప నీలులేదు. 4 దేహమే ఆత్మ, దేహముకంటె వేరుగా ఆత్మ లేదు. ఆకు, వక్క, సున్నము పీనియొక్క మేళనములో ఎరుపు పుట్టినట్లు పృథివ్యాది భూతవికారములైన దేహములయందు చైతన్యము పుట్టుచున్నది. కనుక చైతన్యము దేహధర్మమే. 5 ఇహలోకముకంటె వేరుగాస్వర్గము నరకము అని చెప్పబడు పరలోకము లేదు. ఉన్నట్లు చెప్పవారు వందకులు. మృష్టాన్న సౌక్యందనవనితాద్యుపభోగమూలక సుఖమునకే స్వర్గసుఖమని పేరు. శత్రు-శస్త్ర-వ్యాధ్యాది ఉపద్రవమూలక దుఃఖమునకే నరకదుఃఖమని పేరు.

6 దేహముచుండి పాణివాాయువు పోవుచే మరణము. అట్టి మరణమునకే మోక్షమని పేరు. ఇట్టిదే మోక్షము గనుక దానికి వ్యత్యోపవాస తపశ్చర్యాది క్లేశము వ్యర్థము.

7 దుర్మలులు స్త్రీలను కాపాడుకొనదలచి తమబుద్ధిబలమున పాతివ్రత్య మను సంకేతమును కల్పించినారు.

8 అన్నదాన, స్వర్ణదాన, భూదానాదులు కుక్షింభరులైన దరిదు్రిలచే కల్పింపబడినవి.

9 సత్య-కూప-ఆరామ-దేవాలయాది నిర్మాణకర్మలను జాటసారులు మాత్రమే ప్రశంసించుదురు.

10 వేద-అగ్నిహోత్ర-భస్మధారణ-సంన్యాసాదులు బుద్ధిపారుషహీనులకు జీవనోపాయమాత్రములే.

11 కృషి-గోరక్షణ-వాణిజ్య-దండనీతి-ప్రభృతి దృష్టకార్యములచేతనే భోగములను సదా అనుభవించుచుండవలెను.

12 యజ్ఞములో హింసించబడిన పశువునకు స్వర్గప్రాప్తి నిజమైనయెడల యజ్ఞముజేయు యజ్ఞగూనుడు తన తండ్రినే హింసించి స్వర్గప్రాప్తి కలిగింపకపోవుటేమి ?

13 మరణించినవారికి శాస్త్రము తృప్తికరమగుట నిజమైన యెడల ఇంటియొద్దపెట్టు శాస్త్రముచేత గామాంతరగతులకు తృప్తి కలుగదేమి ?

14 ఇక్కడ చేసిన దానములచేర ఊర్ధ్వలోకములలోనివారికి దృష్టి కలుగుట నిజమైనయెడల మేడలపై నున్నవారికి అస్యులకిచ్చిన దానములచేత తృప్తి కలుగదేమి ?

15 మరణించినపుడు దేహమునుండి జీవుడు లోకాంతరమునకు వెళ్ళుట నిజమైనయెడల బంధుస్నేహమునుబట్టి చూచుటకు మరల రాదేమి ?

16 ప్రేతకార్యాదులు జీవసంపాదముగా వ్రాహ్మణులచే కల్పింపబడినవే కాని మరియొకటి కాదు.

17 జీవించునంతకాలము ఋణము చేసియైనను స్వముగా వివింప వలయును. దేహము ధీమాతోతమైనపుడు మరల వచ్చుట యెక్కడిది ?

18 ప్రత్యక్షము కానట్టి లోకములుకాని, దేవుడుకాని, జీవుడుకాని లేరు. జీవుడు లేనందున పుణ్యపాపములు లేవు. పుణ్యము లేనందున స్వర్గాదిలోకములు లేవు. పాపము లేనందున నర కాదిలోకములు లేవు.

మయూరములకు చిత్రీవర్ణము, కోకిలలకు మధురధ్వని. నర-వానర-పశు-పక్షి-కృమి-కిటాది సృష్టివైచిత్ర్యము, సుఖదుఃఖతార తస్యము ఇదంతయు స్వాభావికమే. అని.

ఈవిధమైన సిద్ధాంతములు చార్యకమతస్థులవైయున్నవి. ఇవన్నియు అనంతరవచనార్థము శుద్ధిచార్యరూపముతో వెళ్ళి బోధించిన బృహస్పతియొక్కయు, శ్రీహరిచే ఆవిర్భవించినవైచిత్ర్యము వెళ్ళి అసురులను వైదికమార్గమునుండి తప్పించుటకై బోధించిన మాయామోహునియొక్కయు ఉపదేశసారాంశములే.

ఈవిషయములే 'దేవుడులేడు, జీవుడులేడు' మొదలగు మాటల తోనే నేటి రచనలలో గానవచ్చుచున్నవి.

'ప్రత్యక్షమేకం చార్యకాః' అని ప్రత్యక్షము తప్ప మరియొక ప్రమాణము నంగీకరింపనిది చార్యకమతము.

దీనికే లోకాయతమతమనికూడ పేరు. 'లోకే—ఆయతమ్ అనాయాసేన ప్రసృతమితి లోకాయతమ్ ॥'

అనాయాసముగా లోకములో ప్రసరించినది కనుక లోకాయత మనబడుచున్నది.

ఈచార్వాకసిద్ధాంతములు—ప్రత్యక్షైకప్రమాణవాదము, దేహాత్మ వాదము, స్విభావవాదము అను వానిపై ఆధారపడియున్నవి. ఈ వాదములు దుష్టములని వైదికవాఙ్మయము యుక్తి—ప్రమాణ—అనుభవ బలముతో నిరూపించియున్నది.

— చార్వాక వాద దోషములు —

ప్రత్యక్షమే ప్రమాణమనుచును ఇంద్రియములను ప్రత్యక్ష ప్రమాణముగా చెప్పుచున్నారు. అయితోయములు అప్రత్యక్షములై; శ్రవణేంద్రియము, త్వగేంద్రియము, స్పృశేంద్రియము, మొదలగు నవి ఉన్నట్లు ఏ యింద్రియములకు ప్రత్యక్ష మగుచున్నది? శబ్దజ్ఞానమును బట్టి శ్రవణేంద్రియమున్నట్లు, స్పృశజ్ఞానమునుబట్టి త్వగేంద్రియమున్నట్లు, గంధజ్ఞానమునుబట్టి స్పృశేంద్రియమున్నట్లు అనుమానింప (క్షిపింప) బడుచున్నది. ఇట్టి స్థితిలో అనుమానప్రమాణ మంగీకరింపని ప్రత్యక్షైకప్రమాణవాదులకు అప్రత్యక్షములైన యింద్రియము లున్న వనుటే అసాధ్య మగుటచే దోషము.

ఈ విషయమే చరకసంహితలో నిట్లు చెప్పుచున్నది—

'తత్ర బుద్ధిమా న్నాస్తి క్యబుద్ధిం జహ్యత్ విచికిత్సాం చ | కస్తాత్ ప్రత్యక్షం హ్యల్పమ్ | అనల్ప మప్రత్యక్ష మస్తి...యై రేవ తావద్భిన్దియైః ప్రత్యక్ష ముపలభ్యతే తాన్యేవ సన్తి చాపప్రత్యక్షాణి...తస్మా దవగీక్షితమేత దుచ్యతే ప్రత్యక్ష మేవాస్తి నాన్య దస్తితి ॥' అ 11 సూత్రస్థానమ్)

దేహముకంటె పేరుగా జీవాత్మ లేదనువారి కయినను నాదేహ మని, నాయుంద్రియములని, నాస్మాణములని నామనస్సు అని నా బుద్ధి అని యున్న అనుభవముచుబట్టి దేహేంద్రియాదులకంటె నేను అబద్ధు జీవాత్మ పేరుగా నున్నట్లు సిద్ధించుచుండుటచేతను, జీవద్దేహ

మందు గోచరించు చైతన్యము శరీరధర్మమె అయినయెడల శరీరమున్నంతవరకు మృతశరీరమందుగూడ చైతన్య ముండవలసియుండ, అట్లు లేకుండుటనుబట్టి అది శరీరధర్మము కాదు, జీవధర్మమే అని చెప్పవలసియుండుటచేతను దేహోత్పాదము దుష్టము.

స్థిరమైన జీవుడు అస్థిరములైన నర-వానరాదిశరీరముల నాశ్రయించుచు విడిచివేయుచు జనన-మరణప్రవాహమున చిక్కుకొని సుఖదుఃఖము లనుభవించుటలో ఆజీవుని పుణ్యపాపములే కారణ మని చెప్పక తప్పదు.

జీవునితోజాటు పుణ్యపాపము లున్నవి. ఆపుణ్యపాపములతో జాటు వాని ఫల మనుభవింప నయ్యు దేవు డుండెను. పాపముభవస్థానములైన లోకము లుండెను. అని చెప్పక తప్పదు.

విచిత్రమైన జగత్తు స్వభావముచేతనే కలుగుచున్నది. అనుమాటకు తన ఉత్పత్తికి తానే కారణ మని యర్థమా? కారణము లేకయే కార్యోత్పత్తి యగుచున్నదని యర్థమా? మొదట పక్షములో తన ఉత్పత్త్యనంతరమందుగాని స్వరూపసిద్ధి లేనట్టి తాను తనఉత్పత్తికే కారణ మగుట యెట్లు?

మొదటపక్షములో కార్యమునకు కారణాపేక్ష లేకుండుట అనుభవవిరుద్ధముకూడెను; కార్యార్థులందఱును తత్తత్కారణముల నాశ్రయించుచుండుట ప్రత్యక్షసిద్ధము. ధాన్యార్థులు మంచితనములు, పంటభూమి, వర్షాకాలము అను కారణముల నాశ్రయించి కార్యసిద్ధిని పొందుచున్నారా? కారణాపేక్ష లేకుండ కూర్చుండి కార్యసిద్ధిని పొందుచున్నారా? భోజనజన్యతృప్తి భోజనకారణమున కలుగుచున్నదా? అకారణముగా కలుగున్నదా? కనుక నిదీ అయ్యుక్తము.

కర్తలేకుండ కార్యోత్పత్తి అసంభవముగనుక జగదుత్పత్తిన కార్యమునుబట్టి జగత్కర్త కలడని యొప్పుకొని తీరవలెను. అజన్మత్కర్త, అజన్మత్తులోని జీవకోటియొక్క అదృష్టమనఁబడు పుణ్యపాపములను తెలిసికొని వాని ఫలమును ఎవ్వరు ఎయుపాధితో పస్థానమందు అనుభవింపవలయునో అస్థానమందే ఆరీతిగా వారిని పుట్టించగల మహా సామర్థ్యము, దర్శింపజ్ఞత్వముకల పరమేశ్వరు డని చెప్పి తీరవలెను.

కనుక నిట్లు చార్వాకుల స్వభావవాదము అసంగతము.

ఈవిధముగా చార్వాకసిద్ధాంతములకు మూలాధారములైన మూడువాదములును దుష్టములైనవి.

ప్రత్యక్ష మొక్కటే ప్రమాణమును చార్వాకవాదమును అనుమానముకూడ ప్రమాణ మను తౌద్ధులును ఖండించియున్నారు.

(ఇది సర్వదర్శనసంగ్రహములో చూడ నగును.)

బౌద్ధ మ త ము.

ఇది యొకప్పుడు మాయామోహునిచేత అనురులలో ప్రవృత్తమైనది. (విష్ణుపురాణ— 3 అం. అ 17.)

నాస్తికమతప్రచారము గావింపబూనిన మాయామోహుని ఉపదేశ మనేకవిధములుగా నున్నది. అందు సర్వసాధారణమైనది యొక్కటి—యజ్ఞాదికర్మలు పశుహింసాపూర్వకములగుటచే అధర్మము. అహింసయే పరమధర్మము, వేదము ధూర్తప్రళాపమాత్రము. అప్రమాణము. అని.

అది విని అట్లే దృఢముగా నమ్మి తమ పూర్వబుద్ధిని మార్చుకొని వ్యవహరించుచు పరుల కుద్బోధించుచువచ్చినవారు చార్వాకులు. తావన్మాతోపదేశముచేత ఎవ్వరియందు తన యభీష్టము సద్ధింపకపోయెనో వారియందు అపూర్వముగా మరికొన్ని విశేషములను మాయామోహుడు ఉపదేశించుటలో 'బుధ్యధ్వమ్ బుధ్యధ్వమ్' అని బోధింపబడినవారు శౌద్దులుగను, మరికొందరులో మరికొన్నివిశేషములుపదేశించి 'అర్హథఅర్హథ' అని బోధింపబడినవారు ఆర్హతులుగను పరిగణించబడిరి.

చార్వాక-శౌద్ధ-ఆర్హత-మతములకు అహింసావాదము, యజ్ఞము, వేదావాక్యమంత్యము లనునవి సమానములు.

— బోధింపబడు—శౌద్ధమతప్రచారము .—

ఈశౌద్ధమతము మరియొకప్పుడు దివోదాసరాజ్యకాలములో విష్ణుపుత్రుడు రూపాంతరవ్రాసిన బుద్ధిని ప్రవర్తింపజేయుచున్నది. అది దాసరాజ్యకాలము 'పాద్యే కల్పే పురావృత్త మహా స్వాయంభువేన్తరే' అని పాద్యకల్పములోని స్వాయంభువ మన్వంతరమునకు చెందినది.

(బోధింపబడు. అ. 39)

ఆదివోదాసమహారాజు తపోనిష్ఠలో నున్న పరిస్థితిలో దేశము ఊమపీడితము కాగా ఆ యువద్రోవమును తొలగించుటకై రాజ్యపాలకుడగు ధర్మాత్ముడవైన నీవు కావలయు నని దివోదాసమహారాజును బ్రహ్మ పోత్రస్సహించెను. అప్పుడా రాజు యిట్లు చెప్పెను—దేవతలను ప్రజలు ధర్మబద్ధులై యథావిధిగా పూజించుచుండుట, ఆదేవతలు భూతలనుండు అడుగుపెట్టకుండ తను లోకమందె యుండుట, నిశ్చిద్రముగా నేను రాజ్యముచేయుట. ఈనిర్ణయముపై నేను రాజ్యము చేయుదును. అని.

దానికి బ్రహ్మ అంగీకరించెను. అంతట మహారాజు కాశీపురమందు నివసించుచు పరిపాలనము చేయుచుండెను. కాశీపురాధీశ్వరుడగు శ్రీవిశ్వేశ్వరుడునాడ సపరివారముగా తప్పకొనెను. యోగశక్తులతో, దివ్యమహిమలతో దివోదాసమహారాజు ధర్మబద్ధముగా ఎట్టి లోపములు రాకుండ పరిపాలనము అద్భుతముగా జరుపుచుండెను.

అట్లు వైదికధర్మశాస్త్రమై నిశ్చిద్రముగా నడచుచున్న దివోదాసరాజ్యములోని కాశీపురములో శ్రీ విశ్వేశ్వరప్రవేశము జరుగుటకు ప్రజలలో అధర్మాభిరుచిరూపమైన చిద్రో మేర్పడవలయును. దానికై ప్రజలలో అట్టి అధర్మోపదేశములు, వ్యామోహింపజేయు నట్టి సర్వసమర్థతలు గల మహాపురుషుని ద్వారా జరుగవలయును. అని యెంచి యిట్టి మార్గ మవలంబింపబడినది— శ్రీహరి పుణ్యక్షేత్రము పేరుతో అతిసుందరమైన బుద్ధరూపమును ధరించెను. శ్రీదేవి లోక వ్యామోహకరమగు పరివ్రాజికాస్వరూపమును ధరించెను. గరుత్మాంతుడు వినయక్షేత్రము పేరుతో లోకోత్తరాకృతితో శిష్యరూపమును ధరించెను. ఆపరివ్రాజికయు, శిష్యుడును పుస్తకహస్తులై యుండిరి. శిష్యుడు సంసారనివర్తకమైన ధర్మస్వరూపమునుగూర్చి ప్రశ్నింపగా గురువు బోధించుచుండెను. ఈ విధముగా, లోకులు వచ్చి వినుచుండ బౌద్ధమతధర్మములను అనగా అవైదికమతధర్మములను వివరించుటలో అవి సులభముగా ప్రజలలో వ్యాపించినవి. ఈ విషయ మీ శ్లోకములలో చెప్పబడినది.

“తతస్తు సౌగతం రూపం శిశ్రియ శ్రీఃశ్రీః స్వయమ్ ।
 అతీవ సుందరతరం తైలోక్యస్యాపి మోహనమ్ ॥
 శ్రీః పరివ్రాజికా జాతా నితరాం సుభగాకృతిః ।
 యా మాలోక్య జగత్సర్వం చిత్రన్యస్త మివార్పితమ్ ॥
 గరుత్మా నపి తచ్చిష్యో జాతో లోకోత్తరాకృతిః ।
 గురుశుశ్రూషణపరో న్యస్తహస్తాగ్రీపుస్తకః ॥
 అపృచ్ఛ త్వరమం ధర్మం సంసారవినిమోచకమ్ ॥”

అశిష్యుని నిమిత్తముగా శేషికాని ఆగురువు చేసిన ఉపదేశముల
 లోని ప్రధానాంశములు ఇవి—

బ్రహ్మ— విష్ణు— మహేశ్వరు లనబడువారు మనవంటివారే.
 వారికి చతుర్ముఖ— చతుర్భుజ— పంచముఖాది స్వరూపవర్ణనము కల్ప
 నామాత్రము.

శీతులకు అభయదానము, వ్యాధిగ్రస్తులకు ఔషధదానము,
 విద్యార్థులకు విద్యాదానము, ముఢాతులకు అన్నదానము, ఈ
 నాలుగు దానములే చేయవలసినవి. మణి— మంత్ర— ఓషధుల బలము
 సంపాదించి తస్మాలమున ధనార్జనము చేయవలయును. అట్లు అర్జిం
 చిన ధనముచే ద్వాదశాయతనపూజనే చేయవలెను. ఇతరపూజలు
 వ్యర్థము. ద్వాదశాయతనము లనగా పంచకర్మేంద్రియములు, పంచ
 జ్ఞానేంద్రియములు, మనోబుద్ధులు. ఇవియే ద్వాదశాయతనములు.
 వీవి పూజకై అనగా ఇంద్రియతృప్తికై పాటుపడవలయును.

స్వర్గ— నరకములు ఇక్కడనే యున్నవి. మరెక్కడనో లేవు.
 ముఖపడుచే స్వర్గము. దుఃఖపడుచే నరకము.

సుఖపడుచున్నప్పుడు శరీరమును విడచుచే ముక్తి, అహింసయే
 పరమధర్మము.

“ప్రామాణికి శ్రుతి రియం ప్రోచ్యతే వేదవాచిభిః ।

న హింసా తస్యభూతాని నాన్యాహింసాప్రసర్తికా ।

అగ్నిహోమీయ మితి యా శామికా సాఽపతా మిహ ।

న సా ప్రమాణం జ్ఞాతృణాం పశ్వాంభనకారికా ॥”

వ్యాఖ్యా- అహింసా పరమో ధర్మ ఇత్యుక్తం, తచ్ఛ్రుతిసంవాదేన ద్విధయతే- పాప్రమాణీకీతి । నను హింసానివర్తకశ్రుతివద్ధింసాప్రవర్తికాపి కాచి చ్ఛ్రుతి ర్భవిష్యతి? నేత్యాహ- నాన్యేతి । శ్రుతి రితి శేషః । నను “అగ్నిషోమీయం పశు మాలభేత” “వాయవ్యం శ్వేత మాలభేత” ఇత్యాదికా దృశ్యస్తే ఇతి చేత్తత్యాహ- అగ్నిషోమీయమితి । భౌమికా భృమజనికా అసతామితి ఛేదః ।

ఇత్యేవం ధర్మజిజ్ఞాసాం పుణ్యకీర్తౌ ప్రకృర్వతి ।

పారంపర్యేణ తచ్ఛ్రుత్వా పౌరా యాత్యాం ప్రచక్రిరే ॥”

అహింసయే పరమధర్మ మని పాప్రమాణికమైన శ్రుతికూడ చెప్పుచున్నది. యజ్ఞాదికర్మలలో పశుహింసను చేయవలె నని చెప్పుచున్న శ్రుతి అప్రమాణము. అని.

ఈ విధముగా పుణ్యకీర్తి ధర్మవిచారణ చేయుచుండగా పరం పరగా విని పౌరులు యాత్రగా వెళ్ళుట సాగించిరి.

ఇక ఆ పరివాళిక విజ్ఞానకౌముది యను పేరుతో పురస్త్రీల నాకర్షించినది—

“తత స్తాసాం పురస్తా త్సా జౌద్ధధర్మా నవీవదత్ ॥”

ఆ పురస్త్రీలకు జౌద్ధధర్మములను బోధించినది. అదియెట్లనగా-
“అనందం బ్రహ్మణో రూపం శ్రుత్యైవం యన్నిగద్యతే ।

త త్తథే వేహ మన్తవ్యమ్ ॥

యావ త్స్వస్థ మిదం వర్షే యావ స్నేన్ద్రియవిక్లబః ।

యావ జ్వరా చ దూరేస్తి తావ త్సౌఖ్యం ప్రసాధయేత్ ॥

శరీర మపి దాతవ్య మర్థిభ్యోఽత స్సుఖేష్పుభిః ।

యాచమానమనోవృత్తిప్రీణనే యస్య నో జనిః ॥

తేన భూ ర్భారవ త్యేషా సముద్రాగదుమై ర్న హి ।

ముథా జాతివికల్పోఽయం లోకేషు పరికల్ప్యతే ॥

మానుష్యే సతి సామాన్యే కోఽధమః కోఽథ చోత్తమః ।

వర్ణాఽవర్ణవివేకోఽయం తస్మా న్న ప్రతిభాసతే ॥

అతో భేదో న మన్తవ్యో మానుష్యే కేన చిత్కృచిత్ ।

విజ్ఞానకౌముదీవాణీ మిత్యాకర్ణ్య పురాంగనాః ॥

భర్తృశుశ్రావణవతీం విజహు ర్మతి ముత్తమామ్ ॥”

అనందమే పురుషార్థము; అదియే బ్రహ్మస్వరూప మని శ్రుతి కూడ చెప్పుచున్నది. ఈ శరీరము స్వస్థమైయుండగనే, ఇంద్రియములు సమర్థములై యున్నపుడే, యావనము దాటిపోకున్నపుడే సౌఖ్యమును సాధింపవలయును.

సుఖమును గోరువారు అర్థులకు తమశరీరమునుగూడ సమర్పింప వలసినదే. యాచకుల మనోరథముల నీడేర్పనివారి జన్మములచేతనే భూభార మగును. జాతిభేదము కల్పనామాత్రమే. మనుష్యులందరును ఒకటే. ఉచ్చ— నీచ భావ మెక్కడిది? వర్ణ— అవర్ణ విచక్షణ వ్యర్థము.

ఇట్టి విజ్ఞానకౌముదీకృతోపదేశములను విని పురాంగనలు ఉత్తమమైనట్టి తమతమ పతిశుశ్రావణబుద్ధిని విడిచివేసినారు.

“అభ్యస్యాఽఽకర్షణీం విద్యాం వశీకృతిమతీ మపి ।

పురుషా స్సఫలీచక్రః పరదారేషు మోహితాః ॥

అన్తఃపురచరా నార్య స్తథా రాజకుమారకాః ।

పౌరాః పురాంగనా శ్చాపి సర్వే తాభ్యాం విమోహితాః ॥

కన్యైచి దంజనం దత్తం కన్యైచి త్తలకౌషధమ్ ।

వశీకరణమన్తైశ్చ తథా బహ్వోఽన్యైపి దీక్షితాః ॥

ఏవం సర్వేషు పౌరేషు నిజధర్మేషు సర్వథా ।

పరాబ్దుభేషు జాతేషు పోల్లలాస వృషేతరః ॥”

పురుషులు వశీకరణక్రిగల ఆకర్షణీవిద్యను అభ్యసించి పరదారల యందు పవిత్రంప నారంభించిరి.

పుణ్యకీర్తి, విజ్ఞానకౌముది అను ఇద్దరి ఉపదేశములచేతను స్త్రీపురుషులు స్వేచ్ఛాసంచారమున కారంభించిరి. ఆ విజ్ఞానకౌముది అంజనము కొందరికి, ఓషధీతిలకము కొందరికి ఇచ్చి వశీకరణమంత్రము రిచ్చి స్త్రీలను బౌద్ధధర్మమందు పవిత్రంపజేసినది.

ఇట్లు పౌరులు స్వధర్మవిముఖులు కాగా అధర్మము తాండవింప నారంభించినది.

“సిద్ధయోఽకృష్టపచ్యాద్యా నష్టా ఏనఃప్రవేశనాత్ ।

ఆసీ త్కుంతితసామర్థ్యో నృపోఽపి స మనా జ్ఞనాక్ ॥” (కాశీ.ఉ.అరీ)

ప్రజలలో పాపము ప్రవేశించుటచేత దున్నకుండగనే సస్య సంపత్తి మొదలగు సిద్ధులు క్రమముగా క్షీణించినవి. దివోదాసమహా రాజు సామర్థ్యము కొంచెముకొంచెముగా కుంతితమైపోయినది.

దీనినిబట్టి శౌద్ధమతధర్మములు పాపపాతువు లనియు, అలౌకిక శక్తులను క్షీణింపజేయునట్టివనియు, శౌద్ధవాదమునకు అనుకూలమైనపుడు శ్రుతిస్మృతివాక్యములు ప్రమాణముగా దీసికొనుట, ప్రతి కూలమైనపుడు అప్రమాణ మని తోసివేయుట లక్షణమనియు, వ్యభిచారము గుణముగనే గ్రహింపబడుట, ఉచ్చనీచములు మానవు లలో పాటించబడకుండుట, ఇంద్రియతృప్తియే పురుషార్థ మనుట శౌద్ధమతమందలి ముఖ్యాంశము లనియు స్పష్టమైనది.

— శ్రీమద్రామాయణము— బుద్ధమతనింద —

ఈ అవైదిక (నాస్తిక) మతముయొక్కయు, బుద్ధుని యొక్కయు ప్రసక్తి ఆదికావ్య మనబడు వాల్మీకిరామాయణమందు గూడ గలదు.

శ్రీ సీతారామలక్ష్మణులు వనవాసదీక్షను సంకల్పించి చిత్ర కూటమునకు చేరియున్నపుడు భరతుడు ప్రార్థించి అయోధ్యకు తీసికొని వెళ్ళదలచి సపరివారముగా మునిబృందపురస్సరముగా వెళ్ళి ప్రార్థించినను అంగీకరింపని రామచంద్రభగవానుని ఎట్లయినను అంగీకరింపజేయవలెనని జాబాలిమహర్షి —

“ఆశ్వాసయంతం భరతం జాబాలి బ్రాహ్మణోత్తమః ।

ఉవాచ రామం ధర్మజ్ఞం ధర్మాచేత మిదం వచః ॥”

ధర్మజ్ఞుడగు రామచంద్రభగవానునకు వైదికధర్మవిరుద్ధమైన నాస్తికమతమునకు చెందిన మాటలు చెప్పెను.

ఆమాటలకు సమాధానము చెప్పుచు శ్రీరామప్రభు విట్లినెను—
 “నిద్రా మృహం కర్మ పితుః కృతం త
 ద్యస్తా మగృహ్లా ద్విషమస్థబుద్ధిమ్ ।
 బుద్ధ్యానయైవం విధయా చరంతం
 సునాస్తికం ధర్మపథా దపేతమ్ ॥”
 “యథా హి చోర స్స తథా హి బుద్ధః
 తథాగతం నాస్తిక మత్రో విద్ధి ।
 తస్మా ద్ధి య శృంకృతమః ప్రజానాం
 న నాస్తి కే నాభిముఖో బుధ స్స్యాత్ ॥” (అయోధ్యా.స.109)

వ్యాఖ్యా— ప్రత్యక్షమాత్రప్రమాణవాదీ బుద్ధమతావలంబీ
 రాక్ష్యే యది కశ్చి త్సంభవేత్ సోఽపి నిరాకరణీయ ఇత్యాహ-యథా
 హితి । చోరో యథా నిరాకరణీయః స వేదబాహ్యత్వేన ప్రసిద్ధో
 బుద్ధః తథైవ నిరాకరణీయః । అత్ర అస్మిన్ లోకే నాస్తికం చార్వాక
 మపి తథాగతం బుద్ధతుల్యం విద్ధి । తస్మాత్ ప్రజానాం యః
 శంకృతమః అవైదికత్వేన పరిహర్తవ్యః తేన నాస్తికేన బుధః అభి
 ముఖో న స్యాత్ ॥

అవైదికమార్గమునకు చెందిన యిట్టి బుద్ధితో వ్యవహరించుచు
 వైదికునివలె నటించు నిన్ను పరిగ్రహించిన నాతండ్రికృత్యము
 గర్హింపదగినది.

వేదప్రామాణ్య మంగీకరింపనట్టి బుద్ధమతావలంబీ చోరునివలె
 నిరాకరింపదగినవాడు. చార్వాకుడును బుద్ధునితో తుల్యుడే. అట్టి వేద
 బాహ్యుడైన నాస్తికునితో వివేకి వ్యవహరింపరాదు. అని.

దీనినిబట్టి బౌద్ధమతమును, చార్వాకమతమును వేదబాహ్యము
 అని రామచంద్రభగవానుడు గర్హించినట్లు స్పష్టమైనది.

కొందరు మొన్నటి గౌతమబుద్ధుని ప్రశంస ఆదికావ్యమైన
 రామాయణములో నుండుట అసంభవముగనుక ఆగ్రంథము ప్రక్షిప్త
 మని భ్రాంతిపడుచున్నారు. మరికొందరు ప్రక్షిప్త మనక ఆ బుద్ధప్రశం
 సనుబట్టి గౌతమబుద్ధుని అనంతరమే మహాభారతరచనానంతరము

రామాయణరచన జరిగియుండవచ్చునని తలచుచున్నారు. ఆవిషయ మిదిగో—

‘రామాయణము బుద్ధుడు నాస్తికు డని స్మరించియుండుటచే మహాభారతకాలమునకు తరువాతనే రామాయణరచనము జరిగి యుండుననియు, నందలి కథమాత్రము మహాభారతపూర్వగాధయే యై యుండవచ్చుననియు దోచుచున్నది.’ (పు. 340 భా. 2)

‘మహాభారతము యుద్ధమునకు సమీపకాలమందే రచింపబడి యుండుటచే...వీరగీతమే మొదట భారతమైయుండ నగును. దీని రచనాకాలము క్రీ. పూ. ౧౧౦౦ పాత్రమై యుండును.’
(పు. 334 భా 2 భారతీయతత్వశాస్త్రము.)

ఈవిషయములనుగూర్చి కొంచెము చెప్పవలసియున్నది. రామా యణరచన రామరాజ్యకాలములో జరిగినదని రామాయణశ్లోకమే స్పష్టీకరించుచున్నది. చూడుడు—

‘ప్రాప్తరాజ్యస్య రామస్య వాత్మీకి ర్భగవా నృషిః ।
చ కార చరితం కృతన్నం విచిత్రపద మాతృవాక్ ॥
కృత్యాపి తస్మహాప్రాజ్ఞ స్సభవిష్యం సహోత్తరమ్ ।
చింతయామాస కోన్వేత త్ప్రియుంజీయా దితి ప్రభుః ॥ (స. 4)
అనాగతం చ యత్కించి దామస్య వసుధాతలే ।
తచ్ఛకారోత్తరే కావ్యే వాత్మీకి ర్భగవా నృషిః ॥ (తెలి. స. 3)

వ్యాఖ్య— ప్రాప్తరాజ్య స్థేత్యనేన రామరాజ్యకరణకాలే రామాయణకరణమితి గమ్యతే । ఏతద్ జ్ఞాపనా యైవ పునరారంభః’

ఈగ్రంథసందర్భమునుబట్టి అనాగతవేదియగు వాత్మీకిమహర్షి భవిష్యద్గాధతోగూడిన రామచరితమును సాకల్యముగా రామరాజ్య కాలమందే రామాయణరూపమున రచించెనని స్పష్టమగుచున్నందునను, రామరాజ్యము తేలికాయుగమునకు సంబంధించియున్నందునను, మొన్నటి గౌతమబుద్ధుని తరువాత రామాయణరచన యనుమాట సరియైనది కాదు.

ఇక రెండవది మహాభారతరచన. ఇది యుద్ధమునకు సమీపకాల మందని, క్రీ. పూ. ౧౧౦౦ ప్రాంతమని చెప్పట యుక్తముకాదు. భారత యుద్ధకాలము మహాభారతమందే విశదీకరింపబడినది. చూడుడు—

'అన్తరేచై వ సంప్రాప్తే కలిద్వాపరపరయో రభూత్ ।

సమన్తపంచ కే యుద్ధం కురుపాండవ సేనయోః ॥ (ఆది. అ. 2)

దీనినిబట్టి భారతయుద్ధము కలిద్వాపరసంధిలో అనగా ద్వాపరాంతమున జరిగినట్లు స్పష్టము. ఆంధ్రభారతమందును ఇట్లే యున్నది. చూడుడు—

'తొల్లి కృతత్రేతావసానసమంబున దేవా-సుర, రామ-రావణ యుద్ధంబులుం బోలె ద్వాపరాంతంబునం బాండవ-ధార్తరాష్ట్రులకు మహాభూరయుద్ధం బయ్యె.' (ఆది. ఆ. 1.)

మహాభారతరచనగూడ ద్వాపరాంతమందే జరిగినదనియు, అట్టా దశపురాణములను, లక్షగ్రంథాత్మకమహాభారతమును ఒక్క వేదవ్యాస మహర్షి యే రచించె ననియు తెలుపుచున్న ప్రమాణవచన మిట్లున్నది—

'అష్టాదశపురాణాని కృత్వా సత్యవతీసుతః ।

భారతాఖ్యాన మకరో ద్వేద్ధార్థై రుపబృంహితమ్ ।

లక్షణై కేన తత్ప్రొక్తం ద్వాపరాస్తే మహాత్మనా ॥'

మహాభారతము ఒక్కవేదవ్యాసమహర్షి చేత రచితమే అని ఆంధ్రభారతముగూడ బోధించుచున్నది. చూడుడు—

"ఇట్టి మహాభారతంబు ననేకవిధ పదార్థప్రపంచసంచితంబు నుప పర్వమహామహోద్వోహోభితంబు, నుపద్విపమహాద్విప సంభృతంబయిన భువనం బుండు నిర్మించినట్లు కృష్ణదేవిపాయనుండు...నిర్మించి."

ఇంతవరకు మహాభారత మేకరక్తకమని, దాని రచన ద్వాపరాంతమందని విద్వత్సమ్మతమైన ప్రామాణికపద్ధతి ప్రదర్శింపబడినది. ఈవిషయమై భారతీయతత్త్వశాస్త్రములో విరుద్ధముగా వ్రాయబడినది.

"మహాభారతరచనాకాలము ఘనకు సరిగా చెలియదు. బౌద్ధ మత ముదయించిన కాలమున మహాభారత మున్నదని నిస్సంశయ ముగా జెప్పవచ్చును. దీని మూలస్వరూప మించుమించుగా క్రీ.

పూ. 5వ శతాబ్దమునాటికి రచింపబడియుండవచ్చునని మెక్లొనల్ భావమై యున్నది. ఇందు బుద్ధుని స్మరణయే లేని కారణమున బై యూహకు బలము కలుగుచున్నది ఈ సాక్ష్యముల నన్నిటిని బట్టి చూడ మహాభారతము బుద్ధునికాలమునాటికి సుస్థా పితమై యున్నదని స్పష్టము. ... కీ). పూ. 5వ శతాబ్దానంతర మైనను చాలమంది రచయితలు తమ... భావముల నందు జొప్పించుటకాని, తదనుగుణముగా గొన్ని మార్పులు చేయుటకాని జరుగలేదని నిశ్చయింపజాలము... ఏది ఎట్లున్నను గ్రంథము క్రీ. పూ 500నాటి కేస్థితిలో నున్నదో యిప్పటికి నాస్థితిలో నవిచ్చిన్నమై యున్నది." (పు 317)

ఇది కేవల మూహాగానముమాత్రమే. ఇక రామాయణము బుద్ధుని-స్మరించుచుండుటచే గౌతమబుద్ధునకు తరువాతనే రామాయణ రచన యని వెనుక తేల్చినవిషయముకూడ—

పూర్వోక్త రామాయణశ్లోకమునకు విరుద్ధమైయున్నది. ఆశ్లోక ప్రకారము త్రేతాయుగమునకు జెందిన రామాయణము మొన్నటి గౌతమబుద్ధుని స్మరించుట విరుద్ధము కాదా? అని ప్రశ్నింపవచ్చును. అందు స్మరింపబడినది గౌతమబుద్ధుని విషయము కాదు. గనుక విరోధము లేదు. ఈ విషయము నిరూపింపబడుచున్నది—

పూర్వోక్త రామాయణశ్లోకములో నున్నవి "బుద్ధ" "తథాగత" శబ్దములు. అవి గౌతమబుద్ధుని బోధించునవి కావు. వేరొకబుద్ధుని బోధించును. ఇంతమంది బుద్ధులున్నారా? అని శంకింపవలసినపనిలేదు. వేనుక జూపబడినట్టి కాశీఖండోక్తబుద్ధుడు, మాయాదేవీసుతుడగు గౌతమబుద్ధుడు కాడనుట నిర్వివాదము కదా.

—• బుద్ధుడు వేణు, గౌతమబుద్ధుడు వేణు అనుటకును, బుద్ధనామములు వేణు, గౌతమబుద్ధనామములు వేణు అనుటకును అమరసింహుని సాక్ష్యము :—

సర్వజ్ఞః, సుగతః, బుద్ధః, ధర్మరాజః, తథాగతః, సమంత భద్రః, భగవాన్, మారజిత్, లోకజిత్, జినః పదభిజ్ఞః, దశబలి.

అద్వయవాదీ, వినాయకః, మునీంద్రః, శ్రీఘనః, శాస్తా, మునిః
"ఈ 18 బుద్ధదేవుని పేర్లు.

శాక్యమునిః, శాక్యసింహః, సర్వార్థసిద్ధః, శాద్ధోదనిః, గౌతమః,
అర్కబన్ధుః, మాయాదేవీసుతః, "ఈ 7 శాక్యమునిపేళ్ళు" అని
అమరకోశము.

"తస్మా దిత్థాకువంశ్యా స్తే శాక్యా ఇతి భువి స్మృతాః ॥"

అని చెప్పబడుటచే ఇత్థాకువంశీయులైన రాజులకు శాకవన
వాసముచే శాక్యులని యొక పేరున్నది. ఆ శాక్యవంశములో జన్మించి
నట్టి మువిగనుక శాక్యముని. ఈతడే మాయాదేవీసుతుడును, గౌత
ముడును అగు గౌతమబుద్ధుడు.

ఈవిభాగమునుబట్టి బుద్ధ-గౌతమబుద్ధులకు భేదమున్న దనియు,
కేవల బుద్ధశబ్దము, తథాగతశబ్దము గౌతమబుద్ధుని బోధించునవి
కావనియు స్పష్టమైనది.

ఇట్టిస్థితిలో శ్రీమద్రామాయణములోనున్న బుద్ధ, తథాగత
శబ్దములు గౌతమబుద్ధుని ఎట్లు చెప్పును? చెప్పనప్పుడు విరోధ మేము
న్నది? లేనప్పుడు ప్రక్షిప్తమనికాని, ఆరామాయణము గౌతమబుద్ధా
నంతరము రచితమనికాని కల్పించుటకు ఆధార మేమున్నది?

వేదమందే విశదీకరింపబడిన నాస్తిక (దేహోత్పత్తి)వాదము, రామా
యణమందుండుటలో ఆశ్చర్య మేమి? వేదమం దెట్లున్నదో చూడుడు-

—, ఛాందోగ్యోపనిషత్తు—దేహోత్పత్తివాదము —

సురరాజగు ఇంద్రుడును, అసురరాజగు విరోచనుడును ప్రజా
పతియొద్ద కుక్కురించేసి ఆత్మవిద్యను గ్రహించుటలో ప్రజాపతి
సూత్రప్రాయముగా చెప్పుచువచ్చిన వాక్యములకు విరుద్ధార్థము
గ్రహించి వారు సంతుష్టులై వెళ్ళిపోవునపుడు ప్రజాపతి యిట్లు పలి
పించి చెప్పెను—

ఆత్మస్వరూపమును యథార్థముగా గ్రహింపక విరుద్ధాభిప్రాయ
ముతో సంతుష్టులై వెళ్ళుచున్న మీవలన దేవతలలోగాని, అసురు
లలోగాని యెవ్వరికి విరుద్ధాత్మజ్ఞానము సంక్రమించునో వారికి
వశనము. అని.

అది విని ఇందుగ్గుడు సందేహించి వెనుకకువచ్చి మరల శుశ్రూష చేసి ఆత్మయాథార్థ్యమును గ్రహించెను.

విరోచనుడు మాత్రము వెనుకకు రాక సందేహము లేక అసురులయొద్దకు శాంతహృదయుడై వెళ్ళి యిట్లు దేహాత్మవాదము నుపదేశించెను—

“స హ శాన్తహృదయ ఏవ విరోచనోఽసురాన్ జగామ । తేభ్యో హైతా ముపనిషదం ప్రోవాచ । ఆత్మైవేహ మహాయ్యః । ఆత్మా పరిచర్యః । ఆత్మాన మేవేహ మహాయ న్నాత్మానం పరిచరన్నుభౌ లోకా వవాప్నోతిమం చాఽముం చేతి ॥

భాష్యమ్—... ఆత్మైవ దేహ ఇహ లోకే మహాయ్యః పూజనీయః । తథా పరిచర్యః పరిచరణీయః । తథాఽఽత్మాన మేవేహ లోకే దేహం మహాయన్ పరిచరంశ్చోభౌ లోకా వవాప్నోతి ।”

“తస్మా దప్యద్యేహ అదదాన మశ్రద్ధధాన మయజమాన మాహు రాసురో బతేతి । అసురాణాం హ్యేషోపనిషత్ । ప్రేతస్య శరీరం భిక్షయా వసనేనాఽలంకారేణేతి సంస్కర్షస్త్యేతేన హ్యముం లోకం జేష్యంతో మన్యంతే ॥ (అ. 8 ఖం. 8)

భాష్యమ్— తస్మా త్తత్సంప్రదాయోఽద్యా ప్యనువర్తత ఇతి । ఇహ లోకే అదదానం దాన మకుర్వాణ మవిభాగశీల మశ్రద్ధధానం సత్కార్యేషు శ్రద్ధారహితం యథా శక్తి అయజమాన మయజనస్వభావ మాహుః । ఆసురః ఖల్వయం । యత ఏవం స్వభావో బతేతి విద్యమానా ఆహు శ్చిష్టాః । అసురాణాం హి యస్మా దశ్రద్ధధానతాదిలక్షణైవోపనిషత్ । తయోపనిషదా సంస్కృతాస్సంతః ప్రేతస్య శరీరం కుణపం భిక్షయా గన్ధమాల్యా న్నాదిలక్షణయా, వసనేన వస్త్రాదినా ఆచ్ఛాదనాది ప్రకారేణాఽలంకారేణ ధ్వజపతాకాదికరణేనేత్యేవం సంస్కర్షంతి । ఏతేన కుణపసంస్తారేణ అముం ప్రేత్య ప్రతిపత్తవ్యం లోకం జేష్యంతో మన్యంతే ॥”

ఇచ్చట దేహమే ఆత్మయని, అదియే పూజనీయమని, దానికే పరిచర్య చేయవలె నని విరోచనానురప్రవర్తితమైన యీ సంప్రదాయము లోకములో అనువర్తమాన మగుచున్నదని, దానము చేయకుండుట, సత్కార్యశ్రద్ధ లేకుండుట, యథాశక్తి యజనము (దేవతారాధనము) లేకుండుట అనురలక్షణము లని, మృతశరీరమును గంధ-మాల్య-అన్నాదులచేతను, వస్త్రాచ్ఛాదనాదులచేతను సంస్కరించుటయే తరణోపాయమని, అనురసిద్ధాంత మీవిధముగా నున్నదని బోధింపబడినది.

— శ్రుతివాక్యములే అపార్థమునుబట్టి నాస్తికవాదములకు మూలాధారము లగుట —

ఆత్మ యొకటి వేరుగా లేదను నాస్తికులలో కొందరిది దేహాత్మవాదము. వీరికి "స వా ఏష పురుషోఽన్నరసమయః" అను శ్రుతివాక్యము మూలాధారము.

కొందరిది ఇంద్రియాత్మవాదము. వీరికి ఇంద్రియసంవాదములోని "తే హ (చక్షురాదయః) వాచ మూచః" అనుశ్రుతివాక్యము మూలాధారము.

కొందరిది మన ఆత్మవాదము. వీరికి "మన ఉవాచ" అను శ్రుతివాక్యము మూలాధారము.

కొందరిది విజ్ఞాన(బుద్ధి) ఆత్మవాదము. వీరికి "యోఽయం విజ్ఞానమయః" అను శ్రుతివాక్యము మూలాధారము.

మరికొందరిని శూన్యాత్మవాదము. వీరికి "అస దేవేద మగ్రి ఆసీత్" అను శ్రుతివాక్యము మూలాధారము.

ఇట్లు ఆయా నాస్తికవాదములు ఏకైకశ్రుతివాక్యాధారమున బయలుదేరి యావద్వాక్యసమన్వయము లేక పూర్వవాదమును ఉత్తరవాదము నిరసించుపద్ధతిని వ్యాప్తి నొందినవి.

అట్లు వేదములోనే నాస్తికవాదములకు మూలముగా వాక్యము లున్నట్లు కనబడుచుండ, అట్టి వాదములను ఆయా పురుషులు ఆయా కాలములలో ప్రచారము గావించుచున్నట్లు నిదర్శనము లుండ అట్టి వేదమే "వేదః ప్రాచీతతసా దాసీ తస్మాత్ ద్రామాయ

ణాత్మనా" అని రామాయణ రూపముతో ఆవిర్భవించినట్లు చెప్పబడి యుండ శ్రీమద్రామాయణములో శ్రీరామప్రభువును వనవాస దీక్షనుండి మరలించుట కుపయుక్తముగా జాబాలిమహర్షి నాసిక వాదము నెత్తికొని మాటలాడుట, వైదికధర్మమర్యాదారక్షణ రామచంద్రభగవానుడు దానిని నిందించుట యుక్తమైయున్న దనుటలో సందేహమా? అది ప్రక్షిప్తమనుట, బౌద్ధమతప్రవర్తకుడు గౌతమబుద్ధుడే అనుట అయుక్తము.

— శబ్ద కల్పదుర్మము — బుద్ధనానాత్వము —

బుద్ధావతరణస్య చివరణం యథా —

“ఇహ ఖలు బౌద్ధశాస్త్రసమూహేషు సంప్రీక్తాః పంచవింశతి ర్బుద్ధా దృశ్యంతే । శుద్ధోదనౌరసః మాయాదేవీగర్భజాతః శాక్య సింహ, సర్వార్థసిద్ధ, ఆర్కబన్ధు, గౌతమ ఇతినామచతుష్టయే ప్రసిద్ధోఽంతిమతమో లోకవిశ్మితో బుద్ధః.”

కపిలవస్తునగరే కలేః చతుశ్శతపడశీత్యధికద్విసహస్ర) (2488) మితేషు గతే ష్టభేషు. శుక్రవాసరే సురద్విషాం సమ్మోహనాయ సాక్షాద్వివేకమూర్తిః స్వేచ్ఛావిగ్రహేణ ప్రాదుర్భూతావ । లలితవిస్తర నామకే గ్రంథేఽస్యేతివృత్తం వర్ణిత మస్తి ॥”

దీనినిబట్టి బౌద్ధగ్రంథములలోనే బుద్ధులు ఇరువదియైదుగురు కలరని కనబడుచున్నదనియు, అందు కడపటివాడు గౌతమబుద్ధుడనియు స్పష్టమయినది. కనుక గౌతమబుద్ధునకు ప్రాచీనకాలములో చాలమంది బుద్ధులు గడచినట్లు బౌద్ధగ్రంథములే ప్రతిపాదించుచుండుట వలన రామాయణములోని బుద్ధుడు గౌతమబుద్ధుడుకాక మరియొక డని గ్రహింపవలెను.

— వ్యాససమ్మత బ్రహ్మసూత్రీభాష్య నిర్ణయగ్రంథము -
బుద్ధ నానాత్వము —

“బౌద్ధజైనాదీనాం మతం సార్వద్విసహస్ర) (2500) వర ప్రాచీన గౌతమబుద్ధ-మహావీరయోః పూర్వస్మిన్ కాలేఽపి ఆసీత్ ఇత్యుభయవాదీనమ్మతమేవ ।

తథాపి—బౌద్ధగ్రంథేషు దృశ్యతే—

గౌతమబుద్ధావిర్భావా త్పాక్ ద్వావింశతి ర్బుద్ధా స్సమభవన్ । గౌతమస్తు త్రయోవింశః । తత్పశ్చాత్ చతుర్వింశః మైత్రేయా బుద్ధ ఆగమిష్యతీతి ॥

బౌద్ధజాతకాదిగ్రంథేషు ఇయం కథా సుప్రసిద్ధైవ । ఇయం కథా సువిదితా చ సర్వేషాం విదుషామ్ ॥

జై నమతేఽపి గౌతమబుద్ధసమకాలీనమహావీరాత్పూర్వం ఋషభదేవా దారభ్య త్రయోవింశతిః తీర్థంకరా ఆవిర్భభూవుః । మహావీర స్తత్రాఽన్తిమః ॥

ఏతదపి సర్వేషాం సువిదితమేవ, యత్ పంచసహస్రే వర్షేభ్యః పాక్ కలే రాదౌ వ్యాససమకాలీనః కృకుచ్ఛన్దనామా కశ్చిద్బుద్ధ ఆసీత్ । తతః కనకమునిః, తతః కశ్యపః, తతో గౌతమో బుద్ధ స్సంజాత ఇత్యపి ప్రసిద్ధమ్ । ఏతదర్థం లంకావతారసూత్రముహావస్తు—లలితవిస్తర—ప్రభృతయో గ్రంథా దృష్టవాః ॥

వస్తుతః బుద్ధస్య బహుత్వం ప్రసిద్ధమేవ । యథోక్తం లంకావతారే—కాశ్యపః కృకుచ్ఛన్దశ్చ కనకశ్చ వినాయకః ।

అహంచ విరజో ఽన్యే చ సర్వేతే ర్మృతినో జినాః ।

అహం చాన్యే కృతయుగే శాక్యసింహః కలౌ యుగే ॥”

ఇచ్చట చెప్పబడిన విషయ మిది—

2500 సంవత్సరములకు పూర్వులు గౌతమబుద్ధుడును, జై న మతప్రవర్తకుడగు మహావీరుడును. ఆయిద్దరికి పూర్వకాలమందుగూడ బౌద్ధమతము, జై నమతము ఉన్నదని సర్వసమ్మతము. గౌతమబుద్ధుని ఆవిర్భావమునకు పూర్వము ఇరువదియైదరు బుద్ధులు ఆవిర్భవించినారని, మిరువదిమూడవవాడు గౌతమబుద్ధు డని యిరువదివార్లవవాడుగా మైత్రేయుడను బుద్ధుడు ఆవిర్భవించగలడని బౌద్ధజాతకాదిగ్రంథము లో గనబడుచున్నది. జై నమతములోగూడ ఋషభదేవుడు మొదలు గొని గౌతమబుద్ధసమకాలికు డగు మహావీరునివరకు ఇరువదిముగ్గురు తీర్థంకరులు ఆవిర్భవించినారు. అందు కడపటివాడు మహావీరుడు.

ఇంకొకటి. కలియుగమునకు, ఆదియందు వ్యాససమకాలికుడై క్రీకుచ్చుడుడను బుద్ధు డుండెను. ఆపై కనకముని, ఆపై కశ్యపుడు, ఆపై గౌతమబుద్ధుడు ఉద్భవించిరి. ఈ విషయము లంకావతార సూత్రాదిగ్రంథములలో నున్నది. శాక్యసింహు డనబడు గౌతమ బుద్ధుడు కలియుగములోనివాడు. వెనుకటివారు పూర్వయుగములకు సంబంధించినవారు, కృత్తికర్తలు. అని కూడ ఆగ్రంథములోనున్నది. అని.

దీనికిని, వెనుకటి శబ్దకల్పదుర్జమోక్తవిషయమునకును ఈషద్బేద మున్నది. అది ఆ బౌద్ధగ్రంథములలో గలభేదమే అయి యుండును. ఏమయినను బుద్ధనానాత్వములో సందేహము లేదు.

బౌద్ధమత మనాదిగా వచ్చుచున్నది కనుకనే న్యాయదర్శన—పూర్వమీమాంసాదర్శన— వేదాంతదర్శనాదులలో, వ్యాసరచితపురాణ ములలో, వాల్మీకిరామాయణములో, చరకసంహితాదులలో అవైదిక మైన ఆమతము నిరాకరింపబడుచువచ్చినది. ఆమత మొక్క గౌతమ బుద్ధునితోనె ముడిపెట్టి ఆ గ్రంథములన్నియు గౌతమబుద్ధుని తరు వాత వనియో, ఆయంశము లందు ప్రక్షిప్తములనియో చెప్పవారి వాద మసంగతము.

—• శ్రీమద్భాగవతము—బుద్ధావతారము •—

భగవంతుని ఆయాకాలములలోని ఆయాఅవతారములను, ఆయా అవతారకృత్యములను చెప్పచు ఇరువదియవదిగా శ్రీకృష్ణావ వతారమును, భూభారహరణకృత్యమును చెప్పి ఆపై బుద్ధావతార మిట్లు చెప్పబడినది—

“తతః కలౌ సంప్రవృత్తే సంమోహాయ సురద్విషామ్ ।

బుద్ధో నామ్నాఽజన(జిన)సుతః కీకలేషు భవిష్యతి ॥

శ్రీధరీయమ్—బుద్ధావతారమాహ—తత ఇతి । అజనస్య సుతః జినసుత ఇతి పాతే జినోఽపి స ఏవ । కీకలేషు మధ్యగయా ప్రదేశే”

ఇచ్చట కలియుగములోనిది బుద్ధావతారమనియు, దేవశత్రు పులను వ్యామోహింపజేయుట (వైదికమార్గమునుండి తొలగించుట) బుద్ధావతారకృత్య మనియు స్పష్టముగా జెప్పబడినది.

భగవంతుని అవతారమే అట్లు విషమబుద్ధిని కలిగించునా? అని శరణింపరాదు. అది దేవతలతో భగవంతుడే చెప్పెను.

హరివంశము—అ. 48.

"అహస్తు దుష్టభావానాం యుష్మాసు సుదురాత్మనామ్ ।

అసమ్యక్ గర్వమానానాం మోహం దాస్యామి దేవతాః ॥

టీ. మోహం విషమబుద్ధి, యథా ధర్మ మప్యధర్మ ఇతి త్యక్త్యన్తి, అధర్మ మపి ధర్మ ఇతి మత్వాఽనుష్ఠాస్యన్తి."

దేవతలయందు విరుద్ధవర్తనముకలిగి, దుస్వస్థభావులై యుండు వారికి ధర్మమందు అధర్మబుద్ధిని, అధర్మమందు ధర్మబుద్ధిని పుట్టించు నని భగవంతుడు చెప్పియుండెను.

—• భగవదవతారమైన బుద్ధుని మత మవలంబింపకపోవుట

భగవదవచారము కాదా? అను ప్రశ్నకు

సమాధానము :—

బుద్ధావతార మొక్కటియే గాక శ్రీరామావతారమును, శ్రీకృష్ణావతారమును భగవదవతారములే. శ్రీరామ—శ్రీకృష్ణావతారములు వేదప్రామాణ్యప్రకటనముతో ప్రవర్తించినవి బుద్ధావతారము వేదప్రామాణ్యనిరసనముతో ప్రవర్తించినది.

ఇంట్లో శ్రీరామావతారశ్రీకృష్ణావతారములకు సమ్మతమైనది బుద్ధావతారమునకు సమ్మతము కాదు; బుద్ధావతారమునకు సమ్మతమైనది శ్రీరామావతార-శ్రీకృష్ణావతారములకు సమ్మతము కాదు. ఇట్టి స్థితిలో బుద్ధమత మవలంబింపని వైదికమతస్థులపై ఆపాదించబడు భగవదవచారము బుద్ధమతస్థులకుమాత్రము లేకపోవు తెట్లు ?

విషమబుద్ధిని కలిగించుటకు ఏర్పడినది 'తే ద్ధమతమని తేజినపుడు దానినవలంబింపకుండుట భగవదవచార మెట్లుగును? శ్రీరామశ్రీకృష్ణ మతవిరుద్ధమైన ఆ బౌద్ధమతము నవలంబించుట భగవదవచార మెట్లు కాకుండును? అవతారములలో గూడ విరోధము లున్నవి.

"అవతారా హ్యసంఖ్యేయా హరే స్సత్త్వనిధే ర్విహః ।

యథాఽవిదాసినః కుల్యాః సరసః స్ఫురన్ స్ఫుహన్గిరః ॥

శ్రీధరియమ్—అనుక్త సర్వసంగ్రహార్థ మ్మాహ—అవతారా ఇతి.
అసంఖ్యేయత్వే దృష్టాంతః—యథేతి. అవిధాసినః= ఉపక్షయ
శూన్యాత్; 'దసు ఉపక్షయే' ఇత్యస్మాత్...
ఋషయో మనవో దేవా మనువుతా మహాజనః ।
కలా స్సర్వే హరే రేవ సప్రజాపతయ స్తథా ॥

శ్రీధరియమ్— విభూతి రాహ— ఋషయ ఇతి ।
ఏతేచాఽంశకలాః పుంసః కృష్ణ స్తు భగవాన్ స్వయమ్ ।
ఇంద్రాగ్నివాక్కులం లోకం మృడయన్తి యుగేయుగే॥ (భాగ.అ.3)

శ్రీధరియమ్— తత్ర విశేషమాహ— ఏతే చేతి. పుంసః పర
మేశ్వరస్య కేచిదంశాః; కేచిత్తలాః; విభూతయశ్చ । తత్ర మత్స్యా
దీనా మవతారత్వేన సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిమత్త్వేపి యథోపయోగ
మేవ జ్ఞానక్రియాశక్త్యావిష్కరణమ్ ।

కుమార నారదాదిషు ఆధికారికేషు యథోపయోగ మంశ—
కలాఽఽవేశః । తత్ర కుమారాదిషు జ్ఞానావేశః । పృథ్వాదిషు
శక్త్యావేశః । కృష్ణస్తు భగవాన్ సాక్షాన్నారాయణ ఏవ—ఆవిష్కృత
సర్వశక్తికత్వాత్ ।

సర్వేషాం ప్రయోజనమాహ— ఇంద్రాగ్నియో దైత్యాః ।

తైః వ్యాకుల ముపద్రుతం లోకం మృడయన్తి సుఖనం కుర్వన్తి ॥”

భగవంతుని అవతారములు అసంఖ్యేయములు. అవి అత్యు
మైన జలరాశినుండి చిన్న కాలువలువలె పరమేశ్వరుని వలన అసంఖ్యాక
ముగ పొందుకొనించుచుండును ఋషులు, మనువులు, దేవతలు,
మనువుత్రులు, ప్రజాపతులు వీరందరును పరమేశ్వరుని కలా (విభూతి)
అవతారములే. కొన్ని పరమేశ్వరునకు అంశావతారములును, కొన్ని
కలావతారములును. మత్స్యాద్యవతారములయందును సర్వజ్ఞత్వ
సర్వశక్తిమత్త్వము లున్నను అవసరమైనంత జ్ఞాన- క్రియా శక్తులే
అక్కడ ఆవిష్కృతము లగుచుండును.

సనత్కుమార- నారదాది ఆధికారికపురుషులయందు జ్ఞానా
వేశము, పృథుచక్రవర్తి ప్రభృతులయందు శక్త్యావేశము. ఇట్లున్నది.

సర్వశక్తులను ప్రకటించిన శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాద్భగవంతుడే. సర్వావతారములకు ప్రయోజనము దైవశక్తికృతోపద్రవములనుండి లోకమును కాపాడుచే.

వంశీధరీయోక్తవిశేషములు—

“అత్ర ప్రాచాం కారికాః—

నృసింహో జామదగ్న్యశ్చ కల్కి సురుష పవ చ ।
భగవత్త్వే చ తత్రాదే రైశ్వర్యస్య ప్రకాశకాః ॥
నారదోఽథ తథా వ్యాసో వారాహో బుద్ధ పవ చ ।
ధర్మాణా మేవ వైవిధ్యా దమి ధర్మప్రదర్శకాః ॥
రామో ధన్వంతరి ర్యజ్ఞః పృథుః కీర్తిప్రదర్శినః ।
బలరామో మోహినీ చ వామనశ్శ్రీప్రధానకాః ॥”

“టీకా. శ్రీరత్ర సాన్దర్యమ్ ।

దత్తాత్రేయశ్చ మత్స్యశ్చ కుమారః కపిలస్తథా ।
జ్ఞానప్రదర్శకా ఏతే విజ్ఞాతవ్యా మనీషిభిః ॥
నారాయణో నరశ్చేతి కూర్మశ్చ ఋషభ స్తథా ।
వైరాగ్యదర్శినో జ్ఞేయా స్తత్తత్కర్మానుసారతః ॥
కృష్ణః పూర్ణ పడైశ్వర్యమాధుర్యాణాం మహోదధిః ।
అస్త్రరూపతనమస్తావతారో నిఖిలశ క్తిమాన్ ॥”

గర్గసంహితాయా స్తు—

అంశాంశోఽంశః తథాఽఽవేశః కలా పూర్ణః ప్రకథ్యతే ।
వ్యాసాద్యైశ్చ స్మృతః షష్టః పరిపూర్ణ తమ స్వయమ్ ॥
అంశాంశస్తు మరీచ్యాది రంశో బ్రహ్మాదయ స్తథా ।
కలాః కపిలకూర్మాద్యా ఆవేశా భాగ్గవాదయః ॥
పూర్ణో నృసింహో రామశ్చ శ్వేతద్వీపాధిపో హరిః ।
వైకుంఠోఽపి తథా యజ్ఞో నరనారాయణ స్మృతః ॥
పరిపూర్ణ తమ సాక్షాచ్ఛ్రీకృష్ణో భగవాన్ స్వయమ్ ।
అసంఖ్యబ్రహ్మాండపతి ర్గోలోకే ధామి రాజతే ।
కార్యాధికారం కుర్వంత స్పదాఽంశా నై ప్రకీర్తితాః ॥

తాత్కాలికముగాను కుదర్చును. తేలికానగా విదితాః పృథోః ।

యేషా మన్తర్గతో విష్ణుః కార్యం కృత్వా వినిగ్రహః ॥

తా నావేశావతాతాం శ్చ విద్ధి రాజన్ మహామతే ।

ధర్మం విజ్ఞాత్యై కృత్వా యః పున రన్తరధీయత ॥

యుగేయుగే వర్తమానం సోఽవతారః కలా హరేః ।

చతుర్వ్యవహారో భవే ద్యత్ర దృశ్యస్తే చ రసా నవ ॥

అతః పరం చ పీర్వాణి స తు పూర్వః ప్రకథ్యతే ।

యస్మిన్ సర్వాణి తేజాంసి విలీయంతే స్వతేజసి ।

తం వదంతి పరం జ్ఞానం పరిపూర్ణతమం స్వయమ్ ॥”

భగవదవతారములలో కొన్ని ఐశ్వర్య (నియంతృత్వ) ప్రకాశకములు, కొన్ని ధర్మప్రదర్శకములు, కొన్ని కీర్తిప్రదర్శకములు, కొన్ని సౌందర్యప్రధానములు, కొన్ని జ్ఞానప్రదర్శకములు, కొన్ని వైరాగ్యప్రదర్శకములు.

ఈ పద్విధలక్షణములకును, మాధుర్యమునకును మహోదధియై నిఖిలశక్తియుక్తమై సమస్తావతారములను అంతర్భూతము గావించు కొని యున్నది శ్రీకృష్ణావతారము.

అందు నియంతృత్వప్రకాశకములు, నృసింహ— పరశురామ— కత్తి— అవతారములు.

ధర్మప్రదర్శకములు, వ్యాస— నారద— యజ్ఞవరాహ— బుద్ధ— అవతారములు.

కీర్తిప్రదర్శకములు శ్రీరామ— ధన్వంతరి— యజ్ఞపురుష— వృధుచక్రవర్తి— అవతారములు.

సౌందర్యప్రధానములు, బలరామ— మోహినీ— తామస— అవతారములు.

జ్ఞానప్రదర్శకములు, దత్తాత్రేయ— మత్స్య— సనత్కుమార— కపిల— అవతారములు.

వైరాగ్యప్రదర్శకములు, నర— నాభాంగుల— కూర్మ— బుధీ— భద్ర— అవతారములు.

ఈ యవతారము లన్నియు ఏకైకప్రధానములు. శ్రీకృష్ణావతారము సమగ్ర సర్వలక్షణ సంపన్నము.

ఇంకొకటి. భగవంతునకు అంశావతారమని, అశాంశావతారమని, ఆవేశావతారమని, కలావతారమని, పరిపూర్ణావతారమని, పరిపూర్ణతమావతారమని, అవతారములు ఆరువిధములుగా నున్నవి.

అందు భగవద్భక్తులలోనయి సృష్ట్యాది కార్యముం దధిక్యతలైన బ్రహ్మాదులు అంశావతారములు.

ఆ బ్రహ్మాదుల ఆజ్ఞకు లోనయి కార్యభారమును వహించు నురీచ్యాది ప్రజాపతులు అంశాంశావతారములు.

భగవంతుని ఆయాశక్తులు ఎవ్వరియందు ఆవిష్టము లగుచుండునో అట్టి పరశురామ-బుద్ధాదులు ఆవేశావతారములు.

ఆవేశముఁ గూడ మహాశక్త్యావేశము, అల్పశక్త్యావేశము అని యివిధములు. మహాశక్త్యావేశముకలవి అవతారముగా పరిగణింపబడును. అల్పశక్త్యావేశముకలవి విభూతులుగా పరిగణింపబడును. అట్టి విభూతులను గూర్చి యే—

“యన్య ద్విభూతిమ త్సత్త్వం శ్రీమ ద్దూర్జిత మేవ వా ।

తత్తదేవావగచ్ఛ త్వం యను తేజోఽంశసంభవమ్ ॥”

(భగవద్గీత-10.41)

అని కృష్ణభగవానుడు చెప్పియుండెను.

ఇట్లు ఒకానొక కార్యమునకై తనశక్తిని కొంత ఎవ్వరియందు ప్రవేశపెట్టి కార్యనిర్వహణము గావించి యాశక్తి నుపసంహరించునో అట్టి పరశురామ-బుద్ధాదులు ఆవేశావతారములు.

తత్తదనుగుణమైన ధర్మమును బోధించునట్టి కపిల-కూర్మాదులు కలావతారములు.

చతుర్వ్యూహాత్మకమైనట్టియు, నవరసముల కాటవట్టియు నట్టియు, పిర్యాతిశయాస్పదమయినట్టియు శ్రీరామ-నృసింహ-నరవారాయణ-శ్వేతద్వీపాధిప-యజ్ఞ పురుష-వైకుంఠులు పరిపూర్ణావతారములు.

అసంఖ్యేయ బ్రహ్మాండాధిపతియై, సర్వతేజస్సులను తనతేజస్సుతో లీనముచేసికొని జ్ఞానఘనమైయున్న శ్రీ కృష్ణపరమాత్మ విప్రుర్జాతమావతారము. అని.

ఇట్లు భగవంతుని పూర్ణావతారమైన రామచంద్రభగవానుని యొక్కయు, శ్రీకృష్ణభగవానునియొక్కయు, ఉపదేశానుసారము వైదికమత మవలంబించియున్న మనుజులది భగవదవతారము కాదు. దేవతాప్రభులను వ్యామోహింపజేసి వైదికమార్గమునుండి దూరము చేసి వారిని నిర్విరుద్ధులను చేయుటకై భగవంతుని ఆవేశావతారమైనట్టి బుద్ధునియొక్క ఉపదేశము నవలంబించుటే భగవదవతార మగును.

ఇంకొకటి— ఒకవిధమున బుద్ధుడును భగవదవతారమే అయినను, లోకతేమకరమైన శక్తికలవాడయినను, శ్రీరామ, శ్రీకృష్ణుల నాశ్రయించి తృప్తిపరచుటలోనే లోకులకు దుఃఖనివృత్తిపూర్వక సుఖపాప్రి యగునుకాని వేరొకవిధమున కాదు.

“శక్తిః సమాపి పుర్యాదిదామే దీపాఽగ్నిపుంజయోః ।

శీతాద్వార్తిక్షయే చాఽగ్నిపుంజౌ దేవ సుఖం భవేత్ ॥”

అని భాగవతామృతములో చెప్పినట్లు గ్రామములను దగ్ధము చేయు శక్తి దీపమునకును, అగ్నిపుంజమునకును సమానమే అయినను శీతజ్వాలానివృత్తిపూర్వకమైన సుఖము అగ్నిపుంజము నాశ్రయించినపుడే సంభవించునుగాని, దీపము నాశ్రయించిన సంభవింపదు. అట్లే తాపత్రయనివృత్తి, నిరతిశయసుఖపాప్రి అగుటకు శ్రీరామ శ్రీకృష్ణులే భజింపదగినవారు. వారిని భజింపకుండుట, వారి యుపదేశములకు బద్ధులుకాకుండుట భగవదవతారము.

—• బుద్ధుని ఉపదేశములు వైదికమతస్థులకు ఆదరణీయములు

కాకపోవుటకు కారణములు :—

‘హరిభక్తిరసామృతసింధువు’ వ్యాఖ్యలో ఇట్లున్నది—

‘యేనైవ వేదాదిప్రామాణ్యేన బుద్ధాదీనా మవతారత్వం గమ్యతే, తేనైవ బుద్ధస్య అసురమోహనార్థం పాపండశాస్త్ర ప్రవిక్షయితృత్వం చ శూర్యతే । విష్ణుధర్మాదౌ నిర్మయగచ్ఛాన్

భూనే తత్ర తు భగవదావేశమాత్రిం చోపాఖ్యాంతే । తస్మా త్తదాజ్ఞాపి న ప్రమాణికర్తవ్యేతి ॥

ఏవైదికవాఙ్మయముచేత బుద్ధులు అవతారపురుషులనిబోధింపబడుచుండెనో ఆవైదికవాఙ్మయముచేతనే బుద్ధుడు అసురమోహనార్థము పాపండుశాస్త్రమును (అవైదికమార్గమును) విస్తరింపజేసినట్లు చెప్పబడుచున్నది. బుద్ధుడు భగవంతుని స్వరూపమనికాక, ఆవేశమాత్రమనియే కీర్తింపబడినది. అందుచేత మోహజనకమైన బుద్ధుని ఉపదేశము ప్రమాణికరింపరాదు. అని.

భగవన్నామములలో 'శ్రియగ' నాను మొకటి కలదు. దానికి కృత-త్రేతా-ద్వాపరము లనబడు మూడుయుగములలో మాత్రమే భగవంతుడు లోకమునకు స్వరూపమును ప్రదర్శించువాడు. అని యుద్ధము. కలియుగములో స్వరూపమును ప్రదర్శింపడు.

ఈవిషయము శ్రీమద్భాగవతములో ఇట్లు చెప్పబడినది—

"ఇత్థం నృతిర్యగృపి దేవర్షుషాఽవతారైః

లోకాః విభావయః సాం జగత్ప్రసీదాః ।

ధర్మం మహాఘోరం పాపం యుగానువృత్తం

చన్నః కలాయదభవస్త్రియుగోఽథ సత్త్వమ్ ॥" (స్క-7. అతిశ్ల. 34)

వంశీధరీయవ్యాఖ్య—

"సత్యాశ్వే శ్రియగే విష్ణు సాక్షాద్రూప్రేణ జాయతే ।

గో వేద విప్ర సాధూనాం రక్షణాయ కలౌ తు సః ॥

స్వావేశమేవ కురుతే సాక్షా ద్రూపం పిథాయ చ ।

ద్విజాతిష్యేవ నాచ్యత్ర శ్రియగత్వ మతో హరేః ॥"

దీనినిబట్టి సాక్షాద్భగవత్స్వరూపమైన త్రేతాయుగములోని శ్రీరామావతారమువంటిదికాని, సాక్షాత్పరిపూర్ణతమావతారమైనద్వాపరములోని శ్రీకృష్ణావతారమువంటిది కాని కలియుగములోని బుద్ధావతారము కాక, అది కేవలము శక్త్యావేశమూలకమే అని స్పష్టమైనది.

ఇట్టి బుద్ధుని ఉపదేశము ప్రమాణవిరుద్ధమగుటచేతను, అసురుల మద్దేశించియే అది ప్రసారిత మగుటచేతను అలసురులనుగూడ

శ్యామోహింపజేయుటకే అది యేర్పడుటచేతను పూర్వోక్తప్రకారము
“యథా హి చోర స్స తథా హి బుద్ధః” అని బుద్ధుడు రామ
చంద్రభగవానునిచే నిరసింపబడుటచేతను, వేదము అప్రమాణ మని
చెప్పిన బుద్ధుని మాట భగవద్గీతోక్తప్రకారము ‘తస్మాద్భాస్రం
ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితే’ అని భాస్ర మనబడు వేదము
పరమప్రమాణమని చాటునట్టి కృష్ణపరమాత్మచే నిరసింపబడుటచేతను,
విశ్వరూపప్రదర్శనాదులను బట్టియు,

“అహం కృతస్సత్య జగతః ప్రభవః ప్రళయ స్తథా ।
మత్తః పరతరం నాన్య త్కించి దస్తి ధనంజయ ॥”

ఇత్యాది గీతావాక్యములనుబట్టియు, జగదీశ్వరుడై యున్న కృష్ణ
భగవానుడు—

“యే మే మత మిదం నిత్య మనుత్తిష్ఠన్తి మానవాః ।

శ్రీధ్వాపస్తోత్రవసూయస్తో ముచ్యన్తే తేషాం భర్తభిః ॥

యే త్వేత దభ్యసుయస్తో నానుత్తిష్ఠన్తి మే మతమ్ ।

సర్వజ్ఞానవిమూఢాం స్తా నిష్ఠ్ఠ స్థా నచేతసః ॥”

అనుచు నామతమును శ్రీధ్వాభక్తులతో అనువర్తించునమానవులు
తరింతురనియు, అనువర్తించిని వారు చెడిపోవుదురనియు స్పష్టకరిం
చుటచేతను ఇన్ని కారణములచేత వైదికమతస్థులకు అవైదికములగు
బౌద్ధాదిమతములు ఆదరణీయములు కాకపోయినవి.

— బుద్ధుని పిరుద్ధిపదేశములు-బౌద్ధుల సిద్ధాంతభేదములు —

బుద్ధుని శిష్యులందరును ఏకసిద్ధాంతము కలిగెయుండక, భిన్న
భిన్నసిద్ధాంతములు కలవారయినారు. ఆశిష్యులలో మాధ్యమికులని,
యోగాచారులని, సౌత్రాన్తికులని, వైశాషికులని, నాలుగు తెగలు
ఏర్పడినవి. అది యెట్లనగా—

బుద్ధుడు సూత్రప్రాయముగా నిట్లుపదేశించెను—

‘సర్వం కణికమ్ 1, సర్వం దుఃఖమ్ 2, సర్వం స్థలకణమ్ 3, సర్వం
శూన్యం 4, అని. ఇందు మొదటివాక్యముచేత స్థిరమైనది యేదియు
లేదనియు, రెండవవాక్యముచేత సుఖప్రదమైనది ఏదియు లేదనియు,

మూడవవాక్యముచేత సర్వానుగతమైనది యేదియు లేదనియు, ఖాల్గవవాక్యముచేత సత్యమైనది యేదియు లేదనియు ప్రతిపాదించిన గురువుచేత సర్వశూన్యత్వమే బోధింపబడిన దని గ్రహించి దానిపై ఆక్షేపింపక అది యథార్థమని పరిగ్రహించిన శిష్యులు మధ్యమబుద్ధి కలవారగుటచేత మాధ్యమికు లని వ్యవహరింపబడిరి. వీరు సర్వ శూన్యత్వవాదులు.

మరికొందరు శిష్యులు, సర్వశూన్యత్వక్షుణ్ణములో జ్ఞానమునకు గూడ శూన్యత్వమే తటస్థించిన జగత్తునకు ఆంధ్యమే ప్రసక్తమైపోవును. గనుక బాహ్యార్థములకే శూన్యత్వ మనవలయును. అని పలికిరి. వీరు గురూక్తార్థము నంగీకరించినవారును, అజ్ఞాతార్థజ్ఞానమునకై ఆక్షేపించినవారును అగుటచే యోగాచారు లని వ్యవహరింపబడిరి.

“శిష్యేణ హి ద్వయం కరణీయం యోగో ఆచారశ్చైతి । తతో
అజ్ఞాతార్థస్య జ్ఞానాయాషపో యోగః । గురూక్తార్థస్య అంగీ
కరణ మాచారః ॥”

ఆక్షేపపూర్వకముగా విషయమును తెలిసికొనుటకు యోగముని పేరు, గురూక్తము నంగీకరించుటకు ఆచార మని పేరు. ఇట్టి ఈ యోగాచారులు బాహ్యార్థశూన్యత్వవాదులును, విజ్ఞానమాత్రాస్తిత్వ వాదులును.

మరికొందరు శిష్యులు, బాహ్యార్థశూన్యత్వవాదములో విజ్ఞాన మునకు అస్తిత్వము చెప్పుటకు వీలులేదని బాహ్యార్థాస్తిత్వమును అంగీ కరిపవలసినదే అనిరి. అపై గురువు— “భవతునామ బాహ్యార్థః, పర మ్మన స ప్రత్యక్షః, ఉస్తు అనుమేయః” అనుచు బాహ్యార్థ మున్నను అది అనుమేయమెకాని ప్రత్యక్షము కాదని చెప్పెను.

గురువు సర్వము శూన్యమని యుపదేశించినపుడు విజ్ఞానవాదు లో సర్వశూన్యత్వాసంభవము ప్రశ్నింపబడగా సరే యని జ్ఞానమాత్రా స్తిత్వమును స్వీకరింపుమనుట, బాహ్యార్థాస్తిత్వవాదులచే బాహ్యార్థము శూన్యమైనయెడల జ్ఞానమునకు అస్తిత్వ మెట్లని ప్రశ్నింపబడగా బాహ్యార్థాస్తిత్వమును స్వీకరింపుమనుట జూచి ‘శియత్సర్వవై,ం

సూత్రస్య అన్తో 'భవిష్యతి' ఇట్లు ఎంతవరకు సూత్రమునకు అంతము (నిశ్చయము) సంభవించును? అని సూత్రాన్తమును ప్రశ్నించినవారు సూత్రాన్తికులని వ్యవహరింపబడిరి. వీరు బాహ్యార్థానుమేయత్వపాదులు.

మరికొందరు శిష్యులు, అనుభవబలమున బాహ్యపదార్థమైన ఘటపటాదికము అంగీకరింపబడినట్లు దానికి ప్రత్యక్షబలమున ప్రత్యక్షత్వముకూడ అంగీకరింపదగినదే. ఇట్టిబాహ్యపదార్థములు, ఆభ్యంతరపదార్థములు ప్రత్యక్షము లగుచుండ గురువు మొదట సర్వము శూన్యమని చెప్పుట, తరువాత కొందరికి విజ్ఞానమాత్రాస్తిత్వమును చెప్పుట, తరువాత బాహ్యభ్యంతరాస్తిత్వభావనకల కొందరికి ఆభ్యంతరము విజ్ఞేయము, బాహ్యమనుమేయము అని చెప్పుట, 'సేయం గురోః విరుద్ధా భాషా' గురువున కిది విరుద్ధభాషణము అనుకొనుటచేత వై భాషికు లని వ్యవహరింపబడిరి.

వీరు బాహ్యార్థప్రత్యక్షత్వపాదులును, సర్వాస్తిత్వపాదులును. ఇట్లు బౌద్ధులలో నాలుగు తెగలు ఏర్పడినవి. వీరిందరును ప్రత్యక్ష-అనుమాన ప్రమాణద్వయపాదులే. బౌద్ధుల సంప్రదాయ మిట్లు చెప్పబడినది—

సర్వదర్శనసంగ్రహము—

“ద్వాదశాయతనపూజా శ్రేయస్కరీతి బౌద్ధనయే ప్రసిద్ధమ్—

అర్థానుపార్జ్య బహుళో ద్వాదశాయతనాని వై ।

పరితః పూజనీయాని కిమన్యై రిహ పూజితైః ॥

జ్ఞానేంద్రియాణి పంచైవ తథా కర్మేంద్రియాణి చ ।

మనో బుద్ధి రితి పోక్తం ద్వాదశాయతనం బుధైః ॥ ఇతి ॥

వివేకవిలాసే బౌద్ధమత మితథ మభ్యధాయి—

“బౌద్ధానాం సుగతో దేవో విశ్వం చ ఊణం గురమ్ ।

ప్రత్యక్ష మనుమానం చ ప్రమాణద్వితయం తథా ॥

చతుష్ప్రస్థానికా బౌద్ధాః భ్యాతా వై భాషికాదయః ।

కృత్తిః కమండలు ర్హృద్యం చీరం పూర్వాష్టాభోజనమ్ ।

సంఘో రక్షాంబరత్వం చ శిశ్రియే బౌద్ధభిక్షుభిః ॥”

అర్థమార్జించి కర్మేంద్రియములుబట్టి, జ్ఞానేంద్రియములుబట్టి, మనస్సుబట్టి అనబడు ద్వాదశాయతనములను పూజింపవలయును. అనగా యోగ్యములైన విషయములను సేవించుటవ్యాకా ఇందియాములను పూజింపవలెను. ఇతర పూజలు వ్యర్థములు.

సుగతుడను నామాంతరముకలి బుద్ధుడే జౌద్ధులకు దేవుడు. వ్రత్యము అనుమానము లేండే ప్రమాణములు. ఇత్యాదులు— జౌద్ధులకు సంప్రదాయాగతవిషయములు. జగత్కారణ మిశ్వరుడని పిరంగీకరింపరు.

— సేదాంతదర్శనము - బుద్ధసిద్ధాంతనిరూపనము —

“సర్వథానుపపత్తేశ్చ” (బ్రహ్మసూత్రమ్)—

శ్రీకాంకరభాష్యమ్— “కిం బహునా, సర్వప్రకారేణ యథా యథా అయం వై నాశికసమయ ఉపపత్తిమత్త్యాయ పరీక్ష్యతే. తథా తథా సికతాకూనపద్విదీర్యత ఏవ । నకాంచిత ప్యత్యోపపత్తిం పశ్యామః । అతశ్చానుపపన్నో వై నాశికచక్రవృత్తవహరః । అపి చ తాహోర్ధ్వ- విజ్ఞాన- కూన్య- వాదత్యయ మితరేతరవిరుద్ధముపదిశతా సుగతేన స్పష్టికృత మాత్మనోఽసంబద్ధప్రలాపిత్యమ్ । ప్రదేహో నా ప్రజాసు విరుద్ధార్థప్రతిపత్త్యా విముహ్యాయ రిమాః ప్రజా ఇతి । సర్వథా ప్యనాదరణీయోఽయం సుగతసమయః శ్రీయస్కామై రిత్యభిప్రాయః ॥”

ఈసుగత (బుద్ధ) సిద్ధాంతము ఎంత పరిశీలించినను ఉపపత్తి మగుట లేదు. పరీక్షించినకొలది ఇసుకనుయ్యివలె కూలుచున్నది.

అబోన్యవిరుద్ధముగా నుపదేశించిన సుగతుని మాటలు అసంబద్ధము లని చెప్పవలెను. లేదా, అతడు సర్వజ్ఞుడు అసంబద్ధభాణము చేయునా? అను పక్షములో వేదతాపస్యులైన ప్రజలయందు ప్రదేహముతో విరుద్ధవిజ్ఞానముచే త్యామోహితులు వారు కావలె ననియే అట్లుపదేశించె నని చెప్పవలెను. ఏదిధమున నయినను సుగతసిద్ధాంతము శ్రేయస్థాములకు అదరణీయము కాదని బ్రహ్మసూత్రతాత్పర్యము. అని.

బ్రహ్మసూత్రములు వేదత్యాగముకొద్దీకృతములు. అందు ద్వితీయాధ్యాయద్వితీయపాదములో సముదాయాధికరణ అభిప్రాయాధి

కరణము లనబడు రెండధికరణములలో 15 సూత్రము లున్నవి. ఆ సూత్రములకు సంబంధించిన శ్రీశాంకరభాష్యము, ఆ సూత్రములు సుగతసిద్ధాంతనిరసనపరములని విపులముగా ప్రతిపాదించుచున్నవి. భాష్య మనునది సూత్రతాత్పర్యమును నిరూపించునట్టిదే కాని భాష్య కర్త తాత్పర్యము తెలుసునట్టిది కాదనియు, అట్లే అయినచో అది అప్రమాణ మగుననియు తెలిసికొనవలెను. అట్టి శ్రీశాంకరభాష్యములో—

“సర్వథాఽనువపత్తే శ్చ” — నుసూత్రములో—“సర్వథా ప్యనాదరణీయోఽయం సుగతసమయః శ్రీగుప్తామై రిత్యధిపాత్రః” అన్నట్టి సూక్తిని నుము సూత్రకర్త యగు వేదవ్యాసమహర్షి దని శ్రీశంకరభగవత్పాదులు విశదీకరించెయున్నారు.

దీనినిబట్టి అసుగతసిద్ధాంతము వేదవ్యాసమహర్షి కాలమునకున్న గతి యిది మగుచున్నది. ఆ గతశబ్దము గౌతమబుద్ధుని కము కావని నేనకా విజ్ఞుడు అమర శబ్దమునుబట్టి ధృవ మగుచున్నది. కనుక శ్రీశాంకరభాష్యఖండితమైన బౌద్ధమతము గౌతమబుద్ధునిమతమేఅనియు, మొన్నటి ఆ గౌతమబుద్ధుడు వేదవ్యాససూత్రములలో చేరుట అసంభవనియు, తన కాలమునకు ప్రసిద్ధియైన గౌతమ బుద్ధమతమును శ్రీశంకరులు స్థానికాధిపాయముగా ఖండించినారనియు చెప్పి వారిమాటలు ఆదరణీయములు కావు. శ్రుత్యర్థవిచారనాత్మకములైన బ్రహ్మసూత్రములచేత బౌద్ధమతము శుభ్రవిరుద్ధ మని వ్యాసమహర్షి ప్రతిపాదించెను. వ్యాసమహర్షి నాటికి ఆ బౌద్ధమత మున్నదని నిర్రహిషవలయును.

—• గౌడపాదాచార్యునిది బౌద్ధమతమే అన వారిసూటలకు సమాధానము —

కొందరిట్లు చెప్పుచున్నారు—గౌడపాదాచార్య సిద్ధాంతములో బౌద్ధమతసాదృశ్యము కనబడుచున్నది. బౌద్ధులు వాడిన శబ్దముల ప్రయోగము కనబడుచున్నది. మంగళాచరణశ్లోకములో—“ద్విపదానవరమ్” అను మాటచేత బుద్ధునకు వందనము కనబడుచున్నది. ఈ కారణముచేత గౌడపాదాచార్యులు బౌద్ధమతానుయాయు, అని. ఇట్లనుట అయ్యుక్తము.—

గౌడపాదాచార్యునకు వేదాంతాచార్యుడని ప్రసిద్ధి. అట్టి గౌడపాదులు వేదాంతసమ్మతమైన స్వమతమును వర్ణించి బౌద్ధమతమును నిరసించెను. కనుకనే కడపటిశ్లోకములో—'జ్ఞానం నైత ద్బుద్ధేన భాషితమ్' అనుచు స్వమతము బుద్ధమతముకంటె నిలఁడణమైన దని విశదీకరించెను.

ఇక్కడ శాంకరభాష్యమం దిట్లున్నది—

“జ్ఞానం జ్ఞేయజ్ఞాతృభేదరహితం పరమార్థతత్త్వ మద్వయ మేత న్న బుద్ధేన భాషితమ్ । యద్యపి బాహ్యార్థనిరాకరణం జ్ఞానమాత్మ కల్పనాచాద్వయవస్తుసామీప్య ముక్తమ్ । ఇదస్తు పరమార్థతత్త్వ మద్వైతం వేదాన్తే స్వేప విజ్ఞేయ మిత్యర్థః ॥

ఆ గౌడపాదవాక్యమునుగూర్చి ఆనందగిరివ్యాఖ్యలో ఇట్లున్నది—

“జ్ఞానమాత్మం పారమార్థికం, తత్రైవ జ్ఞాతృజ్ఞేయాది కల్పిత మితి సాగతమత మేన భవతాపి సంగ్రహీత మిత్యాశంక్యాహ— జ్ఞానమితి ॥”

ఈగ్రంథములచేత గౌడపాదాచార్యోక్తము బౌద్ధమతము కాదని, ఆరెండింటిని నాల అంతరమున్నదని, ఉపనిషద్విరుద్ధము బౌద్ధమతమని, ఉపనిషదుబద్ధము గౌడపాదాచార్యమతమని స్పష్టమయినది.

వేదాంతుల విజ్ఞానము—‘సత్యం జ్ఞాన మనన్తం బ్రహ్మ’ ‘విజ్ఞాన మానన్దం బ్రహ్మ’ ఇత్యాదిశ్రుతిచోదితమైన నిత్య మగు సద్యస్తువు.

బౌద్ధుల విజ్ఞానము ఊణికము. ‘యత్ సత్ తత్ ఊణికమ్’ అను అనుమానము, ‘ఊణికం ఊణికమ్’ అను ఋద్ధవచనము వారి నిర్ణయము నకు ప్రమాణములు.

గౌడపాదాచార్యమతముతో బౌద్ధమతమునకు పోలిక ఎక్కడ నయిన కలదేని అది గౌడపాదాచార్యున కనుకరణ మనవలెను కాని, గౌడపాదునిది బౌద్ధమత మనుట అసంగతము. వేదవ్యాసపుత్రుడగు శుకయోగి శిష్యుడు గౌడపాదాచార్యుడు—‘వ్యాసం శుకం గౌడ పదం మహాన్తమ్’ అనువచనము జూడుడు. వ్యాసమహర్షి బ్రహ్మ

సూత్రములతో బౌద్ధమతము అనుపపన్న మని కంఠోక్తిగా చెప్పిన విషయము వెనుక బ్రేదర్శింపబడినది. అట్టి వ్యాసమహర్షికి ప్రశిష్యుడగు గౌడపాదాచార్యుని బౌద్ధమతానుయాయు అనుట విరుద్ధము.

ఇంకొకటి-గౌడపాదునిది బౌద్ధమతమే అయిన యెడల బౌద్ధులు తమగ్రంథములలో ఆమాటను చెప్పకుందురా? కనుక గౌడపాదునిది వేదాంతమతమెకాని బౌద్ధమతము కాదు.

బౌద్ధులు వాడిన శబ్దములను గౌడపాదాచార్యులు ప్రయోగించె నను మాట యున్నది. ఆశబ్దములు ప్రాచీనశ్రుత్యాదిశాస్త్రగ్రంథములలో నున్నవని యేల చెప్పరాదు? ఆవేదాంతాచార్యుని ప్రయోగములనే బౌద్ధులు వాడినారని యేల చెప్పరాదు? కనుక నిదియు అసంగతమే.

ఈ 'ద్విపదాం వరమ్' అను పదముచేత గౌడపాదాచార్యుడు బుద్ధుని నమస్కరించెను. అను మాట యొకటి యున్నది. ఇక్కడ పీఠిక బోధింపవలసియున్నది—

ఈ 'ద్విపదాం వరమ్' అను పదమునకు బుద్ధుడర్థమనుటకు దగిన అధారము లేదు. అమరకోశాదులలో నీశబ్దము బుద్ధపర్యాయములలో 'పర్యవసాది' అని వ్రాసెను. అందుచేత నిదియోగరూఢము కాక యోగికశబ్దమై పురుషశ్రేష్ఠు డను అర్థమునే చెప్పుచున్నది. కనుకనే మహాభారతములో పురుషశ్రేష్ఠులగు నలమహారాజులయందు ఈపదము వాడబడినది.

'వివాహం కారయోమాస దమయన్త్యా నలస్య చ ।

ఉప్య తత్ర యథాకామం నైషధో ద్విపదాం వరః ।

శ్రీమేన సమనుజ్ఞాతో జగామ సారం స్వకమ్ ॥" (వనపర్వ- అ.57)

ఇక్కడ 'ద్విపదాంవరః' అను శబ్దము నలమహారాజునందు వాడబడినది. 'నారాయణం నమస్కృత్య నరం నైష సరోత్తమమ్' అని యున్న సరోత్తమశబ్దము వంటిదే ఈ 'ద్విపదాంవర' శబ్దము.

ఇంకొకటి—'ద్విపదాంవరమ్' అను అర్థము కల 'ద్విపదాం వరిష్ఠమ్' అనుపదము నారదునియందును, నారాయణునియందును మహాభారతములో వాడబడినది చూడుడు—

“స ఏవ ముక్తి ద్విపదాం వరిష్ఠో నారాయణే నోత్తమపురుషేణ । సగాద చాక్రం ద్విపదాం వరిష్ఠం నారాయణం లోక హితాధివాసమ్ ॥” (శాన్తిప. అ. 335)

ఈ గౌడసాదాచార్యశ్లోకము సవలోకింతము—

“జ్ఞానేనాకాశకల్పేన ధర్మా యో గగనోపమాః ।

జ్ఞేయాభిన్నేన సంబద్ధ స్తం వందే ద్విపదాం వరమ్ ॥

శాంకరభాష్యమ్—తత్త్వాదైవైతదర్శనసంప్రదాయకర్తురదైవైత స్వరూపేణైవ నమస్కారార్థోఽయ మూద్యశ్లోకః । ఆచార్యపూజా వ్యాఖిపేత్తార్థసిద్ధ్యరేష్యతే శాస్త్రారంభే...అకాశకల్పేన (విభుత్వాదావుపమా) జ్ఞానేన ధర్మాః ఆత్మనః గగనోపమాః, జ్ఞానస్యైవ పునర్విశేషణం జ్ఞేయై ర్ధర్మై రాత్మభి రభిన్న మిగుప్యప్తవత్సవిత్ప్ర ప్రకాశవచ్చ జ్ఞానం తేన జ్ఞేయాభిన్నేన జ్ఞానేన ఆకాశకల్పేన జ్ఞేయాత్మరూపాఽదైవైతిరిక్తేన గగనోపమాః ధర్మాః య స్సంబద్ధ స్సంబద్ధవానితి । అయమేవేశ్వరో యో నారాయణాఖ్య స్తం వందే । ద్విపదాంనమః ద్విపదోపాడితానాం పురుషాణాం వరం ప్రధానం; పురుషోత్తమ ముత్తమస్యేతి స ॥

ఆంధ్రీకవాక్యార్థః—

ఆచార్యో హి పురా సుఖానాం మే రహారామః, ధిష్ణుః నారాయణం భగవత్తు మభిప్రత్య తపో మహ దతప్నోత । తతో భగవా నతిప్రసన్న స్తస్మై విద్యాం ప్రదా తితి ప్రసిద్ధం పరమ గురుత్వం పరమేశ్వరస్యేతి భావః ॥”

ఈభాష్యము, వ్యాఖ్యానము— ‘సంబద్ధ స్తం వందే ద్విపదాం వరమ్’ అను చాక్రముచేత గౌడసాదాచార్యుడు తన తపస్సునకు మెచ్చి ప్రత్యక్షమై తనకు ప్రాప్తవిద్య ననుగ్రహించిన పరమేశ్వరుడిగు నారాయణుని నమస్కరించినట్లు, అది సుప్రసిద్ధవిషయమైనట్లు విశదీకరించుచున్నవి.

మరయు—“సంబద్ధ స్తం వందే ద్విపదాంవరమ్” అను చాక్రములోని సంబద్ధశబ్దము బుద్ధుని జెప్పు ననుకొనుటకు డ భ్రాంతియే.

‘తెలిసినవాడు’ అను అర్థముతో బుద్ధశబ్దము మహాభారతములో వాడబడుచువచ్చినది—

“ఏవ మేవ మసుప్యేన్ద్రో ధర్మం త్యక్త్వాల్పకం నరః ।

బృహంతం ధర్మ మాపోన్తి స బుద్ధ ఇతి నిశ్చితమ్ ।” (వనప.అ.31)

వ్యాఖ్యా— ఏవమేవ బీజౌపమ్యేన ప్రతిజ్ఞానిర్వాహజమ్ అల్పం ధర్మం త్యక్త్వా రాజ్యలాభణో దానయాగాది ర్మహాధర్మ ఆదర్శవ్య ఇత్యర్థః ॥

ఇది భీమ సేనుడు ధర్మజునితో చెప్పి మాట. ఇక్కడ విత్తనము లైన కండ్డిధాన్యమును త్యాగము చేసి సగ్యముద్వారా ధాన్యరాశిని ఆర్జించునట్లు ప్రతిజ్ఞానిర్వహణ చేసెడు స్వల్పధర్మమును త్యజించి రాజ్యలాభమూలకమైన దాన-యాగాది రూపమహాధర్మము సంపాదించువాడే తెలివిగలవాడు. అని చెప్పబడినది. కాబట్టి పూర్వము చెప్పినట్లు అరుర వ్యామోహార్థము అవై దికమైన మతమును ప్రవర్తింపజేసిన బుద్ధుని వేదాంతాచార్యుడగు గౌడపాదులు తన గ్రంథములో నమ స్కరించె నని చెప్పట అన్యాయము. శబ్దమర్యాదకా, అనాదిసిద్ధమైన గురుశిష్యసంప్రదాయమునకు విరుద్ధము.

(ఈవిషయము శ్రీచిద్ధనానన్దపురివిరచితమైన ‘వ్యాససమ్మత బ్రహ్మసూత్రభాష్యనిర్ణయము’ అను గ్రంథములో చూచినగును.)

—• బౌద్ధమతము—అత్మస్వరూపము •—

బౌద్ధులలోని మార్గదుకుల మతములో వ్యవహారదశలో భాసించు జీవునకు మూలస్వరూపము శూన్యమే. అని.

మిగిలిన బౌద్ధుల మతములో జీవుడు విజ్ఞానస్వరూపము. అపి జ్ఞానములు (బుద్ధులు) ఊణికములు. అట్టి ఊణికవిజ్ఞానముల ప్రవాహమే జరాత్మ. అవిజ్ఞానములు ప్రతిక్షణము భిన్న భిన్నములై పుట్టుచు పోవుచుండును గనుక ఆజీవ డనిత్యుడు.

విజ్ఞానభేదముచేత జీవభేదము ఒకవ్యక్తిలోనే తటస్థించినపుడు ఒకని అనుభవములోని విషయమును మరియొకడు స్మరింపలేనట్లు ఒకవ్యక్తికూడ జీవభేదముచేత స్మరించుట అసంభవమగును. అను భవము సమాధాన చేసినగా—

పూర్వపూర్వవిజ్ఞానగతములైన సంస్కారములు ఉత్తరోత్తర విజ్ఞానములలో సంక్రిమించుచుండును. అందుచేత విజ్ఞానభేదమున్నను సంస్కారజన్యమై పూర్వవిషయస్మరణము కలుగుట కభ్యంతరము లేదు. అని.

అయితే స్మృతిజనకమైనది సంస్కారము. అట్టి సంస్కారము ఏవిజ్ఞానము నాశ్రయించియుండునో ఆవిజ్ఞానము తుణికిమే. ఆసంస్కారముకూడ తుణికిమే. అట్టి స్థితిలో కాలాంతరమందు స్మరణము కలుగుట యెట్లు? అను ప్రశ్నకు సమాధాన మేమనగా—

సుగంధద్రవ్యముయొక్క వాసన వస్త్రమందు సంక్రిమించి నట్లు పూర్వవిజ్ఞానసంస్కారము ఉత్తరవిజ్ఞానమందు సంక్రిమించుటను బట్టి అదికలుగును అని. అయితే తుణికివిజ్ఞానాత్మవాదములో సుషుప్తిలో ఆత్మ సిద్ధింపకపోవును—సుషుప్తికి పూర్వము పుట్టిన విజ్ఞానము తుణికి మగుటచే నశించినది. సుషుప్తిలో విజ్ఞానోత్పత్తి లేదు. ఆత్మ యెట్లు సిద్ధించును? అని యడగెదరేమో వినుడు—ప్రవృత్తివిజ్ఞానము, ఆలయవిజ్ఞానము అని విజ్ఞానము రెండువిధములు. అందు ఘటపటాది విజ్ఞానము ప్రవృత్తివిజ్ఞానము. “అహమ్” అను విజ్ఞానము ఆలయవిజ్ఞానము. ఈఆలయవిజ్ఞానమే ఆత్మ. ఈఆలయవిజ్ఞానము ఉత్తరోత్తరవిజ్ఞానమునకు కారణమగుచుండును. సుషుప్త్యవస్థలోగూడ ఈఆలయవిజ్ఞాన ధార అబాధితమై యుండును. కనుక సుషుప్తిలోగూడ ఆత్మ సిద్ధించినది. అని. (ఈవిషయములనుసవ్యాఖ్యసర్వదర్శన సంగ్రహముయొక్క ఉపోద్ఘాతమునందు, సవ్యాఖ్యసిద్ధాంతము క్తావళియందును చూడనగును.) ఈఆలయవిజ్ఞానము గ్రాహ్యగ్రాహకభావము లేదని బుద్ధుని ఉపదేశము. దీనినిబట్టియే అమరకోశములో బుద్ధుని పేర్లు చెప్పినపుడు—‘సర్వజ్ఞ స్సుగతో బుద్ధః...అద్వయవాదీ’ అని చెప్పబడెను. ‘అద్వయ మద్యైతతం వసత్వవశ్యమ్’ ‘ఆవశ్యకే’ (3-3-170ణినిః) అని అద్వయ వాదిశబ్దమునకు పుట్టిన ప్రవృత్తి చెప్పబడినది. ఇక్కడ అద్వయమనబడు అద్యైతము ఆలయవిజ్ఞానముయొక్క గ్రాహ్యగ్రాహకభావరాహిత్యమేకాని, వేరొకవస్తువుతమైన అద్యైతము కాదు.

బౌద్ధులొప్పిన ఊణికవిజ్ఞానమునకు అనేకత్వము, అనిత్యత్వము కలదు. వేదాంతవిజ్ఞానమునకు ఏకత్వము నిత్యత్వము కలదు. కనుక మహాభేదమున్నదని గ్రహింపవలయును.

(ఈవిషయము 'వ్యాససమ్మత సూత్ర'భాష్యనిర్ణయము'లో చూడనగును.)

—• బౌద్ధుల విజ్ఞానాత్మవాదముపై దోషములు •—

సిద్ధాంతముక్తావళిలో నిట్లున్నది—

"1 సుషుప్తిలో ఆలయవిజ్ఞానధార యుండు సనియు అది 'అహమ్' అను ఆకారము కలదనియు చెప్పెడి పక్షములో సుషుప్తియందు 'అహమ్ అహమ్' అని భాసింపవలసియుండును. అట్టిది అనుభవములో లేదు. ఆస షుప్తిలో విషయసంబంధము లేకుండగనే విజ్ఞానసంతతి అనువర్తించుచుండు నందురా? విషయసంబంధము లేనప్పుడు అది జ్ఞాన సునియే అవడదు.

2 పూర్వవిజ్ఞానసంస్కారము ఉత్తరవిజ్ఞానమందు సంక్రమించుచుండుటనుబట్టి ఒక్కనిచోనే ఆత్మభేదమున్నను స్మరణము కలుగునను పక్షములో తల్లి అనుభవములోని విషయము గర్భస్థునిచేత స్మరింపబడవలసివచ్చును.

ఇంకొకటి— పూర్వవిజ్ఞానముతోబాటు ఆసంస్కారముకూడ ఏకణమున కాక్షణమే నశించుచుండును గనుక అది యుత్తరవిజ్ఞానమందు సంక్రమించుట అసంభవము." ఇత్యాదులు.

సర్వదర్శనసంగ్రహమందలి 'ఆర్హతదర్శన' మం దిట్లున్నది—

"ముక్తకచ్ఛానాం మత మసహమానా వివసనాః కథం చిత్ స్థాయిత్య మాస్థాయ ఊణికత్వవక్షం ప్రతిపివన్తి ॥

యద్యాత్మా కశ్చిన్నాస్థీయేత స్థాయీ, తదా ఇహ లౌకికపార లౌకికఫలసాధన సంపాదనం విఫలం భవేత్, న హ్యేత తస్యభవత్యవ్యః కరో త్యన్యో భుంక్తే ఇతి । తస్మా ద్యోఽహం పాక్తిక్రాంతాః కరవం సోఽహం సంప్రతి తత్ఫలం భుంక్తే, ఇతి పూర్వాపర కాలానుయాయినః స్థాయిన స్తస్య స్వప్రప్రమాణావసితతయా..... ఊణికతా పరిత్యజై రహ్ని ర్హని పరిగ్రహ్యే'

అనగా ఆత్మ చిరస్థాయికాక ఏక్షణమున కాక్షణమే పుట్టిన శింశు పక్షములో ఇహపరసాధనసంపాదనము వ్యర్థము. ఒక విజ్ఞానాత్మ కర్మ చేయుట, మరియొకవిజ్ఞానాత్మ దానిఫల మనుభవించుటయునా? 'వెనుక ఇట్టి కర్మచేసిన నేను ఇప్పుడు దానిఫల మనుభవించుచున్నాను' అను లోకానుభవమునుబట్టి పూర్వోత్తరకాలములకు సంబంధించి ఆత్మ స్థాయియై యున్నట్లు స్పష్ట మగుచుండుటవలన ఆత్మకు జౌద్ధులుచెప్పిన ఊణికత్వము పరీక్షకులకు గ్రాహ్యము కాదు. అని అర్థము.

ఇంకను దోషము లిట్లు ఉద్ఘాటించబడినవి—

“కృతప్రణాశాఽకృతకర్మభోగభవప్రమోక్షస్మృతిభంగరోషాః,

ఉపేక్ష్యసాక్షాత్ దుఃఖభంగమిచ్చ స్నహో మహాసాహాసికఃపరోఽసౌ।”

ఊణికవిజ్ఞానవాదజౌద్ధమతములో వచ్చు దోషము లయిదు. 1 కృత ప్రణాశదోషము. 2 అకృతకర్మభోగదోషము. 3 భవభంగదోషము. 4 ప్రమోక్షభంగదోషము 5 స్మృతిభంగదోషము. అవియెట్లనగా—

జౌద్ధులు, ఊణికవిజ్ఞాన (బుద్ధి) పరంపరయే ఆత్మ అని చెప్పుదురు. అంతియకాని ముక్తాహారములోని ముత్తైములన్నిటిలోను అనుసూయ తమై ముత్తైములకంటె వేరుగానుండు సూత్రమువలె ఆఊణికబుద్ధిపరం పరలో అనుసూయతమై, ఆబుద్ధిపరంపరకంటె వేరయి ఒకవస్తు వున్నదని చెప్పుదు. ఆబుద్ధులు తమసంస్కారములతో ఉత్తరోత్తరబుద్ధులను పుట్టించుచు ఏక్షణమున కాక్షణమే నశించుచుండునని చెప్పుదురు.

ఇప్పుడు చూడుడు— ఉపాధ్యాయుడు, శిష్యుడు కలరు. ఉపాధ్యాయుని బుద్ధిపరంపరలో క్రిమముగా ఊణికములైన అనేకబుద్ధులు పుట్టుచున్నవి. అందు శిష్యున కుపదేశించుకాలము లోని ఊణికబుద్ధినుండి బుద్ధిద్వయము పుట్టును. ఒకటి ఉపాధ్యాయునియందును, మరొకటి శిష్యునియందును.

ఆపుట్టిన ఉపాధ్యాయునిబుద్ధి అఉపదేశమునకు పూర్వమందైన ఆతని ఊణికబుద్ధియొక్క అనుభవములోని విషయమును స్మరింపగలుగునుకదా! అట్లే ఉపాధ్యాయుని ఆపూర్వ బుద్ధినుండియే శిష్యుని

యందు పుట్టిన బుద్ధికూడ ఉపాధ్యాయబుద్ధితోబాటు స్మరింపవలసివచ్చును.

ఇట్లే ఉపాధ్యాయబుద్ధికృతమైన కర్మయొక్క ఫలము శిష్యబుద్ధికీగూడ అనుభూతము కావలసివచ్చును.

ఆస్థితిలో ఉపాధ్యాయుని యేబుద్ధి కర్మచేసినదో ఆబుద్ధి ఆఫలమనుభవింపకుండ నశించుటవలన కర్మ విఫలమగుటలో మొదటి కృతప్రణాళిదోషము.

ఆకర్మ చేయని శిష్యునకు దానిఫలమనుభూతమగుటలో రెండవ అకృతకర్మభోగదోషము.

పూర్వజన్మకృతకర్మానుగుణముగా వచ్చునట్టిది సంసారము; ఆత్మ ఊడికమన్నపుడు అట్టిసంసారము అసంభవము గనుక మూడవ భవ(సంసార)భంగదోషము.

పునరావృత్తి లేకుండ కర్మబంధమునుండి ముక్తు డగుటకు ప్రమోక్షమని పేరు. బౌద్ధమతములో స్థిరమైన ఆత్మ లేనందున మరణానంతరసుఖపాప్రికై ప్రయత్నించువాడు లేకపోవుటలో నాల్గవ ప్రమోక్షభంగదోషము.

ఏవిషయమునో అనుభవించిన ఆత్మ అక్షణములోనే నశించుటలో ఆవిషయముయొక్క స్మృతి అసంభవముకనుక అయిదవ స్మృతిభంగదోషము.

“కించ ఊడికత్వవక్షే జ్ఞానకాలే జ్ఞేయస్యాఽనత్యేన, జ్ఞేయకాలే జ్ఞానస్య చాఽనత్యేన గ్రాహ్యగ్రాహకభావానుపపత్తౌ సకలలోకయాతాఽస్త మియాత్ ।”

విషయజ్ఞానము కలుగుటలో విషయము కారణము. కారణము కార్యముకంటె పూర్వభావి అయి తీరవలెను. ఇట్టి స్థితిలో పూర్వక్షణమందైన ఘటము ఉత్తరక్షణమందైన జ్ఞానముచే గ్రహింపబడు నని చెప్పనలెనుకాని ఘటము, జ్ఞానము ఊడికములేకనుక ఘటక్షణములో జ్ఞానము, జ్ఞానక్షణములో జ్ఞేయమైన ఘటము లేనందున గ్రాహ్యగ్రాహకభావము లేక లోకవ్యవహారము లోపించును. ఇత్యాదులు.

“...తప్పాత్మురుషాధాఖిలామితైః . పురుషైః సౌగంధి గతి
ర్నానుసర్తవ్యా । అపి తావద్ధర్మ త్యేవార్హణీయా ।”

పురుషార్థకాములు ఇట్టి బుద్ధసిద్ధాంతము ననుసరింపక ఆర్హత
సిద్ధాంతమునే అనుసరింపవలయును. అని.

ఆర్హతము తము.

ఇది వేనుక చెప్పినట్లు విష్ణుపురాణోక్తప్రకారము మాయా
మోహునిచేత అసురులలో ప్రవర్తించేయబడినది.

మరియొకప్పుడు అంగుని పుత్రుడగు వేనునకు శ్రీహరి మహా
మోహస్వరూపముతో ఈమతము నుపదేశించినట్లును, వేనుడు దాని
నభలించి వైదికమతమును నిర్మూలించబూనినట్లును పద్మపురాణమం
దున్నది.

పార్థము—సూమిఖండము. వేనుని తల్లి సునీధ. తండ్రి అంగుడు.
అంగుడు వివాహముకాక పూర్వమే శ్రీహరినిగూర్చి తపస్సుచేసి
ధర్మాత్ముడు, సచ్చరిత్రుడు నగు సుత్రుడు కలుగునట్లు వరము పొందెను.
సునీధ వివాహముకాక పూర్వము ఒకానొక అవచారము చేసి సుశం
ఖునివలన ఇట్లు శపింపబడెను—

“గార్హస్థ్యం హి సమాస్థాయ సంగో భర్తా యదా తదా ।

పాపాచారమయః పుత్రో దేవభాగ్మాణినైకః ॥

నర్వపాపరతో దుష్ట స్తవ గర్భా ద్భవిష్యతి” (అ. 30)

నీకు వివాహమైనతరువాత నీగర్భమునుండి పుట్టెడి పుత్రుడు
పాపాత్ము డగును. అని.

ఇట్టి ఈ మనీషకును, ఆ అంగునకును వివాహమటన జరిగినది.
వేనుడు పుట్టెను. అతడు “వేదశాస్త్ర మధీత్యైవ... శిష్టాచారేణవర్తతే”
(అ 35). వేదశాస్త్రాధ్యయనము చేసి పదాచారసంపన్నుడై రాజ్యాధి
పిక్తుడై పాలించుచుండెను. అంతట నొక పురుషుడు వేనునియొద్దకు
వచ్చెను.

అతడు నగ్నభూషణముతోనుండి నెమలికన్నుల కట్టను చంకబెట్టు
కొని, కొబ్బరిచిప్పను పాత్రగా ధరించి వేదశాస్త్రదూషకమైన గ్రంథ
మును పఠించుచు వచ్చెను. ఆ శ్లోకము వివిగో—

"పురుషః కశ్చ దాయాతో బ్రహ్మలింగధర స్తదా ।
 నగ్నరూపో మహాకాయ స్సితముండో మహాప్రభః ॥
 మార్జనీః శిఖితాద్రాణం కణాయాం సహ ధారయన్ ।
 గృహీత్వా పానపాత్రం చ నారికేలమయం కరే ॥
 పఠమానో మరుచ్ఛాస్త్రం వేదశాస్త్రవిదూషకమ్"

ఇట్లు వచ్చి వేనుని ప్రశ్నలపై ఇట్లు బోధింప నారంభించెను—
 "అహం ధర్మస్య సర్వస్య మహం పూజ్యతమ స్సృతైః ।
 అహం జ్ఞాన మహం సత్య మహం ధాతా సనాతనః ॥
 అహం ధర్మ మహం మోక్ష స్సర్వదేవమయో హ్యహమ్ ।
 బ్రహ్మదేహో త్నముద్భూత సత్యసన్ధోఽస్మి నాన్యథా ॥
 జినరూపం విజానీహి సత్యధర్మకలేఽరమ్ ।
 మమ రూపం హి ధ్యాయంతి యోగినో జ్ఞానతత్పరాః ॥

నేను ధర్మమూర్తిని; దేవలకు పూజ్యుడను; ఈశ్వరుడను.
 జ్ఞానము, సత్యము, ధర్మము మోక్షము నాస్వరూపమే. సత్యము,
 ధర్మము శరీరముగా గల జనుడనునేను. యోగులగు జ్ఞానులు వన్ను
 ధ్యానించుచుందురు.

సేవకుగుచున్నావుకనుక జై సత్కర్మముయొక్క లక్షణమువినుము.
 "అర్హంతో దేవతా యత్ర నిర్గర్హో గురు రుచ్యతే ।
 దయా వై పరమో ధర్మస్తత్ర మోక్షః ప్రద్యత్యతే ॥
 ఈ ధ్యశోఽస్మి స్మ సందేహో ఆచారం ప్రవదా మ్యహమ్ ।
 యజనం యాజనం నాపి వేదాధ్యయన మేవ చ ॥
 నాస్తి సంధ్యా తపో దానం స్వధా స్వాహా వివర్జితమ్ ।
 హత్యైకవ్యాధికంశాస్తి నాస్తి యజ్ఞాదికా క్రియా ॥
 పితౄణాం తర్పణం నాస్తి నాతిథి ర్హవ్యదేవికమ్ ।
 కృష్ణస్య న తథా పూజా హ్యర్హస్తధ్యాన ముత్తమమ్ ॥
 ఏవం ధర్మసమాచారో జై సమాగ్ధోప్రద్యత్యతే ॥
 ఆరాధయేద్భద్రా దేవం జిన మేకం చరాచరమ్ ।
 మనసా శుద్ధభావేన జిన మేకం బ్రహ్మజయేత్ ॥
 నమస్కారః ప్రకర్తవ్యస్తస్య దేవస్య సాన్యథా ।

మాతాపితో స్తు వై పాదౌ కదా నై వాభివన్దయేత్ ||

అన్యేషా మేవ కా వార్తా శూర్యతాం రాజసత్తమమ్ |”

ఓవేనభూపతీ ! జిను డను నామాంతరము కల అర్హంతుడే దేవుడును, గురువును. ఆతని వాక్యములే ప్రమాణములు దయయే పరమధర్మము. దానిలోనే మోక్షము.

ఇక జై నమతాచారము వినుము—యజనముకాని, యాజనముకాని, వేదాధ్యయనముకాని లేదు; సంధ్యావందనము లేదు; తపస్సు లేదు; దానము లేదు; శాస్త్రములు లేవు; హోమములు లేవు; హవ్యకవ్యములు లేవు; యజ్ఞములు లేవు; పితృతర్పణము లేదు; అతిథిపూజ లేదు; వైశ్యదేవము లేదు; శ్రీకృష్ణుని పూజించుటలేదు; అర్హంతునే ధ్యానింపవలెను. ఇది జై నమతాచారము. జినునకే ధ్యానపూజానమస్కారములు చేయవలెను. తల్లితండ్రుల పాదములకుగూడ వందనము కూడదు. ఇతరులమాట చెప్పనక్కరలేదు. అని.

ఈయుపదేశము వేనభూపతి మనస్సునకు నచ్చినది. అంతట తన పూర్వపద్ధతిని విడిచి వేదములను, వైదికధర్మములను నిందించి వ్యవహరించుచుండ మహర్షులు వచ్చి నీవిట్లు ప్రవర్తించుట యుక్తముకాదు. ప్రజలకు జేమకరము కాదు. వైదికమార్గ మనువర్తింపు మని యెంత బోధించినను ధిక్కరించియుండ మహర్షులు దూర మాలోచించి ఆతని పట్టుకొని—

“సవ్యం పాణిం మమన్థ స్తే ...తస్మా జ్ఞాతో మహాహ్రస్వః”

ఆతని సవ్యహస్తమును మధిప పావపురుషుడు ఆతనినుండి యీవలకు వచ్చెను. తరువాత—

“మమన్థ ర్దక్షిణం పాణిమ్...తస్మా జ్ఞజ్ఞే మహాత్మాసా...

ప్రథు ర్నామ మహాప్రాజ్ఞః”

దక్షిణహస్తమును మధిప ప్రథుచక్రివర్తి ఆవిర్భవించెను.

ఆపై వేనుడు పుణ్యాత్ముడై భగవంతునిగూర్చి చేసినతపస్సునకు మెచ్చి ప్రత్యక్షమై భగవంతు డిట్లనెను.

“సాధు భూప మహాభాగ పాపం తే వాశ మౌగతమ్

పవ మాత్రే పురా దత్తః శాపః కుర్ధేన భూపతే ||

సుశంభేన సునీథాయై జాత్యై పూర్వం మహాత్మనా ।
 తత స్త్వంగే వరో దతో మయైవ విదితాత్మనా ॥
 త్వాం సముద్ధర్తుకామేన సుపుత్రో నై భవిష్యతి ।
 ఏవ ముక్త్యా తు పితరం తవాఽహం గుణవత్సల ॥
 భవదంగాత్సముద్భూతః కరిష్యే లోకపాలనమ్ ।
 దిప్తిన్ద్రో హి యథా భాతి తథాహం భూతలే స్థితః ॥
 ఆత్మా వై జాయతే పుత్రో య తిసత్వవతీ శుభిః॥

ఓవేనభూపతీ ! నీపాపము నశించినది. జాల్యములో నీతల్లి సునీ
 థను సుశంఖుడు నీపుత్రుడు పాపాత్ముడగు నని శపించెను. నీతండ్రి
 అంగుడు నన్ను గూర్చి లోకోత్తరుడగు పుత్రుడు కావలెనని తపస్సు
 చేయగా నిన్నుద్ధరింపదలచి అట్లే సుపుత్రుడు కలుగు నని నేను వర
 మిచ్చితిని. ఆవర మిచ్చిన నేనే నీశరీరమునుండి జన్మించిన పృథుచక్ర
 వర్తిని. “ఆత్మా వై పుత్రోనామాసి” అనుశ్రుతినిబట్టి నీపుత్రుడు నీ
 స్వరూపమే.

ఆసుశంఖునిశాపము సార్థకము చేయవలయునుకనుక నేనే
 ఆజినరూపముతో వచ్చి నిన్ను పాపాత్ముని చేయుటకు బోధించితిని.
 విధినిష్ఠధములు నాస్వరూపమే. వారివారి కర్మానుగుణముగా ఫల
 మిచ్చుట నావని. అనుచు చెప్పెను. ఆవాక్యము లివిగో—

“యస్త్యాం పాతకరూపోఽహం సునీథాయాః వరస్తవ ।
 త్రబ్రువం నగ్నరూపేణ కర్తుం త్వాం తు విధర్మగమ్ ॥
 అన్యథా తు సుశంఖస్య వాక్యమేవాఽన్యథా భవేత్ ।
 అతో విధి ర్నిషేధశ్చ హ్యహం మేవ నృపోత్తమ ॥
 కర్మానురూపఫలదో బుద్ధ్యతీతో గుణాగ్రిహః :॥

దీనినిబట్టి ఒక్కొక్కని అమోఘములైన శాపానుగ్రహము
 లను విరోధము లేకుండ ఫలంపజేయుట భగవంతుని కృత్యమనియు,
 వేనుడు శాపప్రకారము దుష్టుడగుటకై భగవంతుడే రూపాంతర
 ముతో వచ్చి అవైదికమైన ఆర్హతమతము సువదేశించె ననియు
 స్పష్టము.

ఆర్హతమత మీవిధముగా నొకప్పుడు ప్రవృత్తమయినది.

మరియొకప్పుడు ఈఆర్హతమతప్రవృత్తి కలిగిన విధము శ్రీమ ద్భాగవతమం దిట్లు చెప్పబడినది—స్కం—:-అ-ర.

నాభిమహారాజు తన పత్నియగు మేరుదేవితో యజ్ఞపురుషు డగు భగవంతుని పుత్రునిగా పొందదలచి యాగవిధానమున ఆరా ధించెను. ఆభగవంతుడు ప్రత్యక్షమై అట్లే వరమిచ్చి—“నాభే! ప్రియచి క్షీరయా...మేరుదేవ్యాం...కుక్లయా తనునాఽవతతార” ఆదంపతు లకు పుత్రుడై అవతరించెను. ఈతనికి ఋషభదేవు డని పేరు.

ఈఋషభదేవుని భార్య జయంతి. ఈదంపతులకు కలిగిన పుత్రులు నూర్గురు. అందరిలో పెద్దవాడు భరతవర్షమని దీనికి పేరు దెచ్చిన మహాయోగి భరతుడు .

ఋషభదేవుడు సర్వకృషువులు చేసి స్వతనయం శ్రేష్ఠం. పరమభా గవతం భగవజ్జననపరాయణం భరతం ధర్మదీపాలనాంకూఽభిషిచ్యస్వయం ఆత్మ న్యారోపితాహవనీయః బ్రహ్మవర్తా త్ప్రవహాజి ।

పరమభాగవతు డగు భరతుని రాజ్యాభిషిక్తుని జేసి తాను అగ్నిని ఆత్మారోపణము చేసికొని సర్వసంగపరిత్యాగియై స్వదేశమగు బ్రహ్మవర్తమునుండి మౌనవ్రీతముతో అవధూతవేషముతో పెడలి పోయెను.

“తస్య హ వా ఏవం ముక్తలింగస్య భగవత ఋషభవృయోగ మాయావాపనయూ దేహ ఇమాం జగతీ మభిమానాభాసేన సంక్ర మమాణః కోర్ధికవేంకటకుటకాః, దక్షిణకర్ణాటకాః, దేశాన్ యదృచ్ఛయోవగృతః కుటకాచలోపవనే ఆప్యకృతాఽశ్మకజలః ఉన్మాద ఇవ ముక్తమూర్ఖజోఽసంవీత ఏవ విచచార. 7

ఆవెక్కుటలో ఋషభదేవుని దేహము యోగమాయాబాసన చేత సంచరించుచు దక్షిణకర్ణాటకదేశములమీదుగా పోవుచు కుటకా చలముయొక్క (నాగపురతః పూర్వతః నదీతటే కుటకాచలోఽస్తి వంశీధరీయమ్) ఉపవనమందు ఆగెను ఏమియు భుజింపరాదు, మాటాడ రాదు. అను అభిప్రాయాభాసముతో నోటియుండు పాపాణముంచుకొని జుట్టు విరియబోసికొని దిగంబరత్వముతో ఉన్నట్లునివలె నుండెను.

యస్య కిలానుచరిత ముపాకర్ణ్య కోంకవేంకటకుటకా
నాంరాజాన్తర్వాన్నామాఉపశిష్య కలా వధర్మే ఉత్కృష్టమాదే భవి
తవ్యేన విమోహితః స్వధర్మపథ మకుతోభయ మవహాయ కుపథ
పాపంఢ మనమంజసం నిజమనీషయా మన్ద స్సంప్రవర్తయిష్యతే. 9

ఋషభదేవుడు అవధూతవేషముతో అక్కడకు వెళ్ళ ననుటకు
తార్కాణ మేమనగా— ఆశ్రమాతీతమైన ఆఋషభదేవుని చర్యను
ఆదేశాధిపతియగు 'అర్హణ' అను రాజు ఆదేశవాసులవలన విని అధర్మ
పాపజల్యముకల కలితో లోకులు దురదృష్టముచేత స్వధర్మమును విడిచి
ఋషభదేవుని చరమస్థితిరూపమైన ఆబాహ్యచర్య శ్రేష్ఠ మని స్వబు
ద్ధితో భావించి ఆరాజు వేదగూఢకమై అయుక్తమైన పాపంఢమార్గ
మును సర్వసాధారణముగా ప్రవర్తింపజేయును.

అనగా ముందు కలియుగములో జన్మింపబోవు అర్హణ అను
రాజు లోకులవలన గ్రింథములవలన ఋషభదేవుని ఉత్కర్షము విని
అట్లు ఆచరించిన మనముకూడ అట్టివార మగుదు మని తలచి ఆఋషభ
దేవుని బాహ్యచేష్టలనే తానవలంబించి లోకులతో ప్రవర్తింపజేయగ
లడు. (మంశీ.)

ఋషభదేవుని అవతారలీలలయొక్క శ్రవణీర్తనములచేతనే
కలికాలప్రజలకు కృతార్థతకాని, ఆశని బాహ్యచేష్టానుకరణముచేత
కృతార్థత కాదని భావము.

యేన హ వావ కలౌ మనుజావసదా దేవమాయామో
హితాః స్వనిధిసియోగిశాచచారిత్రవిహీనా దేవపేలనా న్యప
వ్రతాని నిజనిజేచ్ఛయా గృహ్లానా అస్మానాచమవాశాచకేహో
ల్లంచనాదీని కలినాధర్మబహులేన ఉపహతధియో బ్రహ్మచారి
హ్మణయజ్ఞపురుషలోకవిదూషకాః ప్రాయేణ భవిష్యన్తి. 10

ఆరాజు ప్రవర్తకుడగుటచేత మనుజులలో కొందరు వేదోక్త
శాచాచారరహితులై దేవతాతిరస్కారరూపములై తమబుద్ధులకు
తోచిన స్నానాచమనాదికూన్యములైన వద్దకుల నవలంబించి అధర్మ
బహులమైన కలిచేత చెడగొట్టబడిన బుద్ధికలవారై వేదములను వేద
ప్రవర్తకులను యజ్ఞపురుషుని దూషించు వారగుదురు.

తే చ హ్యర్వాక్తనయా నిజలోకయాత్రయాఽన్ధపరంపర
యాఽఽశ్వస్తా స్తమస్యంధే స్వయమేవ ప్రపతిష్యన్తి ।

వారు వేదవిరుద్ధమైన నూతనపద్ధతిని అంధపరంపరగా నమ్మి
ఉన్నతస్థితికి దూరమైపోదురు. అని.

ఇది కలియుగములోని ఆర్హతమతప్రవృత్తియొక్క పద్ధతి.

—• ఆర్హతమతసిద్ధాంతములు —•

ప్రమాణవిషయమై బౌద్ధులకువలె ఆర్హతులకును ప్రత్యక్షము,
అనుమానముయొడగై ప్రమాణములు. వేదము ప్రమాణము కాదు.

జీవాత్మవిషయమై దేహమే ఆత్మ యని ఇంద్రియములే ఆత్మ
యని, ప్రాణమే ఆత్మయని, మనస్సే ఆత్మయని చెప్పిన చార్యుల
వలెగాక, శూన్యమే ఆత్మ యని చెప్పు బౌద్ధులలోని మాధ్యమికులవలె
గాక, ఉడికవిజ్ఞానమే ఆత్మ యని చెప్పు ఇతరబౌద్ధులవలెగాక, ఆర్హ
తులు—జీవాత్మ దేహాతిరిక్తమై చైతన్యస్వభావముకలిగి దేహముతో
సమానపరిమాణము కలిగియుండె నని చెప్పుదురు.

పరమేశ్వరవిషయమై ప్రజాపాలకుడే పరమేశ్వరు డని చెప్పు
చార్యులవలె గాక, సుగతుడే పరమేశ్వరు డని చెప్పు బౌద్ధులవలెగాక,
వీరు—అర్హన్మునియే పరమేశ్వరుడు, సర్వజ్ఞుడు అని చెప్పుదురు.

మోక్షవిషయమై స్వాతంత్ర్యము మోక్షమని, మరణము మోక్ష
మని చెప్పు చార్యులవలెగాక, ఆత్మోచ్ఛేదము మోక్ష మని చెప్పు
శూన్యవాదిబౌద్ధులవలె గాక, నిర్మలజ్ఞానోదయము మోక్షమని చెప్పు
ఇతరబౌద్ధులవలెగాక, వీరు—కర్మకృతమైన దేహముయొక్క ఆవరణము
పోయినపుడు జీవునకు ఆకాశములో సతతము ఊర్ధ్వగమనమే మోక్ష
మని చెప్పుదురు.

పదార్థవిషయమై ఆర్హతులది 'సప్తభంగీనయము' అను పేరు
గల స్యాద్వాదము. అది యెట్లనగా—

1 సత్కార్యవాదులగు సాంఖ్యులు పదార్థములకు సర్వదా
అస్తిత్వమునే చెప్పుదురు. 2 శూన్యవాదిబౌద్ధులు పదార్థములకు నాస్తి
త్వమునే చెప్పుదురు. 3 అసత్కార్యవాదులగు నైయాయీకాదులు

పదార్థములకు ఉత్పత్తిపూర్వము నాస్తిత్వము, ఉత్పత్త్యనంతరము అస్తిత్వము, అవి నశించినపుడు మరల నాస్తిత్వము ఈవిధముగా అస్తిత్వ నాస్తిత్వములు పదార్థములకు కాలభేదముచేత చెప్పుదురు.

* వేదాంతులు పదార్థములకు అనిర్వచనీయత్వము చెప్పుదురు. 5 ఈ అనిర్వచనీయత్వము అస్తిత్వపక్షములో నున్నది. 6 నాస్తిత్వ పక్షములో నున్నది. 7 అస్తిత్వనాస్తిత్వపక్షములో నున్నది.

ఈవాదము లన్నియు పదార్థములయొక్క నిశ్చితస్వరూప మును చెప్పనట్టివే.

ఇక ఆర్హతులు ఈసప్తవాదముల నంగీకరించుచు 'స్యాత్' అను ఒక పదమును వానిలో చేర్చుచుందురు.

అది యెట్లునగా సాంఖ్యులు 'ఘటోఽస్తి' అని చెప్పినపుడు, 'అస్తి' అనుట నిజమే కాని అది నిశ్చితస్వరూపము కాదుకనుక 'స్యాదస్తి' (ఒకరకముగా ఉన్నది) అని చెప్పవలె నని స్వాధ్యాయుల తాత్పర్యము. 'స్యాత్' అనునది అవ్యయము. 'కథంచిత్' అను శబ్దముతో సమానార్థకము.

ఒకరకముగా నున్నది అను మాటకు స్వస్వరూపముతో నున్నది. అన్యస్వరూపముతో లేదు. అని అర్థము.

ఈవిధముగా 'స్యా దస్తి 1, స్యా న్నాస్తి 2, స్యా దస్తి నాస్తి 3, స్యా దవక్తవ్యః 4, స్యా దస్తి చావక్తవ్యశ్చ 5, స్యాన్నాఽస్తి వక్తవ్యశ్చ 6, స్యాదస్తి నాస్తి చావక్తవ్యశ్చ 7 అనునది స్వాధ్యాయము.

ఏకత్వనిత్యత్వాదిధర్మములయందును ఇట్లే ఊహ్యము. (ఈవిషయములు సవ్యాఖ్య సర్వధర్మసంగ్రహమునందు చూడనగును.)

—, ఆర్హతసిద్ధాంతములలోని దోషములు —

బ్రహ్మసూత్రములు—'నై కస్మి న్నసంభవాత్' 2-2-38. 'పవం చాత్మాఽకార్రన్మిదమ్' 34 'నచ పరాయా దవ్యవిరోధో వికారా దిభ్యః' 35. 'అన్త్యావస్థితేశ్చ...' 36 అను సూత్రములు, తద్భాష్యము అదోషముల సుద్ధాటించినవి.

'సర్వము అనిశ్చితస్వరూపము' అను ఆర్హతులు సర్వములో వేరిన సప్తభంగీనయము నిశ్చితస్వరూపమందురేని సర్వము అనిశ్చిత

స్వరూపము అను ప్రతిజ్ఞను భంగము. సప్తభంగీయముకూడ అని శ్చితస్వరూప మనియే అంచురా? అనిశ్చితస్వరూప మగుటచేత అప్రమాణమయిన సప్తభంగీయమునుబట్టి సర్వవస్తువులకు అనిశ్చితస్వరూప త్వస్థితి యెట్లు?

జీవాత్మ దేహముతో సమానపరిమాణముకల దని చెప్పినయెడల మనుష్యదేహముతో సమానపరిమాణము కలిగియున్న జీవుడు కర్మ విశేషమునుబట్టి గజశరీరములో ప్రవేశించినపుడు ఆశరీరమునంతను వ్యాపించుట సంభవింపకపోవును. గజశరీరముతో సమానపరిమాణము కల జీవుడు కర్మవిశేషమునుబట్టి చిన్నపిపిలికాశరీరములో ప్రవేశింప వలసివచ్చినపుడు ఆచిన్న శరీరములో ప్రవేశము సంభవింపకపోవును.

అపౌరుషేయము, అనాదిసిద్ధము అగు వేదము ప్రమాణము కాక అర్థమునికల్పితమైన గ్రంథము ప్రమాణ మెట్లగును?

పరమప్రమాణమైన వేదము—'యతో వా ఇమాని భూతాని జాయంతే,' 'ద్యావాభృథివీ జనయన్ దేవ ఏకః.' అనుచు పరమేశ్వరుని బహువిధముల క్రించుచుండ అట్టి పరమేశ్వరుడు లేడని చెప్పుట యెట్లు సరిపడును?

ఇత్యాదిదోషములు ఆర్హతసిద్ధాంతములపై జూపబడినవి.

—, చారాక— బౌద్ధ— ఆర్హత— మతములు

నాస్తికమతములు :—

నాస్తికమతలక్షణ మిట్లు చెప్పబడినది—శుక్రీనీతి. అ. 4.

'యుక్తి ర్భూతీయసీ యత్ర సర్వం స్వాభావికం మతమ్ ।

కస్యపి నేశ్వరః కర్తా న వేదో నాస్తికం మతమ్ ॥' 98

కేవలయుక్తియే ప్రబలప్రమాణమనుట, వేదమప్రమాణమనుట, విభిన్నమైన ప్రపంచవస్థితి స్వాభావికమనుట, దేనికిని ఈశ్వరుడు కర్త కాడనుట నాస్తికమతమునకు లక్షణము లని అర్థము. 'నాస్తికో వేద నిర్దిధకః' అని మనుస్మృతి.

మహాభారతవ్యాఖ్యాత నీలకంఠాచార్యు లిట్లు చెప్పెను—

తత్తైకప్రమాణాని వేదవిరోధిని లోకాదుత-ఆర్హత- సౌగత-
కాఫాలికాది-కాస్త్రాది (కాంతి-మోక్ష అ. 289)

ప్రత్యక్ష మొక్కచే ప్రమాణ మను చార్వాకుని నాస్తికు డని తర్హతులును పాడియున్నారు—సాగ్రద్ధాదమంజరి. పు. 161.

‘వినాఁ నుమానేన పరాభిసన్ని మనంవిదానస్యతు నాస్తికస్య । నసాంప్ర తం వక్తు మపి క్వ చేష్టా క్వ దృష్టమాత్మించ హాహా ప్రమాదః ॥’

‘నాస్తి పరలోకః పుణ్యం పాప మితి మతి రస్య...నాస్తికః తస్య నాస్తికస్య లౌకాయతికస్య ।’

పరునితో మాటలాడువాడు ఆతని యభిప్రాయము తెలిసి కొనకుండ మాటలాడలేడు; ప్రత్యక్ష మొక్కచే ప్రమాణ మనువాడు అప్రత్యక్షమైన పరుని అభిప్రాయమును తెలిసికొన లేడు; అనుమాన ప్రమాణ మొప్పనివాడు చేష్టనుబట్టి ఆతని యభిప్రాయము గ్రహింప లేడు. కనుక చార్వాకుడు మాటలాడుటకే పీలు లేడు. అని ఆశ్లోక మునకు అర్థము.

ఇట్లు చార్వాక-సాగ్రద్ధ-ఆర్హత-మతస్థులకు వేదమునందు విశ్వాసములేకమాత్రిము లేకుండుటవలన వీరు నాస్తికులని, అవైదిక మతస్థులని పోసిది.

ఈమతముల ఉద్భవమునుగూర్చి విష్ణుపురాణములో ఇట్లున్నది—

అం. ౩. అ. 17.

‘స్తోత్రస్య చావసానే త దదృశుః పరమేశ్వరమ్ ।
 శింఖచక్రగదాపాణిం గరుడస్థం సురా హరిమ్ ॥
 త మూచుః సకలా దేవాః ప్రణిపాతపురస్కరమ్ ।
 ప్రసీద నాథ దైత్యేభ్యః తాహి న శ్వరణార్థినః ॥
 స్యవర్ణధర్మాభిరతా వేదమార్గానుసారిణః ।
 స శక్యా స్తేఽరయో హన్తు మస్మాభి స్తపసా వృతాః ॥
 త ముపాయ మశేషాత్మ న్నస్మాకం దాతు మర్హసి ।
 యేన తా నసురాః హన్తుం భవేమ భగవః కుమాః ॥’

దై త్యులవలన బాధింపబడు దేవతలు భగవంతునిగూర్చి స్తోత్రము చేయగా గరుడారూఢుడై శ్రీహరి దర్శన మిచ్చెను. అప్పుడు దేవత లందరు వందనపూర్వకముగా ఇట్లు పోర్ణించిరి—దేవదేవా! శరణా

భృలమైన మమ్ము దై త్యులనుండి కాపాడుము. స్వవర్ణభ్రాతృసక్తులు, వేదమార్గాన వర్తులు, తపోనిష్ఠులు అగు దై త్యులు మాకు జయింప శక్యముకాకున్నారు. మేము వారిని ఏయుపాయమున జయింపగలుగుదుమో ఆయుపాయము ననుగ్రహింపుము. అని.

‘ఇత్యుక్తో భగవాంస్తేభ్యో మాయామోహం శరీరతః ।
సముత్పాద్య దదౌ విష్ణుః పాహి చేదం సురోత్తమామ్ ॥
మాయామోహోఽయ మఖిలామ్ దైత్యాంస్తా న్మోహయిష్యతి ।
తతో వధ్యా భవిష్యన్తి వేదమార్గబహిష్కృతాః ॥
తద్గచ్ఛత న భీః కార్యా మాయామోహోఽయమగ్రతః ।
గచ్ఛ న్నద్యోవకారాయ భవతాం భవితా సురాః ॥’

అప్పుడు భగవంతుడు తన శరీరమునుండి ఒక పురుషుని ఆవిర్భవింపజేసి దేవతలకు ఇట్లు చెప్పెను—ఈమాయామోహుడు ఆదైత్యులందరిని వ్యామోహింపజేయును. దానినిబట్టి వారు వేదమార్గబహిష్కృతులగుదురు. అప్పుడు వారిని సులభముగా మీరు జయింపగలుగుదురు. అని.

అంతట నర్మదాతీరముందు తపశ్చర్యయంపఁన్న దైత్యులయొద్దకు వెళ్ళి.

‘తతో దిగంబరో ముండో బర్హిపింఛధరో ద్విజ ।
మాయామోహోఽసురామ్ శ్లాఙ్గ మిదం వచన మబ్రీహితమ్ ॥
హే దైత్యపతయో బ్రూత యదర్థం తవ్యతే తపః ।
ఐహికార్థం చ పారత్య్యం తపసః ఫల మిచ్ఛథ ॥’

దిగంబరుడయి నెమలిపించము ధరించి ముండితళిరస్కుడయి యున్న మాయామోహుడు మృదుమధురముగా సంభాషించుచు ఇట్లు ప్రశ్నించెను—దైత్యపతులారా! మీరు చేయు తపస్సునకు ఫలము ఐహికమా? ఆముష్మికమా? అని. అది విని అసురు లిట్లనిరి—

‘పారత్య్యఫలం భాయ తపశ్చర్యా మహామతే !
అస్మాభి రియ మారభా కిం వా తేఽత్యై వివక్షితమ్ ॥’

మహానుభావా ! అముష్మికఫలపాప్తికే మేము తపశ్చర్య
నారంభించితిమి. నీవు చెప్పనది యేమి ?

మాయామోహ ఉవాచ—

'కురుధ్వం మమ వాక్యాని యదిముక్తి మభిషిఖ ।
అర్హధ్వ మేనం ధర్మం చ ముక్తిద్వార మసంవృతమ్ ॥
ధర్మో విముక్తే రహోఽయం నైతస్మా దపరో వరః ।
అత్రైవ సంస్థితా స్వర్గం విముక్తిం వా గమిష్యథ ॥
అర్హధ్వం ధర్మ మేతం చ సర్వే యూయం మహాబలాః ।
ఏవం ప్రకారై ర్బహుభి ర్యుక్తిదర్శనచర్చితైః ॥
మాయామోహేన తే దైత్యా వేదమార్గా దపాకృతాః ।'

వ్యాఖ్యా—ఏవంప్రకారై ర్వాక్యైః యుక్తిదర్శనం శుష్క-
తర్కవాదః, తేన చర్చితైః ।

మీరు ముక్తి నపేక్షించుపక్షములో నేను చెప్పు ధర్మమును ఆచ-
రింపుడు; విముక్తికి ఇంతకంటె ఉత్తమధర్మము లేదు; ఇది స్వర్గమునకు
మోక్షమునకు సాధనము; దీని నవలంబించుటకు మీరు అర్హులు. అని
యిట్టి వాక్యములతో శుష్క-తర్క-ప్రదర్శనముతో వారిని వేదమార్గము
నుండి తొలగించెను.

'ధర్మాయైత దధర్మాయ సదేత న్న సదిత్యపి ।
విముక్తయే త్విదం నైత ద్విముక్తిం సంప్రయచ్ఛతి ॥
పరమార్థోఽయమత్యర్థం పరమార్థో న చావ్యయమ్ ।
కార్య మేత దకార్యం చ నైత దేవం స్ఫుటం త్విదమ్ ॥
దిగ్వాససా మయం ధర్మో ధర్మోఽయం బహువాససామ్ ।
ఇత్యనేకాంతవాదం చ మాయామోహేన నైకథా ॥
తేన దర్శయతా దైత్యాః స్వధర్మం త్యాజితా ద్విజ ॥'

విష్ణుచిత్తీయమ్—ధర్మాయైత్యాది నైకభేద్యంతం వికల్పోదాహ-
రణసప్తకం । సప్తథా హి అనేకాంతవాదినా మార్గతానాం సప్త
భంగీ స్యాద్వాదః । స్యాదస్తి, స్యాన్నాస్తి, స్యాదస్తి చ నాస్తిచ,
స్యా దనిర్వచనీయమ్, స్యాగస్తి చానిర్వచనీయమ్ । స్యాన్నాస్తి

చాఁచి నిర్వచనీయమ్, స్యాదస్తి చ నాస్తి చాఁచి నిర్వచనీయమ్ ఇతి...
 'అర్హతైవం మహాధర్మం మాయామోహేన తే యతః ।
 పోక్తాస్త మాశ్రితా ధర్మ మార్హతా స్తేన తేభవః ॥
 త్రయీధర్మసముత్సర్గం మాయామోహేన తేన సురాః ।
 కారితాస్తన్మయాహ్యసం స్తతోఽన్యే తత్ప్రచోదితాః ॥
 తై రప్యన్యే పరే తైశ్చ తై రప్యన్యే పరే చ తైః ।
 అత్పై రహోభి స్సంత్యక్తా తై రైత్యైః పా్రియశ స్త్రయీ ॥'

ఆమాయామోహుడు సప్తభంగీరూపమైన స్యాద్వాదము నుప
 దేశించి (ఇది వెనుక వివరింపబడినది.) ఆదైత్యులను స్వధర్మమునుండి
 తొలగించెను. మాయామోహునిచేత, నేచెప్పినమహాధర్మమునకు మీరు
 అర్హులు అనుచు 'అర్హత, అర్హత' అని బోధింపబడినవారు గనుక వారు
 అర్హతు లని చెప్పబడిరి. వారివలన కొందరు, వారివలన మరికొందరు
 అవధతి నవలంబించి కొద్దిరోజులకే వేదమార్గమును విడిచివేసినారు.

శ్రీధరీయమ్-తదేవ మార్హతమతేన దైత్యవిమోహన ముక్తమ్,
 ఇట్లు అర్హతమతోపదేశముచేత దైత్యులను వ్యామోహింప
 జేసిన విధము చెప్పబడినది.

'పునశ్చ రక్తాంబరధృ జ్ఞాయామోహో జితేంద్రియః ।
 అన్యనాహోఽసురాః గత్వా మృద్ధల్పమధురాశరమ్ ॥
 స్వర్గార్థం యది వో వాంఛా నిర్వాణార్థ మథాఽసురాః ।
 శదలం పశుమూతాది దుష్టధర్మై ర్నిబోధత ॥
 విజ్ఞాన మయ మేవైత దశేష మవగచ్ఛత ।
 బుధ్యధ్వం మే వచ స్సమ్య గ్బుధై రేవ నిహోదితమ్ ॥
 జగదేత దనాధారం భాన్తిజ్ఞానార్థతత్పరమ్ ॥
 రాగాదిదుష్ట మత్యర్థం భాన్తిమ్యతే భవసంకలే ।
 పపం బుధ్యత బుధ్యధ్వం బుధ్యతైవ మిశీరయః ॥
 మాయామోహ స్స దైత్యాః ధర్మ మత్యాజయ స్నిజం ।
 నానాప్రకారవచనం స తేషాం యుక్తియోజనమ్ ॥
 తథా తథా త్రయీధర్మం తత్యజ స్తే యథాయథా ।

తేజస్వ్యస్యసాం తథైవోచ రన్యై రన్యే తథోదితాః ॥
మైత్రీయ తత్యజ ధర్మం శుశ్రీష్మత్సుదితం పరమ్ ॥'

విష్ణుచిత్రియమ్—విజ్ఞానమయమితి యోగాచారాణా మాత్మ
భ్యాతిపక్షోక్తిః । జగదితి జగ దేత దనాధారమితి నిరధిష్ఠానమ్
భ్రాన్తిజ్ఞానార్థతత్పరమితి మాధ్యమికానాం శూన్యభ్యాతిపక్షోక్తిః ।
ఏవమితి బుధ్యతే రావృత్తిః శౌద్ధత్వనిరుక్త్యర్థా ।'

తరువాత మరికొంద రసురులకు మృదుమధురభాషణములతో
రక్తాంబరధారియై జితేంద్రియుడై శౌద్ధమతోపదేశము చేసెను. విజ్ఞాన
వాదము, శూన్యవాదము వారికి బోధించెను. నేను చెప్పినది తెలిసి
కొనుడు అనుచు 'బుధ్యత, బుధ్యత' అని బోధింపబడినవారగుటచేత
వీరు శౌద్ధు లని చెప్పబడిరి. ఆ అసురులు ఎట్లు చెప్పిన వేదధర్మమును
విడిచివేయుదురో అట్లు మాయామోహుడు యుక్తులు చెన్నుచు బహు
ప్రకారముల బోధించెను. వారును వారివలన బోధింపబడినవారును
శుశ్రీష్మత్ప్రొక్తధర్మములను విడిచివేసిరి.

'అన్యాయపృథ్వీపాపండప్రకారై ర్భహుభి ర్ద్విజ ।
దై తేయా న్మోహయామాస మాయామోహోఽతిమోహకృత్ ।
స్వల్పేనైవ హి కాలేన మాయామోహేన తేజసురాః ।
మోహితా స్తత్యజ స్వర్వాం త్రయీమార్గాశ్చితాం కథామ్ ।
కేచి ద్వినిందాం వేదానాం దేవానా మపరే ద్విజ ।
యజ్ఞ కర్మకలాపస్య తథోఽన్యే చ ద్విజన్మనామ్ ॥'

మరికొంద రసురులను మరికొన్ని పాపండమార్గముల నుపదే
శించి వ్యామోహింపజేసెను. అట్లు వారు మోహితులై వేదనిందను,
దేవనిందను, యజ్ఞనిందను, వైదికనిందను చేయదొడగిరి.

'ఇథ మున్మాద్యాయతేషు తేషు దై త్యేషు తేజసురాః ।
ఉద్యోగం పరమం కృత్వా యుద్ధాయ సముపస్థితాః ॥
తథో దై చాసుతం యుద్ధం పునరేవాభవ ద్ద్విజ ।
హతాశ్చ తేజసురా దేవై స్పన్మాద్యపరిపన్థినః ॥
స్వధర్మకవచం తేషా ముత్సాద్య త్ప్రధన్మం ద్విజ ।
తేన కథాభవ త్సార్వం నేషు త్వష్టే చ తత్ప్రే తే ॥'

ఈవిధముగా దైత్యులు అవమార్గమవలంబించినపుడు దేవతలు యుద్ధసన్నాహము చేసిరి. ఆదేవాసురసంగ్రామములో వేదమార్గ విరోధులగు దైత్యులు హతులైరి. పూర్వము ఆదైత్యులకు రక్షకమై ఏస్వధర్మకవచ ముండెడిదో అది పోవుటతోడనే వారు నశించినారు. అని.

దీని సారాంశ మేమనగా—

చార్వాక—బౌద్ధ—ఆర్హత— మతములు నా స్తికమతములనియు, వేదబాహ్యములనియు, అవి ఘాతుకస్వభావము గల దైత్యులను నిర్వీర్యులను చేసి తన్మూలమున లోకక్షేమము గలిగించుటకై దైత్యులలో భగవంతునిచేత ప్రవేశ పెట్టబడినవనియు, ఘాతుకస్వభావముకల ఆ జనురులు వేదధర్మాచరణమునకు అనర్హులును ఆలవైదికధర్మాచరణమునకే ఆర్హులును అని భగవంతునితాత్పర్యమనియు, పేదోక్తమైన వర్ణాశ్రమధర్మమనబడు స్వధర్మమును అర్హులగు వారాచరించుట భగవత్సమ్మత మనియు, ఆపేదోక్తధర్మరక్షణమే భగవంతునకు ముఖ్య కర్తవ్యమనియు సారాంశము.

వెనుకజూపబడిన పద్మపురాణవచనములబట్టికూడ ఆర్హతమతము వేదవిరుద్ధమనియు, వేనుడు దుష్టుడు కావలసియున్న శాపమును సార్థకముచేయుటకై భగవంతుడు రూపాంతరముతో వేనునకు ఆర్హత మత ముపదేశించి వెళ్ళె ననియు స్పష్టము.

వెనుకజూపబడిన శ్రీమద్భాగవతగ్రంథములోగూడ— కలిలో మనుష్యులు దేవమాయామోహితులై ఆర్హతమతానువర్తులై వేదాది దూషకు లగుదురని చెప్పినట్లు స్పష్టము.

వెనుక జూపబడిన కాశీఖండగ్రంథమునుబట్టి దివోదాసరాజ్యములో అధర్మవ్యాప్తి కలుగుటకై శ్రీహరి బుద్ధరూపముతో శాడృశ్య మత ముపదేశించి వెళ్ళినట్లు స్పష్టము.

—, బుద్ధావతారము—ప్రయోజనము ,—

భగవంతుని అవతారములలో బుద్ధావతార మొకటి. భగవంతుని అవతారములు ఆరు విధములని, అందుఆవేశావతార మొకటి యని, పరశురామ—బుద్ధులది ఆవేశావతారమని, దేవతాసృష్టితోపద్రవిములనుండి లోకమును కాపాడుటే ఘోషావతారమునకయినను ప్రయోజన మని

జేనుక శ్రీమచ్ఛాగవతపీఠసోదాహరణములతో నిరూపింపబడినది. బుద్ధా
వతారము ధర్మప్రదర్శకమనికూడ చెప్పబడినది

బ్రహ్మతీధర్మమని, నివృత్తిధర్మమని, ధర్మము ద్వివిధము.
గౌతమబుద్ధునిది నివృత్తిధర్మము. రోగ— జరా— మరణములను జూచి
సంతప్తహృదయుడై సంసారమును రాజ్యమును త్యజించి గాఢవిరక్తితో
అరణ్యవాసము చేసి ధ్యాననిష్ఠతో ఉత్తీర్ణత నొందినవాడు గౌతమ
బుద్ధుడు. ఇది అశ్వహోమవి బుద్ధచరిత్రవలన తెలియుచున్నది. ఇక
వాల్మీకిరామాయణోక్తప్రకారము—

“రక్షితా సర్వలోకస్య ధర్మస్య పరిరక్షితా ।

రక్షితా స్వస్య ధర్మస్య స్వజనస్య చ రక్షితా ॥

వేదవేదాంగతత్త్వజ్ఞో ధనుర్వేదే చ నిష్ఠితః ।

అని నర్వజ్ఞతాపరితక్షణములు కలిగి వేదోక్తవర్ణాశ్రమధర్మమును,
జాతిధర్మమును స్వధర్మమును అనగా ప్రవృత్తిధర్మమును అవలంబించి,
ఆ ధర్మమార్గమును లోకులకు బోధించి లోకరక్షకుడైనట్టి శ్రీరామ
చంద్రభగవానుడు ఆవిర్భవించిన ఇత్యాకువంశమందే గౌతమబుద్ధుడును
ఆవిర్భవించెను. కాని వేద— శాస్త్ర— అనుసరణము ఆవశ్యకమని,
తానుపదేశించినవారికి బోధించుట— ఈ గౌతమబుద్ధునియందు కని
బడదు. తానెవ్వరికి బోధించెనో వారికి వేదధర్మమును త్యజింపుడని
బోధించినట్లే కనబడుచున్నది. వైదికవిధానము నవలంబించి శక్తి
నార్జించి హింసాకృత్యములతో లోకములను పీడించువారిని వ్యామో
హింపజేయదలచి అట్లు బోధించెనని స్పష్టమగుచున్నది. ఈ దిగువ
వచనములను చూడుడు— ఆగ్నేయపురాణము— తి 18.

“పురా దేవాసురే యుద్ధే దైత్యై ర్దేవాః పరాజితాః ।

రక్ష రక్షేతి శరణం వదంతో జగ్ము రిశ్వరమ్ ॥

మాయామోహాన్వయాహో సౌ కుర్దోదనసుతో భవత్ ।

మోహాయాహౌస దైత్యాం స్థాం దైత్యజితా వేదధర్మజమ్ ।

తే చ బౌద్ధా బహువు స్త్వి తేభ్యోఽన్యే వేదవర్జితాః ।

అర్హత స్సోభత త్పశ్యా దార్హతా నకరో త్పురాః ।

ఏవేత సామండినో జాతా వేదధర్మవివర్జితాః ।”

స్కాన్దవైష్ణవఖండము— వాసుదేవమాహాత్మ్యము— అ 18.
 “వైదికం విధి మాశ్రిత్య త్రిలోకిపరిపీడకాః ।
 చలేన మోహయిష్యామి భూత్వా బుద్ధోఽనురా నహమ్ ॥”

దేవీభాగవతము— స్కం 10. అ 5. (దశావతారస్తోత్రము)
 “దుష్టయజ్ఞవిఘాతాయ వశుహింసానివృత్తయే ।
 శౌద్ధరూపం దధౌ యోఽసౌ తస్మై దేవాయ తే నమః ॥”

వ్యాఖ్యా— దుష్టయజ్ఞాః = అవిధియజ్ఞాః;
 “భూమే ర్భరావతరణాయ యదుష్వజన్యా, జాతః కర్మితి సురై
 రసి దుష్కురాణి । వాదై ర్విమోహయతి యజ్ఞకృతోఽతదర్హాః,
 మ్లేచ్ఛాఞ్ కలా ఊతిభుజో న్యహనిష్యదస్తే ॥ (స్కం 11 అ 4)
 బుద్ధావతారమాహ- వాదై రితి, అతదర్హాః. యజ్ఞానర్హాః దైత్యా
 నివిమోహయతి ॥

పద్మపురాణోత్తరఖండము— అ 72.
 విష్ణుపహస్యినామరథనము—
 “బుద్ధో ధ్యానజితాశేషదేవదేవీజగత్త్రియః ।
 నిరాయుధోఽజగజ్జైత్రీః శ్రీఘనో దుష్టమోహనః ॥
 దైత్యవేదబహిష్కృతా వేదార్థశ్రుతిగోపకః ।
 శౌద్ధోదనిః... యథాఘోగ్యాఖిలకృపః ॥

పర్వతూన్యోఽఖిలేష్టదః ।
 చశుష్కోటిపృథక్త్వప్రిజ్ఞాపారమితేశ్వరః ॥
 ఖండనేద్రమార్గేశః-ప్రాఖండశ్రుతిగోపకః ।

శ్రీమద్భాగవతము— స్కం 1- అ 3.
 “తతః కలా సంప్రవృత్తే సంమోహాయ సురద్విపామ్ ।
 బుద్ధో నామ్నాఽజనసుతః కీకలేషు భవిష్యతి ॥”

ఈవచనములనుబట్టిచూడ వైదికవిధానము నవలంబించి శక్తిని
 సంపాదించి దానితో లోకములకు పీడ గలిగించునట్టి అనురాంశములను
 వైదికమార్గమునకు అనధికారులని భావించి అవైదికమార్గములనే
 వారికి బోధించి అహింసాపద్ధతి వారితో స్థాపించి లోకరక్షణము

చేయుటే బుద్ధావతారమునకు ప్రయోజన మని స్పష్టము. గౌతమ బుద్ధుని ఉపదేశపద్ధతినిగూర్చి నవీనుల అభిప్రాయములు విషయపరిజ్ఞానముకొరకు ప్రదర్శింపబడుచున్నవి—

భారతీయతత్త్వశాస్త్రము-అనువాదకుని భూమిక—

“బౌద్ధయుగభారతదేశచరిత్ర పెక్కు కారణములచే సంతోష విషాదసమ్మిశ్రితమైన దని చెప్పనగును. అది పుట్టినభూమిలో జచ్చి దేశాంతరముల జీవించి నిలిచినది. దీనికి కారణములను రాధాకృష్ణుడద్భుతముగా వివరించి సమన్వయించి యత్నించి సత్యమును మిక్కిలి నేర్పుతో బ్రకటించినాడు.

సంప్రదాయము ననుసరించి బౌద్ధమతము నాస్తికమతముగా బరిగణింపబడినది. కాని కొన్ని శతాబ్దములపర్యంతము అది భరత భూమిలో నఖండవిజయము నొందినది. ఈ విజయమునకు బ్రాహ్మణ కారణము బుద్ధుని జగన్మోహనవ్యక్తిత్వమే. బుద్ధుడు సర్వభోగములు గలిగి సర్వసంగత్యాగ మునర్చిన సంన్యాసిచక్రవర్తియై... ప్రజాకోటి హృదయముల నాకర్షించి జయించినాడు. కాని మూలములో నేడుకూడా లోపమున్నగాని పతనము సంభవింపదు.

బుద్ధుడు పారమార్థిక సత్యమునుగూర్చి మౌనము వహించినాడు. ఆ మౌనమున కర్థమేమి? దీనికి బ్రహ్మోత్తరమాలికాయాపము నిచ్చి రాధాకృష్ణుడపండితుడు బుద్ధుని మౌనము గంభీరార్థసమన్విత మని మెప్పింపయత్నించి విఫలుడై చివర భాగములో దానే ఖండించినాడు.

బుద్ధుడు పరమసత్యము వెల్లడియు, దేశకాలపాత్రముల ననుసరించి దానినిగూర్చి చెప్పకుండుటే ప్రజల కెక్కు దుపయోగకరమని భావించినాడని రాధాకృష్ణుడపండితుని వాదమైయున్నది.

బుద్ధునివంటి మహాత్ముడు తనకు సత్యము తెలిసియు శైవ్యజంకె ననుట సమంజసముగా లేదు... సత్యానుభూతిగల వ్యక్తి... కరుణారసపూర్ణుడైన వ్యక్తి ప్రజాభిప్రాయములకు వెంటి మౌనము వహించినాడను భావము అర్థవంతముగ లేదు. మనకు తెలియని దానినిగూర్చి మనమేల ప్రసంగింపవలె నని యూరకుండె ననియే

యాతని మౌనభావ మనుట యుక్తముగా దోచును. సత్యమును గూర్చి పలికిన నపార్థముగు నశ్చి త్తయభడినచో బలుకకుండుటవలన నెక్కు డపార్థములు తేకెత్తినవి. బుద్ధుడు కేవలపరమార్థమును విడిచి నీతు్యపదేశముతో దృష్టిపొందుటచే బౌద్ధమతముకు భారతదేశములో నామరూపములు లేకుండ బోయినది.

మఱియు భారతభూమిలో తత్త్వశిక్షాసభ వేదప్రామాణ్యమే మూలాధారము. పరతత్త్వమునుగూర్చి యాశ్చర్య మౌనము వహించుటచే వేదప్రామాణ్యమునుగూర్చియు మౌనమువహింపక తప్పనిసరి యయ్యెను. ఏలన, వేదప్రామాణ్య మంగీకరించినచో పరబ్రహ్మతత్త్వము నంగీకరింపక తప్పనిసరి యగును.

మూడవది బుద్ధు నహింసాప్రచారము, దేశకాలపాత్రములతో నిమిత్తములేకుండ సర్వజనుల కహింసాధర్మ మాచరణసాధ్యమని తలచుట మానవ మానసతత్త్వానభిజ్ఞతనే సూచించును.

మఱియు ధర్మసంరక్షణార్థము హింస నంగీకరించిన శుశ్రివ ప్రమాణజ్ఞానానభిజ్ఞతయు నిట సూచితము.

వేదమతమైన మహర్షి మతము సర్వతోముఖసామదన్యసమన్వయ పరిపూర్ణత గలది. బుద్ధు నుపదేశ మేకదేశ మాత్రము, పాపకము, శుశ్రివ ప్రమాణవిరుద్ధము నగుటచే భారతదేశమున నిలిచి మనరక పోయినది.

బౌద్ధమతములో ముఖ్యధర్మము లన్నియు భారతజాతిజీవితములో గలిసి సజీవములై నేటికి నిలిచియున్న వనువాదము రాజకీయప్రచార ఛాద్రమే యని స్పష్టమగును.

మఱియు బుద్ధునివంటి యెంతటి మహోజ్జ్వలత్యాగమూర్తియైనను పరమార్థసిద్ధి లేకుండ జేయు సంతపశుద్ధధర్మోపదేశమై నను స్థిరమై నిలువజాలదని బౌద్ధమతవరదామము వెల్లడించుచున్నది..... ధర్మార్థకామ మోక్షచతుర్విధ పురుషార్థములలో ధర్మము మోక్షజ్ఞానములపై సాధారణుడి తత్సాధనమైనప్పుడే ధర్మ మగును.

బుద్ధుని యుత్తరేశమునకు బ్రహ్మజ్ఞానముకాచి, శ్రుతివ్యాఖ్యము కాని యుత్తరములు కాకుండుటచే నది నిసర్గమణియు నందెన దని నిస్సర్గమణియుగా జెప్పవచ్చును. ఇది మాకు తోచిన యభి ప్రాయము." (ద్వితీయభాగము.) అనువాదకులు శ్రీ.బులుసు జేంక శేషయ్యలు. ఎం. ఏ. గార్లు.

ఇట్లు శిష్టధర్మము చేయుట కేర్పడినట్టి భగవదవతారములతో ఆయుధములతో దుష్టశిక్షణ జేయునట్టి పరశురామాద్యవతారములనె గాక, నిరాయుధుడై, దయామయమూర్తియై ప్రబోధముచేతనే దుష్ట శిక్షణకార్యము నిర్వహించినట్టిది బుద్ధావతారము. కనుక వైదిక మతస్థులకును, బుద్ధభగవానుడు వంద్యుడే. ఆమతముమాత్రము గాఢహృదయము కాదు.

ఇంతవరకు ఆదిలో ప్రకటించిన వైదికమతప్రాశస్త్యమునకు ఉపోద్బలకముగా నాస్తికమతనామాంతరముగల అవైదికమతముల ఉత్పత్తి ప్రకారము, వానిసిద్ధాంతములు, అందలి దోషములు సంగ్రహ ముగా పరిచయమాత్రమునకు ప్రతిపాదించబడినవి.

—• మతము అను మాటకు అర్థము. మతభేదప్రసక్తికారణము —

మతము అను మాటకు ఇష్టము అని అర్థము. వీనికి వానికి అని లేక నర్వులకు ఇష్ట మయినది-సుఖము, దుఃఖనివృత్తి. ఇది మత మని చెప్పబడును.

ఇందు భేదాభిప్రాయమునకు తాత్పర్యముకనుక మతభేదమునకు ఏమి ప్రసక్తి? అని ప్రశ్నింపవచ్చును.

ఫలరూపమైన సుఖము, దుఃఖనివృత్తి మత(ఇష్ట)మైనపుడు వాని సాధనములుకూడ మత(ఇష్ట)మయి తీరును.

కనుక ఇప్పుడు మతములో ఫలాంశ మొకటి, సాధనాంశ మొకటి ఉన్నదన్నమాట. అందు ఫలాంశము సర్వసమృతమయ్యయు న్నను, సాధనాంశములో సుఖమునకు సాధనవిధి, దుఃఖనివృత్తికి సాధన విధి అని నిర్ణయించుటతో వాధివారి బుద్ధివైచిత్ర్యమునుబట్టి, ప్రవృత్తిభేదమునుబట్టి భిన్నమార్గము లేర్పడినవి. కనుక సుఖప్రాప్తికి

మార్గమును, దుఃఖనివృత్తికి మార్గమును అదికాదిదియని, ఇది కాదదియని భిన్న భిన్నముగా కల్పింపబూనుటే మతభేదప్రసక్తికి కారణమయినది.

సుఖసాప్తిని, దుఃఖనివృత్తిని కోరని మనుష్యుడుండడుకనుక ఏదియో యొకమతమునకు జెందక మనుష్యుడుండటం అసంభవమే. ఎన్ని మార్గ(మత)ము లేర్పడినను అనాదిసిద్ధము, చతుర్దశవిద్యార్థస్థాన సంస్తుతము, శ్రీరామ-శ్రీకృష్ణాది-భగవత్స్వరూప-సంస్థాపితము, యావద్భారతదేశవ్యాప్తము. యావదాస్తికసంప్రదాయానుగతము అయి కోణకోణములలోగూడ విరాజిల్లుచున్నది వైదికమార్గమే. బహువిధ నిర్ణయములు దూరదృష్టిగల వైదికమార్గము చుష్కరముగను, అట్టి నియమములను తొలగించి తాత్కాలికదృష్టితో ఏర్పడిన అవైదికమార్గము సుకరముగను సామాన్యజనులకు తోచుట నహజ మగుటచే కొందరకు అవైదికమార్గాభిమానము కలుగుట కవకాశ మేర్పడినది.

పూర్వోక్తప్రకారము భగవంతునిచే ప్రవర్తింపజయబడినట్టి అవైదికమార్గముమాత్రము మంచిదికాదా? వైదికమార్గమొక్కటే మంచిదా? అని శంక కలుగవచ్చుచును. వైదికమార్గానధికారులకు అవైదికమార్గము మంచిదే; వైదికమార్గాధికారులకుమాత్రము వైదికమార్గమే మంచిది. అధికారిభేదమునుబట్టియేకదా మార్గభేదము. ఈ విషయము స్కాందపురాణాంతర్గతమైన సూతసంహితలో ఇట్లు చెప్పబడియున్నది—

మార్గప్రామాణ్యము— (సర్వమతసామరస్యము.)

యజ్ఞవై భవఖండము—అ. 22.

అథాత స్సంప్రవక్ష్యామి మార్గప్రామాణ్యసిద్ధయమ్ ।

శ్రీధ్యాయా సహితా యాయం శ్రుణుధ్వం మునిపుంగవాః ॥

వేదాంశ్చ ధర్మశాస్త్రాణి పురాణం భారతం తథా ।

విష్ణోగమాంస్తథా బ్రాహ్మణ్యం బుద్ధార్థాద్యాగమానపి ॥

అనేక భేదభిన్నాని తథా-శాస్త్రాంతరాణి తు ।

నిర్మమే శంకర స్సాతా తస్వర్వజ్ఞ స్సంగ్రహేణ తు ॥

విద్యారణ్యవ్యాఖ్యా—

నిర్మమే శంకర ఇతి । శ్రుతిస్మృతీతిహాసపురాణాదీని వైదికాని శాస్త్రాణి శైవపాశుపతాద్యాగమా బుద్ధార్థతాదిబహుభేద భిన్నా వేదవిరుద్ధాంశు సర్వజ్ఞ శ్శివ ఏవ నిర్మితవా నిత్యర్థః ।

అత స్సర్వజ్ఞన శివేనైవ ప్రణీతత్వా దేహం మధ్యే కస్యచి దప్యప్రామాణ్యం న యుక్త మితి భావః ।

‘ప్రసాదా దేవ రుద్రస్య బ్రహ్మవిష్ణవదయ స్సురాః ।

మునయశ్చ మనుష్యాశ్చ యథాభాగం ద్విజోత్తమాః ॥

తాన్యేన విస్తరేణైవ సంగ్రహేణైవ వా పునః ।

కుర్వంతి తాని మానాని కథితాని మనీషిభిః ॥

అధికారివిభేదేన

వ్యాఖ్యా—నను బ్రాహ్మవైష్ణవబుద్ధాద్యాగమేషు బ్రహ్మ విష్ణవదితత్తదాగమప్రణేతారః, సాంఖ్యతర్కాదిశాస్త్రేషు కపిల కణాదజైమినిప్రభృతయో నిర్మాతారః ప్రసిద్ధాః । అత శ్శివనైవ నిర్మాణ మనుపపన్న మిత్యత ఆహ-ప్రసాదాదేవేతి । పరమేశ్వ రానుగ్రహేదేవ బ్రహ్మోదయః తన్నిర్మితా నాగమాన్ స్వవ్యవ హారసిద్ధయో సున సంగ్రహవిస్తారాభ్యాం కుర్వంతి త్యవిరోధః । యద్యచ్ఛేవ మిశ్వరనిర్మితత్వా త్పర్యేషాం ప్రామాణ్యం, తథాపి పరస్పరవిరుద్ధార్థప్రతిపాదకత్వా దప్రామాణ్యమపి స్యాదిత్యత ఆహ—అధికారీతి ।

యథా ‘ఉదితే జుహోతి, అనుదితే జుహోతి’ ఇత్యాదివిరుద్ధార్థ ప్రతిపాదకానాం వాక్యానా మధికారిభేదా ద్విరోధాభావేన ప్రామాణ్య మేవ మతాప్రసేత్యర్థః ।

యేన యేన ప్రకారేణ జనై రేభి రుపాసితః ।

తత్త్వన్మార్గానుగుణ్యేన సాధకత్వం హ్యుపైతి సః ॥

తత్ప్రసాదా త్కమాస్మాగ్లోన్విశిష్టా నేతి-మానవః

వ్యాఖ్యా—యేన యేనేతి । సాసావిభాగఃకేన యేన యేనోపాధినా చరమేశ్వర ఉపాస్యతే తత్తదాగమానుసారేణ తత్తదుపాధియుక్తః పరమేశ్వరో భవతిత్వర్థః ।

తత్రప్రసాదాదితి । తత్తదాగమప్రతిపాద్యతయాఽవస్థితస్య శివస్య ప్రసాదా దేవోత్తరోత్తరముత్కృష్టా న్యార్గాన్ సాధకో లభత ఇత్వర్థః ।

తత్రోతత్ర స్థితో దేవః ప్రసాదం కురుతేఽస్య తు ।

సోపానక్రిమతో హ్యేతే వేదమార్గస్య హేతవః ॥

వేదమార్గస్థితో దేవ స్సాక్షాన్ముక్తే స్తు కారణమ్ ।

తత్రాపి కర్మభాగస్థో జ్ఞానశ్రిద్ధాప్రదో హరః ॥

జ్ఞానభాగస్థిత శృంభుః జ్ఞానద్వారేణ మోక్షదః ।

వ్యాఖ్యా- సోపానక్రిమత ఇతి । తత్తదాగమేషు తత్తద్దేవతా రూపో దేవః సోపానక్రిమేణ వేదమార్గప్రాప్తా కారణం । స ఏవ వేదమార్గప్రతిపాదితస్సన్ముక్తిహేతు ర్భవతిత్వర్థః । కర్మభాగస్థ ఇతి । కర్మకాండస్థితో వివిదిషాప్రద ఇత్వర్థః ।

తస్మాన్మార్గాంతరాణా స్తు ప్రామాణ్యం వేదవిత్తమాః ।

ముక్తే రన్యత్ర సాత్త్వేన క్రిమేణైవాత్ర మోసతా ॥

అతో వేదాంతమార్గస్థో మహాదేవోఽచిరేణ తు ।

ముక్తిం దదాతి నాన్యత్ర స్థిత సోఽపి క్రిమేణ తు ॥

దదాతి పరమాం ముక్తి మిత్యేషా శాశ్వతీ కుగ్రిః ।

వ్యాఖ్యా- ముక్తే రన్యత్రేతి । ముక్తివ్యతిరిక్త ఏవ విషయే మార్గాంతరస్య ప్రామాణ్యం, నతు ముక్తౌ । తత్రాపి పూర్వోక్త సోపానక్రిమేణ వేదమార్గప్రాప్తిద్వారా ప్రామాణ్యం, నాన్య త్రేతి వేదాంతవాక్యప్రతిపాద్యతయా శివ స్సాక్షాన్ముక్తిప్రదః । ఆగమాంతరే త్వవస్థితానాం న సాక్షాన్ముక్తిం దదాతి, కిన్తు ఉత్త రోత్తరవిశిష్టమార్గప్రాప్త్యేతి ।

“అతో వేదస్థితో మర్త్యో నాన్యమార్గో న మోక్షోదయత్ ।

వేదమార్గై కనిష్ఠానాం న కించిదపి దుర్లభమ్ ॥

అత్రైవ పరమా ముక్తిః భుక్తయ శ్చాత్రో పుష్కలాః ।

అతోఽధికారిభేదేన మార్గా మానం న సంశయః ॥

వ్యాఖ్యా— అతోఽధికారిణి । వేదమార్గానధికృతాః బౌద్ధా
ర్థతాదృధికారివిశేషాః ప్రతి తత్త్వాన్మార్గప్రామాణ్య మప్యే
వేత్సర్థః ।

మార్గాణాం యే విరుద్ధాంశా వేదాన్తే చ విచక్షణాః ।

తే చ మందమతీనాం చ మహామోహావృతాత్మనామ్ ॥

వాంఛామాత్రానుగుణ్యేన ప్రవృత్తా న యథార్థతః ।

దర్శయిత్వా తృణం మర్త్యో ధావన్తీం గాం యథాఽగ్రహీత్ ॥

దర్శయిత్వా తథా తుద్రో మిష్టం పూర్వం మహేశ్వరః ।

వశ్యాత్పాకానుగుణ్యేన దదాతి జ్ఞాన ముత్తమమ్ ॥

వ్యాఖ్యా—...అనాదిమాయయా మోహితానా మత ఏవాల్ప
బుద్ధీనాం వేదానధికృతానాం బౌద్ధాదీనాం ప్రథమత ఏవాత్యం
తసూక్ష్మ పరశివస్వరూపగ్రహణసామర్థ్యాభావా ద్వేదవిరుద్ధ
మపి ప్రతిబంధకపాపక్షయార్థం, తత్త్వోక్తప్రాప్తిరూపఫలప్రదానేన
వశీకరణార్థం చ ప్రథమ మిశ్వరేణోపదిష్టం, న పరమార్థత ఇత్యర్థః ।
తత్రో దృష్టాంతం దర్శయతి- దర్శయిత్వేతి ।

యథా గాం జిఘృక్షా పురుషః ప్రథమం తృణాదికం దర్శ
యిత్వా తాం గృహ్లాతి, ఏవం పరమేశ్వరోఽపి తత్త్వాన్మార్గానురూప
మిష్టం ప్రాప్యిత్వా వశీకృత్య తత్త్వాన్మార్గోక్తజ్ఞానేన ప్రతిబంధక
పాపక్షయే నతి తేషాం చిత్తపరిపాకానుసారేణ నిశ్చేయససాధనం
జ్ఞానమపి క్రమేణ ప్రయచ్ఛతీత్యర్థః ॥

తస్మా దుక్తేన మార్గేణ శివేన కథితా అమీ ।

మార్గా మానం నచామానం మృషావాదీ కథం శివః ॥

తథాపి వేదో మార్గాణా ముత్తమ స్వరూపాధకః ।

సర్వ ముక్తం సమాసేన మార్గప్రామాణ్యనిర్ణయమ్ ॥

తాత్పర్యము—నానామార్గములకు ప్రామాణ్య మెట్లో చెప్ప
బడుచున్నది వినుడు—శ్రుతి-స్మృతి-ఇతిహాస-పురాణాది-వైదికశాస్త్ర

ములను, శ్రైవపాశుపతాద్యాగమములను, బుద్ధార్హతాదివేదవిరుద్ధ గ్రంథములను, సర్వజ్ఞుడగు పరమేశ్వరుడే నిర్మించెను. ఆయాగ్రంథ కారుల పేర్లు పేరుగా గనబడుచున్నను వారందరును పరమేశ్వరనిర్మిత గ్రంథములనే తమతమకాలములలో పరమేశ్వరానుగ్రహబలమున సంక్షేపించియు, విస్తరించియు రచించిరి. కనుక ఈశ్వరనిర్మితత్వమునకు భంగము లేదు. ఇక ఈశ్వరనిర్మితము లగుటచే మార్గము లన్నిటికి ప్రామాణ్యము సిద్ధించినను, ఆ మార్గములు పరస్పరవిరుద్ధములగుటచే అప్రామాణ్యముకూడ సిద్ధించు ననుటకు వీలులేదు. ఆ విరోధము అధికారిభేదముచే పరిహృతము కనుక ప్రామాణ్యమే. ఏ యధికారి యేమార్గమున ఎట్టి స్వరూపముగా పరమేశ్వరుని ఉపాసించునో, ఆ మార్గమున కనుగుణమైన ఆస్వరూపమునే అయధికారిపట్ల పరమేశ్వరుడు వహించియుండి ఉత్తమమైన ఉత్తరోత్తరమార్గములు ఆ సాధకునకు ప్రాప్తించునట్లు అనుగ్రహించుచుండును.

ఆయామార్గములలో ఆయాదేవతారూపముగా కీర్తింపబడిన పరమేశ్వరుడు సోపానక్రమమున సాధకునకు వేదమార్గప్రాప్తికి కారణమగును. ఆవేదములో కర్మమార్గస్థితుడైన పరమేశ్వరుడు జ్ఞానశ్రద్ధ ననుగ్రహించును. జ్ఞానమార్గస్థితుడైన పరమేశ్వరుడు జ్ఞానద్వారా మోక్ష (నిరతిశయనిత్యసుఖ) ము ననుగ్రహించును.

కనుక ముక్తియందు మార్గాంతరములకు ప్రామాణ్యము లేదు. ఇతరవిషయమందే ప్రామాణ్యము. ముక్తిలో పూర్వోక్తప్రకారము సోపానక్రమమున వేదమార్గప్రాప్తిద్వారా ప్రామాణ్యమే.

కనుక వేదమార్గస్థితుడైన మనుష్యుడు అన్యమార్గము నాశ్రయింపరాదు. వేదమార్గరైకనిష్ఠులకు దుర్బలమైన దేదియు లేదు. వేదమార్గమందే ఘక్తిముక్తులు పుష్కలముగా నున్నవి. వేదమార్గానధికారులగు బౌద్ధార్హతాదులనుగూర్చియేల వైదికమార్గములకు ప్రామాణ్యము.

ఆయామార్గములలోని వేదవిరుద్ధాంశములు పరమార్థముగా ఉపదేశింపబడలేదు. మాయామోహితులు, అల్పబుద్ధులు అగు వేదమార్గానధికారులకు వేదైకవేద్యమైన పరమసూక్ష్మమైనట్టి పరమాత్మ

స్వరూపమును గ్రహింపగల సామర్థ్యము లేకుండుటనుబట్టి వారికి ప్రతిబంధకపాపక్షయార్థము ఆయా లోకప్రాప్తిఫలదానముచే వారి వశీకరణార్థము వేదవిరుద్ధముగూడ ప్రథమముగా పరమేశ్వరునిచే ఉపదేశింపబడినది.

ఒక గోవును పట్టుకొనదలచినవాడు దానికి నుదుట తృణాది కమును ఆకర్షకముగా చూపి పట్టుకొనునట్లు పరమేశ్వరుడును ఆయా మార్గముల కనుగుణమైన ఫలమును సాధకులకు వాంఛానుగుణముగా ప్రాప్తింపజేసి వశపరచుకొని ఆయామార్గములలో చెప్పబడినవిధముగా కలుగు జ్ఞానముచేత ప్రతిబంధకపాపక్షయమయినతోడనే వారివారి చిత్తపరిపాకానుసారము క్రమముగా ముక్తిసాధనమైన జ్ఞానము ననుగ్రహించును.

ఇట్లు ఆయా అవైదికమార్గములలో పరమేశ్వరనిర్మితము లగుటచే అట్టి యధికారులపట్ల వియు ప్రహణములే ఆయి క్రిమముగా తుదకు వేదమార్గాభిరుచినే కలిగించి సార్థకము లగుచున్నవి. ఇట్లు అన్ని మార్గములలో వేదమార్గమే ఉత్తమోత్తమము, సర్వార్థ సాధకము. ఇది మార్గప్రామాణ్యనిర్ణయముయొక్క సంగ్రహము. అని.

చరిత్రాంశ మీశ్లోకములో జెప్పబడినది—

‘వేదమార్గజనితం హి వేదనం దోషహీన మతిశోభనం సదా ।

అన్యమార్గజనితం విచారతో వేదమార్గరుచికారణం క్రిమాత్ ॥’

(సూతసంహిత)

ఈసిద్ధయప్రకారము వేదమార్గమునకు చెందిన వర్ణాశ్రమధర్మములును, అధికారిభేదమునుబట్టి భేదించినవే. ఏయధికారికి ఏధర్మము విధింపబడినదో అది యాతనికి స్వధర్మము, అన్యునకు విధింపబడినది యీతనికి పరధర్మము. ఎట్టిస్థితిలో నయినను స్వధర్మమే తరణోపాయ మగునుకాని, పరధర్మ మెంతమాత్రము కానేరదు. అని ‘శ్రీయాశ్రమస్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్ స్వనుష్ఠితాత్ । ‘స్వధర్మే నిధనం శ్రీయః పరధర్మో భయావహః’ ఇత్యాదిగీతావచనములచే కృష్ణపరమార్థ బోధించెను.

ఏమార్గమునకు చెందిన విధిని షేధముల నామార్గము నాశ్రయించినవాడు తప్పక పాటించుచు తనమార్గము విడిచి అన్యమార్గమున ప్రవేశింపక నిబంధనముల నతిక్రమింపక వర్తించినపుడే భగవత్కృతాక్షపాత్రు డగు నని సారాంశము.

—• వైదికమతసిద్ధాంతములపై కొన్ని ఇతరుల ఆక్షేపములకు

సమాధానములు •—

సవ్యాఖ్య—శ్రీహర్షకృత 'నైషధీయచరిత'—అనుసారము సె 17

—• దేహాతిరిక్తాత్మనుగూర్చి ఆక్షేపము •—

పాపము చేసినవారికి నరకము వచ్చును" అనువారి నడుగవలసి యున్నది— నేను, నాది అను వ్యవహారము దేహమునకు సంబంధించియే కనబడుచున్నపుడు దేహ మాత్రమే యనవలయునా? దేహాతిరిక్త మాత్రమే యనవలయునా?

దేహ మాత్రమే యనవుడు, అది నశించినపుడు ఆవాప మెట్లు మిగులును? నరక మెట్లు వచ్చును? దేహాతిరిక్తము అత్మ యని నవుడు అది నశింపనిదనినపుడు పాపముచేసినది దేహమైయుండ ఏమియు జేయక దేహముకంటె భిన్నమైయున్నట్టి అత్మకు పాప ఫలానుభవ మెట్లు? ఎనుక దేహాతిరిక్తము అత్మ యగుమాట యుక్తి విరుద్ధము.

'మృతః స్మరతి జన్మాని మృతే కర్మఫలోర్భయః ।

అన్యథుక్తై ర్మృతే తృప్తి రిత్యలం ధూర్తవార్తయా ॥'

మరణించినవాడు తనపూర్వజన్మవిషయములను స్మరించుననియు, మరణించినతరువాత పుణ్యపాపఫలము లనుభవమునకు వచ్చుననియు, అన్యులు భుజించినదానిచే మరణించినవానికి తృప్తి కలుగు ననియు చెప్పనట్టివి వంచకుల మాటలు. అని.

సమాధానము—

'యాచతః స్వగయాశ్చార్థం ప్రేతస్యావిశ్య కంచన ।

నానాదేశజనోపజ్ఞాః ప్రత్యేకైః స కథాః కథమ్ ॥'

పాపవశమున మరణానంతరము పితృపాదిజన్మ రాగా తన సంబంధినో మరియొకనినో నూత్నరూపముతో అప్రేమించి 'నాదుత్కృతి తొలగు ,

టకు నాకు గయాశాస్త్రము చేయుము; తీర్థయాత్ర చేయుము; ప్రయాగలో మాఘస్నానము చేయుము; నాసద్గతికి ఇది చేయుము; అది చేయుము.' అనుచు పుణ్యవిశేషమును యాచించుచు అట్లుచేసిన నేను విడిచిపెట్టెద నని చెప్పనట్టి మృతులైనవారి మాటలను స్వయముగా గాని, అనేక దేశములలోని పామ్రాణికులవలనగాని వినియుండలేదా ?

ఆమృతపాత్రులు పూర్వజన్మవృత్తాంతము చెప్పుచుండుట, ఇంత సొత్తు ఇక్కడ భూమిలో దాచితిని చూడుడని చెప్పుచుండుట, అది చుట్టే నిజమగుచుండుట, దేశాంతరకాలాంతరగాథలను జరిగినట్లు చెప్పుచుండుట, గయాశాస్త్రాదులు చేసినతరువాత ఆవ్యక్తిని విడిచి వేయుచుండుట, దానిచే సద్గతి కలిగినట్లు భావింపబడుచుండుట ఇత్యాది ప్రత్యక్షసిద్ధవిషయములు విశ్వసనీయములు కావా ?

దీనినిబట్టి తీర్థాదిప్రభావము, అన్యభుక్తముచే మృతపాత్రానికి తృప్తి, దేహాంతరప్రాప్తి, పరలోకప్రాప్తి, పుణ్యపాపమూలకస్వర్గనరకాదిప్రాప్తి ఇత్యాదులకు ప్రామాణ్యము సిద్ధించినది. దీనికంతకు దేహాత్మవాదము విరుద్ధము. కాబట్టి దేహాతిరిక్తమే ఆత్మ యనియు, దాని నాశ్రయించియున్నవి పుణ్యపాపములనియు, వాని ననుభవింపక అప్పదనియు సమాధానము.

—• పరలోకమునుగూర్చి ఆశ్చర్యము •—

పరలోకము పరలోక మని చెప్పుచుందురు. పరలోకము చూచి వచ్చినవాడేదీ ? అని.

సమాధానము—

'నీతానాం యమదూతేన నామభ్రాన్తే రుపాగతౌ ।

శ్రద్ధతేన సంవదంతి న పరలోకకథాం కథమ్ ॥'

యమధర్మరాజు యమదూతకు ఒకని పేరు చెప్పి ఆతని ప్రాణమును ఆకర్షించి తీసికొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించ యమదూతలు భ్రాన్తిచే ఆపేరుగల మరియొకనిని తీసికొనివెళ్ళుటలో స్థూలశరీరమునుండి సూక్ష్మశరీరమును విడదీసి తీసికొనిపెళ్ళినపుడు చిత్రగుప్తుడో యమధర్మరాజో 'నీకు చెప్పినది యాతనిగూర్చి కాదు; ఈతనిని యథాస్థాన

మున ప్రవేశపెట్టవలయును' అని యాదూతల కువదేశించుటచే ఆసూక్ష్మ శరీరము మరల వచ్చి ఆ స్థూలశరీరములో ప్రవేశించినపుడు ఆతని సన్నిధానవర్తులు 'ఇంతవరకు ఏమి జరిగినది? నీవెక్కడకు వెళ్ళినావు? ఏమి చూచినావు?' అనుచు ఆవ్యక్తిని ప్రశ్నింప 'యమదూతలచే యమునియొద్దకు తీసికొనిపోబడితిని; ఆతని దయచేత ఆయుశ్శేషము వలన మరల నేను పంపివేయబడితిని.' అనిచెప్పుచు స్వర్గముయొక్క నరకముయొక్క పరిస్థితులు ఆర్ష గ్రంథములలో చెప్పబడినట్లే ఆవ్యక్తి చే కీర్తింపబడుచుండుట వినలేదా? అది పరలోకాస్త్రీత్వములో ప్రమాణముకాదా? కనుక ఇట్లు పరలోకము జూచివచ్చినవా డున్నాడని సమాధానము.

—• ఈశ్రీహర్షోక్తికి నేట ప్రత్యక్షనిదర్శనము •—
సంస్కృతపత్రిక—27-8-55.

“మధ్యమప్రదేశీయ రాయగఢమండలస్థిత సారంగగఢపత్రాలయా న్తర్గత ఉలఖరనివాసీ, ఆయుర్వేదికౌషధాలయప్రధానచికిత్సకః శ్రీవ్రజమోహనశర్మ వైద్యశాస్త్రీ లిఖతి—గతే 31-7-55 దినాంకే ప్రాతః సార్ధసప్త వాదనవేలాయాసేకో వృద్ధ ఆగత్య మా మవదత్. యన్మే భాతృపుత్రస్య దశా పరమచిన్త్యా. అతః కృపయా తస్మై సత్వర మౌషధం దేహి. అహం తేన సహ తత్క్షణమేవ గతః రుగస్య పరీక్షామకరవం. తస్య నాడీ న చలతి స్మ. కఫావరుద్ధకంఠః కథంచి న్మధ్యేమధ్యే శ్వసతి స్మ. స్వేదేనార్ద్రం శరీరం శీతల మాసీత్. ”

అథాపి భగవంతం ధన్వంతరిం సంస్మృత్య...లక్ష్మీవిలాస-శ్లేషాన్తక-రససిందూరాదిరసానాంమిశ్రణం ప్రదాయ అహం పరావృత్తః।

మధ్యాహ్న స శరీర మత్యజత్. శ్మశానం స నీతః। ఖామి ఖననమప్యర్థం సంవృత్మ్. అథ స శవో యస్సార్ధరై కప్రహరపూర్వం మృతోహస్త ముత్థాపయాంచకార। ధావత ధావత ఇతి జనా అవదత్. సర్వై స్తన్ముఖా ద్వస్త్రం దూరికృతం నిరీక్షితం చ...స శనై రవదత్...మమ మేరుదండం కాష్ఠదండేన పీడితం వర్తతే. నికలే తటాకం వీక్ష్యోక్తవాః కిమర్థ మహ మత్ర బద్ధావైఽనీతః? సత్వరం తద్రజ్జబంధనాని శిథిలికృతాని. అనేకేజనాః ప్రేతోఽయ మిత్యుక్త్వా

పలాయన మకుర్వక్. స గృహమానీతః। చికిత్సయా స్వస్థోఽధునా
దుగ్ధం తిబతి । సర్వైస్సహ లోకాంతరవార్తామపి కరోతి ।

మధ్యప్రదేశములోని ఉలఖరగ్రామనివాసి, అయ్యర్యేదౌషధా
లయప్రధానచికిత్సకుడు అగు శ్రీవ్రజమోహనశర్మ యిట్లు ప్రకటించు
చుండెను—31-7-1955 నాడు ప్రాతఃకాలము 7-30 గం. వేళ నొక
వృద్ధుడు వచ్చి తనసోదరపుత్రుని స్థితి దుఃఖతరమైయున్నది, త్వరగా
వచ్చి ఔషధ మివ్వవలసినదని కోరగా నేనాతనివెంట వెళ్ళి రోగిని
పరీక్షించితిని; నాడి చలించుటలేదు; కఫము అధికముగా నున్నది; అయి
నను ధన్వంతరిభగవానుని ధ్యానించి మంచిచ్చి యింటికి వచ్చితిని;
మధ్యాహ్నమాతడు శరీరమువిడిచెను; శ్మశానమునకు దీసికొనిపోబడెను;
భూమిఖననము సగమయినది; అట్టిస్థితిలో నప్పటికి ఒకటన్నరజాము
క్రిందట మృతుడైనవాడు హస్తమును కదిపెను. ఆతని ముఖమునుండి
వస్త్రమును తొలగించి చూడగా నాతడు మెల్లన నిల్లనెను—నావెన్నను
కట్టగుచ్చుకొనుచున్నది. అని. ఎదుట తటాకమునుచూచి నన్నిక్క
డకు తీసికొనివచ్చినారేమి? అనిన వెంటనే వారు కట్టు విప్పివేసినారు.
ఆతడు ఇంటికి తీసికొనిరాబడి చికిత్సచేత తేరుకొనుచు ప్రస్తుతము క్షీర
పానముచేయుచున్నాడు. జనులకు లోకాంతరగాధను చెప్పుచున్నాడు.

దీనినిబట్టి 'పరలోకము జూచి వచ్చినవాడేడి?' అనుమాటకు
ఇడిగో అని సమాధానము.

మరియొకనిదర్శనము—సంస్కృతపత్రిక— 6-8-56.

—, యమదూతానాం భాగ్గితిః । —

28 ఫరవర్యాం కానపురస్య రానీగంజే బదలూ—ఆభీరః షేత్రే
కార్యం కుర్వక్ సహసా పతితో మృతః । గ్రామీణా యదా తస్య
శవం శ్మశానాయ నయన్తిస్మ మధ్యేమార్గం జాగృతి మాప ।

అయ ముక్తవాక్—యమదూతాః కల్లాచర్మకారమానేతు
మాతా భాగ్నిత్యా మాం నిన్యః, యత స్స ఇవ అహమపి పంగుః ।

జనాః కల్లాచర్మకారగృహం జగ్ముః । తత్ర తస్య శవో
భూమౌ దృష్టః । అధార్మికాః కి మత్ర విశ్వాసం కరిష్యన్తి ?

ది. 25-2-56న కాన్పూరుయొక్క రాసిగంజ్ లో బదలు అను ఒకగొల్ల పొలములో పనిజేయుచు హఠాత్తుగా పడిపోయి మరణించెను. ఆతని శవమును గ్రామస్థులు తీసికొని శ్రమశానమునకు వెళ్ళుచున్నపుడు సుధ్యమార్గములో పాగ్రాము వచ్చినది. అప్పు డాతడిట్లు చెప్పెను—యమదూతలు కల్లూ అను చర్మకారుని తీసికొనివెళ్ళుటకు వచ్చి భ్రాంతిచే నన్ను దీసికొని వెళ్ళినారు. నేనును ఆతనివలె కుంటివాడనగుటచేత. అని. అది విని జనులు ఆచర్మకారుని యింటికి వెళ్ళి చూడగా నతని శవము గోచరించినది. అధార్మికులు దీనిని విశ్వసించురా?

ఈనిదర్శనము 'సితానాం యమదూతేన నామభాన్తేః' అను శ్రీహర్షమహాకవి యథార్థవాచిత్యమును చాటుచున్నది.

—• మన్వాదిస్మృతిధర్మములనుగూర్చి ఆక్షేపము •—

“ధర్మాధర్మైశ్చ నుచు ర్జల్ప స్త శక్యార్జనవర్జనౌ ।

వ్యాజ్ఞా న్మండలదంతార్థీ శ్రద్ధదాయ ముధాబుధైః ॥”

బహువ్యయ— ప్రయాస— సాధ్యములు, ఎవ్వనికిని చేయుటకు శక్యముకానట్టివి అగు పనులు ధర్మమనుచు, అవశ్యక ర్తవ్యములని విధించుచు; ఇంద్రియనిరోధమూలకములు, ఎవ్వనికిని మానుటకు శక్యముకానట్టివి అగు పనులు అధర్మమనుచు అక ర్తవ్యము లని నిషేధించుచు మనుస్మృతిని నిర్మించిన స్వాయంభువమనువు తాను మన్వంతరాధిపతియగుటచేతను, ఆదిరాజగుటచేతను ధర్మాధర్మశాసన వ్యాజమున ప్రజలను శిక్షించుచు తన్మూలమున ప్రజలనుండి సమృద్ధిగా ధనము రాబట్టుటకే అపని చేసివాడని చెప్పవలెను. అంతియకాని స్వర్గము, నరకము అను లోకాంతరము లున్నవని, ఆధర్మమార్గముచే స్వర్గప్రాప్తియని, ఆయధర్మమార్గముచే నరకప్రాప్తియని బోధించుటకు కాదు. ఆలోచన లేనివారు భ్రాంతిపడుచున్నారు.

“కుశిస్మృత్యధోధేషు తై వ్వికమత్యం మహాధియామ్ ।

వ్యాఖ్యా బుద్ధిబలాపేక్షా సా నోపేక్ష్యా సుఖోన్ముఖే ॥

కుశిస్మృతులకు అర్థము చెప్పటలో వికమత్యమనునది లేదు. వారివారి బుద్ధిబలముతో అది వ్యాఖ్యానము చేయబడినది. అట్టిది సర్వ

మప్రమాణము. సుఖపర్యవసాయి యగు వ్యాఖ్యానమే ఆదరణీయము. అని.

—• సమాధానము •—

“వేదై స్తద్వేషిభి స్తద్వత్ స్థిరం మతశ్చైః కృతమ్ ।

పరం క స్తే పరం వాచా లోకం లోకాయత త్యజేత్ ॥”

వేదములచేత స్థిరీకృతమై, వేదానుసారిస్మృతిపురాణాదులచేత అనంతమతములతో నేమి, మీమాంసాశాస్త్రములచేత, వాదప్రతి వాదప్రక్రియలతో నేమి ధృవపరుపబడియున్న పరలోకమును నిర్భుక్తికమైన నీమాటనే పట్టుకొని లేదనుకొనువా డెవ్వడు ?

యు క్తిప్రమాణానుభవములనుబట్టి అందరును పరలోకము నంగీకరించియే యున్నారు.

“సమజ్ఞానాల్పభూయిష్టపానవై మత్య మేత్య యమ్ ।

లోకే ప్రయాసి పథానం పరలోకే న తం కుతః ॥”

లోకములో ఒక గమ్యస్థానమునకు మార్గము దెలిసికొనదలచి సమానబుద్ధికల బాటసారుల నడిగినపుడు కొంద కొకమార్గమును, మరి కొందరు మరియొకమార్గమును చెప్పినయెడల మార్గసందేహము రాగా కొద్దిమందిచెప్పిన మార్గమునుగాక చాలమందిచెప్పిన మార్గమును నీవే అనుసరించివెళ్ళుచున్నావా ? లేదా ?

అయిదుగురుచెప్పినదానికంటె ఏబదిమందిచెప్పినది ప్రమాణమని నీవు భావించుచున్నావా ? లేదా ?

అట్లు పరలోకవిషయమైకూడ అల్పసంఖ్యాకులు చెప్పినది కాదని అత్యధికసంఖ్యాకులు చెప్పిన పరలోకమార్గమగు ధర్మమును ఏల నీవనుసరింపవు ?

“స్వకన్యా మన్యసా క్కర్తుం విశ్వానుమతిదృశ్యనః ।

లోకే పరత్ర లోకస్య కస్య న స్వా ద్వైధం మనః ॥”

తన కన్యను ఒకానొకవరునకు సమర్పించి ఆతని యధీనము చేయుటకు శ్రుతిస్మృతిపురాణాది సర్వగ్రంథములును, సర్వజనులును అనుమతి నిచ్చుచున్నవిషయము జూచుచు స్వయముగా కూడ అట్లే నేయుచున్న యేమనుజునకు పరలోకమందు విశ్వాసము లేకుండును?

సర్వజనులును పరలోకబాధభీతిచేతనే తమతమ కన్యలను ఆయా వరులకు సమర్పించుచున్నారు. పరలోకమే లేనియెడల కన్యకలను అన్యులచేతిలో వల పెట్టుదురు ?

ఈ యాచారమును సమృద్ధిపనివాడు నేడు. ఉన్నయెడల తన కన్యను తానే పరిగ్రహింపవలసియుండును.

కనుక సర్వసమృతమైనందున కన్యాదానము నంగీకరించినట్లే పరలోకమును అంగీకరింపుము.

"కస్మిన్నపి చుతే సత్యే హతా స్సర్వమతత్యజః ।

తద్దలప్త్యా వ్యర్థతామాత్ర మనర్థ స్తు న ధర్మజః ॥"

ధర్మపరలోకాదిప్రతిపాదకము లగు బహుమతములలో ఏ యొక్కమత మయినను సత్యముగా నీచే అంగీకరింపబడినయెడల సర్వ మతములకు అసత్యత్వ మెట్లు నీవు చెప్పగలవు ?

వైదికమతము లన్నియు అసత్యమనువారు ఏయొక్కమతము నయినను సత్య మని యంగీకరింతురా ? లేదా ?

అంగీకరించినపక్షములో కన్యాదానాదిప్రతిపాదకమైనట్టి ఒక్క మతమును సత్యమని యంగీకరించినపుడు సర్వమప్రమాణ మనుమాట విరుద్ధమై వైదికసిద్ధాంతము నిర్దుష్టమనియే తేలును.

ఇక సత్యమని యేమతమును అంగీకరింపమందురా ? అప్పుడు వాస్తవమతముకూడ వానితోబాటు అసత్యమే అగునుగనుక అట్టి నాస్తికమతముచే వైదికమతనిరసనము సంభవింపనందున వైదికమతము నిర్దుష్టమే అగును.

వైదికసిద్ధాంతములైన మాతృగమననిషేధము, కన్యాదాన విధానము ఇత్యాద్యంశములను స్వయముగాకూడ పరిపాలించుచుండి ఆయంశములకు సత్యత్వ మంగీకరించుచుండి సర్వమతమసంగతమనుచు వైదికమతమును నిరసింపబూనుట అయుక్తము.

మీర్షంగీకరించెడి అంశములనుబట్టి విహితములైన వైదికమతమందలి ఇతరాంశములుకూడ సత్యము లనవలసినదే. వాని నుల్లంఘించుట పాపహేతు వని ఒప్పుకొనవలసినదే. పుత్రోన్మాదివిధానములచేత ఒకా నొకచోట పుత్రజన్మాదిఫలము కలుగనియెడల కర్మవైగుణ్యమున

నట్లు జరిగిన దనుకొనవలసినదే. ధర్మాచరణ మనర్థకర మెన్నడును కానేరదు. వైదికసిద్ధాంత మప్రమాణము కానేరదు.

“క్వాపి సర్వై రవై మత్యా త్పాతిత్యా దన్యథా క్వచిత్ ।
స్థాతవ్యం శౌత ఏవ స్యాద్ధర్మే శేషేఽపి తత్కృతే ॥”

శ్రుతిస్మృతుల కర్థము చెప్పటలో ఐకమత్యము లేదను నెవ ముతో వేదోక్తధర్మమును నిరసించుట తగదు. సర్వులకు సమ్మతము లైన అహింసా— కన్యాదానాదివేదోక్తధర్మములందే పాపభీతిచే మీరును నిలిచియున్నారు. మీరంగీకరించిన అవి వేదోక్తధర్మములే. వేదవిహితధర్మములలో గొన్నిటిని (కన్యాదానాదులు) మీరును అవ లంబించుటచేతను, వేదనిషిద్ధములలో గొన్నిటిని (మాతృగమనాదులు) మీరును వర్జించుటచేతను ఆదృష్టాంతమున మిగిలిన విధినిషేధాంశము లనుగూడ వేదోక్తములు గనుక మీరంగీకరింపవలసినదే. ఉల్లంఘించుట పాపహేతువే.

—• పరమేశ్వరునిగూర్చి ఆక్షేపము :—

“దేవ శ్చే దస్తి సర్వజ్ఞః కరుణాభా గవన్ధ్యవాక్ ।
తత్కిం వాగ్వియమాత్రా న్నః కృతార్థయతి నాథినః ॥”

సర్వజ్ఞుడు, సర్వసమర్థుడు, సత్య (అమోఘ) వచనుడు, సర్వ వ్యాపకుడు, పరమకారుణికుడు అగు దేవుడుండులే నిజమైనయెడల ఘక్తిముర్తులకు రకు పరితపించుచున్న ప్రజలకు అభీష్టసిద్ధిని తన వాగ్వా యి పారమాత్రముననే కలుగజేసి కృతార్థుల నేల చేయడు? దేవు డున్న యెడల కృతార్థులను చేసితిమని, కృతార్థులను చేయకుండుటచేత దేవుడు లేడు.

“భవినాం భావముః ధీశం స్వకర్మజ మసిశ్వరః ।

స్యాదకారణవైరి నః కారణా దవరే వరే ॥”

“దేవుడు కర్మఫలదాత; దుఃఖహేతువయిన ప్రాణికర్మనుబట్టి వారికి దుఃఖమే కలుగుచున్నది” అను వక్షములో వారి కర్మనుబట్టి వచ్చు దుఃఖములో దేవుడు కర్మఫలదాత యనుపేరుతో నిమిత్తమగు చున్నందున సకారణవైరులవలెగాక దేవుడు నిష్కారణవైరి యగు

చున్నాడు. దయాళుత్వాదిగుణములు లేనివాడగుచున్నాడు. ఇట్లు చూడగా కర్మకే ప్రాధాన్యముకనుక దేవుడు లేడు. అని.

—• సమాధానము •—

“మానవాశక్త్యనిర్మాణా మార్యాద్యంక బిలా శిలా
న శ్రీధావయతే ముగ్ధా స్థితికాధ్వని హః కథమ్ ॥”

గండకీనదిలో సాలగ్రామశిలలు రుంధ్ర- వరాహ- నరసింహాది-
వివిధాకృతులుగల బిలములు కలవై, మానవులకు అట్లు నిర్మింపశక్యము
కానివై ప్రత్యక్షసిద్ధ మగుచున్నవి.

మానవులకు అశక్త్యనిర్మాణము కలిగి వివిధవిచిత్రాకృతిశోభిత
ములై గండకీనదీసంభవము లగు ఆసాలగ్రామములు ఈశ్వరేచ్ఛా
కృతములే అని వేదోక్తమైన ఈశ్వరసిద్ధాంతమందు మీకు విశ్వాసము
కలుగనే లేదా? చిత్రము!

ఆప్రత్యక్షసాలగ్రామములును ఈశ్వరు డున్నట్లు ద్రువపరచుచు
న్నవి. ప్రాణికర్మయే ప్రాణులసుఖదుఃఖములకు కారణమైయున్నను
ఆకర్మ జడమగుటచే ఈప్రాణికి ఇప్పుడు ఇట్టిఫలమును ఈవిధముగా
నీయవలయు నను జ్ఞానము లేనిదికనుక లోకులకు అప్రత్యక్షమైన
ఆకర్మమునుబట్టి యథాతథముగా ఫల మిచ్చుచు అపరమేశ్వరు డున్నా
డని స్వకర్మవిరుద్ధముగా పరమేశ్వరుడు ఫలమీయడని, తెలిసికొని వేద
మతసిద్ధాంతము సత్యమని గ్రహింపుము. అని.

ఇట్లు ప్రత్యక్షసిద్ధము కానిది అప్రమాణమనుచారి పాదములోని
అంశములు ప్రత్యక్షసిద్ధము లనియే శ్రీహర్ష మహాకవి నైషధకావ్య
ములో నిరూపించియుండె నని తెలిసికొనవలయును.

వైదికమతసిద్ధాంతములు.

1 —• వేదము అ పౌరుషేయము •—

‘నేను ఈగ్రంథమును రచింపవలయును.’ అను బుద్ధితో వ్రాయత్న
పూర్వకముగా పురుషకృతమైన గ్రంథము పౌరుషేయమని, సకర్మక
మని చెప్పబడును.

అట్లు రచింపబడిన రామాయణ— మహాభారతాదిగ్రంథములు పౌరుషేయములు; సకర్తృకములు అట్లు రచింపబడిన వేదము అపౌరుషేయము; అకర్తృకము; నిత్యము.

ఈవిషయము మంజూషలో చెప్పబడినది—

“అపౌరుషేయత్వ స్తు ఇదం మయా కర్తవ్యమితి బుద్ధిపూర్వకం యత్నే వాఽకరణాత్ ।”

ఇంకొకటి—ఒక అనుపూర్వీనియమములేక స్వేచ్ఛాకృతాను పూర్వీభేదముతో చెప్పబడిన గ్రంథము పౌరుషేయము. అనుపూర్వీ భేద మెన్నడు లేక ఎప్పు డయినను ఏకవిధానుపూర్వితోడనే చెప్పబడు గ్రంథము అపౌరుషేయము. ఇట్టిది వేదమే.

ఈవిషయము సాంఖ్యతత్త్వకౌముదిలో చెప్పబడినది—

“నచాఽనుపూర్వీవిశేషస్య పురుషాధీనతయా పౌరుషేయత్వా వత్తి రితి వాచ్యం । సజాతీయోచ్ఛారణాన పేక్షోచ్ఛారణవిషయ త్వరూపపౌరుషేయత్వాభావాత్ ।

సర్గాద్యకాలే ఈశ్వరః పూర్వసర్గసిద్ధానుపూర్వీకం వేదం జ్ఞాత్వా తథై వాఽఽచఖ్యా; నతు విజాతీయానుపూర్వీకం, తాదృశవేదా ధ్యయనస్యైవ అభ్యుదయనిశ్చేయసహేతుత్వాత్ । అన్యథా తస్య వాగ్విజ్ఞితయాఽనర్థహేతుత్వావత్తై రితి । మహాభారతాదౌ చ సజాతీయోచ్ఛారణాన పేక్షోచ్ఛారణవిషయత్వాన్నాఽపౌరు షేయత్వావత్తి రితి ।”

ఈశ్వరుడు సృష్ట్యాదిని పూర్వసృష్టిలో ఎట్టివర్ణానుపూర్వీకలిగి వేదమున్నదో అవర్ణానుపూర్వీగనే వేదము నుపదేశించియుండెను. మార్పులేని అట్టి వేదముయొక్క అధ్యయనమే శ్రేయోదాయకము. స్వరవ్యత్యాసముగాని, వర్ణవ్యత్యాసముగాని వచ్చినయెడల ప్రమాద కరమని—‘స వాగ్విజ్ఞో యజమానం హి నస్తి’ అను వేదవాక్యమే బోధించుచున్నది. కనుక వర్ణానుపూర్వీభేదము తేకుండ ఏకవిధముగనే ప్రతిసృష్ట్యాదిని వేదము ఈశ్వరునిచే ప్రసాదించబడుచున్నందున వేదమ పౌరుషేయము. ఇతరగ్రంథములు పౌరుషేయములు. అనితాత్పర్యము.

ఇంకొకటి—ప్రమాణాంతర- గోచరములగు విషయములను వెల్లడించుటకై రచించబడిన గ్రంథము పౌరుషేయము. ప్రమాణాంతర-అగోచరములగు విషయములను అనగా అలౌకికోపాయములను వెల్లడించు గ్రంథము అపౌరుషేయము; అది వేదమే.

ఇంకొకటి—ఏగ్రంథమందు గ్రంథకారుని నామము ఉల్లేఖంపబడియుండునో ఆగ్రంథము పౌరుషేయమనుట నిర్వివాదము. గ్రంథకారుని నామోల్లేఖనము లేకుండినను గ్రంథకారుడు మొదలుకొని గురుశిష్యపరంపరచేత అవిచ్ఛిన్నముగా ఏగ్రంథముయొక్క కర్త స్మరింపబడుచుండునో ఆగ్రంథముమీద పౌరుషేయ మనుట నిర్వివాదమే. గ్రంథకారుని నామ ముల్లేఖంపబడియుండక పాఠసంప్రదాయము విచ్ఛిన్నమైనందున గ్రంథకర్త స్మరింపబడక ఏగ్రంథముండునో ఆగ్రంథము పౌరుషేయమనుట సందేహగ్రస్త మగును.

పాఠసంప్రదాయము అవిచ్ఛిన్నమైయుండి కర్త స్మరింపబడనపుడు దానికి కారణము కర్త లేకుండుటే అని చెప్పక తప్పదు. కనుక వేదమునకు అపౌరుషేయత్వము సిద్ధించినది.

(సర్వదర్శనసంగ్రహవాఖ్య)

—, వేదమునకు కర్తలున్నట్లు కనబడు

వేదవాక్యములకు తాత్పర్యము .—

వేదము అపౌరుషేయము, అకర్తృకము, నిత్యము అను వాదమునకు బాధకముగా వేదోత్పత్తిని, వేదకర్తను తెప్పించునవాక్యము లిట్లున్నవి—

1 'అస్య మహతో భూతస్య నిశ్చలసతమేతత్ యద్భుగ్వేదో యజుర్యేద స్సామవేదోఽధర్వాంగిరసః (బృ)

2 తస్మా ద్యజ్ఞా త్వర్యహుతః ఋచ స్సామాని జజ్ఞిరే । ఛన్దాని జజ్ఞిరే తస్మా ద్యజ్ఞ స్తస్మా దజాయత । (తై)

3 ఇదం సర్వ మస్మజత ఋచో యజూంషి సామాని । (బృ)

4 తేహనా త్త్రయో వేదాః జజాయన్త ।

5 ఋగ్వేద పవాఽగ్వే రజాయత । యజు ర్వేదో తాయోః ।

సామవేద ఆదిత్యాత్ । (ఐ. బ్రా)

6 అనన్తరం చ పక్ష్యేభ్యో వేదా స్తస్య వినిర్గతాః .

7 యో బ్రహ్మణం విదధాతి పూర్వం యో వై వేదాంశు
ప్రహితోతి తస్మై తంగహ దేవమ్...శరణ మహం ప్రపద్యే ।

8 మన్త్రీకృతో వృణోతే నమ ఋషిభ్యో మన్త్రీకృద్భ్యః ॥

ఈవాక్యములలో 1, 2, 3, 7 వాక్యములు పరమేశ్వరునివలన
వేదము లావిర్భవించినట్లు చెప్పుచున్నవి. వాగ్దానవాక్యము తపోవిశేషము
వలన వేదత్రయము ఆవిర్భవించిన దని చెప్పుచున్నది. అయిదవవా
వాక్యము అగ్నివలన ఋగ్వేదము, వాయువువలన యజుర్వేదము,
ఆదిత్యునివలన సామవేదము ఆవిర్భవించినట్లు చెప్పుచున్నది.

ఆరవవాక్యము బ్రహ్మయొక్క చతుర్ముఖములవలన చతుర్వేద
ములు ఆవిర్భవించిన వని చెప్పుచున్నది.

ఏనిమిదవవాక్యము ఋషులు మంత్రీకర్త లని చెప్పుచున్నది.

ఇట్లు ఈవాక్యములు పరస్పరవిరుద్ధముగా కర్తను ప్రతిపాదిం
చున్నవి.

విరుద్ధార్థబోధకము లగు ఈ వాక్యములనుబట్టికొని విశేషా
కారముగా వేదమునకు కర్త యీతడని నిర్ణయించుట శక్యముకాదు.

ఇక సామాన్యకారముగా వేదకర్త ఒకడున్నట్లు ఆ వాక్య
ముల వలన తేలుచున్న దను మాటయైనను వేదమునకు కర్త లేనే
లేడని చెప్పుచున్న — “న కశ్చి ద్వేదకర్తా చ” అను పరాశరస్మృతివచన
మునకు విరుద్ధము.

మరియు వేదకర్త యొకడుండినవఱకు అతనిచే రచింపబడ
నప్పుడు వేదము లేకుండునుగనుక వేదముఅనిత్యమనవలసివచ్చును. ఇది
వేదము నిత్య మని చెప్పుచున్న యీవాక్యములకు విరుద్ధము—

“అనాదినిధనా నిత్యా వా గుత్సృష్టౌ స్వయంభువా ।

వాచా విరూప నిత్యయా అతవ చ నిత్యత్వమ్ ॥”

కనుక ఈ కృత్రిస్మృతి బ్రహ్మసూత్రములనుబట్టి వేదము నిత్య
మనవలయును. అది నిత్యమనుటకు వేదమునకు కర్త లేడనవలయును.
అట్లనినపుడు వేదకర్తను వేదోత్పత్తిని చెప్పు మైవాక్యములకు తాత్ప
ర్యము వర్ణింపవలయును.

ఆ తాత్పర్యము— వేదాభివ్యక్తియేకాని, వేదోత్పత్తి కాదు. వేదాభివ్యంజకత్వమేకాని, వేదకర్తృత్వము కాదు. అని. ఈవిషయము స్పష్టముగా చెప్పబడినది చూడుడు—

పరాశరమాధవీయము—

“న కశ్చి ద్వేదకర్తా చ...”

వ్యా- స్మృతినిర్ణేతృత్వాణాం మన్వాదీనాం స్మృతికర్తృత్వ దర్శనాత్ తథైవ శ్రుతినిర్ణేతృత్వాచామపి వేదకర్తృత్వ మాశంక్య నిరాచక్షే- న కశ్చిదితి ।

న తావద్వ్యాసో వేదకర్తా, తస్య విభాగమాత్ర కారిత్యాత్ । నాపి చతుర్ముఖః, ఈశ్వరేణ చతుర్ముఖాయ వేదప్రదానాత్ । నాపి జగదీశ్వరః, తస్య వేదాభివ్యంజకత్వాత్ । తదు క్తం మత్స్యపురాణే—

“అస్య ధర్మస్య సర్వజ్ఞః కల్పాదౌ పరమేశ్వరః ।

వ్యంజకః కేవలం విప్రా నైవ కర్తా న సంశయః ॥

బ్రహ్మాణం మునయః పూర్వం సృష్టౌ తస్మై మహేశ్వరః ।

దత్తవా నఖిలా స్వేదా నిప్రా అత్మని సుస్థితాః ॥

బ్రహ్మణా చోదితో విష్ణు ర్వాప్యసరూపీ ద్విబోధమాః ।

హితాయ సర్వభూతానాం వేదభేదాః కరోతి సః ॥

ఇతి । ఇతరేషా మ్న తత్కర్తృత్వం దూరాపాస్తమ్ । ఉపపత్తయస్తు వేదాఽపౌరుషేయత్వాధికరణే ద్రష్టవ్యాః ।

నను శాస్త్రయోనిత్వాధికరణే బ్రహ్మణః సర్వజ్ఞత్వ సర్వశక్తిత్వ దార్ధ్యాయ వేదకర్తృత్వం వ్యాసేన సూత్రితమ్ । నను తేనైవ దేవతాధికరణే వేదనిత్యత్వమపి— “అత ఏవ చ నిత్యత్వమ్” ఇతి సూత్రేణ ప్రదర్శితమ్ । ఏవంత్వ విరోధః పరిహర్తవ్యః ।

ఉచ్యతే— వర్ణానాం పదార్థతత్సంబంధానాం వాక్యానాం చ అనిత్యత్వం వై శేషికకాదాదాయో వర్ణయస్తి । తాః ప్రతిమిమాంసకాః ప్రథమపాదే కాలాకాశాదీనామివ వర్ణానాం నిత్యత్వం వర్ణయామాసుః ।

వ్యవహారే భట్టనయ ఇత్యభ్యుపగతిం సూచయితుం దేవతాధికరణే తదేవ వ్యావహారికం నిత్యత్వం సూత్రితమ్ । అతః కాళిదాసాదిగ్రంథేష్యివ వేదేషు అర్థావబోధపూర్వికాయాః పదవిశేషావాపోద్వాపాభ్యాం ప్రవృత్తాయాః వాక్యరచనాయా అభావాత్ అపౌరుషేయత్వం యుక్తమ్ ।

బ్రహ్మవివర్తత్వం వియదాదేరిన వేదస్యాప్యస్తీతి మత్వా శాస్త్రయోనిత్వాధికరణే వేదకర్తృత్వం బ్రహ్మణో దర్శితమ్ । అనపవభట్టపాదాః-సత్యపి పురుషసంబంధే స్వాతన్త్ర్యం నివారయామానుః-

“యత్నతః ప్రతిషేధ్యా నః పురుషాణాం స్వతన్త్రీతా” ఇతి తస్మాత్ “స్వతన్త్రీః కర్తా” ఇత్యనేన లక్షణేన లక్షితః కర్తా న కోఽపి వేదస్యాఽస్తి ।”

తాత్పర్యము— స్మృతికర్త లున్నారు గాని, వేదకర్త యెవ్వడును లేడు. వ్యాసమహర్షి వేదకర్త కాడు, ఆమహర్షి వేదవిభాగ మాత్రకారికనుక. చతుర్ముఖుడును వేదకర్త కాడు, ఈశ్వరునిచేత ఆ చతుర్ముఖునకు వేద మనుగ్రహింపబడినది కనుక. ఆ జగదీశ్వరుడును వేదకర్త కాడు, అతడు వేదమును అభివ్యక్తము చేసినవాడుగనుక.

ఈ విషయము మత్స్యపురాణముం దిట్లు చెప్పబడినది—

సర్వజ్ఞాదయిన పరమేశ్వరుడు కల్పాదియందు వేదమునకు అభివ్యంజకుడే కాని కర్త కాడు. నిస్సంశయము.

ఆ పరమేశ్వరుడు బ్రహ్మను సృష్టించి తనయందు సుస్థితములై యున్న వేదములను ఆబ్రహ్మకు అనుగ్రహించెను. బ్రహ్మచేత ప్రార్థింపబడిన శ్రీహరి వ్యాసావతారము ధరించి లోకహితమునకై వేదవిభాగము చేయుచుండెను. అని.

ఇట్లు వీరికే లేని కర్తృత్వము ఎవ్వరికో కలదని కల్పించువారి మాటలు తోసివేయబడినవి. ఈ సిద్ధాంతమునకు తగిన ఉపపత్తు లన్నియు వేదాపౌరుషేయత్వాధికరణముతో చూడవలయును.

అయితే “శాస్త్రయోనిత్వాత్” అను బ్రహ్మసూత్రముతో వ్యాసమహర్షి బ్రహ్మస్వరూపమునకు వేదకర్తృత్వమును చెప్పి మరల

వేదనిత్యత్వమును “అత ఏవ చ నిత్యత్వమ్” అను సూత్రముచేత చెప్పియుండెను. ఈ విరోధమునకు పరిహార మెట్లొ చెప్పుచున్నాము—

వర్ణములకు, వాక్యములకు, అనిత్యత్వమునే తార్కికులు వర్ణించియున్నారు. మీమాంసకులు కాల— ఆకాశాదులకువలె వర్ణములకు నిత్యత్వమునే వర్ణించియున్నారు. న్యాయహరిదశలో మీమాంసక వ్యాయమి వేదాంతసమ్మతమని సూచించుటకై “అత ఏవ చ నిత్యత్వమ్” అని వ్యావహారికనిత్యత్వము వేదమునకు చెప్పబడినది.

కాబట్టి ప్రమాణాంతరగోచర— పదార్థ— జ్ఞానమును పురస్కరించుకొని కొన్ని పదములు తీయుచు కొన్ని పదములు వేయుచు నడచిన కాళిదాసాది పౌరుషేయ గ్రంథములలోని వాక్యరచనవంటి రచన వేదమునందు లేని కారణమున వేదమునకు అపౌరుషేయత్వము యుక్తమే.

వేదాంతసమ్మతమైన వినర్తవాదములో ఆకాశాదులకువలె వేదమునకును బ్రహ్మకార్యత్వమే అను తాత్పర్యముతో వేదకర్తృత్వము బ్రహ్మకు ప్రదర్శింపబడినది. మీమాంసకులుగూడ వేదరచనలో ఏపురుషునకును స్వాతంత్ర్యము (ఇష్టమువచ్చినట్లు పదములను మార్చుట చేర్చుట) లేదనియే గట్టిగా చెప్పుచున్నామనుచు పురుషసంబంధమున్నను స్వాతంత్ర్యమునే ముఖ్యముగా నిరాకరించియున్నారు.

కనుక “స్వతంత్ర్యః కర్తా” అను పాణినీయసూత్రప్రకారము స్వతంత్రుడనబడు వేదకర్త యెవ్వడును లేడు. అని. —

ఇది పరాశరమాధవీయములోని విషయము.

దీనినిబట్టి వేదోత్పత్తిని వేదకర్తలను చెప్పుచున్నట్లు కనబడిన వెనుకటి వాక్యములకు వేదాభివ్యక్తిని, వేదప్రవర్తకులను చెప్పుట యందే తాత్పర్య మని ధృవమయినది.

ఋషులు మంత్రకృత్తులను మాటపై చెప్పుకొనవలెను— శ్రుత ప్రకాశికా—

“మన్తకృత్త్వం నామ అనధీత్యైవ వేదానామస్థలితక్రిమస్వర వర్ణతయా దర్శనమ్, తచ్చ తత్తన్మన్తస్మృతిపూర్వకం ప్రజా

పతిసా యథాపూర్వం స్మృష్టై స్తత్తన్నామరూపభాగ్నిః ప్రవాహా
సరంవరయాఽఽగతైః వసిష్ఠాదిభిః క్రియతే ఇతి వేదనిత్యత్వమన్త్ర
స్మృత్యాఽపిరోధ ఇత్యర్థః ॥ ...ఉక్తం చ భగవతా వ్యాకేస—

“యుగాన్తైఽస్తర్హితాః వేదాః సేతిహాసాః మహర్షయః ।

లేభిరే తవసా పూర్వ మనుజ్ఞాతా స్స్వయంభువా ॥”

తాత్పర్యము— వేదాధ్యయనము చేయకయే వేదమంత్రముల
యొక్క శ్రమ— స్వర— పర్ణములను స్థాలిత్యము లేకుండ యథాతథ
ముగా తపఃప్రభావమున దర్శించుటే ఋషులయందలి మంత్రస్మృత్యము
కనుక వేదనిత్యత్వమునకు మంత్రకృత్వమునకు విరోధము లేదు. అని.

ఋషంహితాభాష్యము—

“అగ్నిం నప మఘుచ్ఛన్తా వైశ్వామిత్రః” ఇత్యనుక్రిమణి
కాయా ముత్తత్వాత్ విశ్వామిత్రప్రతో మఘుచ్ఛందోనామకః
తస్య సూక్తస్య ద్విప్రుత్యాత్తదీయఋషిః ।

‘ఋషిగతౌ’ ఇతిధాతుః । సర్వధాతుభ్య ఇః, ఇగువధాత్కిత్ ।
వేదప్రాప్తిర్థం తపోఽనుతిషఠః పురుషాన్ స్వయంభూ ర్వేద
పురుషః ప్రాప్నోత్ ।

తథా చ శూరియతే— “అజాః హ వై పృశీన్ తవస్య
మానాః బ్రహ్మ స్వయం భవభ్యానర్న తదృషయోఽథవక్” ఇతి
(తై. ఆ. అ2. ఖ 8.)

తథాఽతీంద్రియస్య వేదస్య పరమేశ్వరానుగ్రహేణ పరిధమనో
దర్శనాత్ ఋషిత్వ మిత్యభిప్రేత్య స్మర్యతే—

“యుగాన్తైఽస్తర్హితాః వేదాః సేతిహాసా స్మహర్షయః ।

లేభిరే తవసా పూర్వ మనుజ్ఞాతా స్స్వయంభువా” ఇతి.

ఈ గ్రంథముచేత మంత్రద్రష్టలే ఋషులని, వేదప్రాప్తికై
తపశ్చర్యలో నున్న మహాపురుషులకు స్వయంభువనిన వేదము ప్రాప్తిం
చినదని, అతీంద్రియమైన వేదమును పరమేశ్వరానుగ్రహమున పరిధ
మముగా దర్శించుటవలన ఋషిత్వమని, వేదములో ఏభాగము నెవ్వరు
దర్శించిరో వారు ఆ భాగమునకు సంబంధించి సూక్తఋషులు, కాండ

ఋషులు ఇత్యాదివ్యవహారమునకు పాతు) లయినారని స్పష్టికరింపబడినది.

ఈ నిర్ణయమునుబట్టియే— “అవ్యగ్రీడి ర్మన్త్రకృతా మృషీణామ్” అను కాళిదాసశ్లోకవ్యాఖ్యానములో “మన్త్రకృతాం మన్త్రదృష్టాణామ్” అని మల్లినాథసూరి వ్యాఖ్యానించెను.

ఇట్లుండగా ఓమియు పరిశీలించక ఋషులు వేదములను వ్రాసి పెట్టినారని నిరాధారముగా కల్పించువారి మాటలు ఆస్తికత్వమునకు చెందినవి కావు.

—• తన్త్రీవార్తికము- వేదాఽపౌరుషేయత్వసమర్థనము •—

“యా తద్బహి రవస్థానా ద్వేదరూపం న దృశ్యతే ।

ఋక్సామాదిస్వరూపే తు దృష్టే భ్రాన్తి ర్నివర్తతే ॥

ఆదిమాత్ర మపి శ్రుత్వా వేదానాం పౌరుషేయతా ।

న శక్యాఽధ్యవసాతుం హి మనాగపి సచేతనైః ॥

దృష్టార్థవ్యవహారేషు వాక్యై ర్లోకానుసారిభిః ।

పదైశ్చ తద్విధై రేవ సరాః కావ్యాని రుర్వతే ॥

ప్రకాతం చ మన్వషినియతస్వరకైః పదైః ।

లోకే ష్వప్యశ్రుతప్రాప్తయః ఋగ్వేదం కః కరిష్యతి ॥

అగ్ని మితే పురోహితం యజ్ఞస్య దేవ మృత్విజమ్ ।

హోతారం రత్నధాతమ మిత్యేత న్నైవచః కథమ్ ॥

కి మాలోచ్య క్వ హ దృష్టం వాక్రప్తిచ్ఛన్త మిదృశమ్ ।

రసయో మృదువో వాక్యం కిం చోద్దిశ్య ప్రయోజనమ్ ॥

అగ్నేః పురోహితత్వం చ క్వ దృష్టం యేన కీర్త్యతే ।

ఈలే శబ్దప్రయోగశ్చ క్వ దృష్టః స్తోత్రోగోచరః ॥

దేవత్వం చాస్య యజ్ఞస్య విహితం క్వోపావహితమ్ ।

హోతృత్వ మపి య త్తస్య దేవతాహ్వన హేతుకమ్ ॥

రత్నధాయితమత్వం చ త న్నరైః జ్ఞాయతే కథమ్ ।

అవిజ్ఞాతగుణానాం చ కల్పతే స్తవనం చతుః ॥

స్వతంత్రో వేద ఏవైత త్కేవలో వక్తుమర్హతి ।

ఇషేత్వేత్యయ మప్యర్థః పురుషేణోచ్యతాం కథమ్ ॥
 శాఖాచ్ఛేదోపయోగశ్చ పుంభి రుత్ప్రేక్ష్యతాం కుతః ।
 ఏవ మూర్జే త్యయం మన్త్రః కేన శాఖానుమూర్జనే ॥
 వత్తుం శక్యో నియోక్తుం వా బుద్ధిపూర్వకకారిణా ।
 వాయవఃస్థేత్యయం మన్త్రో వత్సాపాకరణం ప్రతి ॥
 ఏకశో వినియోక్తవ్య ఇతి కః కథయిష్యతి ।

వాయుశబ్దేన బహువచనానైన మాతు ర్వియోజ్యమాన ఏకై కో
 వత్సోఽభిధీయత ఇతి । నై తద్బుద్ధిపూర్వకారిణా చిన్తితుం శక్యమ్ ।
 సామవేదే యదోగ్నా ఈ ప్రభృతీనాం ప్రయజ్యతే ।
 రూపం తత్రాపి పౌంస్స త్వే నాభిప్రాయోఽస్తి కశ్చన ॥

కో నామ బుద్ధిపూర్వకారి పురుషోఽధ్యాభిధాన పరాణా మృగ
 ఊరాణాం లోకవ్యాకరణాది వ్యవసగతపూర్వమ్ అగ్నే ఇత్యస్య
 పరస్యాఽకార మోకారేణ ప్లుతేన వికుర్యాత్ ।

తథా వీతయ ఇత్యస్మి న్ని కారస్యాపి విక్రియామ్ ।
 తశ్చిన్య చ తోశబ్దం యేశబ్దస్య విరూపతామ్ ॥
 కో మూఢో బుద్ధిపూర్వో వా నియమాత్కల్పయిష్యతి ।
 తేన వేదస్వతన్త్ర్యత్వం రూపా దేవాఽవగమ్యతే ॥
 టించిదేవ తు తద్వాక్యం సదృశం తాకికేన యత్ ।
 తత్రాపి చాన్ధసీ ముద్రా దృశ్యతే సూక్ష్మదర్శిభిః ।

ఏవం చ యదాఽధ్యేతారోఽధ్యాపయితారః పార్శ్వస్థా వా
 వేద-పద-వాక్య-తదర్థ-రూపా ణ్యాలోచయన్తి తదా స్వసంవేద్య
 మేవాఽపౌరుషేయత్వమధ్యవస్యన్తి ॥”

తాత్పర్యము- వేదస్వరూపమును పరిశీలించినంతవరకే లోకులకు
 పౌరుషేయత్వభ్రాంతి. వేదస్వరూపపరిశీలనము చేసినయెడల ఆభ్రాంతి
 తొలగిపోవును. వేద మంతయు నక్కరలేదు. మొదటి మంత్రములను
 పరిశీలించినను అది పౌరుషేయ మని బుద్ధిమంతులు పలుకలేరు. లోక
 ప్రసిద్ధములైన విషయములలో మనుష్యులు లోకానుగతములైన వస్తు
 ములతో వాక్యములతో కావ్యములను రచించుచున్నారు. లోకములో

అశ్రుతప్రాయములు, నియతస్వరములు అగు పదములతో 84 ప్రపాతకముల ఋగ్వేదమును ఏమానవుడు రచింపగలడు ?

‘అగ్ని మీలే పురోహితమ్’ అను మొదటి ఋక్కునే పఠింపింపుడు. ఇది మనుష్యవాక్యమే అయినయెడల ఇట్టిదానిని లోకములో ఎక్కడ జూచి ఏ యభిప్రాయముతో ఏప్రయోజన ముపేషించి రచించెను ? అగ్నికి పురోహితత్వము ఎక్కడ దృష్టమైనది ? స్తుతిపరముగా ఈలే శబ్దప్రయోగము ఎక్కడ దృష్టమైనది ? అగ్నియొక్క దేవత్వము ఎక్కడ దృష్టమయినది ? అగ్నిదేవతల నాహ్వానించువాడు (హోతారమ్.) అని ఎట్లు తెలిసినది ? అగ్ని ప్రశస్తధనదాత (రత్నధాతమ్.) అని ఎట్లు తెలిసినది ? అజ్ఞాతగుణములతో అగ్నిని స్తుతించుట యెట్లు ? దీని నంతను స్వతస్త్రి మయిన వేద ముక్కచే చెప్పగలుగును.

యజుర్వేదమునకు మొదటి దయిన— “ఇషేత్వోక్తత్వా” అను మంత్రమును పఠింపింపుడు— ఇది మనుష్యవాక్య మెట్లగును ? ఇందు ‘ఇషేత్వా’ అను దానిని “శాఖా మాచ్ఛినత్తి” అని శాఖాచ్ఛేదనమందు వినియోగింపవలయును. అని చెప్పు బ్రాహ్మణవాక్యమును ఊహించినవా డెవడు ? అట్లే అపై మంత్రములను ఆయా కర్మ విశేషములయందు వినియోగమును చెప్పనట్టి ఆయా బ్రాహ్మణవాక్యములను రచించి విధించిన బుద్ధిమంతు డెవడు ?

సామవేదమునకు మొదటి దయిన “అగ్ని ఆయాహి పీతయే” అను ఋక్కులోని ఆగ్నే అను సార్థకపదములోని అకారమునకు బదులు పుతమైన ఓకారముపెట్టి ఓగ్నా ఈ అని లోకములో ఎక్కడను జూడనట్టి ప్రయోగమును ఎవ్వడు చేయగలుగును ?

కనుక వేదస్వరూపమునుబట్టియే వేదము స్వతంత్ర మని స్పష్టమగుచున్నది. వేదములో భౌతికవాక్యములవంటి వాక్యములలో గూడ స్వరనియమమునుబట్టి వైలక్షణ్యము స్పష్టము.

ఇట్లు వేదములోని పదములయొక్క, వాక్యములయొక్క, పదార్థములయొక్క, స్వరూపమును పఠింపనచేసినవారికి వేదాధికారుషే యత్వము సత్యమని వినిశమగును. అని.

ఈ తంత్రవాత్మికగ్రంథసందర్భమునుబట్టి ఎక్కడనో కూర్చుండి యెవరెవరో వేదములను వ్రాసినారు అను వాదిమాటలకు అర్థము లేదని, వేదస్వరూపపరిచయము, వేదార్థవిజ్ఞానము లేని వారివే అట్టి మాటలని, అవి అస్తితాదరణీయములు కావని స్పష్టమయినది.

—• వేదముయొక్క స్వతఃప్రామాణ్యము అపారమైనంతాధీనము •—

వేదమునుగూర్చి పి రుషేయ మని, అపి రుషేయ మని రెండు వాదములు. సౌరుషేయశ్వాదములో గ్రంథకారుని ప్రామాణ్యముపై ఆధారపడి గ్రంథప్రామాణ్య ముండునుగనుక మానవులకు గోచరింపని అతీంద్రియపదార్థములను ప్రతిపాదించుచున్న వేదము నకు రాగద్వేషరహితుడు సర్వజ్ఞుడు అగు జగదీశ్వరుడే కర్త గనుక ఈశ్వరప్రామాణ్యాధీనమైనది వేదప్రామాణ్య మగుటచే వేదము పరతః ప్రమాణ మని చెప్పినవారు తార్కికులు. వేదము నిత్యము; అది యీశ్వరప్రణీతముగాక యీశ్వరప్రకాశితమై యున్నది; అందుచే నది యపారమేయము, స్వతః ప్రమాణము నని చెప్పినవారుత్తరమీ మాంసకులు. వెంట్లముసుద వేదావిశ్వాసములో ఈశ్వరసంబంధము ఉభయవాదినమ్మతము. ఆసంబంధము కర్తృత్వరూపమని, ప్రకాశ కత్వరూపమని చెప్పుటలోమాత్రము తాత్పర్యభేదము కలదు. వేదా విశ్వాసమునుగూర్చి తెలిసికొనుటకు వేదవాక్యమే ఆధారముగనుక ఏవేదవాక్యము ననుసరించి వారికి అట్టి తాత్పర్యభేదము కలిగినదో చెప్పుకొనవలసియున్నది. అదియే ఇచ్చట ప్రసంగింపబడుచున్నది—

సవ్యాఖ్య, సర్వదర్శనసంగ్రహ, ఉపోద్ఘాతగ్రంథానుసారము—

“తస్య హ వా ఏతస్య మహతో భూతస్య నిశ్శ్వసిత మేతత్ -
యద్య గ్వేదో యజుర్వేద స్సామవేదః.”

నిశ్శ్వసితన్యాయమున పరమాత్మనుండి వేదము ఆవిర్భవించిన దని ఈశ్రుతి చెప్పుచున్నది.

లోకములో నిశ్శ్వాసము (నిట్టూర్పు) అనాయాసముగా (అప్రయత్నముగా) అబుద్ధి పురస్కరముగా కలుగుచుండుట అనుభవ సిద్ధము.

వేదము, దృష్ట- అదృష్ట- స్థూల- సూక్ష్మ- చేతన- అచేతనాది సర్వపదార్థప్రకాశకము. ఇట్టి వేదమును అచింత్యశక్తులు గలవాడగు టచే పరమేశ్వరుడు రచించుటలో ప్రయత్నాభావమును చెప్పిన చెప్ప వచ్చునుగాని అబుద్ధిపూర్వకత్వమునూత్రము చెప్పటకు పీలులేదు. స్వతంత్రముగా వాక్యరచన చేయునపుడు బుద్ధిపూర్వకత్వము తప్పదు కనుక. ఇట్లు నిష్క- సితన్త్రాయముచే తేలిన అబుద్ధిపూర్వకత్వము ఉప పన్న మగుటకై వేదము ఈశ్వరకృతము కాదు; ఈశ్వరప్రకాశితమే అని యంగీకరింపవలసియున్నది.

తాత్పర్యములు, ఇతరగ్రంథముల యందెక్కడను అర్థబోధకవాక్య రచన అబుద్ధిపూర్వకముగ జరిగినట్లు కనబడకుండుటచే వేదమందు మాత్ర మెట్లుండు నని ఈశ్వరకృతవేదరచన బుద్ధిపూర్వకమే అనియు, బుద్ధిపూర్వకముగా చేయు పనిలో ప్రయత్నాభావము సంభవింపదు గనుక నిశ్శబ్దమునాథుడైన స్వల్పప్రయత్నముండును గనుక నిశ్శబ్ద సితన్త్రాయమునకు అనాయాసమాత్రమందే అభిప్రాయమనియు చెప్పి వేదమునకు పౌరుషేయత్వమును వర్ణించినారు.

ఉత్తరమీమాంసకులు, నిద్రావస్థలోగూడ కలుగుచుండు నిశ్శబ్దసితము అబుద్ధిపూర్వకమునను, అనాయాసముగను, సంభవించుట అనుభవసిద్ధ మగుటచేత శ్రుతిలోని నిశ్శబ్దసితన్త్రాయమునకు అబుద్ధి పూర్వకత్వమందును తాత్పర్యమే అని చెప్పి అది సిద్ధించుటకై వేదము ఈశ్వరప్రకాశిత మనుచు అపౌరుషేయత్వమును, స్వతఃప్రామాణ్య మును వేదమునకు వర్ణించియున్నారు. వేదప్రామాణ్యమునుగూర్చి యిట్లు చెప్పబడినది—

సూతసంహితా—

“శ్రుతి స్సనాతనీ సాధ్యే సర్వమానోత్తమోత్తమా ।

అతీంద్రియార్థవిజ్ఞానే మానం న శ్రుతిరేవ హి ॥

శ్రుత్యేకగమ్యే సూక్ష్మాధై స తర్కః కిం కరిష్యత్తి ।

మానానుగాహితైర్తై న స్వతంత్రైః కదాచన ॥

శ్రుతి స్సనాతనీ శంభో రభివ్యక్తా న సంశయః ।

శంకరేణ ప్రణీతేతి ప్రవదన్త్యపరే జనాః ॥
 యదా సా శంకరేణోక్తా తదాపి శ్రుతి రాస్తీకాః ।
 ప్రమాణం సురాత మాప్తతమ ఏవ మహేశ్వరః ॥
 అతః పక్షద్వయేనాపి వేదో మానం న సంశయః ।
 వేదోఽనాది శ్శివ స్తస్య వ్యంజకః పరమార్థతః ॥
 అభివ్యక్తి మపేక్ష్యైవ ప్రణీతే త్యుచ్యతే శివః ।
 తస్మై ద్వేదోపదిష్టార్థో యథార్థో నాఽత్య సంతయః ॥”

వేదము సనాతనము; సర్వప్రమాణములలో ఉత్తమప్రమాణము; అతీంద్రియపదార్థములను తెలిసికొనుటకు వేదమే మనకు ప్రమాణము; వేదవేద్యమైన సూక్ష్మవిషయములలో తర్కమేమి గ్రహింపజేయును? ప్రమాణమునకు బలకరము తర్కమగును. పరమేశ్వరుని వలన అభివ్యక్తమైనది వేదము పరమేశ్వరప్రణీతమని కొందరందురు. అట్లయినను అప్తతముడగు పరమేశ్వరునిచే కృతమైనది సర్వోత్తమమే.

కనుక పక్షద్వయములోగూడ మనకు వేదము నిస్సంశయముగా ప్రమాణము. పరమార్థములో అనాదియైన వేదమునకు అభివ్యంజకుడు పరమేశ్వరుడు. వేదాభివ్యక్తికర్తయే వేదకర్తయని చెప్పబడుచుండును. కాబట్టి వేదోపదిష్టమైన దంతయు యథార్థము. అని.

ఇట్లు చూడగా ఈశ్వరునిబట్టియే వేదమునకు పౌరుషేయత్వమును శాస్త్రకర్తలు వర్ణించియున్నారుకాని ఆధునికులవలె అన్యులెవ్వరో వ్రాసియున్నా రని చెప్పియుండలేదు. దానికి కారణము—వేదస్వరూపజ్ఞానము. వేదార్థపరిజ్ఞానము సమగ్రముగా వారికుండుటే. అవి లేకుండుటే ఆధునికుల అసంగతోక్తులకు కారణము.

ఆధునికోక్తు లిట్లున్నవి— మనస్సాత్మ్యము అనుభుక్తకము—
 “వేదములలో నన్నిభాగములు ప్రమాణములు కావు. వేదములు దైవప్రొక్తములు గావు. ఋష్యాదులే చెప్పినవి. వేదము లనాదులు కావు. వేదములు దేవుడు చెప్పినవి గాని, పంపినవిగాని కావు.”

ఈమాట లెట్టివో ఆస్తికపాఠకమహాశయులే నిర్ణయింపగలరు. ఎవ్వరికి తోచినట్లు వారనుచుండురు. కాని ప్రమాణబద్ధులై అర్థసంప్ర

దాయానుయాయులై, తత్త్వజిజ్ఞాసువులై యుండు వైదికమతస్థులు అగమ్యగోచరములైన విషయములను అవ్యవస్థితములైన తమ యూహల నాధారపడిగాని, తోచినట్లు మాటలాడువారిమాటల నాధారపడిగాని ఇదమిత్యమని నిర్ణయింపబోరు. శాస్త్రముల నాధారపడి విద్వద్గుపదేశముల నాధారపడి నిర్ణయించుకొనుచుండురు.

ఆశాస్త్రనిర్ణయములు, ఆవిద్వద్వాద్యాఖ్యానపరిచయములు వేద ప్రామాణ్యమునుగూర్చి, వేదశాస్త్రపేయత్వ— అశాస్త్రపేయత్వములనుగూర్చి ఎట్లున్నవో పాఠకలోకమునకు ఎగుట బెట్టబడినవి. తద్విరుద్ధములైన ఆధునికోక్తులను ప్రదర్శింపబడినవి. దేనిని ఆదరించుచో, దేనినినిరసించుచో పాఠకలోకమే తేల్చుకొనవలెను. విషయపరిజ్ఞానము కొరకుగ్రంథస్థమైన మరొకవిషయము చూపబడుచున్నది.

భారతీయతత్త్వశాస్త్రము— అంధాగ్రాసవాదము—

“మంత్రములు కవుల సృష్టియై, శాస్త్రహృణములు పురోహితుల రచనలై, ఉపనిషత్తులు తత్త్వవేత్తల ధ్యానములైనవి. ఈమూడు నొకటి వెనుక నొకటి క్రమముగా రచింపబడినను బిమ్మట గలిసియే యున్నవి. ఉపనిషత్సత్యము వైదిక దేవతార్చనవిధానపరిణతియే యైనను ఇంకొకవిధముగా జూచిన శాస్త్రహృణమతనిరాసరూప మని చెప్పవచ్చును.” (భా. 1- పు 72)

ఆనువాదకులు శ్రీబులుసు వేంకటేశ్వరులు ఎం. ఏ. గారివచనము—

“రాధాకృష్ణపండితుడు ముఖ్యముగా పాశ్చాత్యసభ్యప్రపంచము నెదుట బెట్టుటకై చారిత్రకపద్ధతి ననుసరించి వేదములను, తదంతర్గత మంత్రశాస్త్రహృణోపనిషత్తులను, వాని కాలభేదములను నవీనదృష్టితో వివరించినాడు. ఇది పాశ్చాత్యుల లంగీకరించిన పద్ధతి. వేదవేదాంగములను, వాని యర్థనిర్ణయములను నేటి ప్రకృతిశాస్త్రదృష్టితో బరిశోధించి ప్రకటించిన పాశ్చాత్యపండితుల భావముల నీతడు తన సమీక్షాకాధారములుగా గైకొని తన నిర్ణయములను ప్రకటించినాడు.

ఈ భాగమునకు సంబంధించినంతలో మనము సంప్రదాయ సిద్ధములగు నభిప్రాయములను గమనింతము— సంహితాశాస్త్రహృణో

వనిషత్సమేతములై అవిభాజ్య మగు నేకరూపము గలవే వేదములు. ఇవన్నియు నేకకాలమునకు జెందిన వనియే పాశ్రీనుల విశ్వాసము. ఉపనిషత్తులలోని భావములు కాలాంతరమున బరిణతి జెందినవి కావనియు, కర్మ-జ్ఞాన-కాండ లొకే వ్యక్తియొక్క రెండు దేశముల వలె నొకే వేదమునందలి ప్రకరణభేదములుమాత్రమే యనియు సంప్రదాయవాదము.

ఇక వేదముల కాలమును నిర్ణయించు చర్య వ్యర్థమైనది. మహర్షులు తాము ద్రష్టల మని చెప్పుకొనిరి. వారుచూచి వినక పూర్వ మెంతకాలమునుండి వేదము లదృష్టములై యశ్రుతములై యున్నవో నిర్ణయించుట కాధారములు లేవు. వినిన మంత్రద్రష్టల కాలనిర్ణయ ములకును ఆధారము లూహానిగ్నితములే. స్మృత్యారంభమున దత్పూర్వమున వేదము లున్నవో లేవో నిర్ణయించుటకు వలయు నానాటి గుర్తులను బరిశీలించు శక్తిగల పరిశోధకు లెవ్వరును బుట్టియుండలేదు.

అందుచే మను-వ్యాసాదులు చెప్పిన రీతిగా వేదము లపౌరుషేయము లనియు, ననాద్యంతములనియు శాశ్వత్యము నమ్మలేకున్నను మనము నమ్మినచో ఘోరప్రమాదము కాజాలదు. అట్లు నమ్మకపోవుట గొప్ప లోపమే. (అనువాదకునిభూమిక. పు 7-8)

పాఠకలోక మీవిషయము నవధరింపవలయును.

మొదట 'వేదస్వరూపము' అనుచోట ప్రదర్శింపబడిన డాక్టరు టీబి. తీర్పునుగూడ పాఠకలోక మనుసంధింపవలయును.

— వైదికమతసిద్ధాంతము— మన్వాదిస్మృతులు వేదమూలకములు —

ఋషిప్రణీతములై ధర్మశాస్త్రము అను పేరు గలిగియున్న స్మృతులు, ఆ యాదేశకాలపరిస్థితులకు తగినట్లు ఆ యా వ్యక్తులచే రచింపబడినవని కొందరి యభిప్రాయము.

స్మృతులు వేదమూలకము లని స్మృతికర్తలు చెప్పుచుండ ఇతరులు అవి దేశకాలపరిస్థితిమూలకము లని చెప్పబూనుట యుక్తము కాదు. దీనికి నిదర్శనములు చూడుడు— మనుస్మృతి—

“యః కశ్చి త్కస్య చిద్ధర్మో మనునా పరికీర్తితః ।
స సర్వోభిహితో వేదే సర్వజ్ఞానమయో హి సః ॥”

కాళిదాసమహాకవి—

“శ్రుతే రివార్థం స్మృతి రస్వగచ్ఛత్ ॥”

భర్తృహరి వాక్యపదీయము— బ్రహ్మకాండము—

“స్మృతయో బహురూపా శ్చ దృష్టాఽదృష్టప్రయోజనాః ।

త మేవాశ్రిత్య లింగభోక్తృ వేదవిద్భిః ప్రకల్పితాః ॥”

భావప్రదీపవ్యాఖ్యా—... స్మృతయో లింగభ్యః తత్తదర్థ
బోధకమస్తాదిభ్యః తం వేద మేవాశ్రిత్య వేదవిద్భిః ప్రకల్పితాః
రచితా ఇత్యర్థః ॥”

ఈప్రమాణము లన్నియు స్మృతులు వేదమూలకము
అనియే చెప్పుచు శ్రుత్యర్థమును అనుగమించునట్టివి స్మృతి యని, వేద
విదులచేత తత్తత్సంతాన్యమునుబట్టిగో స్మృతులు రచింపబడినవని
స్పష్టికరించుచున్నవి.

పై వాక్యపదీయశ్లోకమునకు వ్యాఖ్యాసోపశేషము—

“స్మృతయో బహురూపాశ్చేతి” స్మృతీనాం పంచవిధత్వము క్తం
భవిష్యపురాణే—

“దృష్టార్థా తు స్మృతిః కాచి దదృష్టార్థా తథాపరా ।

దృష్టాఽదృష్టార్థరూపాన్య న్యాయమూలా తథా పరా ॥

అనువాదస్మృతి స్త్రవిన్యా శిటపై ర్దృష్టా తు పంచమీ ।

షడ్గుణస్య ప్రయోజ్యస్య ప్రయోగః కార్యగౌరవాత్ ॥

సామాదీనా ముపాయానాం యోగో వ్యాససమాసతః ।

అధ్యక్షాదాం చ నిశేపః కంటకానాం నిరూపణమ్ ॥

దృష్టార్థేయం స్మృతిః ప్రోక్తా ఋషిభి ర్గరుడాత్మజ ।

సర్వోపాస్యా సదా కార్యా శునో మాంసం న భక్షయేత్ ॥

అదృష్టార్థా స్మృతిః ప్రోక్తా ఋషిభిః జ్ఞానకోవిదైః ।

పాలాశం ధారయే ద్దండ ముభయాథాం విదు ర్ముధాః ॥

న్యాయమూలా వికల్ప సాన్య జ్ఞవహోమశ్శ్రుతా యథా ।

శ్రీతౌ దృష్టం యథా కార్యం స్మృతౌ తత్తాదృశం యది ॥
అనూక్తవాదినీ సా తు పారివృజ్యం యథా గృహాత్ ।

వ్యాఖ్యా— పద్మదాః సన్ని- విగ్రహ- యాన- ఆసన- ద్వైధీ
భావ- సమాశ్రయాః । సామాదీనాం కార్యగౌరవా ద్వాన్తస
సమాసాభ్యాం యోగః ప్రయోగః కర్తవ్య ఇత్యర్థః । జపహోమ
శ్రుతావితి । సూర్యోదయావధి సావిత్రిజపోఽనుదితహోమవిషయః ।
అనూక్తవాదినీ అనుదితవాదినీ । యథా— “యదివేతరథా బ్రహ్మ
చర్యాదేవ ప్రవృత్తే గృహ ద్వా వనా ద్వా” ఇత్యనయా అనూ
దితం “బ్రాహ్మణః ప్రవృత్తే ద్గృహాత్” ఇతి మనుస్మృతి ర్వదతి”

తాత్పర్యము— భవిష్యపురాణములో స్మృతులు పంచవిధము
లని చెప్పబడినది. దృష్టార్థస్మృతి, అదృష్టార్థస్మృతి, దృష్టాదృష్టార్థ
స్మృతి, న్యాయమూలస్మృతి, అనువాదస్మృతి, అని. అందు రాజ
కీయములైన సంధివిగ్రహోదులను, సామదానాదులను ప్రయోగించు
టనుగూర్చి నిరూపించునట్టిది దృష్టార్థస్మృతి.

సంధ్యోపాసనావిధానము, మాంసభక్షణనిషేధము ఇత్యాదు
లను బోధించునట్టిది అదృష్టార్థస్మృతి. పలాశదండధారణము ఇత్యా
దులను బోధించునట్టిది దృష్టాదృష్టార్థస్మృతి. జప- హోమాదిక్రియలకు
వికల్పవిధులలో వ్యవస్థ చేయునట్టిది న్యాయమూలస్మృతి. శ్రీత్యు
క్తవిషయమునే అనువాదము చేయునట్టిది అనువాదస్మృతి. అని.

ఇట్లు స్మృతులకు వేదమూలకప్రామాణ్యము ప్రకటింపబడినది.
ధర్మాధర్మగ్రంథముం దీవిషయ మిట్లు వివరింపబడినది—

“తాసాం స్మృతీనాం హి దృష్టార్థత్వ మదృష్టార్థత్వముభయార్థత్వం
చేతి । త్రతదృష్టార్థానాం దృష్టార్థత్వాదేవ ప్రామాణ్య మితరయో
స్త్యదృష్టార్థత్వాద్వేదమూలక మితి శాబరమతమ్ ।

వార్తకకారాస్తు భట్టపాదాః సర్వాసాం వేదమూలకత్వమేవ
మన్యంతే । యుక్తంచైతత్ — యథైవాదృష్టార్థే కర్తుః ఫలం
తథైవ దృష్టార్థేపి కర్తుః ఫలేన భావ్యం । నహి ప్రపాసఖానిర్మా
ణాదౌ కర్తుః కిమపి ఫలం న స్యాచ్చే త్రవృత్తి ర్ఘటతే । అతస్తస్య

నియమాపూర్వద్వారా కించి చదృష్టఫలం కల్పనీయ మవశ్యమేవ ।
తచ్చ శాస్త్రైకసమయగమ్య మితి తత్తా వ్యతాకిక ప్రమాణ
గమ్యత్వ మవశ్యమేవ కల్పనీయ మతీన్ద్రియార్థత్వాత్ । తచ్చ
ప్రమాణం స వేదాతిరిక్తమితి వేదమూలకత్వమేవ సర్వాసాం
స్మృతీనా మభ్యుపగంతవ్య మకామేనాపి ।”

అదృష్టార్థకస్మృతులుమాత్రమే వేదమూలకములని, దృష్టార్థ
కములు వేదమూలకములు కావని చెప్పరాదు. ధర్మశాలా— పానీయ
శాలాదినిర్మాణము దృష్టార్థక మయియున్నది. ఇట్టివానివలన కర్తకు
ఫలము లేకున్న ప్రవృత్తి సంభవింపదు. కాట్టి వానివలన నియమా
పూర్వ మేర్పడి అదృష్టఫలము కలుగునని చెప్పక తప్పదు. అది శాస్త్రైక
గమ్యమగుటచే వేదప్రమాణమూలక మనక తీరదు. కనుక సర్వస్మృతు
లకును వేదమూలకత్వ మంగీకరింపవలసినదే. అని.

ఇక్కడ బహువిచారణ ‘ధర్మాధర్మ’మందు చేయుబడినది. ఆవిశే
షము లాగ్నింధమునుండి తెలిసికొనవలయును.

శుక్రగీతి—

“వర్ణాది ధర్మస్మరణం యత్ర వేదాఽమోధకమ్ ।

కీర్తనం చార్థ శాస్త్రాణాం స్మృతి స్స చ ప్రకీర్తతా ॥

ఈవాక్యముకూడ పైవిషయమునే చెప్పుచున్నది.

ఇతిహాస—పురాణములుగూడ వేదార్థవ్యాఖ్యానపరములే.

“వేదవేద్యే పరే ఘనీ జాతే దశరథాత్మజే ।

వేదః ప్రాచేతసా దాసీ త్సామ ద్రామామయాత్మానా ॥

“భారతం పంచమో వేదః” “సర్వశ్రుతినమూహోఽయమ్ ॥”

“పురాణం నష్టశాఖస్య వేదార్థసోపబృంహణమ్ ।

కథారూపేణ మహతా పురుషార్థప్రవర్తకమ్ ॥”

అను వచనములు పైవిషయమును స్పష్టపరచుచున్నవి.

ఇట్లు స్మృతి-ఇతిహాస-పురాణాదిబహువిధవాఙ్మయముచే సం
స్తుతంపబడు వేదముయొక్క మహిమ అనితరసాధారణము.

—• వైదిక-అవైదిక-గ్రంథకారవిభాగము. —•

సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహము—

అక్షపాదః కణాదశ్చ కపిలో జై మిని స్తదా ।

వ్యాసః పతంజలి శ్చైతే వైదికాః సూత్రకారకాః ॥

బృహస్పత్యార్హ తే బుద్ధో వేదమార్గవిరోధినః ।

ఏతేఽధికారితాం పితౄ సర్వే శాస్త్రప్రవర్తకాః ॥

వేదాఽప్రామాణ్యసిద్ధాంతా బౌద్ధతౌకాయతాఽర్హతాః ।

యుక్త్యా నిరసనీయా స్తే వేదప్రామాణ్యవాదిభిః ॥

గౌతమ-కణాద-కపిల-జై మిని-వ్యాస- పతంజలి- నామక
ఋషులు ఆధురును వైదిక-సూత్ర-కర్తలు; వీరివే వైదికదర్శనములు.
బృహస్పతి-బుద్ధ-అర్హత లు వేదమార్గవిరుద్ధములును, వేదాప్రామాణ్య
పూర్వకములును అగు సిద్ధాంతములతో తమచే నుపదేశించబడువారి
అర్హత ననుసరించి శాస్త్రకర్త లయినారు. వీరివే అవైదికదర్శనములు.
ఇవి వేదప్రామాణ్యవాదులకు నిరసనీయములు. అని తాత్పర్యము.

—• ఋషులు చూపిన మార్గభేదములకు

పనుజుల మతిభేదములే కారణము. —•

న్యాయదర్శన, యోగదర్శన, సాంఖ్యదర్శన, మీమాంసాదర్శన,
వేదాంతదర్శనాదులలో ఋషులు సృష్ట్యాదులనుగూర్చి భిన్నభిన్నమార్గ
ముల నుపదేశించిరి. వారు సర్వజ్ఞులై యుండి వేదము పరమప్రమాణ
మని భావించియుండి ఏకముఖముగా బోధింపకపోవుట వారు
భ్రాంతులై కాదు. బహిర్విషయోన్ముఖుల మనస్సులకు పరమపురు
షార్థమందు సుకరముగా ప్రవేశము కలుగదని వాఁయెడల నాస్తిక్య
నివారణతాత్పర్యముతో అధికారిభేదదృష్టితో అట్లుపదేశించినారు.

ఆభిన్నమార్గములచే పరమేశ్వరప్రాప్తి కలుగదని భావింపరాదు.
తదనుసారమున గలుగు అంతఃకరణశుద్ధినిబట్టి అది క్రమప్రాప్తమగును.
ఈవిషయ మిట్లు చెప్పబడినది చూడుడు—

మధుసూదనీ-మహిమ్నస్తవవ్యాఖ్యా—

"సర్వేషాం చ ప్రస్థానకర్తృణాం మునీనాం వివర్తవాదపర్యవ
సానేనాఽద్వితీయే పరమేశ్వర ఏవ వేదాంతప్రతిపాద్యే తాత్ప

ర్యమ్ । న హి తే మునయో శాన్తాః సర్వజ్ఞత్వాత్తేషాం । కిన్తు
బహిర్విషయప్రవణానామాపాతతః పరమపురుషార్థే ప్రవేశో న
భవతీతి నాస్తి క్యనివారణాయ తైః ప్రకారభేదాః ప్రదర్శితాః ।
నచ పర్యవసానేపి పరమేశ్వరాఽపాప్రిః । అంతఃకరణశుద్ధివశేన
పశ్చాద్దృఙ్మామార్గాశ్చయణాత్ ।

వాక్యపదీయవ్యాఖ్యా-భావప్రదీపః—

ఇదమత్యంతత్వమ్—కణాదాదయో హి మాయాకశ్యేన మిథ్యా
భూతత్వేన బ్రహ్మరూపత్వేన చ జ్ఞాత మివి ప్రపంచం బోధనీయ
శిష్యాఽధికారానుసారేణ తదీయమాయాకత్వా ద్యవలప్య బ్రహ్మ
రూపత్వేన జ్ఞాతపరమాణ్వాదిభ్యః సృష్టి మాహుః । యథాహుః
'న బుద్ధిభేదం జనయే దజ్ఞానాం కర్మసంగినామ్' ఇతి । అతో న ఋషీ
ణాం పరస్పరం మతభేద ఇతి ।"

అనగా కణాదాదిఋషులు ప్రపంచము మాయాకమని, మిథ్యా
భూతమని, బ్రహ్మరూపమని తెలిసియుండియు బోధింపవలసిన శిష్యుల
అధికారము ననుసరించి ఆమాయాకత్వాదిలక్షణములను చెల్లడింపక
బ్రహ్మరూపముగా అవగతమైనట్టి పరమాణ్వాదులనుండి ప్రపంచస్సృ
ష్టిని చెప్పియున్నారు. కనుకనే ఆజ్ఞులబుద్ధి కనుకూలమైన పద్ధతినే
బోధింపవలె నని గీత ప్రతిపాదించినది. అందుచేత ఋషులలో పరస్ప
రము మతభేదము లేదు. అని తాత్పర్యము.

'అధికారివిభేదేన మార్గా మానం న సంశయః ।'

అని సూతసంహిత ప్రబోధించుచునే యున్నది. కనుక ఋషులకు
భ్రాంతినో అజ్ఞాతనో కల్పించుట ఆస్తికత్వమునకు చెందిన పని కాదు.

— "ఋషులు భంగు తాగి యేవో వ్రాసినారు" అను
మనస్సాక్ష్యపుస్తకముయొక్క పరామర్శము —

"మనస్సాక్ష్యము" అను పుస్తకమొకటి కలదు. ఇది సర్వజ్ఞ
కుమారయాచేంద్రభూపాలవిరచితము. అని యున్నది. అందులోని
మాట లిట్లున్నవి—

“వేదములలో నన్ని భాగములు ప్రమాణములు కావు. ఆవేదములలో ప్రత్యక్షమునకు విరోధముగా చెప్పియుండునవి కొద్దిగా వ్రాసెదను—

1 చంద్రసూర్యులు భూగోళమువంటి వని నశికాయంత్రముల చేత దెలియవచ్చుచుండగా నవి వేదాదులలో దేవతలనియు,

2 భూచ్ఛాయవలన జన్మినికి, చంద్రచ్ఛాయవలన సూర్యునికి కలుగు చంద్రసూర్యగ్రహణములు రాపవపుగ్గిరించుటచే గలుగుచున్నవనియు,

3 నశికాయంత్రమువలన సూర్యునికి చలనములేక భూమి తిరుగుటవలన నుదయాస్తమయములు కలిగినట్లు తోచుచుండ సూర్యునికి రథము, గుఱ్ఱము, సారథియు నున్నట్లు తెలియమందు చెప్పబడియున్నది. కదలనివానికి ఇవి యెట్లు సంభవించును. ఇట్లు చెప్పే అలాటి భాగములు వేదములలో నెట్లు నమ్మవచ్చును?

4 ఆనైమిశారణ్యము చలిదేశము. అక్కడి ఋషులు ఙంగు తాగియేదో అభిప్రాయములు తోచి చెప్పియుండవచ్చును.”

ఇది ‘మనస్సాక్ష్య’ కర్తల మనస్సాక్ష్యముపై ఆధారపడిన వ్రాత. వారి మనస్సునకు అట్లనిపించిన దన్నమాట. అట్లనిపించుటకు వారి వైదికవిద్యాభ్యాసపాటవ మంతటి దన్నమాట. కనుకనే వారి మనస్సునకు “వేదములో అన్ని భాగములు ప్రమాణములుకావు” అనిపించినది.

నిజమునకు మనస్సు ప్రమాణానుకూల కావలయును గాని ప్రమాణము కానేరదు. చతుస్సు ననుసరింపని వీరిమనస్సాక్షి, రూపమును తెలువగలదా? కావున వీరి మనస్సాక్ష్యము అప్రమాణము, ప్రమాణవిరుద్ధము నయియున్నది.

“వేదములలో ఋషులు తమకు దోచినట్లు చెప్పియుండవచ్చును” అనుమాట, వేద మపౌరుషేయ మని వెనుక నిరూపింపబడినదానికి విరుద్ధము. “వేదములో ప్రత్యక్షమునకు విరోధముగా చెప్పబడినవి” అనుమాట, ప్రమాణాంతర- అగోచర- విషయబోధకము వేద మని

వెనుకనిరూపింపబడినదానికి విరుద్ధము. దీని నిటుండనిచ్చి వారివాదమును బరిశీలించుము—

1 యంత్రములచేత గోళములుగా దెలియవచ్చు చంద్ర-సూర్యాదులు వేదములో దేవత లనుట ప్రత్యక్షవిరోధము. అట.

అయితే ప్రత్యక్షములైన దేహములకు సంబంధించి అప్రత్యక్షములగు జీవులున్నట్లు, ప్రత్యక్షముగు గోళములకు సంబంధించి అప్రత్యక్షములగు దేవతాస్వరూపము లుండుట కభ్యంతరమేమి? ఆవిషయను బోధించు వేదభాగమునకు అప్రామాణ్య మేమి? కనుక నిది అయుక్తము.

మనస్సాత్మ్యకర్తలు జీవాత్మను ఒప్పుకొని యిట్లు చెప్పిరి—

“గీతలో— ‘నై నం చిన్దన్తి శస్త్రాణి’ అనియు, అచ్ఛేద్యము, అదాహ్యము అనియు జీవాత్మస్వరూపము చెప్పబడియున్నది.”

(పు. 28) అని.

దీనినిబట్టి వీరిది దేహాత్మవాదము కాదని, ప్రత్యక్షైకప్రమాణవాదము కాదని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇట్టివారు చంద్రసూర్యాదులు దేవత లనుట ప్రత్యక్షవిరోధము అనుట స్వవచనవ్యాఘాతము. అప్రత్యక్షమైన జీవాత్మ నంగీకరించిన వీరు అప్రత్యక్షమైన దేవతాస్వరూపమును అంగీకరింపకపోవుటేమి? కనుక నిది అయుక్తము.

2 చంద్రగ్రహణము భూచ్ఛాయవలన, సూర్యగ్రహణము చంద్రచ్ఛాయవలన గలుగుచుండ రాహువు గ్రహించుటచే నవి కలుగుచున్న వనుట ప్రత్యక్షవిరోధమట !

దీనికి ‘పురాణవర్మ’ గ్రంథములో యుక్తివిశారద, పండిత, కాలూ రామశాస్త్రిగారిచే హిందీలో వ్రాయబడియున్న విషయమునే సమాధానముగా ప్రదర్శించుచున్నాము—

పురాణవర్మ- చంద్రార్కగ్రాసము—

గణితమునుబట్టి, యంత్రములనుబట్టి చూడగా భూచ్ఛాయచేత చంద్రగ్రహణము, చంద్రచ్ఛాయచేత సూర్యగ్రహణము కలుగుచున్నట్లు స్పష్టమగుచుండ స్మృతిపురాణములలో రాహుగ్రస్తమని

చెప్పబడుట విరుద్ధ మనువాదమునకు సమాధానము చెప్పబడుచున్నది—

కేశవదై వజ్ఞవిరచిత 'వివాహబృందావన' గ్రంథములో 'రాహు సత్తాధ్యాయము'లో సమన్వయమార్గ మిట్లు చూపబడినది—

“సోఽన్ధకారచరతాం వహా మహిచ్ఛాయయా విశతి సోమ మండలమ్ । దీపితాఽపరదశేన్ద్రమండలచ్ఛాయయా సహ చ సూర్యమండలమ్ ।

వ్యాఖ్యా—స రాహుః అంధకారే చరతీతి అంధకారచరః, తస్య భావ స్తథా । భూచ్ఛాయా కిలాఽన్ధకారరూపిణీ, సోమ్యన్ధకారచరః । అతస్తత్సాహిత్యేన చన్ద్రమండలం విశతి । ఆచ్ఛాదయతీత్యర్థః । దీపితమపరదల ముపరిస్థితదలం యస్య తచ్చ తదిన్ద్రమండలం చ తస్య ఛాయా, తయా ।

దర్శే కిల చన్ద్రో సోమ్యర్థస్వదలం ప్రకాశం అతోఽన్ధకారరూపస్య చంద్రమండలాఽథోభాగస్య ఛాయయాసహ సోమ్యన్ధకారరూపః సూర్యమండలం ప్రవిశ్య ఛాదయతీతి । అనేన గోలగణితస్య స్మృత్యాదీనాం చ విరోధః పరిహృతః । తథా చోక్తం గోలాధ్యాయే—

‘రాహుః కుభామండలగ శ్శాంకం శశాంకగ శ్చాదయ తీన బింబమ్’ ఇతి ‘రాహోః స్థానవశేన కేతుస్థితిః ।’

తాత్పర్యము— చంద్రునియందు భూచ్ఛాయ పడినపుడు ఆఛాయ అంధకారరూపముగనుక అంధకారచారి యగు రాహువు దాని నాధారముచేసికొని చంద్రుని ఆచ్ఛాదించును. అంధకారరూపమైన చంద్రమండలచ్ఛాయ సూర్యుని యందుపడినపుడు ఆఛాయ నాధారము చేసికొని సూర్యమండలమును రాహువు ఆచ్ఛాదించును.

కనుక ఛాయానిమిత్తమున గ్రహణ మనువాదమునకును, రాహునిమిత్తమున గ్రహణ మనువాదమునకును విరోధ మేమియులేదు. భూచ్ఛాయాగతుడై చంద్రుని, చంద్రచ్ఛాయాగతుడై సూర్యుని, రాహువు ఆచ్ఛాదించుచుండెనని గోలగణితములోకూడ చెప్పబడినది. స్థానవిశేషమున రాహువున కే కేతుస్థితి. అని.

ఈగ్రంథనందర్శనమునుబట్టి మనస్సాక్ష్యములోని రెండవవిషయము నిరస్తము.

3 సూర్యునకు చలనములేక ఘూమియే తిరుగుచున్నట్లు యంత్రమువలన తోచుచుండ కదలని సూర్యునకు రథాశ్వసారథులున్నట్లు వేదములో చెప్పట యెట్లు సరిపడును? అట!

దీనికిని పురాణవర్ణంలోని విషయమే సమాధానముగా ప్రోదర్శింపబడుచున్నది.

పురాణవర్ణ—ఘూభ్రమణవిచారము—

ఘూభ్రమణవాదులు ఇట్లునుచున్నారు—ఘూమియొక్క పరిధి (చుట్టుకొలత) 25వేల మైళ్ళు. ఈఘూమి అతివేగముగా బంతివలె కుమ్మరిసారెవలె తిరుగుచున్నది. 25వేల మైళ్ళపరిధికల ఘూమి 24 గంటలలో ఒకచుట్టు తిరుగుచున్నది. అదిరుగుట తూర్పుదిక్కువైపు జరుగుచు చున్నది. అని.

ఈఘూభ్రమణవాదముపై అనివార్యములైన దోషము లిట్లు ప్రోదర్శింపబడియున్నవి—

వరాహమిహిరుడు—

“భ్రమణి భ్రమిస్థితేవ ఊతి రత్యవః వదన్తి సాదుగణః ।

యద్యేవం త్యనాద్యా స భాత్పున స్స్వనిలయ ముచేయః ॥

అన్యస్య భవే ద్భువే రహ్నభ్రమరంహసా ధ్వజాదీనామ్ ।

నిత్యం పశ్యాత్ప్రేరణ మథాల్పగా స్యా త్కథం భ్రమతి ॥

శి. వృ. గో.

యదిచ భ్రమతి తమా తదా స్వకులాయం కథమాప్పుయుఖగాః ।

ఇషవోఽభినభ స్సముద్భుతాః నివతంత స్స్వరసాంపతే ర్గితిః

పూర్వాభిముఖే భ్రమే భువో వరుణాశాభిముఖో వ్రజేద్దనః ।

అథ మన్దగమాత్తదా భవే త్కథ మేకేన దివా పరిభ్రమః”

ఈశ్లోకములలో చెప్పబడిన దోషము లయిదు.

1 తూర్పుదిక్కుగా గలుగు ఘూభ్రమణవేగమువలన పశ్చిమదిక్కుగా సతతము వెనుగాలి వీచుచుండవలెను.

2 ఆ పెనుగాలినిబట్టి పతాకలు ఎప్పుడు బల్చిమదిక్కుగానే యెగురుచుండవలెను.

3 మేఘసంచారముకూడ ఎప్పుడు బల్చిమదిక్కున కే ఉండవలెను.

4 ఆకాశముమీదికి వేసిన బాణము ఎప్పుడు బడినను పల్చిమమున కే పడవలెను.

5 పాత్రకాలము తమగూళ్ళను విడిచి వెళ్ళినపడులు ఆకాశమునుండి తమగూళ్ళకు తిరిగి చేరలేకపోవలెను.

వివరణము—ఆకాశమందు వస్తుసంచలనమువలన వాయువు పుట్టుచుండుట సహజము. పంకా ఎంతవేగముగా తిరుగునో అంతగాలి పుట్టుచున్నది. మోటారు, రైలు తూర్పుదిక్కుగా వెళ్ళునపుడు పుట్టినవాయువు పల్చిమముగా వీచుచుండుట స్పష్టము. అట్లే భూభ్రమణవేగమునగూడ వెనుకకుగాలి వీచుచుండవలెను.

ఆవేగము 25వేల మైళ్ళు పరిధిగల భూమి 24 గంటలలో ఒకసారి తిరుగునపుడు గంటకు 1041 మైళ్ళు. నిమిషమునకు 17 మైళ్ళు తిరిగెడి వేగమగుటచేతను, భూమండలము విస్తృత మగుటచేతను, ఆకాశమందు పల్చిహూళిముఖముగా తీవ్రవేగముగల వాయువు పుట్టి తీరవలయును. అట్లు లేదు.

ఆ వాయుమున లోకములోని పతాకలన్నియు పల్చిమాఖిముఖముగనే యెగురుచుండవలయును. అట్లు లేదు.

ఆవాయువేగమున మేఘసంచారము సర్వదా పల్చిమాఖిముఖముగనే ఉండవలయు. తూర్పుగా సంచార ముండకూడదు. అట్లు లేదు.

ఆకాశముమీదికి వేసిన బాణము 15 సెకన్లకు తిరిగివచ్చి భూమి మీదబడునపుడు ఆ 15 సెకన్లలో 4 మైళ్లకు పైగా భూమి తూర్పువైపు భ్రమణముచేయుటనుబట్టి ఆబాణము ఆదూరములో వెనుకకే పడవలయును. అట్లు లేదు.

ఒక పాపురము తనగూటిని విడిచి ఆకాశముమీది కెగిరి వెంటనే మూడునిమిషములకే తనగూటికై వచ్చినను ఆ మూడునిమిషములకు భూమి 51 మైళ్ళు భ్రమణముచేయుటనుబట్టి ఆపాపురము

ఎంతయెగిరినను ఆగూటిని పట్టుకొనలేకపోవలయును. అట్లు లేదు. కనుక భూభ్రమణవాదము యుక్తము కాదు.

భూభ్రమణవాదు లొకమాట చెప్పుదురు— భూవాయువొకటి కలదు. అది ఏతాకా- మేఘ- బాణ- పక్షి- ప్రభృతులను తూర్పు నకు ఆకర్షించుటనుబట్టి పూర్వోక్తదోషప్రసక్తి యుండదు. అని.

ఈమాటకూడ అయుక్తమే. వారన్నట్టి భూవాయువు, భూమితో సంబంధించియున్నట్టియు సంబంధింపకున్నట్టియు పదార్థము లన్నిటిని తూర్పునకు ఆకర్షించు పక్షములో పొగ, పతాక, మేఘము, మొదలగువానికి వశ్చిమముగా సంచారము సంభవించు తెట్లు?

తూర్పుగా పదార్థముల నాకర్షించు భూవాయుప్రభావము నలుదిక్కులకు సమానవేగముతో సంచరించు విమానముపై కనబడుట లేదు. అట్టిది యెగిరెడి పక్షులయందు ప్రసరించి వానిని గూళ్ళకు చేర్చు నను తెట్లు?

కనుక భూభ్రమణవాద మయుక్తమే.

మరియు, నక్షత్రములను పరిశీలించుటకై యేర్పడినట్టి దుర్భిణీ యంత్రము భూమియొక్క అచలత్వమును సిద్ధింపజేయుచున్నది. ధ్రువతారను దుర్భిణీయంత్రముతో ఎంతకాలము చూచినను అది స్థిరముగానే కనబడుచున్నది. భూభ్రమణమే నిజమైనయెడల ఆ ధ్రువ తార స్థిరత్వము లేక పూర్వపశ్చిమములలో ఎప్పుడైనను కనబడితీరును. అట్లు లేనందున ధ్రువతార, భూమి, రెండును స్థిరములే అని దుర్భిణీ యంత్రములమున అనుభవసిద్ధము గూడ నగుచున్నది. అని.

ఇది“పురాణవర్మ” గ్రంథసభూభ్రమణవిచారమందలి సారాంశము.

మరియు, శ్రీ అనంతుని సీతారామసిద్ధాంతిగారిచే రచింపబడి, బ్రహ్మాండప్రకరణము, పురాణసిద్ధాంతసామరస్యప్రకరణము, భూభ్రమణభ్రాంతినిరసన ప్రకరణము. అను ప్రకరణత్రయముతో గూడిన “జ్యోతిస్సిద్ధాంత తత్త్వప్రదీపిక” యందు 172 పేజీలలో చర్చింప బడియున్న ‘భూభ్రమణభ్రాంతినిరసన ప్రకరణము’ లోని కొన్నివిషయములు దిద్దతీయుగా ప్రదర్శింపబడుచున్నవి—

— జ్యోతిస్సిద్ధాంత తత్త్వప్రదీపిక-భూభ్రమణశాంతినిరసనము —

“కూలం ప్రత్యేగచ్ఛ న్నైస్థః స్థిరభూమిజాః ప్రతీపగమాః ।
మనుతే యథా తథోర్విభ్రమణాత్తారాగ్రహం సదాహ్యచలమ్ ॥
చలమివ మన్యత ఇతి చే దథఃపతేయు ర్నగాదయ స్సర్వే । కుపరి
భ్రమవేగవశాన్న పతన్త్యపి చేద్భ్రుమాదయ సర్వే ॥ తద్వేగజనిత
వై ర్న కథం ప్రత్యగ్గతాగ్రాస్సయః ॥” (దై వజ్ఞవిలాసము.)
“భూగోళవేగజనితేన సమీరణేన కేత్వాదయోప్యవరదిగ్గతయ
స్సదా స్థుః । పాప్రసాదభూధరశిరాంస్యపి సంపతన్తి తస్మా
ద్రభ్రమత్కుడుగణ స్త్వచలాచలై వ ।” (శ్రీపతిసిద్ధాంతము.)

భూమి పాగ్రిగభిముఖమై తిరుగుచున్నచో భూమియందుండు
వృక్ష, పతాకములయొక్క కొసలెప్పుడు పశ్చిమదిక్కునకు వంగియుం
డవలసివచ్చును. భూపరాగముకూడ సర్వదా పశ్చిమమునకే గాలిచే
లాగబడిపోవుచుండవలెను. మనకది నలుదిక్కులకు పోవుచున్నట్లగపడు
చున్నది. అందుచే భూమిస్థిరముగనున్నదనియు, గ్రహనక్షత్రపంజ
రమే తిరుగుచున్నదనియు నెరుంగవలయును. మరియు నొకపట్టణము
నుండి ఆకాశమునకు బోయినవిమానములు, భూమి ప్రాగ్దిశకు గంటకు
1042 మైళ్లదూరము పోవుటచే స్వస్థానముల నొందకపోవలసివచ్చును.
భూమి స్థిరమైయున్నదిగనుక స్వస్థానము నొందుచున్నది.

ఒకవేళ, పక్షులు, ఆకాశవిమానములు భూవేగమున గలిగిన
పవరుచే లాగబడి భూమితిరుగుచుండు తూర్పుదిక్కునకే వెడలుచున్నవి
గనుక స్వస్థానమును పొందుచున్నవందురా ?

అటులయిన నతివేగముగ ప్రవహించుచున్న ప్రవాహమున జిక్కి
ప్రవాహవేగాకాంతుడయి ప్రవాహముతోబాటు కొట్టుకొనిపోవు
మనుజునివలె ఆకాశమునకు వెళ్ళిన పక్షులు, విమానములు, గూడ
భూవేగముచే గలిగిన పవరుచే లాగబడి స్వేచ్ఛగా నలుదిక్కుల సంచ
రింపజాలక భూమితోబాటు తూర్పునకే యెప్పుడు సంచరింపవలసి
వచ్చును. నలుదిక్కుల స్వేచ్ఛగా నవి తిరుగుచున్నట్లు మనము చూచు
చున్నాము.

“పూర్వాభిముఖే భిమే భువో వరుణాశాభిముఖో వృక్షే ద్ధ్వజః ।
అథ మన్దగమా త్తథా భద్రే త్కథ మేకేన దివా పరిభ్రమః ॥”

(శ్రీపతీయసిద్ధాంతము.)

“కించాఽంబుదా అపి న భూరి పయోముచస్స్యః ।

దేశస్య పూర్వగమనేక దిరాయ హంత ।” (లక్ష్మచార్యసిద్ధాంతము.)

ఒకవేళ భూమి పూర్తి భిముఖమై మెల్ల నుండు తిరుగుచున్నది. అందుచేత మేఘాదులు నలుదిక్కులకు సంచరింప వచ్చునందురా? అట్లయిన 60 ఘటికలకాలములో భూమియొక్క అత్యప్రదక్షిణముచేయుట తటస్థింపనందున మనకు 60 ఘటికలకాలములో అహోరాత్రములు క్షాకపోయెను. అందుచే భూమితిరుగుదని తెలియుచున్నది. మరియు భూమి తిరుగుచున్నదనుభవమున ఒకదినము పూర్తిమునుచు పట్టినపుడు భూగోళముచుట్టు మునురుపట్టినట్లుండవలయును. మనయనుభవమున మనముందు గ్రామమున మునురువానయండగా మనగ్రామమునకు తూర్పునగాని, పశ్చిమమునగాని, 5, 6 యోజనములదూరములో నుండు గ్రామమున మునురు లేనట్లు, మేఘములుకూడ లేనట్లు, గోచరించుచున్నది. కనుక భూమితిరుగుటలేదని యెరుంగవలయును.

మరియు భూమినుండి విమానములో అకాశమునకు వెళ్లించినచో భూమితిరుగుచున్నదో లేదో విశదముగా తెలియును. నాలుగు విమానములను అకాశమునకు ఒకదానివెనుక నొకదానిని విడిచినపుడు మొదటివిమానమునుండి కొంతదూరము పోయినపిదప భూమివంక జూడవలయును. అపుడు తిరుగుచుండు కిందివిమానములు నలుదిక్కుల దిరుగుచున్నట్లును, స్థిరముగనుండు భూమి స్థిరముగనే యున్నట్లును కనబడును.

గ్రహసతత్వభ్రమణము—సిద్ధాంతశిరోమణి—

“భూమే రృహి ద్ద్వాదశయోజనాని భూవాయురత్రాంబుదవిద్యుదాద్యమ్ । తదూర్ధ్వగోయః ప్రవహ స్స నిత్యం ప్రత్యగ్గతిస్తస్య తు మధ్యసంస్థా । సక్షత్రకణా ఖచరై స్సమేతో యస్మాదత స్తేన సమాహతోఽయం । భపంజరః భేచరచక్రీయుక్తో భ్రమత్యజస్యో ప్రవహానిలేన ।

అవహ మను భూవాాయువు భూమినుండి 12 యోజనముల దూరము పైకి సంచరించుచుండును. ఈ 12 యోజనముల దూరము లోనే మేఘములు, మెరుపులు ఉండును.

ఆ 12 యోజనముల కుపరిభాగమున ప్రవహ వాయువు మధ్యగతి కలదై యెప్పుడు పశ్చిమమునకు వెళ్ళుచు నక్షత్రగ్రహ కక్ష్యతోగూడిన భవంజరమును ప్రేరేపించుటచే నది పశ్చిమముగా ఎల్లప్పుడు తిరుగుచుండును. అందుచేత గ్రహనక్షత్రములు తిరుగుచున్న వనుటయే పరమసిద్ధాంతము.

భూభ్రమణ మగుచున్నచో భూగ్రహనక్షత్రాంతరయోజన ములు నియతి లేని వయి యుండవలసివచ్చును. అని.

“కించై వం చే ద్యుసదాం నియతం ధిష్ణ్యాన్తరాగమో న స్యాత్ |”

అనుచు దై వజ్ఞవిలాసములో చెప్పబడినది.

1 భూమి స్థిరముగా నున్నదికనుకనే గ్రహములకు దక్షిణోత్తర చారములు సరిపోవుచున్నవి.

2 భూమి తిరుగుచున్న దను పక్షమున కుజ-గురు-శనిలకు దక్షిణోత్తరగోళసంచారములు కుదరకపోవుట.

3 భూభ్రమణమే సత్యమైనచో అశ్విన్యాదినక్షత్రములయొక్క ఉదయాస్తమయములు, సతోన్నతాంశలు, నియతి దప్పియుండ వలసివచ్చును.

4 భూభ్రమణ మగుచున్న పక్షమున నక్షత్రాకారములు మార్పు నొంది యుండవలసివచ్చుట.

5 భూభ్రమణ, సూర్యభ్రమణ మతములలో దేనియందు గురుత్వ మగవడుచున్నది ?

6 భూభ్రమణమతత్త్వజ్ఞులలో నొకరగు మైనంపాటి నృసిం హము బి. ప. గారు తమ భౌతికశాస్త్రములో సూర్యభ్రమణమే నిజమని వాసియున్నారు. 248 పుటలో భూవాాయునిర్ణయావసర మున భూభ్రమణమయినచో భూవాాయువులు ప్రత్యక్షవిరుద్ధముగా నగుపడును. కాన భూభ్రమణ మసత్యమని వాయబడియున్నది

1 భూభ్రమణ మయినచో భూధృవుల కుండు అంతరము యొక్క మైక్కు మిక్కిలి న్యూనాధికములు కావలసివచ్చుట.

8 రామచంద్రసుబ్బాజీబాబుగారు మహారాష్ట్రభాషలో వ్రాసిన 'సిద్ధాంతశిరోమణి ప్రకాశిక'లో భూభ్రమణ మగుచున్నదా? సూర్య భ్రమణమగుచున్నదా? అను విషయమును చర్చించి భూభ్రమణ మంత్యమని నిరూపించినారు.

9 సూర్యాదిగ్రహనక్షత్రభ్రమణము దెలుపు ప్రమాణములు.

10 ఖురాన్ పర్షిలో సూర్యభ్రమణప్రమాణము, ఘోరత్వ ప్రమాణము.

11 టైబుల్లో సూర్యభ్రమణప్రమాణము—'యహోషవా, సూర్యుడా! నీవు గబియోలో నిలుచుము. చంద్రుడా? అయ్య లోనులోయలో నిలుచుము' అని యొహోవాకు ప్రార్థన చేసెను. జనులు తమ శత్రువులమీద పగ దీర్చుకొనువరకు సూర్యుడు నిలిచెను. చంద్రుడాగెను. సూర్యు డాకాశమధ్యమున నిలిచి ఇంచుమించు ఒకనాడెల్ల అస్తమింప త్వరపడలేదు...' అని వాగ్దాయబడినది.

(తెలుగు టైబుల్)

ఇత్యాదివిషయములు గ్రంథకర్తచే చర్చాపూర్వకముగా నిరూ పింపబడినవి. ఇతోధికముగా దెలిసికొనదలచినవారు ఆగ్రంథమునే చూడవలయును.

ఇది 'జ్యోతిస్సిద్ధాంత తత్త్వప్రదీపిక'లోని భూభ్రమణభ్రాంతి నిర సనప్రకరణమందలి సారాంశము.

ఇట్లు భ్రాంతిసద్ధమైన భూభ్రమణవాదమును బట్టుకొని 'మన స్సాక్ష్య' కర్తలు, భంగు తాగి ఋషు లేదో వ్రాసినా రందురే! పై పరిశీలనమునుబట్టి శాస్త్రకర్తలగు ఋషులు భంగుతాగినవారని తేలినదా? ఆహా! శాంతం పాపమ్; ఋషులను వేదములను దూషించుట, లోకులకు శ్రేయస్కరము కాదని, ఆస్తిరత్వలక్షణము కాదని మనవిచేయుచు దీని నింతటితో విడుచుచున్నాము.

వైదికమతసిద్ధాంతము.

ఉత్పత్తి - వినాశములు దేహములకేగాని జీవులకుగాదు, దేహమే జీవుడని దేహోత్పత్తియే జీవోత్పత్తి గాని, దేహనాశమే జీవనాశమని, దేహమూలకమైన కర్మ దేహనాశముతో నశించునని, కొందరు భావించుచున్నారు.

ఈ విషయమై మహాభారత మిట్లు చెప్పుచున్నది—

“యథా శ్రుతి రియం బ్రహ్మన్ జీవః కిల సనాతనః ।

శరీర మధ్రువం లోకే సర్వైషాం పౌణి నా మిహ ॥

వధ్యమానే శరీరే న దేహనాశో భవ త్యుత ।

ఓన స్సంక్రమతేఽన్యత్ర కర్మబంధనిబంధనః ॥

న జీవనాశోఽస్తి హి దేహభేదే

మిత్యైత డాహు ర్మ్రియతీతి మూఢాః ।

జీవస్తు దేహాంతరితః పృథివీతి

దశార్థతై వాఽస్య శరీరభేదః ॥

అన్యో హి నాశ్నాతి కృతం హి కర్మ

మనుష్యలోకే మనుజస్య కశ్చిత్ ।

య త్తేన కించి ధ్ధి కృతం హి కర్మ

త దిక్షులే నాస్తి కృతస్య నాశః ॥” (వనపర్వ- అ 209)

అనగా శ్రుతి యిట్లు చెప్పుచున్నది- జీవస్వరూపము నిత్యము.

శరీర పునర్నిత్యము; శరీరనాశము సంభవించినప్పుడు జీవుడు సకరింపక తన కర్మబంధమునుబట్టి శరీరాంతరమందు సంక్రమించుచుండును. సకరింపనట్టి జీవునకు సాశ మున్నదని మూఢులు దుర్వాదము చేయుచుండురు. మరణమునుబట్టి ఒక శరీరవియోగము, మరియొక శరీరయోగము. ఇట్లు జరుగుచుండును.

మనుష్యదేహముతో తాను చేసిన కర్మను అన్యథాకాక తానే అనుభవించుచుండును. చేసిన కర్మ అనుభవించినగాని నశింపదు. అని తాత్పర్యము.

మరియు 'జాతో దేవదత్తః, మృతో దేవదత్తః' ఇత్యాదవ్యవహారము దేహోత్పత్తి నాశములకు సంబంధించినదే.

'జీవాపేతం వా వ కిలేదం మ్రియతే న జీవో మ్రియతే'

అనుశ్రుతి జీవవియక్తమునకే మరణము, జీవునకు మరణము కాదు. అని యుద్ఘోషించుచున్నది.

ఈ విషయము భగవద్గీతలోగూడ నీదిగువశ్లోకములచేత విశదీకరింపబడినది—

'నత్వేవాహం జాతు నాసం న త్వం నేమే జనాధిపాః ।

నచ్చేవ న భవిష్యామ స్సర్వే వయ మతః పరమ్ ॥

దేహీనః లస్మిన్ యథా దేహే కామారం యావనం జరా ।

తథా దేహాన్తరప్రాప్తి ర్ధర స్తత్రీ న ముహ్యతి ॥

వాసాంసి జీర్ణాని యథా విహాయ నవాని గృహ్లాంతి నరోఽపరాణి ।

తథా శరీరాణి విహాయ జీర్ణా న్యన్యాని సంయాతి నవాని దేహీ॥'

ఇందు ప్రథమశ్లోకముచే, జీవులకు త్రికాలస్థాయిత్యరూపమైన నిత్యత్వము చెప్పబడినది. ద్వితీయశ్లోకముచే, కామార, యావన, జరావస్థలు ఒకే దేహమునకు వచ్చుచు పోవుచున్నట్లు, అనేక దేహములు ఒకే దేహికి (జీవునకు) వచ్చుచు పోవుచు నుండునని చెప్పబడినది.

తృతీయశ్లోకముచే, నెనుకట వస్త్రములను విడిచి సూతన వస్త్రములను ధరించుచున్నట్లు జీవుడు నెనుకటి శరీరములను విడిచి సూతనశరీరములను గ్రహించుచుండు నని చెప్పబడినది.

ఈపూర్వోక్తగ్రంథసందర్భముచేత దేహోత్పవాది—చార్వాక-మతము, శూన్యాత్మవాది—శౌద్ధమతము, ఉచికవిజ్ఞానాత్మవాది—శౌద్ధమతము నిరస్తమైనది.

—• జీ వ ని గూ ప ణ ము •—

ఇంకను శాంతిపర్వములో భృగు-భరద్వాజసంవాదములో జీవ నిరూపణప్రస్తావములో నిట్లున్నది—

'మాంసశోణితసంఘాతే మేదస్సన్నయ్యస్థిసంచయే ।

భిద్యమానే శరీరే తు జీవో నైవోపలభ్యతే ।' (అ. 187)

“వ్యా. నైవోపలభ్యతే ప్రీహితండులవత్”

రక్తమాంసాస్థిమయమైన శరీరమును చీల్చిచూచినపుడు ధాన్యపు గింజలో బియ్యపుగింజవలె జీవుడు కనబడుట లేదు. ఇత్యాద్యాక్షేపములు చూపి సమాధాన మిట్లు చెప్పబడినది—

‘సమిధా ముపయోగాస్తే యథాఽగ్ని ర్నోపలభ్యతే ।

ఆకాశానుగతత్వా ద్ధి దుర్గాప్రహోయో హి నిరాశ్రయః ॥

తథా శరీరసంత్యాగే జీవో హ్యేకాశవత్ స్థితః ।

న గృహ్యతే తు సూక్ష్మత్వా ద్యథా జ్యోతి ర్న సంశయః ॥’

వ్యాఖ్యా—సమిధామితి । దగ్ధేననాగ్నివత్ సన్నేవాత్మా దేహనాశే సతి సౌక్ష్మ్యా న్నోపలభ్యత ఇత్యర్థః । ఆకాశవత్ సర్వ గతో నిత్యశ్చ । జ్యోతిః అరణిస్థోఽగ్నిః । నచ తత్తాసన్నేవ అగ్ని ర్మథనా దుత్పద్యత ఇతి వాచ్యమ్, అసత్త్వావిశేషేణ సర్వత స్సర్వోత్పత్తిప్రసంగాత్ । తస్మాత్తిలేషు తైలమివ అరణ్యాది ష్యగ్నిః సన్నేవ యత్నేనాఽభివ్యజ్యతే । నచ ప్రాగ్యత్వా ద్భృశ్యతే సూక్ష్మత్వా దిత్యర్థః”

కట్టెల నాశ్రయించి ప్రజ్వలించిన అగ్ని ఆకట్టెలు దగ్ధమైన తరువాతగూడ సూక్ష్మముగా నుండి నిరాశ్రయమగుటచే గోచరింప రున్నట్లు శరీరమందు జీవుడు ప్రకాశించి దానిని విడిచినపుడు అప్ర త్యక్షస్వరూపమగుటచే గోచరించుటలేదు. అరణి అగ్నిని (మథించు నపుడు అడుగున నున్న కర్మ)యందు అగ్ని సూక్ష్మమై యున్నట్లు దేహమందు జీవుడు సూక్ష్మమై యుండెను. అరణియందు లేని అగ్ని మథించుటచే బుట్టుచున్నదని భావింపరాదు. లేనిది పుట్టుచున్న వక్ష ములో సర్వము సర్వత్ర పుట్టుచునే యుండవలయును. అగ్నినిమి త్తము అరణినే అపేక్షింపవలసిన పని యేమున్నది ? కనుక తిలలయందు తైలమువలె అగ్ని అరణి యందున్నది ? ఆ అగ్ని అరణిని చీల్చి చూచిన గోచరింపనిదై మథింపగా గోచరించుచున్నది. అట్లే శరీరమందు జీవుడును సూక్ష్మరూపముగా నుండి శరీరమును ఛేదించి చూచువానికి గోచరింపక జ్ఞానమార్గమున ప్రయత్నించినవానికి గోచరించును. అని భావము.

జీవాత్మనుగూర్చి యీ అగ్నిదృష్టాంతమే మను-బ్రహ్మస్వతి-
సంవాదములోగూడ నిట్లు చెప్పబడినది--

“యథా చ కల్పిత్పరశుం గృహీత్వా
ధూమం న పశ్యే జ్వలనం చ కాషే ।
తద్వచ్ఛరీరోదరపాణిపాదం
చిత్వా న పశ్యన్తి తతో య దన్యత్ ॥

తాన్వేవ కాష్ఠాని యథా విమథ్య ధూమం చ పశ్యేజ్వలనం చ
యోగాత్ । తద్వత్స బుద్ధిః సమ మిన్ద్రియాత్మా బుద్ధిం పరం
పశ్యతి తం స్వభావమ్ ॥” (శాన్తి. అ202)

వ్యాఖ్యా- ఉపాధ్యుపధేయయో క్షిజ్ఞానయో రదృశ్యత్వం
సదృష్టాన్త మాహ ద్యాభ్యాం-యథా చేతి । గృహీత్వా వ్యాపార
యిత్వా । యోగాత్ ఉపాయాత్ । పశ్యామీత్యనుభవ నిన్ద్రి
యాత్వా జీవః సమద్ధిః పరంబుద్ధిం చ సమ మేక కాలం పశ్యతీత్యర్థః ॥”

కర్మలను చేదించువానికి అదృశ్యమై యందున్న అగ్ని యెట్లు
గోచరింపదో అట్లే శరీరమును చేదించి మాయవానికి అదృశ్యమై యం
దున్న జీవాత్మ గోచరింపదు ఉపాధ్యుమున ముగించినట్లు అగ్ని
గోచరించినట్లు జ్ఞానసాధరమై విచార్య గోచరించును. అని భావము.

—• జీవ- వాగ్ధి- పరస్పరని సాచర్యము •—

“ప్రాణాః ధారయన్తి హ్యగ్నిః స జీవ ఉపధార్యతామ్ ।
వాయుసస్థారణో హ్యగ్ని ర్నశ్య త్యుచ్చస్సనిగ్రహే ॥”

వ్యాఖ్యా- అగ్ని క్షిజ్ఞానం, స పవ పిజ్ఞానమయో జీవః వాయు
సైవ సస్థారణ మవస్థానం యస్యసశ్యతి అదీర్శనం గచ్ఛతి ఉచ్ఛ్వా
సస్యవాయో ర్నిగ్రహేత్ ॥”

“తస్మి న్న ప్తే శరీరాగ్నౌ తతో దేహ మచేతనమ్ ।

పతితం యాతి భూమిత్వ మయనం తస్య హి ఊతిః ॥

జంగమానాం హి సర్వేషాం స్థావరాదాం తథైవ చ ॥” (శాన్తి. అ187)

వ్యాఖ్యా- అయనం లయస్థానమ్ ।”

పాణిధారణకు మూలమే జీవుడు. పాణివాయువుచేతనే జీవుని నిలకడ. కనుకనే ఉచ్ఛ్వాసవాయువునకు నిరోధ మేర్పడినపుడు జీవు డదృశ్యమైపోవును. జీవుడు వెడలిపోయినపుడు దేహ మచేతనమై పడిపోయి పృథివితో ఐక్యమొందును. పార్థివదేహమునకు లయస్థానము పృథివి యగుటే దానికి కారణము. స్థావరములకుగాని, జంగమములకు గాని యిదియే పద్ధతి. అని భావము

—, దేహేంద్రియమనస్సులు పంచసూతాత్మకములు-చైతన్యము వాని ధర్మము కాదు. అను పిరయము —

“న పశ్య సాధారణ మత్ర కించి చ్ఛరీర మేకో వహతేఽన్తరాత్మా |
నచేత్తి గన్ధాం శ్చ రసాన్ శుత్రీశ్చ స్పర్శం చ రూపం చ
గుణాంఽపి యేఽన్యే ॥

వ్యాఖ్యా—న పశ్యేతి । యథా శ్రోతాదీనాం శబ్దాదిగ్రాహకత్వేన గ్రాహ్యసజాతీయగుణాశ్చయత్వేన ఆకాశాదిరూపత్వమేవం మనోఽపి సర్వగుణగ్రాహకత్వాత్సర్వగుణాశ్చయత్వేన పాంచభౌతికమ్ । అతః త స్మ కించిత్ భూతేభ్యోఽన్య త్తత్త్వాన్తరం, పశ్యసాధారణత్వాత్ । అత స్త స్మ శరీరనిర్వాహకం, కిన్తు

ఏకః అన్తరాత్మైవ శరీరం స్థూలసూక్ష్మభేదేన ద్వివిధం వహతి చాలయతి ।”

తాత్పర్యము—దేహము పాంచభౌతికము, జడము, ఇంద్రియములును అట్టివే. ఏమనగా పృథివీ-జల-తేజో-వాయు-ఆకాశము లను పంచభూతములలో ఏయే భూతముయొక్క గుణమును ఏయే యింద్రియము గ్రహించుచున్నదో ఆయాఇంద్రియము ఆయాభూతముయొక్క అంశ మనక తప్పదు. మనస్సు పంచభూతముల గుణములను గ్రహించుచుండుటచే పాంచభౌతిక మనవలసినదే. కనుక పంచభూతములకు జెందిన కేవలమనస్సువీడ శరీరనిర్వాహకము కాదు. ఇక అంతరాత్మ యనబడు జీవాత్మయే చైతన్యధర్మము కలదై సర్వవిషయములను గ్రహించుచు స్థూలసూక్ష్మదేహములను నడిపించుచున్నది. అని.

“పశ్యాత్మకే పశ్యగుణప్రదర్శి స సర్వగాతానిగుగతోఽన్తరాత్మా |

న వేత్తి దుఃఖాని సుఖాని చాత్ర తద్విప్రయోగాత్తు న వేత్తి దేహః॥
(శాన్తి. అ. 187)

వ్యాఖ్యా- పశ్చాత్త కే ఇతి । పంచభూతాత్మకే శరీరే పశ్చ
గుణా యస్మిన్ తత్తథా । మనః । తస్య దృష్టా-మమ మనః ఖన్న
మిత్యనుభవాత్ । న ఏవ మనోద్వారా సర్వగాత్రానుగతః । వ్యతి
రేకమాహ- తద్విప్రయోగాత్.....”

తాత్పర్యము- పాంచభౌతికమైన దేహమందు పాంచభౌతిక
మైన మనస్సునకు దృష్టయైన అంతరాత్మ మనస్సంబంధముతో సర్వ
శరీరవ్యాప్తితో సుఖదుఃఖములను తెలిసికొనుచుండెను. అజీఘని
వియోగ మేర్పడినపుడు దేహము తెలిసికొనలేకున్నది. అని.

ఇంద్రియములయొక్క ప్రకాశమునుగూర్చి యిట్లుచెప్పబడినది.

“యథా ప్రదీప్తః పురతః ప్రదీపః ప్రకాశ మన్యస్య కరోతి
దీప్యతే । తథేహ పశ్చేంద్రియదీపవృత్తా జ్ఞానప్రదీప్తాః పరవన్త ఏవ॥”

వ్యాఖ్యా- యథేతి, యథా వృత్తాగ్నిస్థో దీపః భూయాంసం
విషయమవశానయతి, న తథా వృక్షమూలస్థః । ఏవం పశ్చేంద్రియ
రూపా శ్చైతన్యప్రదీపయుక్తాః వృత్తాఇవాప్రకాశాః జ్ఞానదీపేన
ప్రదీప్తాః పరవన్తః । చిత్రకాశాధీనతయా ప్రకాశకృతః । న
స్వత ఇత్యర్థః । తథా చ శ్చైతన్యః- “యేన వాగభ్యుద్యతే,
“యేన చక్షూషి పశ్యన్తి” “యేనాహుర్మనో మతమ్” ఇత్యాద్యాః॥”

వృక్షమూలమందుగాక వృత్తాగ్నిమందు ప్రదీపింపజేయబడిన
దీపము తాను ప్రకాశించుచు ఇతరమును ప్రకాశింపజేయును. అట్లే
దేహమున కుపరిభాగమందైన జ్ఞానేంద్రియపంచకము ఆత్మచైతన్య
ముచే ప్రదీప్తమై ప్రకాశించుచు సర్వవిషయములను ప్రకాశింపజేయు
చున్నది. అంతియకాని జ్ఞానేంద్రియములకు స్వతఃప్రకాశము లేదు.
ఈవిషయమును శ్చైతన్యమే చెప్పుచున్నది. అని తాత్పర్యము.

“యథా చ రాజ్ఞా బహవో హ్యమాత్యాః పృథ క్ప్రమాణం
ప్రవదన్తి యుక్తాః । తద్వ చ్చరీరేషు భవన్తి పశ్చ జ్ఞానైకదేశః
పరమ స్స తేభ్యః॥”
(శాన్తి. అ. 202)

వ్యాఖ్యా—తేభ్యః ఇంద్రియేభ్యః స జ్ఞానరూపః పరమః ।

ఒకప్రభువు ననుబంధించియున్న అమాత్యులు వేటువేటుగా తెలిపినది ప్రమాణమే అగునట్లు ఆయా శరీరములలో జీవాత్మ ననుబంధించియున్న జ్ఞానేంద్రియములు వేటువేటుగా తెలిపిన విషయములును ప్రమాణములే అగుచున్నవి. ఇంద్రియవర్గమునకు అట్టి సామర్థ్యము గలుగజేసిన చైతన్యస్వభావము కల ఆత్మ ఉత్తమమైనది. అని భావము.

“యథా సమీపే జ్వలతోఽనలస్య సంతాపజం రూప ముపైతి కశ్చిత్ । నచాఽపరం రూపగుణం విభర్తి తథైవ తద్దృశ్యతి రూప మస్య ॥”

వ్యాఖ్యా—రూపం పైంగల్యాదికం కశ్చిత్ అయఃపిండాదిః । తథాపి స వస్తువృత్త్యా దగ్ధృత్వ పింగలత్వాఖ్య మపరం రూపం గుణం వా యథా న విభర్తి తథైవ తత్ । అస్యాత్మనః రూపం చైతన్యం దేహే దృశ్యతే । నతు దేహో వస్తుత శ్చేతనః ।

అయఃపిండము అగ్నితప్తమైయున్నప్పుడు అగ్నిగతమైన పింగలవర్ణము, దగ్ధృత్వము, అయఃపిండమున గోచరించును. ఆలక్షణములు వస్తుతః అయఃపిండమందు లేవు. అట్లే జీవాత్మవ్యాప్తికల దేహమందు జీవాత్మగతచైతన్యము గోచరించుచున్నది. వస్తుతః దేహము చైతన్యము కలది కాదు. అని భావము.

ఈ గ్రంథసందర్భమునుబట్టి చైతన్యము దేహధర్మ మనువాదము, ఇంద్రియధర్మమనువాదము, మనోధర్మ మనువాదము, ప్రతిహతమైనవి. పంచభూతములలో ఏయొక్కభూతము చైతన్యధర్మము కలది కానపుడు పాంచభౌతికములైన దేహముగాని, యింద్రియములుగాని, మనస్సుగాని, చైతన్యధర్మము కలిగి యెట్లుండును ? ప్రత్యేకధర్మము కాకున్నను పంచభూతసముదాయరూపమగు దేహమందు చైతన్య ముండవచ్చు నందురా ? అది యచేతనసముదాయమై యుండ దానికి చైతన్య మెట్లు ?

ఒకవేళ అంగీకరించినను చైతన్యము శరీరధర్మమయినపుడు మృతశరీరమందు ఆచైతన్య మేమయిపోయినది? కనుకనే.

‘శరీరస్య న చైతన్యం మృతేషు వ్యభిచారతః ।’

అని చెప్పబడినది. ఈ కారణములనుబట్టి నేటి ‘నాస్తికత్వము’ అను పుస్తకములో ‘మానవుడు అంటే భౌతికకణబరమే కాదు; చైతన్యంతో కూడిన స్వేచ్ఛావ్యక్తిత్వం కలిగి అర్థం చెప్పడానికనే జీవాత్మ అనుదానిని ఆస్తికులు ప్రతిపాదిస్తారు వారు అనునట్లు భౌతికశరీరాన్ని విడిచిపోగలుగునట్టి జీవాత్మ లేదు” (పు. 192) “జీవుడు అబద్ధం” (పు. 196)

ఇత్యాదిప్రసంగము, యుక్తి- ప్రమాణ- అనుభవ-విరుద్ధ మగుటచేత తోసివేయబడినది.

—, దేహమునువిడిచి జీవునితోబాటు వెడలిపోవు వస్యము —

‘శ్లోత్రాదియుక్త స్సమనా సబుద్ధిః లింగా త్తథా గచ్ఛతి లింగ మన్యత్ । ఉత్పత్తివృద్ధివ్యయసన్నిపాతై ర్న యజ్యతే సౌ పరమ శ్చరీరీ ।

“అనేన లింగేన తు లింగ మన్య ద్గచ్ఛ త్యదృష్టః ఫలసన్నియోగాత్ ।”

వ్యాఖ్యా— సమానః సబుద్ధిః మనోబుద్ధియుక్తః శ్లోత్రాదిభి ర్దశభి రిన్ద్రియైః పంచభిః ప్రాణైశ్చ సహితః సప్తదశాత్మా లింగాత్ స్థూలదేహాత్ లింగం తదేవ దేహాంతరమ్ । సన్నిపాతో మరణం । ఫలనిన్నయోగాత్ సుఖదుఃఖప్రదకర్మసంబధాత్ । అనేన లింగేన శబీభూతేన । అదృష్టః అలక్షితః ॥”

అయమర్థః— స్థూలదేహనాశేపి కర్మణాఽవబద్ధం సప్తదశాత్మకం లింగం న నశ్యతి, కిన్తు దేహాంతరం ప్రవిశతి, తృణజలాయుకాన్త్యా యేన । తథా చ శ్రుతిః— “త ముక్త్యామన్తం ప్రాణోఽనూక్త్యా మతి । ప్రాణ మనూక్త్యామన్తం సర్వే ప్రాణా అనూక్త్యామన్తి” ఇతి. “తం విద్యాకర్మణి సమన్వారభేతే పూర్వప్రజ్ఞా చ” ఇతి. “తద్యథా తృణజలాయుకా తృణస్యాన్తం గత్వాఽన్యమాక్రిమ మాకృమ్యాత్మాన ముపసంహరతి” ఇతి.

అనగా జ్ఞానేంద్రియములు 5, కర్మేంద్రియములు 5, ప్రాణములు 5, మనసు 1. బుద్ధి 1. ఇవి 17 జీవునకు సూక్ష్మశరీరము. ఇట్టి సూక్ష్మశరీరముతోగూడి జీవాత్మ ఒకస్థూలదేహమును విడిచి మరి యొకస్థూలదేహమున బ్రవేశించుచుండును. అట్టిజీవుడు ఉత్పత్తి, వృద్ధి, వ్యయము, మరణము, అనునవి లేకుండి సుఖదుఃఖప్రదమయిన తన కర్మబంధమునుబట్టి ఇంద్రియములకు గోచరింపకుండ ఒకదేహము నుండి మరియొక దేహమునకు సంచారము చేయుచుండును.

ఫలితార్థము— స్థూలదేహము నశించినను కర్మనిబద్ధమయిన సూక్ష్మశరీరము మోక్షపర్యంతము నశింపక దేహాంతరములయందు బ్రవేశించుచుండును. ఆయా పూర్వజన్మములయందు ఆర్జింపబడిన కర్మ, విద్య, ప్రజ్ఞ, ఆజీవు ననువర్తించుచునే యుండును. ఈ విషయమును శ్రుతియే యుద్ఘోషించుచున్నది, అని భావము. ఈ చెప్పబడిన సూక్ష్మ శరీరము అపంచీకృత పంచభూత నిర్మితమని, దృశ్యముకాని దని, జీవుని సుఖదుఃఖభోగమునకు ఆధారమైన దని చెప్పబడినది— ‘పంచప్రాణ మనోబుద్ధిదశేంద్రియసమన్వితమ్ । అపంచీకృతభూతోత్థం సూక్ష్మాంగం భోగసాధనమ్ ॥ అని.

ఈ యింద్రియప్రాణాదివర్గముతో గలిసి జీవుడు ప్రవేశించు జంగమస్థావరరూపము లగు స్థూలశరీరము లన్నియు పాంచభౌతికములే అనియు, పంచభూతములయొక్క కార్యములు ఆ శరీరములయందు గనబడుచున్నవనియు, భృగు- భరద్వాజ- సంవాదములో ఇట్లు చెప్పబడినది—

“చేష్టా వాయుః ఖ మాకాశ మూష్మాగ్ని స్ఫులిలం ద్రివః ।

వృథివీ చాత్ర సంఘాతః శరీరం పాంచభౌతికమ్ ।

ఇత్యేతైః పంచభి ర్భూతై ర్యుక్తం స్థావరజంగమమ్ ’ (శాన్తి. అ184)

వ్యాఖ్యా— ఖం సుషిరమ్, అత్ర శరీరే, ద్రివో లోహితాది సంఘాతః కరినం మాంసాస్థ్యాది ॥”

శరీరమందు గోచరించు గమనాది చేష్ట వాయువునకు జెందినది. రంధ్రములు ఆకాశమునకు జెందినవి. వేడి అగ్నికి జెందినది. రక్తము

మొదలగు ద్రవపదార్థము జలమునకు జెందినది కఠినమైన మాంసాస్థ్యాదికము వృథివికి జెందినది. ఇట్లు పంచభూతములతో గూడి స్థావర జంగమ శరీరము లున్నవి అని.

ఇంద్రియములు పంచభూతములకు జెందినట్టివే అను విషయము ఇదివరలోనే నిరూపింపబడినది.

— వృక్షాదులును పాప్రాణులే అను విషయము —

ఇప్పుడిక్కడ విచారణీయాంశ మొకటి యున్నది. ప్రపంచము లోని పదార్థములకు జంగమ స్థావరములని చరాచరము లని విభాగమున్నది. గమనాదిక్రియ కలవి మొదటి తరగతికి జెందును. అది జీనట్టివి రెండవతరగతికి జెందును. అందు కృమి- కీట- పశు- పక్షి- మనుష్యాదులు మొదటితరగతిలో జేరును. వృక్షలతాదులు, పాషాణాదులు రెండవతరగతిలో జేరును.

ఇది యిటుండ చేతనాచేతనము లని మరియొక విభాగ మున్నది. చేతనము లనగా పాప్రాణులు. అచేతనములనగా అపాప్రాణులు. పై జెప్పబడిన మొదటితరగతి కృమికీటాదులు పాప్రాణు లనుటలో సంశయము లేదు. ఇక రెండవతరగతిలోని పాషాణాదులు వృద్ధిక్షయములు లేనట్టివి గనుక అపాప్రాణు లనవచ్చును. మిగిలిన రెండవతరగతి వృక్షలతాదులు పాప్రాణులగునా ? అపాప్రాణు లగునా ? వృద్ధిక్షయములు కనబడుచున్నందున అపాప్రాణు లనుట యుక్తముగా లేదు. పాప్రాణులే అందుమా ? పాప్రాణులలో జీవసంబంధము తప్పదు. అజీవుడు పూర్వోక్తప్రకారము సూక్ష్మశరీరముతో ఇంద్రియవర్గమును కలియకట్టుకొనియే సంబంధించును. వృక్షలతాదులలో త్వక్- చక్షు- శ్రోత్ర- జిహ్వ- ఘ్రాణాదీంద్రియవ్యాపారము ఏమియు గనబడదు. ఇట్టి స్థితిలో వృక్షలతాదులు జీవసంబంధము గల పాప్రాణు లనుట యెట్లు ? అనునది విచారణీయాంశము.

ఈ విషయమై శాన్తిపర్వములో భృగు- భరద్వాజ- సంవాదములో చర్చించి వృక్షలతాదులు పాంచభౌతికములు. అవి చేతనములే.

అనగా పాణ్డలే. వానికిని ఇందియవ్యాపార మున్నది. అని యిట్లు నిరూపింపబడినది.

“ఘనానా మపి వృక్షాణా మాకాశోఽస్తి న సంశయః ।

తేషాం పుష్పఫలవృక్షి ర్నిత్యం సముపపద్యతే ॥” (అ. 184)

వ్యాఖ్యా— వృక్షాణా మభౌతికత్వాఽనిన్ద్రియత్వాదికం పరిహారం శ్రేతనత్వ ముపపాదయతి- ఘనానా మిత్యాదిభి ర్నవభిః ।”

వృక్షశరీరములయందు, పంచభూతములు ఇంద్రియములు లేవు సుశంకను పరిహరించుచు వృక్షములు చేతనములే అని తొమ్మిది శ్లోకములచే సుపపాదింపబడుచున్నది.

కేవల కఠినములై రంధ్రరహితములైయున్న వృక్షములకు పుష్పములు ఫలములు పుట్టుచునే యున్నవి. ఆ పుష్పఫలాభివృద్ధికి దగిన యవకాశమే ఆకాశధాతువు. సంశయము లేదు.

“ఊస్మతో స్థూయతే వర్ణం త్వ క్ఫలం పుష్ప మేవ చ ।

స్థూయతే శీర్ఛతే చాపి స్పర్శ స్తేనాఽత్ర విద్యతే ॥”

వ్యాఖ్యా— శీర్ఛతే ఇత్యనేన వజ్రమణిరపి మత్కుణాశోచిత స్పర్శాత్ శీర్ఛమాణస్య చేతనత్వం వ్యాఖ్యాతమ్ । ఏవ మేకదేశే కంపాదిదర్శనాత్ గోవి వ భూమేరపి తద్దోష్టవ్యమ్ ॥”

వృక్షములకు ఉష్ణతచేత వర్ణము, త్వక్కు, పుష్పము, ఫలము వాడిపోవుచున్నవి. విడిపోవుటకూడ సంభవించుచున్నది, దీనినిబట్టి స్పర్శలక్షణముగల త్వగింద్రియమున్నట్లు స్పష్టమగుటచేత వృక్షములు చేతనములే. ఇచ్చట ‘శీర్ఛతే’ అని స్పర్శమూలమున విడిపోవుట అను లక్షణమునుబట్టి చేతనత్వము చెప్పబడుటచేత మత్కుణ (నల్లి) రక్త స్పర్శచేత విడిపోవునట్టి వజ్రమణికిగూడ చేతనత్వము చెప్పబడినట్లయినది. అట్లే గోవుమొదలైన చేతనములకే శరీరములో కించిద్భాగమగు తోకయందో చెవియందో కంపము గలుగుట స్వభావమైనందున కించిద్భాగములో గలుగు భూకంపమునుబట్టి భూమికూడ చేతన మని తెలిసికొనవలయును.

“వాయుగ్నశనినిర్ఘోషేః ఫలం పుష్పం విశీర్యతే ।

శోభితేణ గృహ్యతే శబ్ద న్తస్మా చ్ఛృణోన్తి పాదపాః ॥”

వాయుపుయొక్క, అగ్నియొక్క, అశని (పిడుగు) యొక్క ధ్వనులచేత ఫలములు, పుష్పములు, రాలిపోవుచుండును. ఆ శబ్దగ్రహణ శక్తి, శ్రోత్రేంద్రియమునకే కలదు. కనుక వృక్షములకు శోభితేన్ద్రియ వ్యాపార మున్నది.

‘వల్లి వేష్టయతే వృక్షం సర్వత శ్చైచ్రవ గచ్ఛతి ।

న హ్యదృష్టవే శ్చ మార్గోఽస్తి తస్మా త్పశ్యన్తి పాదపాః ॥”

లత వృక్షమును చుట్టుకొనును. నలువైపులకు బోవుచుండును. అట్టి పద్ధతి దృష్టిలేకున్న సంభవింపదు. కనుక వృక్షములకును చక్షు రింద్రియవ్యాపార మున్నది.

“పుణ్యాపుణ్యై స్తథా గర్ధనై ర్ధూపై శ్చ వివిధై రపి ।

అరోగాః పుష్పితా స్సన్తి తస్మా జ్జిఘ్రన్తి పాదపాః ॥”

వృక్షములకు అనేకవిధములైన సుగంధదుర్గంధోహదముల ద్వారా రోగనివృత్తి, అనేకవిధములైన అట్టి ధూపములద్వారా పుష్పోత్పత్తి, కలుగుచున్నది. అందుచే స్మృతేంద్రియవ్యాపారము వృక్షములకు గలదు.

“పాదై స్సలిలపానాశ్చ వ్యాధీనాం చాపి దర్శనాత్ ।

వ్యాధిప్రతిక్రియత్వాచ్చ విద్యతే రసనం దుఃఖమ్ ॥

వక్త్రేణోత్పలనాలేన యథోర్ధ్వం జల మాదదేత్ ।

తథాప్రవనసంయుక్తః పాదైః పిబతి పాదపః ॥”

వ్యాఖ్యానము— నాలేన నలికయూ । ఏతేన దురూదిపాయినః పాన దాదేరపి చేతనత్వం వ్యాఖ్యాతమ్ ॥”

రంధ్రముగల కలువకాడనుండి నోటతో జలమును పీల్చినట్లు

వాయుసంయుక్తమై వృక్షము వేళ్ళతో జలమును పీల్చుచున్నది.

వేళ్ళతో జలమును పీల్చుచుండుటనుబట్టియు, తన్మూలకముగా వ్యాధులు సంభవించుచుండుటను బట్టియు, వానికి ప్రతిక్రియలచే నివృత్తి కలుగుచుండుటను బట్టియు, రసనేంద్రియవ్యాపారము వృక్ష ములకు గలదు.

ఇచ్చట జలమును పీల్చుటనుబట్టి వృక్షములకు చేతనత్వము చెప్పబడుటచే పాలు మొదలగువానిని పీల్చునట్టి పాదరసము మొదలగు వానికి చేతనత్వము చెప్పబడినట్లయినది.

‘సుఖదుఃఖయోశ్చ గ్రహణా చ్ఛిన్నస్య చ విరోహణాత్ ।

జీవం షశ్యామి వృక్షాణా మచై తన్యం న విద్యతే ॥’

వృక్షములకు సుఖదుఃఖానుభవ ముండుటనుబట్టియు, చిన్నమైనను మొలకలెత్తుచుండుటనుబట్టియు, వృక్షములలో జీవడు గోచరించుచుండెను. అవి యచేతనములు కావు.

‘షేన తజ్జల మాదత్తం జరయ త్యగ్నిమారుతా ।

ఆహారపరిణామాచ్చ శ్నేహో వృద్ధిశ్చ జాయతే ॥

వ్యాఖ్యా- షేన వృక్షేణ, జరయతి జరయతః ।’

ఆవృక్షము పీల్చిన జలమును అగ్నియు, వాయువును జీర్ణము చేయుచున్నవి ఆ జలరూపమైన ఆహారముయొక్క సక్రిమపరిణామమునుబట్టియే వృక్షములకు శ్నేహగుణము, వృద్ధి కలుగుచున్నది. ఇట్లు పంచభూతసంబంధముకూడ వృక్షముల కున్నది. అని నిరూపింపబడినది. మనుస్మృతిలోగూడ వృక్షలతాదిసృష్టిని చెప్పి యిట్లు చెప్పబడినది.

‘తమసా బహురూపేణ వేష్టితాః కర్మహేతునా ।

అన్త స్సంజ్ఞా భవన్త్యేతే సుఖదుఃఖసమన్వితాః ॥’

వ్యాఖ్యా- ఏతే వృక్షాదయ స్తమోగుణేన విచిత్రీదుఃఖఫలేన అధర్మకర్మహేతుకేన వ్యాప్తా అన్తచ్ఛైతన్యా భవన్తి...త్రిగుణారబ్ధత్వేపి చైషాం తమోగుణభాహుల్యా త్తథా వ్యవదేశః । అత ఏవ సుఖదుఃఖసమన్వితాః సత్త్వస్యాపి భావాత్ కదాచి త్సుఖలే శోపి జలధరజనితజలసంపర్కా దేషాం జాయతే ।’

ఈవృక్షాదులు పాపకర్మమూలకము, విచిత్రీదుఃఖకారకము అగు తమోగుణప్రాబల్యము కలిగియుండి అంతర్గతజ్ఞానము కలవై సుఖదుఃఖములకు పాలగుచున్నవి. అని.

ఛాందోగ్యోపనిషత్తు- అ. 6, 11.

“స ఏష (వృక్షః) జీవేనాత్మనాఽనుప్రభూతః పేషీయమానో మోదమాన స్తిష్ఠతి” భాష్యమ్—వృక్షస్య రససృవణాశోషణాది లింగా జ్ఞీవవత్త్వమ్ । దృష్టాంతశ్చ తే శ్చ చేతనావంతః స్థావరా ఇతి । బౌద్ధకాణాద మత మచేతనాః స్థావరా ఇత్యేత దసార మితి దర్శితం భవతి ।”

దీనినిబట్టి వృక్షములు జీవాత్మ కలవని ఉపనిషత్తు ప్రతిపాదించు చున్నదనివృక్షములచేతనములను బౌద్ధాదిమతము నిస్సారమని స్పష్టము.

ఈమహాభారత-మనుస్మృతి-గ్రంథసందర్భమునుబట్టి ఉపనిషత్తును జంగమస్థావరాత్మకమైన ప్రపంచములో జంగమశరీరములవలె స్థావర శరీరములగు వృక్షాదులును పాక్షిణిలే అని సిద్ధాంతితమైనది. ఆజంగమ స్థావరశరీరములు పాంచభౌతికములని, అందు జీవులకు సంయోగవియోగములు సుఖదుఃఖప్రద-కర్మానుబంధ-పురస్కృతము లని, ఆయాశరీరములయందు గోచరించు చైతన్యము జీవాత్మదే అని, శరీరము నశించినను జీవుడు నశింపడని, కర్మానుగుణముగా శరీరాంతరసంచారము చేయుచుండునని కూడ సిద్ధాంతితమైనది.

ఇప్పు డిక్కడ విచారణీయాంశ యొకటి యున్నది-ఓక్కొక్కశరీరమును ఒక్కొక్కజీవుడు ఆశ్రయించి సుఖదుఃఖములను అనుభవించుచుండు ననుట యుక్తమే. ఆశరీరచ్ఛేదమైనపుడు ఆజీవునకు మరణము అనగా ఆశరీరముతో వియోగము కలుగు ననుటయు యుక్తమే. కాని మరణించుటకై యొక శరీరము ఖండితమైనపుడు మరణము లేకుండుట, ఎన్ని ఖండము లగునవో అన్ని జీవు లేర్పడుట యెట్లు సంభవించును? అట్టిది దితియొక్క గర్భము విషయమై జరిగినట్లు శ్రీమద్భాగవతములో ఈవిధముగా చెప్పబడినది.

లక్ష్మ్యా తదంతరం శకోని నిర్ద్రావహృతచేతసః ।

దితేః ప్రవిష్ట ఉదరం యోగేశో యోగమాయయా ।

చకర్త సప్తథా గర్భం వజ్రేణ కనకప్రభమ్ ।

రుదన్తం సప్తథైకై కం మా రోదీ రితి తాన్ పునః ॥

సజ్జా రిద్ధ్యేణ వంచాశద్దేవా స్తే మరుతోభవన్ ॥ (స్క-రి. అ18)

దితి, ఇంద్రుని సంహరింపగల పుత్రుడు కలుగుటకై భగవంతునా రాధించుచు సంవత్సరవ్రత మవలంబించినడుపుచు గర్భవతియై యున్నది. ఆమె తన వ్రతనియమమునకు లోపము గలుగునట్లు ఒకనాడు సంధ్యా కాలమందు నిద్రించుచుండ ఇంద్రుడు యోగశక్తితో దితి గర్భగోళ మున బ్రవేశించి ఆ గర్భమును సప్తఖండములు చేసి అవి రోదనము చేయుచుండగా వానితో 'మారోషీ' అనుచు మరల నొక్కొక్కదానిని సప్తఖండములుగా జేసెను. అట్లు ఏర్పడిన ఆ 49 స్వరూపములు ఇంద్రు నకు వశపర్తులై ఇంద్రునితోగూడ 50 మందియై మరుత్తు లనబడు దేవ తలై యుండిరి. అని. ఇది యెటు లుపపన్న మగును ?

ఇంకొకటి— గాంధారిగర్భమునుండి లోహపిండమువలె కఠిన మైన మాంసపేళి పుట్టుట, దానిని పారవేయబోవునపుడు వ్యాస మహర్షి ప్రత్యక్షమై ఆపి ఆ మాంసపేళిని శీతోదకముతో తడుపుట, అపై శతథా విభాగము చేయుట, ఘృతకుంభములలో నుంచి కాపా డుట, తస్మాదమున దుర్యోధనాదుల నూర్గురి జన్మము లేర్పడుట జరిగినదని మహాభారత మాదిపర్వములో చెప్పబడినది. ఇదియు నెటు లుపపన్న మగును :

గర్భస్థపిండమును ఏకజీవు డాశ్రయించియుండునా ? అనేక జీవు లాశ్రయించియుండురా ? అనునది విచారణీయము. ఈ విష యము శ్రీమద్భాగవతవ్యాఖ్యానమయిన వంశీధరీయములో చర్చించి సమాధానము చెప్పబడియున్నది—

—, దితియొక్క గర్భస్థపిండము ఖండింపబడినపుడు అది మరణింపకుండుటకును, ఎన్నిఖండములో అన్ని జీవులగుటకును ఉపవత్తి .—

"న మమార దితే ర్గర్భః శ్రీనివాసానుకంపయా ।

బహుథా కులిశత్రుణ్ణో ద్రోణ్యస్త్రేణ యథా భవాన్ ॥"

అశ్వత్థామాశ్రుప్రియోగమున పరీక్షితు మరణింపనటే ఖండ

ఖండములైన తిదిగిర్భము మరణింపకుండుటకు భగవదనుగ్రహమే
కారణము అనేకజీవవిషయము—

“వంశీధరీయము— “అత్యల్పకాల ఏవ బహుపుణ్యపాప
భోగినో జీవస్య యోగినో వా కాయవ్యూహా ఇవ ఏకస్య జీవస్య
ఊనపంచాశత్కాయవ్యాపకత్వ మితి కేచిత్ ।

భావిదృష్ట్యా ప్రథమ మేవైకస్మిన్ దేహే ప్రవిష్టానా మేకోన
పంచాశజ్జీవానా మింద్రీకృతదేహావిభాగేన ఏకైకదేహప్రాప్తి
రిత్యవదే.

ఇంద్రికృతఖండేషు అన్యేషా మపి అష్టచత్వారింశజ్జీవానాం
తత్త్వం ఏవ ప్రవేశః । యథా లతాగుల్మనాం కేహంచిత్ ఖండ
ఖండీకృత్యైవ సూమా వారోపితానాం పృథక్పృథక్ప్రరోహోద్గమ
దర్శనాత్ పృథక్పృథక్జీవస్య ప్రవేశోఽనుమీయతే ఇత్యన్యే చ
ప్రామాణ్యములు ।

అయమేవ న్యాయో దుర్యోధనాదిజన్మన్యపి వర్ణితో మహా
భారత ఆదిపర్వణి ॥”

యోగి యోగప్రభావమునుబట్టి యేకకాలమందు అనేకశరీర
యోగము కలిగించుకొని కొన్నిశరీరములతో విషయానుభవము,
కొన్నిశరీరములతో తపశ్చర్య కావించి తుదకు సూర్యుడు, తనకిరణముల
నుపసంహరించినట్లు ఆ శరీరముల నుపసంహరించును. ఈ విషయము
వేదాంత దర్శనమందున్నది—

“అత్యుచై శరీరాణి బహూని భరతర్షభ ।

యోగీ కుర్యా ద్బలం ప్రాప్య తైశ్చ సర్వై ర్మహిం చరేత్ ॥

ప్రాప్నుయా ద్విషయా కైశ్చిత్ కైశ్చి దుగ్గిం తప శ్చరేత్ ।

సంక్షిపేచ్చ పున స్తాని సూర్యో రశ్మిగణా నివ ॥”

దీనికి కాయవ్యూహ మని పేరు. కాయవ్యూహమందు యోగి
యొక్క ఏకజీవునకే వ్యాపకత్వ ముండును.

—, కాయవ్యూహపద్ధతి —

ఈ విషయము వేదాంతదర్శనమందు ఇట్లు నిరూపింపబడినది—

“ప్రదీపవ దావేశ స్తథాహి దర్శయతి” (బ్రీ. సూ. 4-4-15)

రత్నప్రభా— 'స పకథా త్రిథా పంచథా' ఇత్యాదిశ్రిత్యా విదుష పవానేకథా భావ ఉక్తః । విద్వాంస్తు న దేహః, నాపి చిన్మాత్రః, కిన్తు లింగోపహితాత్మా । నచ తస్య లింగభేదం వినాఽచైకత్వం సంభవతి । అతః శ్రితిబలా దేకస్త్వేవాఽనాదిలింగ స్వాఽనేకదేహేషు ప్రవేశేన భేద ప్టవ్యః । యద్యపి మూలప్రదీ పస్య వర్త్యంతేషూత్పన్నదీపానాం చాఽత్యంతభేదోఽస్తి, లింగస్య తు దేహభేదకృతో భేదో న స్వతః । స్వతో లింగభేదే తదు పహితజీవభేదాత్ అనుసన్ధానాఽనుపపత్తేః । ఆగన్తుకాఽనేకలింగ సృష్టౌ అసత్కార్యవాదాపాతాచ్చ । తథాపి ప్రదీపత్వజాత్యై క్యేన వ్యక్తిష్ట్యైక్యారోపాత్ దృష్టాన్తద్వార్షాన్తికయో స్యామ్యం దృష్టవ్యమ్ ।

తథాచ యథా ప్రదీపోఽనేకవర్తిషు ప్రవిశతి, ఏవం విద్యా యోగబలా ద్విద్వల్లింగస్య వ్యాపిత్యా దనేకదేహేషు యుగవ దావేశ ఇతి సూత్రార్థః ॥'

తాత్పర్యము— శ్రితిలో అనేక దేహధారణము జ్ఞానికి చెప్ప బడినది. జ్ఞానియనగా దేహము కాదు. చిన్మాత్రమును గాదు. లింగ శరీరముతోగూడియున్న ఆత్మ. అట్టివానికి లింగశరీరభేదము లేనిదే అనేకత్వ మసంభవము. అందుచే అనాదిసిద్ధమైన ఆ లింగశరీరమునకే సృష్టములైన అనేకదేహములయందు ప్రవేశమని, ఆ దేహభేదమును బట్టియే ఆ లింగశరీరమునకు భేదవ్యవహారముకాని స్వతః భేదము లేదని యొప్పుకొనవలెను. స్వతఃభేదము నొప్పినయెడల జీవభేద మేర్పడును. దేహాంతరగతవిషయమునకు అనుసంధానము లేకపోవును. కాబట్టి అనేకవత్తులయం దొక దీపము ప్రవేశించునట్లు విద్యాయోగబలమున జ్ఞానియొక్క లింగశరీరమొక్కటే అనేకదేహవ్యాపకత్వము నేకకాల మందు పొందును. అని.

ఈ కాయవ్యూహాన్తాయమున అల్పకాలమందే బహుపుణ్య పాపభోగము ననుభవింపగల యేకజీవునకు 49 దేహములయందు , వ్యాపకత్వ ముండవచ్చును. ఇది యొక పద్ధతి

భవితవ్యబలమున నొకదేహమందు మొదటనే ప్రవేశించియున్న 48 జీవులకు ఇంద్రకృతదేహవిభాగముచేత ఏకైకదేహప్రాప్తి సంభవమే. ఇదియొక పద్ధతి.

ఇంద్రకృతఖండములయందు తత్క్షణమే యితరజీవులు 48 మందికి ప్రవేశము కలుగుట సంభవము. లతాగుల్మములలో గొన్నిటిని ఖండఖండములు చేసి పాతినపుడు దేని కదే మొలక లెత్తుచుండుట ప్రత్యక్షము. అట్లు అసలు జీవుడు కాక యితరజీవులు ఆయా ఉపాధులలో ప్రవేశించుట ఉపపన్నమే. ఇది యొక పద్ధతి.

ఈ న్యాయము దుర్యోధనాదిజన్మలయందును భారతములో ప్రతిపాదించబడినది. అని భావము.

ఈ దుర్యోధనాదుల జన్మమునుగూర్చి చెప్పటలో ఏకకాలమందట్టి జన్మములు మనుష్యులయందు అపూర్వ మని అది మహర్షి ప్రసాద మూలక మని చెప్పబడినది—

“కథితో ధార్తరాష్ట్రాదా మార్ష స్సంభవ ఉత్తమః ।

అమనుష్యో మనుష్యాణాం భవతా బ్రహ్మవాదినా ॥

వ్యాఖ్యా-ఆర్షః=ఋషిప్రసాదపాతుకః; అమనుష్యో=మనుష్యేష్వదృష్టః; యుగప ద్భవలూనాం జననాత్ ॥”

దీని నిటుంచి నిర్ణయవాదులగు నాస్తికుల వైఖరి బరిశీలించవలెను—

—• నాస్తికత్వ పుస్తక పరామర్శము, జీవునిగూర్చి

యాజ్ఞేవములకు సమాధానము.—

“ప్రాణులయందు గల చైతన్యమునకునూ, మరణమునకునూ జీవుడే కారణమని అంటారు. ఇట్టి అనుమానమునకు చాల అభ్యంతరాలు కనబడుచున్నవి.

1. ప్రతిచేతనవ్యక్తి యందును జీవుడు కలదా ? ఉన్నచో ఒకటా అనేకములా ?

2. చెల్లుకూడ ప్రాణములు గలవే గదా, వానియందుగూడ జీవుడు కలదా ? చెరకు, గులాబి, కంద, పసుపు మొదలగు చెల్లును తునకలుచేసి పీటిని మరల ప్రత్యేక మొక్కలుగా పెంచునప్పుడు తల్లి మొక్కయొక్క జీవుడు భాగింపబడుచున్నదా; లేక

కొత్త జీవుళ్ళు తునకలలో బ్రవేశించుచున్నవా ?

3. చైతన్యం కల వృక్షజంతుజాతులయందే జీవుడు కలడా? లేక యీ విధంగా చైతన్యంకనబడని రాళ్ళు మొదలగు ఏదార్థముల యందుకూడ జీవుడు అవ్యక్తమై యున్నదా ?

4 జీవు డున్నదని నిరూపించుటకు ప్రయత్నించు సిద్ధాంతము నందు ఈ విధమైన అభిప్రాయభేదాలు చాల గలవు. ఈ సిద్ధాంతాలేవీ నిర్ధారణకు నిలువలేక పోవుటయే ఈ అభిప్రాయభేదాలకు కారణం

5. చైతన్యమంటే ఏమిటో; చావుపుట్టుకలంటే ఏమిటో; ప్రపంచమందు ఇన్ని రకాల మనుష్యులు, చెట్లు, జంతువులు, వస్తువులు, ఎట్లు కలుగుచున్నవో; చేతనాచేతనపదార్థాలకు గల పరస్పరసంబంధ మేమిటో నిర్ధారణపూర్వకంగా తెలియనిచోజుల్లో ఈ సమస్యలు పరిష్కరించడానికి ఊహింపబడ్డదే జీవుడు గలదను సిద్ధాంతం. యథార్థాన్ని మాత్రం పరిశీలిస్తే జీవు డనునది అబద్ధం అని బయటపడుతున్నాది ||” (పురికె-85.)

ఈ 5 అంశములలో మొదటి 3 అంశములును శంకలుగానున్నవి. మొదటి శంకకు సమాధానము— ప్రతిచేతనవ్యక్తియందును ఒక్కొక్క జీవు డుండితీరెను. జీవుడు లేనిచి చేతనమే కాదు. అని.

రెండవ శంకకు సమాధానము— ఆయా చెట్ల తునకలలో తల్లి మొక్కలోని జీవుడు తునకలై చేరలేదు. కొత్తజీవులే చేరినారు. తునకలగుట జడలక్షణమే కాని జీవలక్షణము కాదు. అని.

మూడవశంకకు సమాధానము— చైతన్య మస్పష్టమైయున్న వజ్రిగుడి, భూమి, పాదరసము, మొదలగువానియందును పూర్వోక్త ప్రకారము జీవస్థితి అస్పష్టముగా నున్నది. అని

నాలుగవవిషయము— జీవుడున్నదని నిరూపించు సిద్ధాంతములో అభిప్రాయభేదాలు చాల గలవట, సిద్ధాంతాలేవీ నిర్ధారణకు నిలువలేకపోవుటయే అభిప్రాయభేదాలకు కారణ మట!

సిద్ధాంత మనుట, నిర్ధారణకు నిలువనిదనుట విరుద్ధము. నిర్ధారణకు నిలుచునదే సిద్ధాంతము. నిలువనిది సిద్ధాంతమే కాదు. యుక్తి-అనుభవ-ప్రమాణాధారము గల ప్రైతికసిద్ధాంతమేమి, నిర్ధారణకు నిలువలేకపోవుచేమి ?

సిద్ధాంతములు నిర్ధారణకు నిలువలేకపోవుటే అభిప్రాయ భేదములకు కారణమందురా? నిలువలేకపోవుట కారణమా? సిద్ధాంతపరిజ్ఞానము లేకపోవుట కారణమా? ప్రమాణమునకు కట్టుపడక స్వేచ్ఛగా భావించువానికి అభిప్రాయము లనంతముగా గలుగుట కభ్యంతరమేమి? ఆయభిప్రాయములు అప్రకంప్యములైన అర్థసిద్ధాంతములను కదపుచేనా?

పోనిండు, నిర్ణీతవాదులలో అభిప్రాయభేదములు లేవా? చూడుడు— చైతన్యము శరీరమందున్నదా? ఇంద్రియములయందున్నదా? ప్రాణములయందున్నదా? మనస్సునందున్నదా? బుద్ధి (క్షణికవిజ్ఞానము) యందున్నదా? శరీరమందైనను ప్రతిభాగమందున్నదా? సముదాయమందున్నదా? సముదాయమందున్న పక్షములో వృక్షములపిషయమై తునకలయందుండమ గనుక గులాబి మొదలగువాని తునక లెట్లు మొలచును? ప్రతిభాగమందుండి మొలచుచున్న యెడల ఇతరవృక్షముల తునకలుగూడ మొలవకపోవుచేమి?

చైతన్య మింద్రియములయందున్నయెడల ఇంద్రియసముదాయమందున్నదా? ప్రతీంద్రియమందున్నదా? ప్రతీంద్రియమందున్నయెడల బహునాయకమై స్థితిగతులకు విరోధ మేర్పడదా? సముదాయమందున్నయెడల కొన్నియింద్రియములు లోపించినచోట ఆ సముదాయము లేనందున ఆ చైతన్య మెట్లుండును?

ఇంతకును నాశరీరము, నాయింద్రియములు, నాప్రాణము, నామనస్సు, నాబుద్ధి అనియున్న లోకప్రసిద్ధానుభవములో శరీర ఇంద్రియప్రాణ మనోబుద్ధులకు వేరుగా 'నా' అనబడునదే? ఇత్యాద్యభిప్రాయభేదము లున్నవికద! ఈ భేదములకు నిర్ణీతవాదు లన్నట్లే వాస్తవత్వవాదము నిర్ధారణకు నిలువలేకపోవుటే కారణమని జీవవాదు లనుట కభ్యంతరమేమి? కనుక నిది నిస్సారము.

అయిదవ విషయము- చైతన్యమంటే ఏమిటో; చావు పుట్టుక అంటే ఏమిటో, ప్రపంచమందు ఇన్నిరకాల మనుష్యులు, చెట్లు, ఎట్లు కలుగుచున్నవో నిర్ధారణపూర్వకంగా తెలియుని రోజుల్లో ఊహింప బడ్డదే జీవుడు గలదను సిద్ధాంతమట! యథార్థాన్ని పరిశీలిస్తే జీవుడను నది అబద్ధంఅని బయటపడుతున్నదట!

అహో ! ఏమియు దెలియనివారిది జీవవాదమని, సర్వము దెలిసినవారిది నిర్జీవవాదమని దీని సారాంశము.

ఈ మాటలను జూడగా, ఏమియు దెలియనప్పుడు సర్వము దెలియు నను అహంకారము, విద్వజ్జనసమక్షమున జిజ్ఞాసతో గ్రహించినకొలది మన కేమియు దెలియ దనిపించి ఆ యహంకార ముడుగుట, లక్షణ మని చెప్పిన భర్తృహరిసుభాషితశ్లోకము జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నది—

“యదా కించిద్జ్ఞోఽహం ద్విప ఇవ మదాన్త సృమభవమ్
తదా సర్వజ్ఞోస్మిత్యభవ దవలిప్తం మమ మనః ।
యదా కించి త్క్రించి ద్బుధజనసకాశా దవగతమ్
తదా మూర్ఖోఽస్మితి జ్వర ఇవ మదో మే వ్యవగతః ॥”

— శాంతిపర్వము- నాస్తికవాదఖండనము —

ఇంకొటి— అవిద్యావిశేషమూలకము నిర్జీవవాదము. విద్యా విశేషమూలకము జీవాత్మసిద్ధాంతము. జీవాత్మసిద్ధాంత మెరుగని వారిదే నిర్జీవవాదముకాని, నిర్జీవవాద మెరుగనివారిది జీవాత్మసిద్ధాంతము కాదు.

కనుకనే మహాభారతములో పాపండమతఖండప్రస్తావములో-
“నాన్యో జీవ శృరీరస్య నాస్తికానాం మతే స్థితః” అని, శరీరముకంటె వేరుగా జీవుడు నాస్తికమతములో లేడని చెప్పి తత్ఖండనము ఇట్లు చేయబడినది—

“పేఠీభూతేఽత్యయశ్చైవ దేవతాద్యుపయాచనమ్ ।

మృతే కర్మనివృత్తిశ్చ ప్రమాణ మితి నిశ్చయః ॥” (శాన్తి. అ218)

వ్యాఖ్యా— ఏతద్దూషయతి- పేరీతితి । పేరీతిభూతే దేహే
చైతన్యత్యయో దేహాతిరిక్తాత్మాస్తిత్వే ప్రమాణ మిత్యధ్యా
హృత్య యోజ్యం । యది దేహశ్చేతన స్యాన్య త్వస్తి మృతేపి దేహే
చైతన్య ముపలభ్యేత, అతో న దేహధర్మ శ్చైతన్య మిత్యర్థః ।

తథా శీతజ్వరనివృత్త్యర్థం మన్తప్రతిపాద్యా దేవతా లోకా
యతికేన ప్రార్థ్యతే । సాచేన ద్యూతమయీ స్యాత్త్వస్తి ఘటాదివ
ద్దృశ్యేత । సూక్ష్మశరీరస్య లోకాంతరసంచారముస్యాఽ
స్మికారాత్ ।

అదివదాద్భూతావేశోపి గ్రాహ్యః । యస్మిన్ శరీరే భూతా
న్తర నూపిశతి తదా తద్దేహపీడయా ముఖ్యో దేహపతి ర్న
బాధ్యతే, కిన్తు అవిష్ట ఏవ । తదానీం తస్యైవ దేహాభిమానాత్ ।
తదవగమే తు ముఖ్య ఏవ బాధ్యతే । అతో న దేహ ఆత్మా దృష్ట
విరోధా దిత్యర్థః ।

మృతే ర్మనివృత్తిః కృతనాశః । చాత్ ఉత్పత్తౌ అకృతా
భ్యాగమశ్చ దోష ఇత్యర్థః ।

దేహోత్పవాదము దుష్టము. మృతశరీరమందు చైతన్యము కన
బడకుండుటే దేహముకంటె వేరుగా జీవుడుండె ననుటకును, చైతన్యము
దేహధర్మము కాదనుటకును ప్రమాణము. ఇంకొకటి, శీతజ్వరనివృత్తికై
మంత్రప్రతిపాద్యదేవతను నాస్తికుడును ప్రార్థించును. ఆదేవత స్థూల
శరీరాత్మకమే అయినయెడల కనబడితీరవలెను. లోకాంతరసంచార
ముమగు సూక్ష్మశరీరము నంగీకరింపనిపాడు నిర్జీవవాది. అతడాదేవతా
శరీర మెట్టిదనును ? కనుక దోషము.

ఇంకొకటి— భూతావేశ మున్నది. ఏవ్యక్తి శరీరమందు భూత
మావేశించుచున్నదో ఆవ్యక్తికి అప్పుడు ఆ శరీరమునకు గలిగించు
బాధచేత బాధ కలుగుటలేదు. ఆవేశించినభూతమునకే ఆబాధ కలుగు
చున్నది. అప్పు డాభూతమునకు కలిగినట్టి ఆ శరీరాభిమానమే ఆబాధకు
కారణము. ఆ భూతావేశము తొలగినతోడనే, కలిగించు బాధ ఆ
వ్యక్తి కే అంటుచున్నది. ఇది ప్రత్యక్షసిద్ధము. జీవుని నిరసించు దేహోత్ప
వాదములో ఇది సరిపడదుకనుక దోషము.

ఇంకొకటి— తన యుత్పత్తి, తన భోగములు తనకర్మనుబట్టి కాక నిర్వైతుకముగా గలుగుననుట, తాను చేసిన శుభాశుభకర్మలు ఫలమీయకయే మరణముతో నశించుననుట, విరుద్ధమగుటచే నిర్జీవ వాదము దుష్టము. అని. ఇది దేహాత్మవాదఖండన సారాంశము.

—• భౌద్ధమతఖండన పస్తావము •—

సౌగతులు (బౌద్ధులు) చార్వాకులవలెగాక రూప- విజ్ఞాన- వేదనా- సంజ్ఞా- సంస్కార- నామక పంచస్కంధాత్మకమై, ఆధ్యాత్మికమై, ఐహికాముష్మికవ్యవహారాస్పదమైనట్టి యొక స్వరూపము నంగీకరించుచున్నారు. స్థూలశరీరము ఆ స్కంధపంచకమునకును, దానికి మూలమైన చిత్తమునకును ఆశ్రయమైయున్న దని చెప్పుచున్నారు. కాని ఊణికవిజ్ఞానవాదులయిన వీరును స్థిరమైన ఆత్మ నంగీకరింపరు. (నీలకంఠీయము.)

ఇక్కడ మూర్తపదార్థముల సంతతికి రూపస్కంధమనిపేరు. 'జ్ఞానసంతతికి విజ్ఞానస్కంధమని పేరు. సుఖదుఃఖాత్మకము, అపేక్షాత్మకము నగు బుద్ధిసంతతికి వేదనాస్కంధమని పేరు. నామసంశతికి సంజ్ఞాస్కంధమనిపేరు. వాసనాసంతతికి సంస్కారస్కంధ మని పేరు.

ఇది యీ శ్లోకములలో చెప్పబడినది—

“సమూహః స్కన్ధశబ్దార్థ స్తత్సంతతివాచకః ।

జ్ఞానసంతతిరేవాత్మ విజ్ఞానస్కన్ధ ఉచ్యతే ॥

సంస్కారస్కన్ధ ఇత్యుక్తో వాసనానా స్తు సంహతిః ।

సుఖదుఃఖాత్మికా బుద్ధి స్తథాఽపేక్షాత్మికా చ సా ॥

వేదనాస్కన్ధ ఇత్యుక్తః సంజ్ఞాస్కన్ధ స్తు నామ యత్ ।

రూపస్కన్ధో భవత్యత్ర మూర్తిభూతస్య సంహతిః ॥”

(సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహము.)

కొందరు సౌగతులు అవిద్యాదీకము పునర్జన్మములో కారణ మని చెప్పుచున్నారు. అది ఈ భారతశ్లోకములలో చెప్పబడుచున్నది—

“అవిద్యాం క్షేత్ర మాహు ర్హి కర్మబీజం తథా కృతమ్ ।

తృప్తా సంజననం స్నేహ ఏష తేషాం పునర్భవః ॥

వ్యాఖ్యా- అవిద్యాం ఊత్రం । పూర్వకృతం కర్మ బీజం, తృప్తా స్నేహోక్తిరజలయాపా, ఏష ప్రకారక స్తేషా మవిద్యా దీనాం పునర్భవః పునరుత్పత్తిప్రకారః ।”

‘తస్మిన్ గూఢే చ దగ్ధే చ భిన్నే మరణధర్మిణి ।

అన్యోఽస్మా జ్ఞాయతే దేహ స్తి మాపలు సత్త్వసంకుయమ్ ॥

వ్యాఖ్యా- తస్మిన్ అవిద్యాదికలూపే గూఢే సుప్తిప్రళయయోః సంస్కారాత్మనా స్థితే నిమిత్తభూతేనతి । ఏకస్మిన్ మరణధర్మిణి దేహే, భిన్నే వినష్టేపి, అన్యోఽస్మాత్ । తత ఏవావిద్యాదేః దేహోఽన్యో జాయతే । తస్మిన్ జ్ఞానేన దగ్ధే చ సతి దేహనాశాత్ సత్త్వసంకుయం మోక్ష మాహుః । సత్త్వస్య ధీధాతోః సంకుయః సమ్యక్తే క్వర్యం నిర్విసయప్రవాహిత్యం కైవల్య మిత్యాహుః ।”

అనగా, ఊత్రమువంటి అవిద్య, బీజమువంటి పురాకృతకర్మ, జలమువంటి తృప్త, యీ మూడింటినిట్టి పురర్జన్మ కలుగుచున్నది. ఆ అవిద్యాదికము సుషుప్తిగాని, ప్రళయములోగాని సంస్కారరూపమున నిమిత్తమైయుండుటనుట్టి క దేహము నష్టమైనను మరియొక దేహము ఆ అవిద్యాదికమునుబట్టి ఉత్పన్న మగును. ఆ అవిద్యాదికము జ్ఞానగర్భైరపుడు దేహము లేకుండి మోక్షము కలుగును. బుద్ధి విషయసంబంధము లేకుండ ప్రవహించుచు మోక్షము. అని.

ఈ విషయముపై దోహములు చెప్పబడుచున్నవి—

‘యదా స్వరూపత శ్చాన్యో జాతిత శ్శుభతోఽర్థతః ।

కథ మస్మిన్ స ఇత్యేవం సర్వం వా స్యా దసంహితమ్ ॥

వ్యాఖ్యా-స్వరూపతోఽన్యత్వం-ముక్తావపి ఊడికానాం విజ్ఞానా దీనాం । యదా చ జాతితః ఆలయవిజ్ఞానం బాహ్య విజ్ఞానం మితి, తేషా మన్యత్వం । యదా చ శుభతః శుభాశుభతః పుణ్య పాపతః, అర్థతః బంధమోక్షతః విజ్ఞానానాం పృథక్త్వం తదా బాహ్యే కథం సోఽయమితి ప్రత్యభిజ్ఞానం । ప్రాగ్దృష్టస్య ఘట స్వేవ వార్తమానికా దన్యత్వాత్ ।

ఏవమ్ అసంహితమ్, అనభిసంహితం భోగమోక్షాది కథం వా

స్వాత్ । అన్యో ముముడు రస్య స్సాధనావిష్టోఽన్యో ముక్త ఇత్యావత్తే ।

“ఏవం సతి చ కా ప్రితి ర్దాసవిద్యాతపోఽలైః ।

యదస్యాచరితం కర్మ సర్వ మన్య త్రప్తపద్యే ॥”

వ్యాఖ్యా—ఏవంచ సతి దానాద్యవ్యసర్థకం ఫలభోగకాలే దాతు రభావా దిత్యాహ- ఏవమితి । అన్యేన విజ్ఞాననాఽఽచరితమన్య ద్విజ్ఞానాంతరం ప్రతిప్రవర్తతే । ఫలం దాతుం గచ్ఛతి ।

“అపి హ్యయ మిహైవాఽన్యైః ప్రాకృతై ర్దుఃఖతో భవేత్ ।

సుఖతో దుఃఖతో వాపి దృశ్యాదృశ్యవినిర్ణయః ॥”

వ్యాఖ్యా—ఇష్టాపత్తి మాంసాద్యాహ- అపితి । అన్యత్వావిశేషా చైత్రప్రప్త్య రపి మైత్రీ స్సృజ 4 వే దత్యర్థః । దృశ్యః స్పష్టః ।

“తథా హి ముసలై ర్హస్య స్థైరం తత్పున ర్భవేత్ ।

పుథక్ జ్ఞానం య దన్యచ్చ యేనైత స్సోపపద్యతే ॥”

వ్యాఖ్యా—చైత్రజ్ఞానాత్ మైత్రీజ్ఞానం పుథక్ వినదృశం । యేన నైజాశ్చేన సతస్పూర్ణస్థోక్తం దూషణం సోపపద్యతే । అతశ్చైత్రజ్ఞానధారైవ సజాతీయా వివక్షితేతిచే త్త్వర్తి ఉత్పద్య మానస్య సదృశజ్ఞానస్య కి ముపాదానమ్ ?

న తావ త్పూర్వజ్ఞానం । తస్య తణికత్వేన ఉత్తరోత్పాదే వ్యాపారాయోగాత్ । తస్మాశ్చేత్ ముసలై ర్హతా చ్ఛరీరా దపి అన్య చ్ఛరీరం పున ర్భవేత్ ।

“ఋతు సంవత్సరౌ దివ్యః శతేషోఽథ ప్రియాప్రియమ్ ।

యథాఽతీతాని పశ్యన్తి తాదృశ స్సర్వసంకుయః ॥”

వ్యాఖ్యా—కించ ఋత్వాదివ జ్ఞాతోపి మోక్షః పునఃపునరాగత్య నివర్తతే । జ్ఞానధారాయా ఆనన్త్యా దిత్యాహ- ఋత్వితి । తిష్యః కలిరితి యుగానా ముపలక్షణమ్ ।

బహుదోషగ్రస్తత్వాత్ తణికవిజ్ఞానవాదోఽనుపపన్నఇత్యర్థః ॥”

తాత్పర్యము— ముక్తిలోగూడ తణికములైన విజ్ఞానముల యొక్క పరంపర నంగీకరించి ఏ విజ్ఞానమున కావిజ్ఞానము భిన్నరూప

మనుట, అలయవిజ్ఞాన మొకటి, బాహ్యవిజ్ఞాన మొకటి యనుభేదము నొప్పుట, పుణ్యపాపములనుబట్టి, బంధమోక్షములనుబట్టి కూడ ఆ ఊచికవిజ్ఞానములకు భేద మంగీకరించుట యెప్పుడు వచ్చినదో అప్పుడు అనంతవిజ్ఞానములలో ఈ బాహ్యస్వరూపము ఈ విజ్ఞానమునకు జెందిన దని నిర్ధారణ యెట్లు? ఈ పుణ్యపాపము లీవిజ్ఞానమునకే చెందినవని, బంధము గల యీ విజ్ఞానమునకే మోక్షమని నిర్ధారణ యెట్లు? ముముక్షువు ఒక విజ్ఞానము కాగా మోక్షసాధన మవలంబించినది మరియొకవిజ్ఞానమై ముక్తి యింకొక విజ్ఞానమునకు సంభవింపవలసి వచ్చుచున్నది.

ఇట్టి స్థితిలో దానము, విద్య, తపస్సు అనువాని ప్రయోజన మేమున్నది? దానఫల మనుభవించుకాలమునకు దాతయైన ఆ విజ్ఞానము లేకయే పోవును. విద్యాఫల మనుభవించు కాలమునకు విద్యత్తుకల ఆ విజ్ఞానము లేకయేపోవును. తపఃఫల మనుభవించుకాలమునకు తపస్సుకల ఆ విజ్ఞానము లేకపోవును. ఒక విజ్ఞానముచే ఆచరింపబడినది మరియొక విజ్ఞానమునకు ఫల మిచ్చుచుండును.

దాని కంగీకరించు పక్షములో చైత్రుడనువాడు చేసిన పుణ్య పాపములచేత మైత్రుడనువానికి సుఖదుఃఖములు కలుగవలసివచ్చును. అట్లు కలుగకుండుట స్వప్తమే, దీనినిబట్టి ఒక విజ్ఞానము చేసినది మరియొక విజ్ఞానమునకు ఫలమిచ్చును. అను అస్పృష్టవిషయమును నిర్ణయించుట బాధితమైనది.

ఇక చైత్రమైత్రీదృష్టాంతములో చైత్రుని విజ్ఞానధారకంటె మైత్రుని విజ్ఞానధార విజాతీయమని, ఆకారణమున చైత్రునిది మైత్రున కంటదని, చైత్రునియందున్న విజ్ఞానధార సజాతీయమని, అందుచే ఆ విజ్ఞానధారలో నొక విజ్ఞానముది మరియొక విజ్ఞానమునకు ఫలమియ్యవచ్చును గనుక దోషము లేదని చెప్పుదురేమో, అట్లయిన ఒక విజ్ఞానము పోయి సజాతీయమైన మరియొక విజ్ఞానము కదా పుట్టుచుండును.

అప్పుడైడి సజాతీయ విజ్ఞానము దేనినుండి పుట్టుచున్నది? దానికి పూర్వమైన విజ్ఞానము నుండియా? ఆ విజ్ఞానము ఊణికమాయె, ఏతడమున కాతడమే నశించునట్టిదాయె. అదియే లేనప్పుడు ఉత్తరతడమున బుట్టు విజ్ఞానమునకు కారణ మెట్లగును? ఆ విజ్ఞాననాశనమే ఉత్తరమందు పుట్టు విజ్ఞానమునకు కారణ మందురా? అట్లయిన ఏ ప్రహారముల చేతనో హతమైన శరీరమునుండి మరియొక శరీరము పుట్టవద్దా? మరియు వాగన్నట్లు మోక్షము వచ్చినను విజ్ఞానధార అనంత మనుట చేత అనంతమైన కాలములో ఋతువులు, సంవత్సరములు, యుగములు, శీతోష్ణములు, సుఖదుఃఖములు, వచ్చుచు పోవుచు మరల వచ్చుచు నున్నట్లు ఆవచ్చిన మోక్షముకూడ మరల పోవచ్చును.

ఇట్టి బహుదోషములు ఊణికవిజ్ఞానవాదములో నున్నందున ఆవాద మనుపవన్నము. అని.

‘ఇతి సమ్యక్జ్ఞానస్యైతే బహవ స్సన్తి హేతవః ।

ఏత దస్తీదమస్తీతి న కించి త్రప్తిదృశ్యతే ॥’

వ్యాఖ్యా— మనఃప్రభవే వ్యసేకేషు తర్కేషు యుక్త్యాన్యత రోపి నిర్ధారయతుం న శక్యత ఇత్యర్థః ।

“తేషాం విమృశతా మేవ తత్తత్సమభిధావతామ్ ।

క్వచిన్నివిశతే బుద్ధిస్తతః) జీర్ణతి వృక్షవత్ ॥

ఏవ మథై రనథై శ్చ దుఃఖతా స్సర్వజన్తవః ।

ఆగమై రపకృష్యన్తే హస్తిపై ర్హస్తినో యథా ॥ (శాన్తి. అ218)

వ్యాఖ్యా— నిర్ణాయకం మానమాహ- ఏవమితి ।”

మనస్సు నాధారము చేసికొని బహువిధములైన వితర్కములు కలుగుచుండును. అందు ఏ యొక్కటియు యుక్తిచేత నిదియే యని నిర్ధారణచేయుటకు శక్యము కాదు అట్లు వితర్కించుచుండువారి బుద్ధి దేనియందో అభినివేశము వహించి దానిలో జీర్ణించిపోవును. నిర్ణయ జనకమైన ప్రమాణము వేదమే. అర్థానర్థములకు పాలయి దుఃఖతు లగుచుండు లోకులను సక్రమమార్గమున మత్తేభములను మావటివాడు వలె నడిపించునట్టిది ఆవేదమే. అని భావము.

ఇది విజ్ఞానాత్మవాదిబౌద్ధమతఖండనసారాంశము.

దీనినిబట్టి నేటి నాస్తికత్యగ్రింథకర్త వ్రాసినట్లు కాక నాస్తిక వాదవైఖరి, దానియందలి అనుపపత్తులు, బాగుగా తెలిసియున్న కాలమునందే సర్వజ్ఞుడగు వేదవ్యాసమహర్షి, సర్వేశ్వరుడగు కృష్ణభగవానుడు, భారత- భగవద్గీతా- గ్రింథరూపమున సిద్ధాంతముచేసి యుంచినది జీవాత్మవాదమని దెలిసికొనవలెను.

బౌద్ధుల విజ్ఞానాత్మవాదము మహాభారతములో నిరసంపబడియె యున్నందున, 'బుద్ధుని స్మరణయే లేనట్టి మహాభారతము గౌతమ బుద్ధునకు పూర్వమే రచింపబడిన దని బుద్ధుని స్మరణ కలిగియున్న రామాయణము మహాభారతరచనాసంతరము గౌతమబుద్ధున కనంతరము రచింపబడియుండు' నని చెప్పువారి మాటలు నిస్సారము అని గ్రహింపవలెను రామాయణ మహాభారతములలో స్మరింపబడిన బుద్ధుడు గౌతమబుద్ధుడు కాడిని, వెనుక నిరూపింపబడిన విషయము మరువవలదు.

జీవునిగూర్చి చెప్పబడిన సిద్ధాంతసారాంశము—

జంగమస్థావరస్వరూపములు పాంచభౌతికములై జీవుల శరీరములై యున్నవి. శరీరము లనగా—శరీరత్వం స జాతు స్యాత్ భోగాధిష్ఠానతాం వినా" అన్నట్లు జీవుల సుఖదుఃఖభోగస్థానములు. జీవుడనగా దేహము కాదు. చిన్మాత్రమును గాదు. లింగశరీర మను నామాంతరము కల సూక్ష్మశరీరముతో గలిసియున్న ఆత్మ సూక్ష్మ శరీర మనగా 'పంచప్రాణ- మనో- బుద్ధి- దశేంద్రియ- సమన్వితమై అపంచీకృతభూతనిర్మితమై, అదృశ్యమై, పుణ్యపాపవాసనాధారమై, అనాదిసిద్ధమై మోక్షపర్యంతస్థాయియై యుండునది.

ఇట్టి సూక్ష్మశరీరముతో గలిసియున్న ఆత్మయే జీవుడు. ఇట్టి జీవునకు ఆయా స్థూలశరీరములతో సంయోగవియోగములు కలుచుండును ఉత్పత్తివినాశములు స్థూలశరీరములకే కలుగుచుండును. స్థూల శరీరనాశముతో జీవునకు నాశము లేదు. జీవుడు తాను చేసిన పుణ్య పాపముల ఫల మనభవింపనిదే ఆ పుణ్యపాపకర్మలు నశింపవు. తా

ననుభవించు సుఖదుఃఖములు తన పుణ్యపాపఫలములే కాన, మరి యొకటి కాదు. అని.

జీవునకు సంభవించు ఆకలి, దప్పిక, పాణిధర్మములును, శోకము, మోహము, మనోధగ్ధములును, జర. మరణము, శరీరధర్మములును అయియున్నవి

మానవుడు చేయునవి పాపకార్యములో, పుణ్యకార్యములో అగును. ఆ పాపపుణ్యములు జన్మాంతర మందయినను అనుభవించి తీరవలసినవే.

—, ఈ జన్మములోని పాపపుణ్యములను జన్మాంతరములో జీవు డనుభవించుటను గూర్చి శంకా సమాధానములు- స్వప్నపరిస్థితి.—

శ్రీమద్భాగవతములో పాపానంద- నారద- సంవాదములో పాపానంద- శంక యిట్లున్నది—

“కర్మాణ్యారభతే యేన పుమా నిహ విహాయ తమ్ ।

అముత్యానైవ దేహేన జుష్టాని స యదశ్నుతే ॥

ఇతి వేదవిదాం వాదః శూన్యతే తత్ర తత్ర హ ।

కర్మ చ క్రియతే ప్రోక్తం ధర్మోఽన ప్రకాశతే ॥” (స్క4 అ29)

శ్రీధరియమ్— సంశయ మాహ-ద్వాభ్యామ్ । కర్మాణి యేన దేహేన కరోతి త మత్త్రైవ విహాయాముత్య లోకాన్తరే కర్మా పిష్టాపితేనానైవ దేహేన జుష్టాని ఉపభుక్తాని (స్వర్గనర కాదీని) జీవోఽశ్నుతే పాపాని । ఇతి వాదః శూన్యతే— ‘పాపపుణ్య పుణ్యకృతాలోకాన్’ ఇతి. ‘శరీరజైః కర్మదోషై ర్యాతి స్థావరతాం నరః’ ఇతి. ఏతచ్చ కర్మభోక్తృదేహభేదేన కృతనాశ- అకృతా భ్యాగమ- ప్రసంగాన్న సంగచ్ఛత ఇతి భావః ।

సంశయాంతరమాహ- పోక్తం వేదోక్తం కర్మ యత్క్రియతే జనైః తచ్చానంతర తుణ ఏవ పరోక్ష మదృశ్యం నన్న ప్రకాశతే । అతః కర్మణో నష్టత్వా తద్భోగోపి దుర్లుట ఇతి భావః ।

తాత్పర్యము— మనుజుడు పుణ్యపాపము లేదేహముతో జేయునో ఆదేహ మిక్కడ విడిచి లోకాంతరములో తన కర్మానుగుణ

ముగా ప్రాప్తించిన దేహాంతరముతో స్వర్గనరకాదుల ననుభవించు నని వేదవేత్తలు చెప్పుచున్నారు.

పుణ్యపాపకర్తృత్వ మేదేహముతోడనో ఆ దేహముతోడనే ఫలభోక్తృత్వ మనుట యుక్తము. ఒక దేహముతో కర్తృత్వము మరియొక దేహముతో భోక్తృత్వము అనుట యుక్తమా ? అని యొక సంశయము.

మరియు వేదోక్తకర్మచే జనులు చేయుదురు ఆకర్మ ఉత్తర ఊణమందే నష్టమగును. కర్మ నష్టమయినపుడు దాని ఫలము ననుభవించు ననుట యెట్లు ? ఇవి రెండవ సంశయము. అని.

దీనిలో మొదటిసంశయమునకు నారదమహర్షి యుత్తరము—
 “యేనైవారభతే కర్మ తేనైవాఽముత్యో తత్పుమాన్ ।
 భక్త్యైహ్యవ్యవధానేన లింగేన మరసా స్వయమ్ ॥”

శ్రీధరీయమ్- ప్రథమ నిర్భృతరం యేనైవేతి । అవ్యవధానేన కర్మభోక్తృదేహవిచ్ఛేదం వినా । స్థూలదేహనాశేఽపి మనఃప్రధానస్య లింగదేహస్యానాశాత్ నోక్తదోషప్రసంగ ఇత్యర్థః ।

నాశము స్థూలదేహమునకే కాని, సూక్ష్మదేహమునకు లేదు కనుక మనఃప్రధానమైయున్న ఆసూక్ష్మదేహముతోడనే జీవుని కర్తృత్వ మయినను భోక్తృత్వమయినను సంబంధించియున్నందున కర్తృ- భోక్తృ- దేహభేద మను దోషము లేదు.

లింగ(సూక్ష్మ)దేహవిచ్ఛేదమునకే భోక్తృత్వ మనుటకు నిదర్శము-

“శయాన మిమ ముత్సృజ్య శ్వసంతం పురుషో యథా ।

కర్మాఽఽత్మ న్యాహితం భుక్త్యైతాదృశే నేతరేణ వా ॥”

శ్రీధరీయమ్- లింగదేహవిచ్ఛేదస్య భోక్తృత్వం స్వప్నదృష్టానేన స్పష్టయతి-శయాన మిమం జాగ్రద్దేహం శ్వసంతం జీవన్ముత్సృజ్య తదభిమానం త్యక్త్వా, అత్మని మనసి, సంస్కారరూపేణ అహితం కర్మ యథా భుక్త్యైతాదృశేన శయానదేహసదృశేన కర్మోపస్థాపితేన దేహేన అన్యేనవా పశ్యాదిదేహేన । తథా లోకాంతరేఽపి భావః ।

శయసించియున్న మనుజుడు స్వప్నావస్థలో స్థూలదేహసంబంధము విడిచి, అనగా ఈ స్థూలదేహమందిభిమానము లేకుండి మనస్సున సంస్కారరూపముగా నున్న కర్మను, కర్మోపస్థాపితమైన యీ స్థూలదేహసమానదేహముతోడనో లేక పశ్చాద్దేహముతోడనో యెటులనుభవించుచుండెనో అట్లుగే లోకాంతరమందు అనుభవించును

‘మమైవే మనసా యద్య దసా వహ మితి బున్న్’ ।

గృష్టియా తత్త్వమా రాధం కర్మ యేవ హన ర్భవః ॥”

శ్రీధరీయమ్— నను భవతునామ లింగవిష్ట్య అనేక దృష్టానేన భోక్తృత్వం, కర్తృత్వం చ దానప్రతిగ్రహాదిషు స్థూలదేహవిశిష్టస్యైవ దృశ్యతే । తతాహి— మమైవ పుత్రాదయోఽసా వహం శ్రాహ్లా ఇతి బున్న్ మనసా యద్య ద్దేహం గృష్టియాత్ తత్ తతో దేహో రాధం సిద్ధం కర్మ పుమా గృష్టియాత్ । యేన కర్మణా ఏవ మహంకారగృహీతేన పునర్భవో భవతి, అన్యథా జన్మానుపపత్తేః ॥

తతోఽభిమన్తు ర్మనోవిశిష్టస్యైవ కర్తృత్వ మభిమానవిషయస్య తు దేహస్య పుత్రాదీదేహవద్ధ్వారమాత్రీత్వ మితి భావః ।”

అయితే లింగదేహవిశిష్టమునకే భోక్తృత్వ మని స్వప్నదృష్టాంతము ధృవపరచుచున్నది నిజమే. కర్తృత్వముమాత్రము దానప్రతిగ్రహాదులలో స్థూలదేహవిశిష్టమునకే కనబడుచున్నదే. కర్తృ-భోక్తృ-దేహభేదము తప్పలేదే అని ప్రశ్నింతు వేమో వినుము—

మనుజులకు స్థూలదేహమందు అహమభిమానము, దేహసంబంధులగు పుత్రాదులయందు మమాభిమానము. స్వప్నము. అట్లు అభిమానించున దేదియో దానిని బట్టి సిద్ధించిన కర్మయే పునర్జన్మకు కారణ మగుచున్నది. ఇచ్చట అభిమానింపబడునది స్థూలదేహము. అభిమానించునది మనోవిశిష్టస్వరూపము. ఈ యభిమానించుస్వరూపమునకు జెందినదే కర్తృత్వము కాని, అభిమానింపబడు దేహమునకు జెందినది కర్తృత్వము కాదు. ఈ దేహముమాత్రము పుత్రాదీదేహములవలెతన కర్తృత్వమునకు ద్వారభూతమై యుండును. కనుక స్థూలదేహము

ద్వారా సూక్ష్మదేహవిశిష్టమునకే కర్మత్వము, భోక్తృత్వము అని
పరిసికొనవలయును. దీనిచే మొదటి సంశయమునకు సమాధానము
చెప్పబడినది.

రెండవ సంశయమునకు సమాధానము—

“యథాఽనుమీయతే చిత్త ముధయై రిన్ద్రియేహితైః ।

ఏవం ప్రాగ్దేహజం కర్మ లక్ష్యతే చిత్తవృత్తిభిః ।”

శ్రీధరీయమ్— యదుక్తం కర్మణో నష్టత్వా న్నాఽముత్యై
భోగభి, తత్రాహ— యథేతి । ఉభయైః జ్ఞానకర్మరూపై రిన్ద్రి
యానా మిహితైః కదాచిత్కన్మప్రవృత్తిభిః చిత్త మనుమీయతే
సత్యపి సర్వేన్ద్రియవిషయసంబంధే యుగవజ్ఞానానుత్పత్తేః । తదుక్త
మక్షపాదేన— “యుగవత్ జ్ఞానానుత్పత్తి ర్మనః” శింఁమ” ఇతి ।
ఏవం చిత్తవృత్తిభిరపి పూర్వదేహజం కర్మ లక్ష్యతే । తాసామపి
యుగవదనుత్పత్తేః ”

చేసిన కర్మ వెంటనే నశించునుగనుక లోకాంతరములో అనుభ
వించు ననుట సరిపడ దను ప్రశ్నకు సమాధానము వినుము—

ఇంద్రియము లున్నవి. ఆ యింద్రియము లన్నిటికిని ఏకకాల
మందు ఆ యావిషయములతో సంబంధము కలిగియుండును. కాని
యావద్విషయజ్ఞానములు యావదింద్రియములకు ఏకకాలమందు
కలుగుటలేదు. ఒక యింద్రియనిమిత్తమైన జ్ఞాన మొక క్షణమందు,
మరియొక యింద్రియనిమిత్తమైన జ్ఞానము మరియొకక్షణమందు
కలుగుచున్నది. దీనినిబట్టి ఆయా యింద్రియములు స్వతః వివిధగ్రహ
ణము చేయలేనివని, యేయింద్రియమునకు మనస్సంయోగ ముండునో
ఆ యింద్రియమే అప్పు డావిషయమును గ్రహింపగలుగుచుండు నని,
సర్వేంద్రియములకు ఆ మనస్సంయోగము ఏకక్షణమందుండ దని
యూహింపబడుచున్నది. ఇంద్రియజ్ఞానములనుబట్టి చిత్త మూహింప
బడుచున్నట్లు చిత్తవృత్తులనుబట్టి పూర్వజన్మకర్మ ఊహింబడుచున్నది.

అది యెట్లనగా, చిత్త మున్నది. చిత్తవృత్తులన్నియు నేకకాల
మందే యుద్భవించుట లేదు. ఒకక్షణ మందొక విధమైన చిత్తవృత్తి

మరొకడుగామందు మరొకవిధమైన చిత్తవృత్తి కలుగుచున్నది. దీనికి కారణము పూర్వదేహకృతకర్మ యని, ఆ కర్మవిశేషమునుబట్టి ఆ ఊణ మందు ఆ చిత్తవృత్తి శుభాత్మకమో, అశుభాత్మకమో కలుగుచున్నదని, కర్మప్రకారము లేనిచే చిత్తవృత్తులు స్వతః కలుగనని కావని భావింపవలయును.

కాబట్టి చేసిన కర్మ నష్టమయినను దాని సంస్కారము తద్రూపముగా అంతఃకరణగతమై యున్నదని స్పష్టము.

కర్మ సంస్కారముగా అంతఃకరణమం దుండితీరిన దను విషయము మరయొక విధముగా గూడ నిరూపింపబడుచున్నది—

“నానుభూతం క్వచాననేన దేహేనాదృష్ట మశ్రితమ్ ।

కదాచి దుపలభ్యేత యద్రూపం యాదృ గాత్మాని ॥”

శ్రీధరియమ్— ఇతోపి కర్మ లక్ష్యత ఇత్యాహ— నానుభూత మితి ద్వాభ్యామ్ । అనేన వర్తమానేన దేహేన । క్వచ కుత్రిచి దపి యన్నానుభూత మననుభూత మనుపభుక్త మదృష్టంచానశ్రుతం చయద్రూపం యదాత్మకం యాదృక్యప్రికారంచతత్కదాచిత్ స్వప్నమనోరథాదిషు ఆత్మాని మనసి ఉపలభ్యేత ।

“తేనాస్య తాదృశం రాజ్ లింగినో దేహసంభవమ్ ।

శ్రద్ధతాన్వితననుభూతోర్థో న మనః స్పృష్టు మర్హతి ॥”

శ్రీధరియమ్— తేన హేతునాస్య లింగినో వాసనాశ్రియస్య జీవస్య తాదృశం తదనుభవాదియుక్తం పూర్వదేహ సంభవం శ్రద్ధతన్వ నిశ్చయేన మన్యస్య । నహ్యననుభూతోర్థః మనః స్పృష్టుం మనసి స్ఫురితు మర్హతి ॥”

వర్తమానదేహముచేత నెన్నడును అనుభూతముకానట్టియు, దృష్టముకానట్టియు, శ్రితముకానట్టియు, విషయములు స్పృష్టమందును మనోరథాదులయందును మనస్సున స్ఫురించుచున్నవి. ఆ కారణముచేత కర్మవాసనాశ్రియలింగదేహశిష్టమైయున్న జీవునకు ఆ

యపూర్వవిషయములయొక్క అనుభవాదులను గలిగించిన పూర్వ దేహముల సంబంధము అవశ్య మంగీకరింపవలసియున్నది. అత్యంతము అననుభూతమైన విషయము మనస్సులో ఎన్నడును స్ఫురింపదని తెలిసికొనుము. ఏ యపూర్వవిషయము స్ఫురించుచున్నదో దాని సంస్కారముండితీరినది. అట్టి సంస్కారమునకు మూలమైన అనుభవాదికమును ఎప్పుడో ఉండితీరినదని నిర్ణయము.

ఇంకొకటి. బాల్యావస్థలో దృష్టము, శ్రుతము, అయిన విషయములు వార్ధకావస్థలో స్ఫురించుచున్నవి. అవస్థాభేదమేకాని మనోభేదము లేకుండుట దానికి కారణము. అట్లే పూర్వపూర్వదేహములకు సంబంధించిన విషయములు ఈ దేహగతమైన మనస్సులో స్ఫురించుచున్నందున దేహభేదమాత్రమేకాని మనోభేదము లేదని, యావద్దేహగతమై యున్న మనస్సు ఒక్కటే యని తెలిసికొనవలయును.

“మన ఏవ మనుష్యస్య పూర్వరూపాణి శంసతి ।

ఛవిష్యతశ్చ భద్రం లే తత్రైవ న భవిష్యతః ॥”

శ్రీధరీయమ్— కించ మ వృత్త్యైవ పూర్వరూపాణి ఘటాభి నిమిత్తాని శరీరాణి జ్ఞాయంత ఇత్యాహ- మనపవేతి. భద్రం అతి. సమ్యగవధానార్థ మాశిషాభినందతి ।

ఛవిష్యత ఉద్భవం ప్రాప్స్యతః స భవిష్యతః నీచత్వం ప్రాప్స్యతీతి భావీని రూపాణి శంసతి మనపవౌదార్యకార్పణ్యాది సృష్టిభిః పూర్వరూప్యైవమేవాసీ త్వశ్చ దప్యైవమేవ భవిష్యతీతి తథావిరూపాణి జ్ఞాపయతీత్యర్థః ।”

మనుష్యుని మనోవృత్తులనుబట్టి శుభాశుభనిమిత్తములైన ఆతని పురుషజన్మశరీరములును, ఉత్తరజన్మశరీరములును ఇట్టివని తెలియబడుచుండును. బోధార్యము, కార్పణ్యము, ఉగ్రత్వము, శాస్త్రత్వము, మూఢత్వము, జ్ఞానము, వైరాగ్యము లక్షణముగా గల ఆయా మనోవృత్తులమూలమున పూర్వజన్మమందును ఈతడు ఇట్టివాడే అయియుండె ననియు, ఉత్తరజన్మమందు ఇట్టివాడే అగుననియు ఆతని

యాన్నత్యమో నైశ్యమో తెలియబడుచుండును. ఆయా మనో వృత్తులు వారివారి శుభాశుభకర్మనిమిత్తములే కాకుండినచో నందరి మనోవృత్తు లేకవిధముగనే యెందుకుండవు ?

“అదృష్ట మశ్చుతం చాత్ర క్వచి న్మనసి దృశ్యతే ।
నుథాతథానుమన్తవ్యం దేశకాలక్రియాశ్చయమ్ ॥”

శ్రీధరీయమ్— నను కదాచి ద్దర్శనానర్హమపి స్వప్నే పృతీ యతే, యథా పర్వతాగ్రే సముద్రః, దివా నక్షత్రాణి, స్వశిర శ్చేద ఇత్యాది । తతాహ— అదృష్టమితి । అన్యదేశాశ్చాయం సముద్రాదికం పర్వతాగ్రే, నిశాశ్చాయం నక్షత్రాదికం దివా, అభ్యంగాదిక్రియాశ్చాయం స్వశిరశ్చేదనాది నిద్రాదిదోషేణ హి తథా పృతీయతే ఇత్యనుమన్తవ్యం । పరస్యాపి తదనుపపత్తే స్తుల్యత్వా దితి భావః ,”

అయితే, యెన్నడో అనుభూతమయినదే మనస్సులో స్ఫురిం దును. ఎన్నడును అనుభూతము కానిది స్ఫురింపదు. అనికదా పూర్వము చెప్పబడినది. ఎప్పుడును దర్శనార్హమైన కానట్టి అప్రసిద్ధ విషయములు ఒకానొకప్పుడు స్వప్నములో స్ఫురించుచుండును. అవి పర్వతాగ్రమందు సముద్రము, దివాభాగమందు నక్షత్రములు, స్వశిరశ్చేదము ఇత్యాదులు. ఇవి యెట్లు సరిపడును ? అని యడిగెద వేమో వినుము—

ఒకప్రదేశమందు సముద్రము ప్రసిద్ధమే. ఒకకాలములో (రాత్రి) నక్షత్రములు. ప్రసిద్ధములే అట్టివి పర్వతాగ్రమందున్నట్లు, దివాభాగ మందున్నట్లు స్ఫురించుటలో నిద్ర, ధాతువైషమ్యము అను దోషములే కారణము. అని భావించవలెను.

ఇంకొకటి. సముద్రాంతర్గతమై మైనాకపర్వతమున్నదని మైనాక మున కుపరిభాగమున సముద్రమున్నదని వాత్మికిరామాయణమందు చెప్పబడియున్నది. కనుక పర్వతాగ్రమందు సముద్రము ప్రసిద్ధమే అని చెప్పవచ్చును. సర్వగానసూర్యగ్రహణసమయమున దివాభాగ

మందును నక్షత్రదర్శకమగుచుగనుక అదియును ప్రసిద్ధమే యని చెప్పవచ్చును. (వంశీధరీయమ్)

ఇక స్వశిరశ్చేదనవిషయ మున్నది.

“తైలమర్దనోత్తరం శియనే స్వశిరశ్చేదరూపదుస్స్వప్నోపినాసం భవ ఇత్యుక్తం చికిత్సాశాస్త్రే । యద్వా “ధాతువై పమ్యథోషేణ శిరశ్చేదోపి దృశ్యతే స్వప్నే । ఇత్యపి తత్త్రైవ” (వంశీధరీయం.)

అభ్యంగకాలమున తైలమర్దనముచేసికొనిన వెంటనే స్నానము చేయకుండ నిద్రాపోయినవానికి స్వశిరశ్చేదరూపమైన దుస్స్వప్నము సంభవించవచ్చును.

ధాతువై పమ్యథోషముచేత స్వప్నమును స్వశిరశ్చేదముగూడ దృష్టచుగును. అని చికిత్సాశాస్త్రమందు చెప్పబడినది.

ఇట్లు ఒకవిధముగా ప్రసిద్ధమై యున్న విషయమే స్వప్నములో నిద్రాదిదోషమున మరియొకవిధముగాగూడ స్ఫురింపవచ్చునని భావించవలెను.

‘సర్వే కృమానురోఽన మనస్సిన్ద్రియగోచరాః ।

ఆయాన్తి వర్గశో యాన్తి సర్వే సమనంతో బహాః ॥”

శ్రీధరీయమ్— నను దరిద్రాః క్వచిదాత్మానం మహారాజం పశ్యతి, రాజా చరం క మాత్మానం పశ్యతి । తత్కథ మసంభా వితం సంగచ్ఛేత । తత్ప్రాహ- సర్వ ఇతి । ఆయాన్తి భోగ్యత్వేన ప్రాప్నువన్తి । యాన్తి చ భోగానన్తరం । యది చ కల్పద్రుమనా భవే త్త్వరి ఏవం స స్యాత్ । స శ్వేతదస్త్రిత్యాహ—

సర్వే సమనస ఇతి । సర్వేషాం సమసస్క-త్వాత్ మనస చ సర్వార్థానాం కృమేణ ప్రవేశాత్ నాత్యంతాదృష్టచరః కస్యాపి కల్పి దర్థోఽస్తి త్యర్థః ।’

అయితే దరిదుర్నిడు స్వప్నములో తన్ను మహారాజునుకొనును. మహారాజు తన్ను దరిదుర్ని డనుకొనును. అసంభావిత మయిన ఇట్టి విషయ మెట్లు సరిపడును ? అని యడిగెదవేమో వినుము—

మనస్సులేని మనుజుడు లేడు. దృష్టములై నట్టియు, శ్రుతము లై నట్టియు సర్వవిషయములయొక్క వాసనలు మనోగతములై యున్నవి.

ఆ విషయవాసనలచేత నాయావిషయములు క్రమముగా అనుభవమునకు వచ్చుచుండును. అనుభవానంతరము పోవుచుండును. ఏజీవుడయినను ఒక్కసూక్ష్మశరీరముతోడనే అనంతస్థూలశరీరములయందు కాలక్రమమున ప్రవేశించి సర్వవిషయములను అనుభవించుచు వచ్చుచున్నవాడే. కాబట్టి మనస్సుతో స్ఫురించిన దేదియను అసంఖ్యాతము కాదు. కనుక 'అనునుగూతమైన విషయము మనస్సున స్ఫురింపదు' అనియే నిర్ధారితము అని.

ఇది నారదమహర్షి ప్రార్థించినబర్హికి బోధించిన విషయము. దీని సారాంశము— లింగదేహవికస్యమైన జీవునకే కర్తృత్వభోక్తృత్వములనియు, స్థూలదేహము ఆజీవుని అహమభిమానమునకు విషయమై జీవుని కర్తృత్వాదులకు సాధన మగుచుండుననియు, ఆ లింగదేహము చిరస్థాయియై అనేకజన్మములలోని స్థూలశరీరములతో ప్రవేశించుచుండుననియు, లింగదేహముతో ప్రధానమైన మనస్సునందు ఆయా జన్మములతో కనిపించేసియున్న యావస్థవిషయముల వాసనలు స్థిరపడియుండి అప్పుడప్పుడు గృహస్థులలో ఆ విషయస్ఫూర్తిని కలిగించుచుండుననియు, ఎన్నడును అనుగూతముకానిది మనస్సుతో స్ఫురింపదనియు, స్ఫురించిన విషయమెల్ల యేజన్మమందో అనుభూతమేయని భావింపవలసినదే యనియు, మనుజుల యోగ్య-అయోగ్యమనోవృత్తులే వారివారి పుణ్యపాపములకు సూచకము లనియు, జన్మపరంపర తప్పనిదే యనియు, ఈ జన్మములోని పాపపుణ్యములు జన్మాంతరములో అనుభవమునకు వచ్చుననియు, వైదికసిద్ధాంతము నిరాక్షేపమనియు సారాంశము.

— వైదికసిద్ధాంతములో సృష్టిస్థితిలయములకు ప్రాణికర్మ

కారణ మన్నపుడు సృష్టి ముందా ? కర్మ

ముందా ? అను ప్రశ్నకు సమాధానము—

వేదాంతదర్శనమం దీవిషయ మిట్లున్నది—

'స కర్మాఽవిభాగా దితిచేన్నాఽనాదిత్వాత్' (బ్ర).సూ.2-1-35)

భాష్యమ్—‘సచేవ సోమ్యేద మగ్ర ఆసీ దేక మేవాద్యతీయమ్’
ఇతి పాక్రస్యప్తే రవిభాగావధారణా న్నాస్తి కర్మ । యదపేక్ష్య
విషమా సృష్టి స్సాన్యత్ । సృష్ట్యుత్తరకాలం హి శరీరాదివిభాగా
పేక్షం కర్మ, కర్మాపేక్షశ్చ శరీరాదివిభాగ ఇతీతరేతరాశ్రయశ్చ
ప్రసజ్యేత । అతో విభాగా దూర్థ్యం కర్మాపేక్ష ఉశ్వరః
ప్రవర్తతాం నామ । ప్రాగ్విభాగా ద్వైచిత్ర్యనిమిత్తస్య కర్మ తోఽ
భాషా త్తు త్రైవాద్యా సృష్టిః పాప్నోతీతి చేత్ ।

నైష దోషః- అనాదిత్వా త్సంసారస్య । ఖిపే దేషు దోషో
యద్యాదిమాః సంసార స్సాన్యత్ । అనాదో తు సంసారే బీజం
కురవత్ హేతుహేతుమద్భావేన కర్మణ స్సర్గవైచమ్యస్య చ
ప్రవృత్తి ర్న విరుద్ధతే ।”

సృష్టికి పూర్వము పరమాశ్మనూత్రమే యున్నది. అని నిర్ధారిత
మైనందున యీ విషమసృష్టికి నిమిత్తమైనట్టి కర్మ సృష్టికి బూర్వము
లేదు సృష్ట్యుత్తరమందు సంభవించు కర్మ ఆసృష్టికి కారణమనుపక్ష
ములో సృష్టిలేనిదే కర్మ లేదు. కర్మ లేనిదే సృష్టి లేదుకనుక నది
యసంగతము. కాబట్టి ప్రథమసృష్ట్యనంతరము సంభవించు ప్రాణి
కర్మమబట్టి తదనంతరసృష్టి విషమముగా నెర్పడవచ్చునుగాని, ప్రథమ
సృష్టి విషమముగా నుండుటకు వీలులేదు. అది సమానరూపముగనే
యుండెనని చెప్పవలయును. అట్లు చెప్పినయెడల సమానరూపమై
యున్న ఆసృష్టిలో విషమకర్మోత్పత్తికి సంభవము లేనందున అనంతర
సృష్టి యేదైనను ఈపక్ష- పక్షి- సర- వానరాది- రూపమున విషమ
ముగా నుండక సమానరూపముగనే యుండవలసివచ్చుచున్నది. కనుక
కర్మ సృష్టికారణ మనుమాట దోషగ్రస్తము. అనిభావింపరాదు.

సృష్టికి ఆది యొకటి యున్నపుడు ఈ దోషము తటస్థించును.
ఈ సంసార మనాది. అనాదియైన సంసారములో, ఇప్పుడు గోచరించు
విభేదములైన అంకురములకు బూర్వము బీజములు, ఆ బీజములకు
బూర్వము అంకురములు, వానికి బూర్వము బీజములు పరంపరగా
కారణములై యున్నట్లు ఈ సృష్టికి బూర్వము కర్మ, దానికి పూర్వము

సృష్టి, దానికి పూర్వము కర్మ పరంపరగా కారణమైయున్నది. కనుక సృష్టివైషమ్యమునకు విరోధము లేదు.

“ఉపపద్యతే చాప్యపలభ్యతే చ” (బ్ర.సూ. 38)

భాష్యం - ఉపపద్యతే చ సంసారస్యాఽనాదిత్వం. ఆదిమత్వే హి సంసారస్యాఽకస్మాదుద్భూతేః ముక్తానామపి పునస్సంసారోద్భూతిః సగః । అస్యతాభ్యాగమచిహ్నః । సుఖదుఃఖాదివైషమ్యస్య నిర్నిమిత్తత్వాత్ । నచేశ్వరో వైషమ్యహేతుఃస్యైతత్, నచాఽవిద్యా కేవలం వైషమ్యస్య కారణమ్, ఏకరూపత్వాత్ । రాగాదిక్లేశవాసనా దిప్తకర్మాపేదా త్యవిద్యా వైషమ్యకరీ స్యాత్ । సచ కర్మాఽన్తరేణ శరీరం సంభవతి, సచ శరీరవత్తరేణ కర్మ సంభవతీతి సతరాశ్రయత్వ ప్రసంగః । అనాదిత్వం చ జ్ఞాంకురన్యాయోపపత్తిర్న కల్పద్వీపభవతి । ఉపలభ్యతే చ సంసారస్యాఽనాదిత్వంశ్రుతిస్మృత్యోః । స్మృతా తావత్ - ‘అసేన జీవేనాత్మనా’ ఇతి సర్గప్రముఖే శారీర మాత్మానం జీవశబ్దేన ప్రాణధారణనిమిత్తేనాఽఖిలపన్ననాది స్సంసార ఇతి దర్శయతి..... “సూర్యాచంద్రమసౌ ధాతా యథాపూర్వ మకల్పయత్” ఇతి చ మన్తవర్ణః పూర్వకల్పసద్భావం దర్శయతి ।

స్మృతా వశ్యనాదిత్వం సంసారస్యపలభ్యతే - “న రూపమస్యేహ తథోపలభ్యతే నాన్తో నచాదిర్న చ సంప్రీతిషా” పురాణేచాఽతీతానామనాగతానాం చ కల్పానాం న పరిమాణ మస్తీతి స్థాపితమ్ ।”

సంసారమునకు అనాదిత్వమే ఉపపన్న మగుచున్నది. అది యున్న యెడల నిర్దేశుకసృష్టి నంగీకరింపవలసివచ్చును. అప్పుడు ముక్తులకును నిర్దేశుకసృష్టినిబట్టి బన్ధ తప్పకపోవును. అప్పుడు జన్మరాహిత్యమునకై చెప్పబడిన జ్ఞాన- కర్మ- కాండలు వర్ధమైపోవును. సంసారుల సుఖదుఃఖాదివైషమ్యము నిర్దేశుకమని చెప్పవలసివచ్చును. సృష్టివైషమ్యకారణము ఈ స్వరూపు కాదు; ఏకరూపమైన కేవలమవిద్యయును గాదు; రాగద్వేషమోహవాసనలనుబట్టి భావింపబడు ధర్మ- అధర్మ- మిశ్ర- కర్మల సహకారము గల అవిద్య కారణము. అందుచే నట్టి కర్మకు అనాదిప్రవాహ మంగీకరింపక తప్పదు.

ఇంకొకటి. సృష్టికి ఆది నంగీకరించినయెడల ప్రథమశరీరమున కుప్పుత్తి కారణము లేదుగనుక సంభవింపదు. ప్రథమశరీరోత్పత్తికి పూర్వము కర్మ లేనందున కర్మను కారణ మనుటకు వీలులేదు. కాబట్టి కర్మ- శరీరములకు అనాదిత్వమును వాదులందరు నంగీకరింపవలసినదే.

సంసారానాదిత్వము శ్రుతిస్మృతులలో చెప్పబడియే యున్నది. సూర్యచంద్రాదిప్రపంచసృష్టి యథాపూర్వముగ జరిగిన దను శ్రుతి వాక్యము, 'నాన్తో న చాదిః' అనుగీతావాక్యము, అతీతానాగత కల్పములకు పరిమితి లేదని చెప్పు పురాణవాక్యములు సంసారమున కనాదిత్వమునే సృష్టికరించుచున్నవి. ఉపపత్తిసహితమైన శ్రుత్యాది ప్రమాణబలమున కర్మ, సృష్టి అనాదిప్రవాహముగా ప్రాప్తించు చున్నవని సమాధానము

—, మనుజుడు చేసిన కర్మవలన గలుగు విశేషములు , —

వేదాంతధర్మములలో నిట్లు చెప్పబడినది—

‘కర్తాణి విహితనిషిద్ధత్వాకారేణాఽపూర్వం క్రియాత్మేన సంస్థారం చ జనయన్తి । తత్ప్రాప్తాపూర్వా త్ఫలం భుజ్జే. సంస్కారభావి తత్త్వా త్పున స్తజ్జాతీయాని కరోతి... సంస్కారవశాదేవ పుణ్యం పాపం వా రోచతే । అతోఽభిరుచిలింగా త్పుణ్యాపుణ్యసంస్కారోఽనుమేయః । స ఏవ స్వభావః, ప్రకృతిః, వాసనా ఇతి చ గీయతే ।’ (రత్నప్రకా-1-8-80)

చేయబడు కర్మలు విహితములని, నిషిద్ధములని రెండు విధములు. కర్మగతములైన ఆ విహితత్వ- నిషిద్ధత్వ- ధర్మములనుబట్టి అపూర్వ మనబడు పుణ్యపాపము లేర్పడుచుండును. ఆ కర్మగతమైన క్రియాత్వధర్మమునుబట్టి సంస్కార మేర్పడుచుండును.

ఆ పుణ్యపాపములనుబట్టి తత్ఫల మనుభవించుచుండును. ఆ సంస్కారమునుబట్టి ఆ రకమైన కర్మనే చేయుచుండును. ఏవ్యక్తికయినను పుణ్యకర్మయందో పాపకర్మయందో కలిగెడి అభిరుచికి వెనుకటి పుణ్యపాపకర్మ సంస్కారమే కారణము. వారి వారి అభిరుచివిశేషమునుబట్టి అట్టి సంస్కారవిశేష మూహ్య మగుచుండును. సంస్థారము, స్వభావము, ప్రకృతి, వాసన అనునవి సమానార్థములు.

‘తేషాం యే యాని కర్మాణి పాప్ర క్షప్త్యాం ప్రతిపేదిరే.
తాన్యేవ తే ప్రపద్యంతే సృజ్యామావాః పునః పునః॥’

అను మనుస్మృతివచనము, పూర్వజన్మములో ఎవ్వ రెట్టి కర్మలను చేసియుండిరో వారు పునర్జన్మములో అట్టికర్మలను చేయువారగుచుండు రని బోధించుచున్నది. అని.

లోకములో ఆయావ్యక్తుల ప్రవర్తనను చూచి వాని పూర్వ జన్మసంస్కార మట్టి దని ‘స్వభావో దురతిక్రమః’ అని ‘బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ’ అని చెప్పకొనుట సుప్రసిద్ధ మగుటకు ఈశాన్రసిర్ణయమే మూలము.

అనివార్యముగా గనబడుచేష్టలను చూచి అది వానిస్వభావ మని ఇది వీనికి స్వభావ మని లోక మనుకొను మాటలనుబట్టికూడ శాస్త్రాక్రమైన కర్మస్వభావమే స్వభావశబ్దార్థమని స్పష్టము.

పర్యవసానములో మనుజుడు చేయు పుణ్యపాపకర్మకు గల శక్తులు రెండు. సుఖదుఃఖఫలమనుభవింపజేయు శక్తియొకటి. అట్టి కర్మయందే మరల ప్రవర్తించజేయు (అభిలాషనుపుట్టించు) శక్తియొకటి. ఇందుఫలానుభవజనకశక్తి అనిసార్యము. పునఃప్రవృత్తిజనకశక్తి పురుషప్రయత్ననివార్యము అగుచుండును. ఈ విశేషము ముందు వివరింపబడును.

—• మనుజుని పుణ్యపాపకర్మకు ఆగామి—సంచిత—

ప్రారబ్ధవిభాగము దేవశబ్దార్థము •—

పూర్వజన్మములలో మనుష్యుడై పుట్టి చేసిన పుణ్యపాపకర్మకే ముందేప్పుడో ఫలమిచ్చు పరిస్థితిలో సంచిత మని పేరు. ఇప్పుడు మనుష్యుడై యుండి చేయునట్టిదై యికముందు సంచితములోనికి చేరునట్టిదై యున్న స్థితిలో ఆగామి యని పేరు.

వర్తమాన శరీరముద్వారా ఫల మిచ్చుటకు ప్రారంభించిన స్థితిలో ప్రారబ్ధ మని పేరు. ఈ ప్రారబ్ధకర్మకే దైవ మని నామాంతరము

“దైవాధీనం జగ త్సర్వం మంత్రాధీనం తు దైవతమ్” ఇత్యాది స్థలములలో దైవ- దైవత- శబ్దములు దేవతాపరములుగా వాడబడి

క్వాచిత్కముగా నున్నను “దైవం దిష్టం భాగధేయం భాగ్యం స్త్రీ నియతి ర్విధిః” అను అమరకోశమునుబట్టి కర్మవిశేషము దైవశబ్దార్థ మనుట నిర్వివాదము. కనుక పా్రిభక్తికర్మకే దైవమనికూడ వేరు. కనుకనే—

“దైవం పూర్వకృతం కర్మ కథ్యతే నేతర త్సుతః” అనియు, “దైవ మాత్మకృతం విద్యా త్కర్మ యత్పూర్వదై హికమ్” అనియు, స్పష్టముగా చెప్పబడినది. దృష్టముకానిది కనుక అదృష్ట మనియు, పురాకృతమనియు దీనికి నామాంతరములు.

—• పా్రిభక్త మనబడు దైవముయొక్క ప్రభావము. •—

“సుఖదుఃఖవిపర్యాసో యదా సముపపద్యతే । వనపర్వ- అ209
నై నం ప్రజ్ఞా సునీతం వా తామ్రయతే నై వ పౌరుషమ్ ॥
యోఽగు మిచ్ఛే ద్యథాకామం తం తం కామం స ఆప్నుయాత్ ।

గుది స్యా దపరాధీనం పౌరుషస్య క్రియాఫలమ్ ॥
సంయతా శ్చాపి దక్షాశ్చ మతిమంతశ్చ మానవాః ।
దృశ్యస్తే నిష్కలా స్సన్తః ప్రహీణా స్సర్వకర్మభిః ॥
ప్రహీణాః శస్త్రా అపి ।

ఘాతానా మపరః కశ్చి ధ్ధింసాయాం సతతోత్థితః ॥
పంచినాయాం చ లోకస్య స సుఖేనైవ యుజ్యతే ।
అచేష్ట మపి చానీనం శ్రీః కంచి దువతిస్తతి ॥
కశ్చి త్కర్మాణి కుర్వత్ హి న పా్రివ్య మధిగచ్ఛతి ।
దేహా నిష్క్లా తప స్తప్తా కృపణైః ఘోరగృహ్నుభిః ॥
దశమగ ధ్భుతం గర్భా జాయస్తే కులపాంసనాః ।
అహం ధనధానై శ్చ భోగైశ్చ పిప్రసంచితైః ॥
విప్రై రభిజాయస్తే గర్భా నై రేవ మంగళైః ।
న దేవంజా మనుష్యాణాం వ్యాధయో ద్విజనత్తమ ॥
కర్మజా హి మనుష్యాణాం రోగా నాస్త్యత్ర సంశయః ।
యేషా మస్త చ భోక్తవ్యం గ్రిహణిరోగపీడితాః ॥
స శక్నువన్త తే భోక్తుం చేష్టితం పూర్వకర్మణః ।”

సుఖదుఃఖవ్యత్యాసము వచ్చినపుడు దానిని ప్రజ్ఞ కాని, నీతికాని, పారుషము కాని తొలగించి కాపాడజాలదు.

పురుషప్రియత్నము పరాధీనత లేకుండ స్వతంత్రముగా ఫల మీయగలిగినయెడల తాను కోరినదాని నెల్ల ప్రతివ్యక్తియు పొంద లేకుండుటేమి ?

ఏకీభావము వహించి సమర్థులై మతిమంతులై యావచ్చుక్తి కార్యసిద్ధికై పాటుపడిన మానవులు వ్యర్థులై కనబడుచున్నారు.

లోకములో పరులను హింసించుచుండియు సుఖముగా జీవించువాడొకడు, వంచన చేయుచుండియు సుఖముగా జీవించువాడొకడు.

ఒకడు నిర్వాప్యపారముగా గూర్చుండినను సంపదలు చేరుచుండును. మరియొకడు ఎంత పాటుపడినను లాభములేకపోవుచుండును.

కొందరు పుత్రసంతానాపేక్షతో దేవతల నారాధించి తపములు చేసి గర్భవతులై పదిమాసములు మోసి కనుటలో కులపాంసనులు పుట్టుదురు. ఆ మంగళకార్యములనే చేసి మరికొందరు కనుటలో మాతాపితృకల్పితభోగములతో విస్తృతములైన ధనధాన్యములతో తులతూగు గుణవంతులు పుట్టుదురు. మనుష్యులకు దైహికములైన వ్యాధులు నిస్సంశయముగా కర్మజన్యములే.

తినుటకు సమృద్ధిగా నుండియు వ్యాధిగ్రస్తులై తినలేకుండుట పురాకృత ప్రభావమే.

ఎట్టివాడును తన జీవితము తన వశములో నున్నదనుకొనుటకు ఎంతమాత్రము వీలులేదు. ఎవనగా - తన కిష్టముకాక పరిహరింపబడు జరామరణాదులు తనకు ఘటించుచునే యున్నవి. అందుచే ప్రార్థన వశమై జీవిత మున్నది.

“స మిమ్రేయే ర్న జీర్ణేయ స్సవ్యే స్య స్సర్వకామకాః ।

నాప్రియం ప్రతి వశ్యేయ ద్విధిశ్చ యది నో భవేత్ ॥

ఉత్తర్యపరి లోకస్య సర్వో గస్తం సమీహతే ।

యతతే చ యథాశక్తి న చ తద్వర్తతే తథా ॥”

పాగ్గిరబ్బ మనబడు విధి లేనియెడల నెవ్వరును జరామరణము లకును, కష్టములకును పాలుకాకూడదు. సర్వాభీష్టములు సర్వులకు సిద్ధించి తీరవలెను. లోకములో నొకనివయి నొక డుండగోరి యావ చ్చక్తి ప్రయత్నించుచున్నాడు. కాని ఆ కోరిక సిద్ధించుటలేదు. ఇదంతయు పాగ్గిరబ్బ మనబడు దైవముయొక్క ప్రభావము. దీని కొక నిదర్శనము— అంగబలము, అర్థబలము అత్యధికముగా గలిగి తమ పురుషకారముచే శత్రుక్షయము జేయుదు మని యుద్ధమునకు సిద్ధపడి కాలుదుప్పిన కర్ణదుర్యోధనాదులు, సైంధవసంరక్షణప్రయత్న మెంత తాము చేసినను అది నిరర్థకమగుటను జూచి చింతించునపుడు ఇదంతయు దోషిణుని పక్షపాతఫలితమని దుర్యోధను డాడిన మాటపై కర్ణు డేమనెనో చూడుడు—

"ఆచార్యం మా విగర్హస్వ శక్త్యాఽసౌ యుద్ధ్యతే ద్విజః ।
యథాబలం యథోత్సాహం త్వక్త్వా జీవిత మాత్మనః ॥
అజయ్యాన్ పాండవా నృన్యే దోగ్రేణే నాస్త్రవిదా మృథే ।
యతో నోయుద్ధమానానాం వరం శక్త్యా సుయోధన ॥
సైన్ధవో నిహతో యుద్ధే దైవ మత్రీ వరం స్మృతమ్ ।
సతతం చేష్టమానానాం నికృత్యా వికృమేణ చ ॥
హత్యాఽస్మాకం పౌరుషం వై దైవం వశ్చా త్కరోతి చ ।
నికృత్యా వంచితాః పార్థాః విషయోగైశ్చ భారత ॥
దగ్ధా జతుగృహే చాపి ద్యూతేన చ పరాజితాః ।
రాజనీతిం వ్యపాశ్రీత్య ప్రహితాశ్చైవ కాననమ్ ॥
యత్నేన చ కృతం తత్తద్దైవేన వినిపాతితం ।

సుయోధనా ! దోషిణాచార్యుని నీవు గర్హింపకము, ఆతడు యావచ్చక్తి వినియోగించి ప్రాణము లొడ్డి యుద్ధము చేయుచున్నాడు. పాండవులాతనికి జయింపకక్యము కానివారనియే నాకుతోచుచున్నది. ఆతని మాటకేమి? మనమాటజెప్పుము, మనమందరము గలిసి సైంధవుని కాపాడగలిగినామా? ఎప్పటికప్పుడు మనము కపటముతోడను, వరాక్రముతోడను ఎంతపాటుపడినను సాధింపగలిగినామా? మన పౌరు

పమును దైవమనబడు మనదురదృష్టము దిగద్రొక్కుచున్నది, మనము పాండవులనుకపటోపాయమున వంచించినను, విషప్రయోగము చేసినను, లక్కయింట బెట్టి దగ్ధముచేసినను, ద్యూతమున నోడించినను, రాజనీతితో సరణ్యముల పాలుచేసినను ఇట్టియెన్నియన్నముల నయినను దైవమనబడు మనదురదృష్టమే అణచివేసినది. అని.

ఇప్పుడు 'దైవమనియేచున్నది? పురుషప్రియత్నమున కసాధ్యమేనున్నది? పనికాకుండుట పురుషప్రియత్నలోపముచేతనే' అను కొనుప్రబుద్ధులు ఈ కర్ణవాక్యములను మనస్సులో బెట్టుకొనవలయును. సన్నిమిత్తము కురుసభకు వెళ్లనపుడు కృష్ణభగవానుడు పార్థునితో నేమిచెప్పెనోచూడుడు—(ఉద్యో అ79)

“సర్వం త్విదం మమాయత్తం భీభత్సో కర్మణో ద్వయోః”

వ్యా॥ ద్వయోః కర్మణోః శమయద్ధయోః మధ్యే ఇద మనామయం సర్వం కృతస్నం మమ దూతస్య ఆయత్త మధీనమ్”

“క్షేత్రం హి రసవ చ్చుద్ధం కర్మణైవోపపాదితమ్ ।

బుతే వర్షా న్న కాన్తేయ జాతు నిర్వర్తయే త్ఫలమ్”

వ్యా॥ తథాపి దైవానుకూల్య ముత్రాపేక్షిత మిత్యాహ- క్షేత్రమితి, కర్మణా కర్మణేన వాప్యాది జలదానేన చ శుద్ధం భూదోష హీనం రసవత్ ఆర్ద్రం చ ఉపపాదితం కృతం తత్కదాచిత్ వర్షం వినాపి ఫలప్రదం న భవేత్ ।

“తత్రై వై పౌరుషం బ్రూయు రాసేకం యత్ర కారితమ్ ।

తత్రై చాపిద్రువం పశ్యే చ్ఛోషణం దైవకారితమ్ ॥”

వ్యా॥ అత్రై కేవలం పౌరుషవైవ శ్రేష్ఠ్యం దృష్ట మిత్యాహ-తత్రైతి । ఏతదపి దైవాధీన మేవేత్యాహ-తత్రైచాపితి । శోషణం వాప్యాదేః సర్వథా వృష్ట్యభావే యథా న ఫలనిష్పత్తిః తద్వద్దైవాభావేపిత్వర్థః ।

“తదిదం నిశ్చితం బుద్ధ్యా పూర్వై రపి మహాత్మభిః ।

దైవంచ మానుషే చైవ సంయుక్తం లోకకారణమ్ ॥”

వ్యా॥ సంయుక్తమహితం లోకకారణం లోకహితసాధనం ।

‘అహం హి తత్కరిష్యామి పరం పురుషకారతః ।

దైవస్తు న మయా శక్యం కర్మ కర్తుం కథం చన ॥

వ్యా॥ దైవం కర్మ ప్రాక్తసంకర్మ కర్తుమన్యథాకర్తుమ్ ।

పార్థా! శాంతి యుద్ధము ఈరెండింటిలో నిరపాయ పరిస్థితి యేదో అది దూతనయి వెళ్లుచున్న నావై నాధారపడియున్నది. అయినను దైవానుకూల్య మావశ్యకము సుక్షేత్రమును దున్ని నూతనిరుతోడి తడిపి చక్కబరచినను వర్షాభావములో నది ఫలప్రదము కాదు. అక్కడ నూతులు త్రవ్వి నీరు పెట్టి తడుపుటలో పురుషప్రయత్నముకం పి వేరేమున్న డనిపించును. కాని అనూతులలో నీరు హరించిపోవుట దైవకృతమే. సర్వాత్మనా వర్షాభావములో సస్యములు ఫలింపనట్లు దైవానుకూల్యభావములో పురుషప్రయత్నములు ఫలింపవు.

కనుకనే పూర్వులగు మహాత్ములు లోకహితము దైవ-పురుష కారములు రెండింటివై నాధారపడియున్నదని నిశ్చయించిరి. నేనిప్పుడు పురుషకారముతో జేయవలసిన దానిని పూర్తిగా జేయుదును. దైవమును మార్చుట నాకు శక్యము కాదు. అని.

ఈ శ్రీకృష్ణభగవానుని పదనములనుబట్టికూడ దైవ మోత అని వార్యమైనదో తెలిసికొనవలయును.

—• పురుషకారమునకు అవశ్యకత •—

అదృష్ట మని, అపూర్వ మని, ప్రాచీరబ్ధ మని చెప్పబడు దైవము తన కెట్టి ఫలమిచ్చుట కన్ముఖమై యున్నదో దెలియకుండును గనుక తన కిష్టమైన సుఖప్రాప్తి - దుఃఖనివృత్తులకు పురుషకార మవసరము. ఆ పురుషకారము సఫలమైనపుడు దైవముయొక్క అనుకూల్యము, విఫలమైనపుడు ప్రాతికూల్యము తెలిసికొనవలయును.

ఆదైవము శుభఫల మిచ్చునట్టిదే అయియున్నను పురుషప్రయత్నముతో మిశ్రితము కాకుండ ఫల మియ్యజాలదు. పురుషప్రయత్నము ఎంతటి దయనను దైవానుకూల్యము లేనిదే ఫలింపనేరదు. ఈవిషయమే

‘కృతః పురుషకార స్తు దైవ మేవానువర్తతే ।

న దైవ మకృతే కించి త్కస్యచి ధ్ధాతు మర్హతి ।’

అని ఆనుశాసనికపర్వములో చెప్పబడినది.

“యథా బీజం వినా క్షేత్ర ముప్తం భవతి నిష్ఫలమ్ ।

తథా పురుషకారేణ వినా దైవం న సిద్ధతి ॥

క్షేత్రం పురుషకారస్తు దైవం బీజ ముదాహృతమ్ ।

క్షేత్రబీజసమయోగా త్తత్ర సన్యం సమృద్ధతే ॥”

(ఆనుశా - అ9)

క్షేత్రమందు నాటబడని బీజము నిష్ఫలమై క్షేత్రసంయుక్తమైన బీజము ఫలప్రదమై యున్నట్లు బీజమువంటి దైవము క్షేత్రమువంటి పురుషకారము నాశ్రయించియే ఫలప్రద మగును. అని చెప్పబడినది.

ఇంకొకటి, శుభఫల మిచ్చునట్టి బీజప్రాయమైయున్న దైవము పురుషకారప్రబల్యముచేత వాయువుచేత అగ్నివలె ప్రవర్థమానమగునని, పురుషకారహీనతచేత తైలక్షయముచేత దీపమువలె క్షీణించునని చెప్పబడినది—

“యథాగ్నిః పవనోద్భూత స్ససూక్ష్మోపి మహా భవేత్ ।

తథా కర్మ సమాయుక్తం దైవం సాధు వివర్థతే ॥

యథా తైలక్షయా ద్దీపః ప్రమాణి మువగచ్ఛతి ।

తథా కర్మక్షయా ద్దైవం ప్రమాణి మువగచ్ఛతి ॥” అని.

ఇంకొకటి పురుషకారము శాస్త్రీయమని, అశాస్త్రీయ మని రెండువిధములు అశాస్త్రీయము అనర్థపాతువు. శాస్త్రీయము పరమార్థపాతువు.

అందు దైవ మనబడు పూర్వజన్మగతపురుషకారమును, వర్తమానజన్మగతపురుషకారమును ఒండొంటి నెదుర్కొని యేది ప్రబలమో అది దుర్బలమైనదానిని అణచివేయును.

శాస్త్రీయమైన పురుషకారములోగూడ అనర్థప్రాప్తి గోచరించినయెడల అనర్థకారియైన తన పూర్వపురుషకారము ప్రబలమై యున్నదని తెలిసికొనవలయును.

అశుభమైన తన పాపాచీనపురుషకారమగు దైవమును శాంతింప జేయుటకు దగిన శుభాచరణరూపపురుషకారమును పూనికతో చేయు చుండవలయును.

పాపాచీనమైన పురుషకారదోషము నవీనపురుషకారగుణముచేత శాంతించు ననుటకు వెనుకటి భోజనగురుత్వముచే గలిగిన అజీర్ణ దోషము ఇప్పటి లంఘనగుణముచే శాంతించుచుండుటే నిదర్శనము.

అది, సచ్చాస్త్ర- సత్సంగ- సదాచారములకు జేందిన పురుష కారమైనపుడే యథోక్తఫల మీయగలుగును.

పురుషకారముయొక్క స్వరూప మిదియే. ఈ విధముగా వ్యవహరించు మనుజుని పరియత్నము సఫలమే. నిష్ఫలము కాదు.

ఈ విషయ మంతయు యోగవాసిష్టములోని యీ శ్లోకము లలో నున్నది—

“ఉచ్చాస్త్రం శాస్త్రితం చేతి ద్వివిధం పౌరుషం స్మృతమ్ ।

తతోచ్చాస్త్ర మనర్థాయ పరమార్థాయ శాస్త్రితమ్ ॥

ద్వౌ హుడా వివ యుధ్యేతే పురుషార్థౌ సమానమా ।

పాక్తన శైపికశైవ శామ్యత్యతాల్పవీర్యవా ॥

అనర్థః పాప్యతే యత్ర శాస్త్రితా దపి పౌరుషాత్ ।

అనర్థకర్తృ బలవ త్తత్ర జ్ఞేయం స్వపౌరుషమ్ ॥

తావ త్రావ త్రప్రయత్నేన యతితవ్యం సుపౌరుషమ్ ।

పాక్తనం పౌరుషం యావ దశుభం శామ్యతి స్వయమ్ ॥

దోషశామ్య త్యసన్దేహం పాక్తనోద్ద్యతనై ర్గుణైః ।

దృష్టానోద్ద్యత హ్యస్తనస్య దోషస్యా ద్యగుణైః ఊయః ॥

సచ సచ్చాస్త్రసత్సంగసదాచారై ర్నిజం ఫలమ్ ।

దదాతీతి స్వభావోద్దయ మన్యథా నార్థసిద్ధయే ॥

స్వరూపం పౌరుషస్యైత దేవం వ్యవహర స్మరః ।

యాతి నిష్ఫలయత్నత్వం న కదాచన కశ్చన ॥” అని. (స. 45)

దైవము, పురుషకారము అను రెంటిని ఆధారపడియే కార్య సిద్ధికాని కేవలదైవముచేగాని, కేవలపురుషకారముచేగాని కార్యసిద్ధి

కా నేరదనియు, కార్యసిద్ధి దైవముచేతనే యనికొందరు, స్వభావము చేతనే యనికొందరు, కాలముచేత నని కొందరు, పురుషకారము చేతనే యని కొందరు చెప్పుచుందురు కాని బుద్ధిమంతులు దైవ- పురుష కార- స్వభావ- కాలముల సంయోగమున బట్టియే కార్యసిద్ధి యని చెప్పుచున్నారనియు యాజ్ఞావల్క్యస్మృతిలో చెప్పబడినది—

‘దైవే పురుషకారే చ కర్మసిద్ధి ర్వ్యవస్థితా ।
తత్ర దైవ మభివ్యక్తం పౌరుషం పౌర్వదై హికమ్ ॥
కేచిద్దైవా తస్యభావాద్వా కాలా త్పురుష కారతః ।
సంయోగే కేచి దిచ్ఛన్తి ఫలం కుశలబుద్ధయః ॥’

ఇంకొకటి- శ్రీకృష్ణుడు పాండవుల కిట్లుపదేశించెను—
లోకస్య నాన్యతో వృత్తిః పాండవాఽన్యత్ర కర్మణః ।
ఏవం బుద్ధిః ప్రవర్తత ఫలం స్యా దుభయాన్వయే॥’

వ్యా॥ కర్మణోఽన్యత్ర పౌరుషం వినా, అన్యతః ఏకస్మాద్దైవాదేవ వృత్తి రీవికా నాస్తి । ఏవం బుద్ధిః ప్రవర్తత పురుషకారం కుర్యాత్ । తథా సతి ఉభయాన్వయే దైవపౌరుష సంబంధే ఫలం భవతి. నాన్యతరత ఇత్యర్థః ।

“య ఏవం కృతబుద్ధి స్స కర్మస్థేవ ప్రవర్తతే ।
నాఽసిద్ధౌ వ్యధతే తస్య న సిద్ధౌ హర్ష మశ్నుతే ॥”

వ్యా॥ యథా కర్షకః కర్మ కృత్వా దైవానుకూల్యా త్ఫలం లభ్యాపి న హృష్యతి అనాకస్మికత్వా త్ఫలస్య దైవప్రోత్యహార్యా చలన్తాపి న వ్యధతే అనుచితస్యాఽకరణాత్ । తద్వ ద్రాపి జ్ఞేయామిన్యర్థః ॥’

పురుషప్రయత్నములేకుండ నొక్క దైవముచేతనే జీవము సంభవింపదు. అని తెలిసికొని పురుషప్రయత్నము జేయవలెను. అప్పుడు దైవపురుషకారముల సంబంధముతో ఫలము కలుగును. ఏకైకము నుండి కలుగనేరదు.

కర్షకడు పురుషప్రయత్నముచేసి దైవానుకూల్యమున ఫలమును పొందినపుడు అతని కది యాకస్మికముగా వచ్చినదానందున, ఈఫల మాతనికాశ్చర్యమనిపింపదు. అది దైవప్రోతికూల్యము.

పకపోయినను అనుచితకార్యము చేయనివాడుగనుక నాతనికి భేదము ననిపింపదు.

“ఫలం స్యా దుభయాన్వయే” అనుదాని వివరణము—

ఒకప్పుడు దైవము ప్రధానము, పౌరుష మప్రధానము అయి యుండును. ఎట్లన, ప్రధానమగు దైవమువలన నిధి పొందించుట. ఆప్పుడు దానిని తీసికొనుట, రక్షించుకొనుట, వినియోగించుకొనుట అప్రధానమైన పురుషప్రయత్న మగును.

ఒకప్పుడు పౌరుషము ప్రధానము, దైవ మప్రధానము అయి యుండును. మహాప్రాసాదాదినిర్మాణము. అక్కడ అప్రధానము గానైనను దైవమే లేకుండినను ప్రతికూలమైయుండినను ప్రాసాద నిర్మాణమే సంభవింపదు. సంభవించినను ఏ భూచ్చిద్రాదులచేతనో విప్పుమేర్పడును. ఒకప్పుడు రెండును ప్రధానములే అయి యుండును. అదియెట్లన, తానునుకొనినట్లు రాజ్యరూపఫలము సిద్ధించును, అక్కడ దైవము ప్రధానమైయున్నది

ఆ ఫలము తన పౌరుషశైధిల్యముచేత పౌరుషాతిశయముగల వానిచే నాక్రమింపబడును. పౌరుషశైధిల్యకాలములో దైవప్రాతిహేల్యమును భావింపరాదు- ప్రత్యక్షముగా పౌరుషశైధిల్యము గోచరించుచున్నది గనుక. కాబట్టి ‘ఫలం స్యా దుభయాన్వయే’ అని చెప్పబడినది. (అర్జున మిశీయము.)

మరియు, పూర్వజన్మములోని తన పురుషకారరూప కర్మకే దైవమని, యీ జన్మములో జేయు కర్మకు పురుషకారమని పేరనియు, ఆ రెంటిలో బలాబలములను బట్టి దుర్బలమైన దైవము ప్రబలమైన పురుషకారముచే ప్రతిహత మగుననియు, ప్రబలమైన దైవముచే దుర్బలమైన పురుషకారము ప్రతిహతమగుననియు చరకసంహితలో చెప్పబడినది—

“దైవ మాత్మకృతం విద్యా త్కర్మ యత్సార్వదై హికమ్ ।

స్మృతః పురుషకారస్తు క్రియతే యదిహోఽపరమ్ ॥

బలాబల విశేషోఽస్తి తయోరపి చ కర్మణోః ।

దైవం పురుషకారేణ దుర్బలం హ్యుపహన్యతే ।
దైవేన చైవై తత్కర్మ విశిష్టే నోపహన్యతే ॥” అని.

ఇంకొకటి- ధర్మజునకు మార్కండేయుమహర్షి యుపదేశ మిట్లున్నది—

“కించి దైవా ధృతా త్కించి త్కించిదేవ స్వకర్మభిః ।
ప్రాప్నువన్తి నరా రాజకా మా తేఽస్తన్నన్యా విచారణా ॥”

వ్యా॥ దైవాత్ మూఢోన్మత్తజడభరతాభి ర్యల్లభ్యతే తద్దైవాదేవ ।
హతాత్ యోగసిద్ధైః విశ్వామిత్రాదిభిః । ఇతరై స్స్వకర్మభిః ।
అన్యా తేషామన్యతమా ప్తకైవ కాచిత్ స్థితి రస్తీతి విచారణా
తవ మాన్తు ॥”

మూఢులకు ఉన్మత్తులకు జడభరతాదులకు లబ్ధ మేదో అది దైవముచేతనే లబ్ధము. యోగసిద్ధులగు విశ్వామిత్రాదులకు హతము చేత లబ్ధము. ఇతరులకు పురుషకారముచేత లబ్ధము. ఇట్లున్నందున సర్వులకును పై మూడింటిలో నేయొకదానిచేతనో ఫలప్రాప్తి యగు నని భావింపరాదు.

“అభ్యుత్థానేన దైవస్య సమారభేన కర్మణా ।
విధినా కర్మణా చైవ స్వర్గమార్గ మవాప్నుయాత్ ॥”

వ్యా॥ నను కృషిపర్జన్యన్యాయేన దైవాపేక్షా కర్మసిద్ధిః, య కర్మాపేక్షం దైవమితి ప్రతిపక్షం । తత్కథం విపరీత ముచ్యతే ఇత్యాశం క్యాపి- అభీతి । దైవస్య ప్రాకర్మణః అభ్యుత్థానం వ్యాపారః ద్వివిధః । సంచితరూపేణా వస్థాన మేకః, భోగార్థం సమారంభో ద్వితీయః ।

తత్ర సమారభేన ఉత్థానేన తదనుకూలేన కర్మణా చ ఐహికం ఫల మాప్నుయాత్ । విధినా శాస్త్రేణ, కర్మణా చ తదను సారిణా స్వర్గమార్గ మవాప్నుయాత్ । దైవాధీనో భోగః, కర్మాధీన స్సంచయ ఇతి నిష్కర్షః ॥

లోకములో కృషికి వర్షాపేక్ష కలదు. వర్షమునకు కృషియొక్క అపేక్ష లేదు. అట్లే పురుషకారమునకు దైవాపేక్షకాని, దైవమునకు

పురుషకారాపేక్ష యేమున్నది ? అందువేమో వినుము— దైవ మన బడు పొక్కర్మకు వ్యాపారము ద్వివిధము సంచితరూపముగా నుండు టొకటి, భోగార్థమై ప్రవర్తించుటొకటి. అందు సంచితరూప స్థితి పురుషకారాధీనము. భోగము దైవాధీనమే.

భోగార్థము ప్రవర్తించు దైవమునకు సరిపడు పని జేసి మను జుడు ఐహికఫలము నొందును. శాస్త్రమునకు సరిపడు పనిజేసి స్వర్గము నొందును. అని. ఇంకొకటి— కర్మకుడు భూమిని దున్ని విత్తనము పెట్టును. అది పురుషకార మనబడును. సన్ధ్యానుకూలముగ వర్షించుట దైవ మనబడును. వర్షము లేకున్నను నూతులు త్రవ్వినీరుతోడి పెట్టుట పురుషకార మనబడును. ఆ నూతులలో నీరింకిపోవుట, జల ధార లంతరించుట దైవ మనబడును. దైవ- పురుషకార- విభాగ మిట్లు గ్రహింపవలయును. దైవదృష్టికంటెను పురుషకారదృష్టి అధికహానికరము—

“న తథా మానుషే లోకే భయ మస్తి శుభాశుభే ।

యథా త్రిదశలోకే హి భయ మస్మైవ జాయతే ॥” (ఆనుశా-అరీ)

వ్యా॥ దైవదౌష్ఠ్య ఐహిక హానిః సుఃహా । పురుషకారదౌష్ఠ్యేణ పర లోకహాని ర్దురస్తేత్యర్థః । అస్మైవ, పాపిన ।

దైవ (అదృష్ట) లోపముచే గలిగెడి ఐహికహాని సహింప దగియే యుండును. పురుషకారలోపముచే గలిగెడి పరలోకహాని దురస్మయమైనది. అని చెప్పబడినది.

ఆస్తికుల ప్రవర్తన, అముష్మికదృష్టి ప్రధానమైయుండుటకు ఇదియే కారణము.

—, కర్మసిద్ధాంతములో పూర్వజన్మసంస్కారము దుష్కార్య

ప్రవర్తకమగుచుండ సత్కార్యప్రవృత్తి రూపమైన పురుష

కారము సంభవించునా? అనుప్రశ్నకుసమాధానము—

దైవమనబడు పారబ్రహ్మలో రెండంశము లున్నవి. ఒకటి అపూర్వమను నామాంతరము కల పుణ్యపాప రూపమైన యంశము. మరియొకటి ప్రకృతి, స్వభావము, వాసన, అనునామాంతరములు

కల సంస్కార రూపమైన యంశము. ఎట్టికర్మసంస్కార మట్టి కర్మనే ఆచరింపజేయుచుండును గనుక సంస్కారాంశమునకు ఆచరణాంశమని కూడ జేరు. సుఖముఃఖఫల మిచ్చెడి పుణ్యపాపరూపాంశమునకు ఫలాంశ మనికూడ జేరు.

ఫలాంశము మూట నటుండనిచ్చి సంస్కారాంశమును పరిశీలించినచో అనాదియైన సంసారములో పూర్వజన్మసంస్కారము లేనట్టి మనుష్యుడే ఉండడు. అది దుస్సంస్కారమై యున్నపుడు ఈ జన్మలో దుష్కార్యములనే ఆచరింపజేయుచుండును. అట్టి స్థితిలో సత్కర్మాచరణరూపమైన పురుషకారము సంభవించు టెట్లు ?

“ప్రకృతిం యాన్తి భూతాని, బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ” అను వచనములు పైవిషయమును ధృవపరచుచునే యున్నవి.

ఇట్లుండ “సత్యం వద” “ధర్మం చర” “న పరదార్థాః గచ్ఛేత్” “నాఽన్యథం వదేత్” ఇత్యాది శాస్త్రీయవిధినిషేధములు, తాకికశిక్షా పద్ధతులు అకర్మములే కావలసివచ్చుచున్నవి. ప్రాచీనదుస్సంస్కార మునివార్యమైయుండ నిప్పుడు పురుషకార మనబడు సత్ప్రవర్తన యెట్లు సంభవించును ?

పురుషకారమూలమున మనుజునకు అభివృద్ధి కలుగు నని చెప్పు ప్రమాణవచనములకు సమన్వయ మెట్లు ? అను ప్రశ్నకు సమాధాన మిట్లు చెప్పబడినది—

మనుజుని పూర్వజన్మసంస్కార మేది కలదో అది ఆచేయు పనుల యందు రాగమును, అనగా అభిరుచిని పుట్టించును. ఆ రాగముచేత మనుజుడు నిషిద్ధకార్యములయందు ప్రవర్తించుచుండును. అట్లే అది శాస్త్రవిహితములైన కార్యములయందు ద్వేషమును పుట్టించును. ఆ ద్వేషముచేత మనుజుడు ఆ సత్కార్యములనుండి నివర్తించుచుండును. ఇట్లు రాగద్వేషద్వారా ప్రవృత్తినివృత్తులు కలుగునేకాని రాగద్వేషములు లేకుండ కేవలసంస్కారముచే నవి కలుగనేరవు.

ఆరాగ మెట్లు కలుగు ననగా— ‘ఈవని మనకు సుఖపాతువు’ అను జ్ఞానమునుబట్టియే కాక దానికితోడుగా ‘ఈవని మనకు గొప్ప

అనర్థపేతువు' అను జ్ఞానము లేకుండుటకూడ తటస్థించుటనుబట్టి కలుగును.

ఇక ద్వేష మెట్లు కలుగు ననగా 'ఈపని మనకు అనర్థపేతువు' అనుజ్ఞానమును బట్టియేకాక, దానికి తోడుగా 'ఈపని మనకు గొప్ప అభ్యుదయపేతువు' అను జ్ఞానము లేకుండుటకూడ తటస్థించుటనుబట్టి కలుగును.

ఇట్టి స్థితిలో నిషిద్ధకార్యములు గొప్ప అనర్థపేతువులని శాస్త్రము తెలిపినపుడు, కేవలము సుఖకరమను జ్ఞానమున్నంతమాత్రా మన విషమిశ్రిత మధురపదార్థమందువలె రాగము పుట్టజాలదు.

ఇట్లే విహితకార్యములు గొప్ప అభ్యుదయపేతువు లని శాస్త్రము తెలిపినపుడు కేవలము దుఃఖకర మను జ్ఞానమున్నంత మాత్రమున పథ్యాన్నభోజనమందువలె ద్వేషము పుట్టజాలదు.

ఇట్లు శాస్త్రజ్ఞానము చేయదగిన పనులయందు ప్రవృత్తిని, చేయరాని పనులనుండి నివృత్తిని అప్రతిబంధముగా గలిగించునుగనుక శాస్త్రీయవివేకవిజ్ఞానముల ప్రాబల్యముచేత స్వాభావికములైన రాగ ద్వేషములు ప్రతిహతము లగుటనుబట్టి పూర్వజన్మసంస్కారము పను జుని అపమార్గమందు ప్రవర్తింపజేయనేరదు. కనుకనే—

“ఇంద్రియ స్వేంద్రియస్యార్థే రాగద్వేషా వ్యవస్థితౌ ।

తయో ర్న వశ మాగచ్ఛే తౌ హ్యస్య పరివస్థినౌ ॥

తస్మా చ్చాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ ॥”

అను భగవద్గీతావచనము, మనుజుడు రాగద్వేషవశుడై వ్యవహారింపక శాస్త్రవశుడై వ్యవహరింపవలె నని బోధించుచున్నది. కాబట్టి శాస్త్రీయవిధినిషేధములును, లోకకళిజాపద్ధతులును అకర్మములు కావు సకర్మములే. ప్రాచీనదుస్సంస్కార మనివార్యము కాదు. వైవిధ్యముగా నిహార్యమై కర్మసిద్ధాంతములో పురుషకారమూలమున మనుజునకు అభివృద్ధి యని చెప్పు ప్రమాణములకు సమన్వయ పద్ధతి యిదియే. (గీతావ్యాఖ్య— మధుసూదనీ)

అయితే రాగద్వేషవశుడుగాక శాస్త్రవశుడై శాస్త్రీయపురుష కారమందు మనుజుడు ప్రవర్తింపవలె ననుట యెట్లు సరివడును ? ప్రాచీనసంస్కారము ప్రతిబంధకమైయుండ శాస్త్రమందుగాని, శాస్త్రీయ పురుషకారమందుగాని ప్రవృత్తియే అసంభవము. అని ప్రశ్నింతు లేమో వినుడు—

ఆ సంస్కారము అదృష్టరూపముగా నున్నది. అదృష్టము దృష్ట సామగ్రిని పురస్కరించుకొనకుండ నెన్నడును ప్రతిబంధకము కానేరదు. దృష్టసామగ్రి ఆ యదృష్టరూపసంస్కారమునకు అనుగుణమైనది కాన పుడు ఆ సంస్కారము ప్రతిబంధకము కానేరదు.

అయితే అదృష్టమునకు దృష్టసామగ్రి యొక్క అపేక్ష అవసర మైనట్లు దృష్టసామగ్రికిగూడ అదృష్టముయొక్క అపేక్ష అవసరమే అగును. దృష్టము, అదృష్టము రెండును కార్యసిద్ధికి హేతువులు గనుక.

ఇట్టి స్థితిలో శాస్త్రప్రవృత్తి యనబడు దృష్టమునకు అదృష్టా పేక్ష తప్పని దగుటచే ప్రాచీన సంస్కారాధీనత్వమే మరల వచ్చిపడిన దని శంకింపవచ్చును. ఇది శాస్త్రప్రవృత్తికి, ప్రతికూలసంస్కారమే తప్ప అనుకూలసంస్కారము లేదను పక్షములో సంభవించును. కాని యనాదిగా నచ్చు జన్మవరంపరలో పశుపక్ష్యాదులకంటె విలక్షణమైన మనుష్యజన్మ ప్రాప్తించుటకును మంచిచెడ్డలను గుర్తింపగల విద్యా భ్యాసాది మనుష్యలక్షణములు కలిగియుండుటకును, తగిన పూర్వసం స్కారము లేదనుటకు వీలు లేదు. కాబట్టి బ్రాహ్మణాదివర్ణములలో జన్మించినపుడు శాస్త్రప్రవృత్తి కనుకూలసంస్కార ముండుటచేతనే అట్టి జన్మ వచ్చినదని తెలిసికొనవలయును.

అట్లు నిగూఢమై యున్న అనుకూలసంస్కారమునకు విధి-నిషేధ-మోక్ష-పరమైన శాస్త్రము ఉద్బోధకమై సార్థక మగుచుం డును. దృష్టకారణమునుబట్టియే అదృష్టమయిన సంస్కార ముద్బుద్ధ మగుననుటకు, లోకములో కామినీదర్శనమునుబట్టి కామసంస్కార ముద్బుద్ధమగుచుండుటే నిదర్శనము. ఇట్లుండుటచే మంచిపని చెడ్డ పనులుబుద్ధి, చెడ్డపని మంచిదను బుద్ధి అనగా రాగద్వేషాత్మకబుద్ధి

‘కర్మానుసారిణీ’ పూర్వకర్మసంస్కారమూలమున గలుగుచుండును. ఆ రాగద్వేషములకు వశముకాక మనుజుడు శాస్త్రవశుడై యున్న పుడు శాస్త్రీయవివేకవిజ్ఞానప్రాబల్యమున ఆ రాగద్వేషములు ప్రతి హతము లగును. అదియే అభివృద్ధికరమైన పురుషకారము. పురుషకార ముచే ప్రాప్తిన దుష్సంస్కారమును ఊహింపజేయవలయు నని సారాంశము

ఈ విషయము యోగవాసిష్ఠమందును చెప్పబడినది—
 “ప్రాక్తనం వాసనాజాలం నియోజయతి మాం యథా ।
 మునే తథైవ తిష్ఠామి కృపణః కిం కరో మ్యహమ్ ॥

వ సి షః—

వాసనాఘేన శుద్ధేన తత్త్రి చే దద్య న్మితే ।
 తత్క్రమేణ శుభేనైవ వదం ప్రాప్స్యసి శాశ్వతమ్ ॥
 అథచే దశుభో భావ స్త్వాం యోజయతి సంకలే ।
 ప్రాక్తన స్తదసౌ యత్నాత్ జేతవ్యో భవతా బలాత్ ॥”

అనగా పూర్వజన్మవాసనలు నన్నెట్లు ప్రేరేపించుచున్నవో అట్లే ప్రవర్తించుచున్నాను. నేనేమిచేయగలను ? అను శ్రీరామ వాక్యముపై వసిష్ఠమహర్షి యిట్లు చెప్పెను—

నీవు శుభవాసనలచే నిప్పుడు ప్రేరేపింపబడుచున్న పక్షములో సన్మార్గముననే క్రమముగా శాశ్వతపదమును పొందగలవు.

ఇక ప్రాప్తినమైన అశుభవాసన, నిన్నిపుడు అపమార్గమందు ప్రవేశించేయుచున్నపక్షములో గట్టి వ్రయత్నము చేసి నీవు ఆ అశుభ వాసనలను జయింపవలయును. అని.

దీనిచేగూడ ప్రాప్తినదుర్వాసనలు పురుషప్రయత్నముచేత ఊహించు నని స్పష్టమైనది.

అట్టి పురుషప్రయత్నము చేయక దుర్వాసనానుగుణముగా సంచ రించుట మనుజునకు నేరము గనుకనే లౌకికశిక్షావద్ధతులును, శాస్త్రీయ విధినిషేధములును అవశ్యకము లయినవి.

—• ప్రాగ్భక్తకర్మకు చెందిన దుర్వాసనాంశమువలె పాపాంశముకూడ పురుషప్రియత్నముచే ప్రితిహతమగునా? అను ప్రశ్నకు సమాధానము •—

‘అనారబ్ధకార్యే ఏవ తు పూర్వే తదవధేః’ (బ్రీ. సూ. 4-1-15)
 “భోగేన త్వితరే ఉపయిత్యా సంపద్యతే” (బ్రీ. సూ. 4-1-19)

భాష్యమ్— అనారకాభ్యర్థయోః పుణ్యపాపయో ర్విద్యాసామర్థ్యాత్ ఉయ ఉక్తః । ఇతరే త్వాద్యరబ్ధకార్యే పుణ్యపాపే ఉపభోగేన ఉపయిత్యా బ్రహ్మ సంపద్యతే ।”

ఈ బ్రహ్మసూత్రభాష్యములు, జ్ఞానికయినను ఆ గామిసంచితములే నశించును. ప్రాగ్భక్తము నశింపదు. ప్రాగ్భక్తానుభవమయిన వెంటనే ముక్తి. అని బోధించుచున్నందున ప్రాగ్భక్తకర్మకు చెందిన పాపాంశము పురుషప్రియత్నముచే నశింపక అనుభవముచేతనే నశించు నని సిద్ధాంతము.

ఈ విషయమే “ప్రాగ్భక్తకర్మణాం భోగా దేవ ఉయః” “అవశ్యమనుభోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభాశుభమ్” “నాభుక్తం క్షీయతే కర్మ” “ప్రాగ్భక్తా మధికసంపద మపదం వా భుంజాన ఏవ పురుషః పరిశుద్ధి మేతి ।”

ఇత్యాదివచనములచే జెప్పబడుచున్నది. దీనినిబట్టి ప్రాగ్భక్తమనబడు దైవమునకు, ఫలానుభవాంశములో పురుషకారముకంటె ప్రాబల్యమనియు, వాసనారూపమైన ఆచరణాంశములో మాత్రము దైవముకంటె పురుషకారమునకే ప్రాబల్యమనియు స్పష్టమయినది.

—• ప్రాగ్భక్త మనుభవింపక తప్పనపుడు శాంతి- జప-దాన- హోమాదులు సార్థకములా? నిరర్థకములా?

అను విషయమునుగూర్చి నిర్ణయము •—

పరాశరమాధవీయములోని విషయ మిట్లున్నది—

సంచితవిషయమై ప్రాయశ్చిత్తములు చెప్పబడినవి. ప్రాగ్భక్తవిషయమై ప్రాయశ్చిత్త మున్నదా? లేదా? అనునది విచారణీయము— కొందరున్నదనుచు—

“పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ బాధతే ।

తచ్చాన్తి రౌషధై ర్దానై ర్జ్వరహోమాఽర్చనాదిభిః ॥”

అనువచనము నుదాహరించుచున్నారు. కర్మకు కర్మత్వదశ, ఫలత్వదశ, అను రెండింటిలో కర్మత్వదశలో ప్రియశ్చిత్తముకాని, ఫలత్వదశలో ప్రియశ్చిత్తము ప్రసిద్ధము కాదందురా? ప్రాయశ్చిత్తము శాస్త్రేకగోచరము, ఆ శాస్త్రము— ‘తచ్చాన్తి రౌషధై ర్దానైః...’ అని చెప్పుచు ఫలరూపమునకుగూడ ప్రియశ్చిత్తమును చెప్పుచున్నందున ప్రియశ్చిత్తమునకు ప్రియశ్చిత్త మున్నది. అని వారు ప్రతిపాదించుచున్నారు.

మరి కొంద రిట్లనుచున్నారు—

ప్రియశ్చిత్తము ప్రియశ్చిత్తముచే నివర్తించు నను పక్షములో కునభిత్వాదికము (పుప్పిగోళ్లు) కూడ నివర్తింపవలయును. అట్లు గోచరించుటలేదు. కనుకనే ప్రియశ్చిత్తములైన పుణ్యపాపములకు నివృత్తి యని, ప్రియశ్చిత్తమునకు నివృత్తిలేదని బ్రహ్మసూత్రములలో వ్యాసభగవానుడు చెప్పియుండెను.

అయితే—‘తచ్చాన్తి రౌషధై ర్దానైః’ ఇత్యాది వచనము మాట యేమందురా? ఇది ప్రియశ్చిత్తవిధాయకము కాదు. ప్రియశ్చిత్తప్రకరణములో నిది పరితముకాక, చికిత్సాప్రకరణములో పరితమై యున్నది. అందుచేత చికిత్స, రోగనివృత్తికి సాధమైనట్లు దానాదులకూడ సాధనము.

చికిత్సవలె దాన- జప- హోమాదులును ప్రియశ్చిత్తరూపముగాక అవి రోగనివర్తకమైనట్టి యొక ప్రబలమైన సుకృతమును పుట్టించును.

ఆసుకృతము ప్రియశ్చిత్తఫలమును ప్రతిబంధించి తాను ఫలమిచ్చును. ప్రతిబంధింపబడిన ఆఫలశేషము స్వప్నాదులలోగాని, జన్మాంతరమందుగాని అనుభవింపబడును.

ఈ విషయము ఉపపురాణములో పరాశరమహర్షి చేత విశదీకరింపబడియున్నది.—

శరీరారంభకం కర్మ యోగినోఽయోగినోఽపి చ ।

వినా ఫలోపభోగేన నైవ నశ్య త్యసంశయః ॥

వర్తమానశరీరమునకు ఆరంభకమైనట్టి ప్రారబ్ధ కర్మ యోగి కయినను ఫల మనుభవింపనిదే నశింపదు.

“వర్తమానశరీరేణ సంపన్నం కర్మ దేహినః।

ఇహ చాముత్రీ చాజ్ఞస్య దదాతి స్వఫలం శుక ॥

వర్తమానశరీరముచే జేయబడు కర్మ అజ్ఞానికి యిహ మందును ఫల మిచ్చుచుండును.

“ఇప్రోవ ఫలదం కర్మ ప్రారబ్ధం ప్రతిబధ్య చ ।

ఫలం దదాతి స్వప్నే హ జాగ్రితాల్లేఽథవాఽనఘ ।

ఇప్పుడు చేయబడి యిహమందు ఫలమిచ్చునట్టి కర్మప్రారబ్ధ మును ప్రతిబంధించి జాగ్రదవస్థలోగాని, స్వప్నావస్థలోగాని తన ఫల మిచ్చుచుండును.

“నివృత్తప్రతిబద్ధ స్తు ప్రారబ్ధం కర్మ సత్తమ ।

నిరుద్ధాంశఫలం స్వప్నే దదాతి స్థిర ముత్తమమ్ ॥

ప్రతిబంధింపబడి నివర్తించియున్న ప్రారబ్ధముయొక్క ఆశేషము స్వప్నమం దాఫల మిచ్చుచుండును.

“నిరుద్ధాంశసమో భోగో యథోద్భూతశ్చ జాగ్రతి ।

తథా నిరుద్ధం తేనైవ సహ కర్మ దదాతి వై ॥

జాగ్రదవస్థలో ఎట్టి ఫల మిచ్చుచున్న ప్రారబ్ధాంశము ప్రతిబంధిం పబడినదో అట్టి ఫలమునే అది యిచ్చుచుండును.

“ఏవం నిరుద్ధభాగం తు స్వప్నే జాగ్రతి వా ఫలమ్ ।

ఆరబ్ధస్యానుగుణ్యేన భుక్తై దేహీ న సంశయః ॥

ఈ విధముగా నిప్పుడు చేసిన కర్మచేత ప్రస్తుతము ప్రతిబంధిం బడు భాగముయొక్క ఫలమును జాగ్రత్తునందో స్వప్నమందో ప్రార బ్ధానుగుణముగా మనుజు డనుభవించును.

‘అత్యుత్కృతై రిహత్యై స్తు పుణ్యపావై శ్శరీరభృత్ ।

ప్రారబ్ధం కర్మ విచ్ఛిద్య భుజైతత్తత్ఫలం బుధ ॥

ఇప్పు డీదేహముతో జేయబడు అత్యుత్కృత పుణ్యపాపములే ప్రారబ్ధమును ప్రతిబంధించి తమ ఫల మనుభవించజేయ గలుగును.

‘ప్రారబ్ధశేషం విచ్ఛిన్నం పునర్దేహోన్తరేణ తు ।

భుజై దేహీ న నో భుజై తల్లంఘయతి కః పుమాన్

ప్రతిబద్ధమైన ఆప్రారబ్ధశేషమును దేహంతరముతో నయినను అనుభవించును. దాని ననుభవించని మనుజు డెవ్వడు?

అవశ్య మనుభోక్తవ్యం ప్రారబ్ధస్య ఫలం జన్తైః ।

దేహేనానైవ వాన్యేన యుగపద్వా క్రమేణ వా ॥

మనుజులు ప్రారబ్ధఫలమును ఈదేహముతోగానిదేహంతరముతోగాని, యుగపత్తుగా గాని, క్రమముగా గాని అవశ్య మనుభవించవలసినదే.

‘శ్వసూకరఖరోష్ట్రాదివిరుద్ధై ర్విగ్రహై రపి ।

భోక్తానైవ ఫలస్యేహ శుక కర్మాణి చ క్రమాత్ ॥

కారణాని భవంతిహ చక్రివ త్పరివర్తతే ।

ఆరభంతే క్రమేణైవ తేషాం నాశస్తు భోగతః ॥

శునకసూకరాదిజన్మము లెత్తికూడ ఈప్రారబ్ధకర్మఫలమును భవించుచుండును. చేయబడుకర్మలు ఆయాజన్మలకు కారణములై యుండి క్రమముగా ప్రారబ్ధరూపమును పొంది సంసారచక్రమునకు మూలము లగుచున్నవి. అనుభవమూలముననే ఆ ప్రారబ్ధకర్మకు నాశము.

‘‘సంచితేషు సమస్తేషు ప్రబలం కర్మ దేహినః ।

ఫల మారభతే దేహ మపి తత్సాధనం బుధ ॥

మనుజుని నానావిధసంచితకర్మలో ప్రబలమైన కర్మ ఫల మిచ్చుట కారంభించును. ఆ ఫలానుభవమున కనుగుణమైన దేహము దానికి సాధనమైయుండును. ఈ వచనములు పరాశరమహర్షివి.

అయితే ఇప్పుడు చేయు పురుషకారరూపమైన ప్రబలకర్మచేత ప్రారబ్ధఫలమునకు ప్రతిబంధము నొప్పినయెడల ప్రారబ్ధమూలకములైన కునభిత్వాదులు (పుష్పిగోళ్ళు) కూడ నివృత్తములుకావలసియుండు నందురా ? నివృత్తములే అగును.

ఎక్కడ నివృత్తములు కాకుండునో, అక్కడ పురుషకారము యొక్క దౌర్బల్యము నూహింపవలయును.

ప్రబలములైన వర- శాపములచేత జన్మలే మారిపోవుచున్నట్లు గ్రీష్ఠనిదర్శనము లున్నవి. స్కాందపురాణములో వ్యాఘ్ర మొకటి యీ శ్వరవరముచేత గణేశత్వమును పొందె నని చెప్పబడినది మహా భారతములో ఇంద్రపదవిని పొందుటకు సిద్ధమైయున్న నహుషునకు అగస్త్యశాపమున అజగరత్వము పొందినది చెప్పబడినది.

ప్రారబ్ధాధీనమై పొందిన దేహములే ప్రబలమైన నిమిత్త మునుబట్టి అట్లన్యథాభావమును పొందినపుడు కునభిత్వాదుల కన్యథా భావములో సందేహమా ?

కనుక రోగశాంత్యాది ప్రతిపాదకశాస్త్రములన్నియు ప్రారబ్ధ భోగమునకు అవిరుద్ధముగనే సఫలము లగును.

‘శచ్చాన్తి రాషధై ర్దానై ర్జపహోమార్చనాదిభిః’ అని చెప్ప బడిన ఔషధములు ఆయుర్వేదప్రసిద్ధములై రోగనివారకములై యున్నవి. దానములు బోధాయనకల్ప బ్రహ్మాండపురాణాదుల యందు చెప్పబడియున్నవి జపము శానకాదిప్రోక్త ‘ఋగ్వేదానా’ దులయందు చెప్పబడినది అర్చనాదులు శైవ- వైష్ణవాగమప్రసిద్ధ ములు. ఆదిశబ్దముచేత అర్ఘ్య- ధ్యాన- యోగ- ప్రాణాయామా ద్యుపాయములు వ్యాధినివర్తకము లని తెలిసికొనవలయును.

ఉక్తజపాదులు చేసినను కొన్నిచోట్ల ఫలము కనబడకుండుటచే విశ్వాసము లేదందురా ? అట్లయిన ఔషధములయందును ఫలము కన బడకుండుట సమానమే.

ప్రయోగింపబడు ఔషధములయందు ఏవై కల్మషముచేతనో రోగ ప్రాబల్యముచేతనో ఔషధప్రయోగము చిరకాలాపేక్షిత మగునం

దురేని జపాద్యనుష్ఠానమును అట్లే, అనిష్టములైన ప్రార్థకర్మఫలము అన్నిటియందును వ్యాధిప్రతికారస్వాయమే ఆశ్రయణీయము.

ఇట్లు “తచ్ఛాన్తిః” అనువాక్యమునుబట్టి జపాదులకు ప్రాయశ్చిత్తత్వము నంగీకరించి ప్రార్థకర్మకే నివృత్తి నంగీకరించువారి పక్షమందును, ప్రాయశ్చిత్తత్వ మంగీకరింపక జపాదులకు ప్రార్థకర్మఫల ప్రతిబంధకత్వమే అంగీకరించువారిపక్షమందును శాస్త్రోక్త- జప-దాన- హోమ- అర్చనాదులు అవశ్యాశ్రయణీయములే అగును.

అనుభవింపక తప్పదనిపించు ప్రార్థకర్మఫలము పట్లనే పురుషకారరూప జపాదులు సార్థకము లగుచున్నపుడు ఫలారంభము కాకున్న ఆగామి-సంచిత- కర్మలపట్ల పురుషకార మనబడు ప్రాయశ్చిత్తానుష్ఠానము సార్థక మనుటలో సందేహమా ? అని.

ఇదంతయు పరాశరమాధవీయములోని విషయము.

దీనినిబట్టి ప్రార్థకర్మఫలము ఎప్పుడయినను ఏవిధముననో అనుభవింపకతప్పనిదే అనియు, శాస్త్రీయపురుషకారబలముచేత దానిని కాలాంతకమునకు త్రోసివేయవచ్చుననియు, ఇట్లు శాస్త్రోక్తవిధులకును పురుషకారమునకును సార్థక్యము సిద్ధించుచున్నదనియు స్పష్టమయినది.

— ప్రార్థకరూపమైన జాతకఫలము వివాహాదిసుముహూర్త

బలమున మార్పు జెందునా? అనుప్రశ్నకుసమాధానము .—

‘వివాహబృందావన’ వ్యాఖ్యానములో నిట్లున్నది—

దైవ మనబడు ప్రార్థకర్మయొక్క ఫలము అవశ్యంభావియైన అశుభఫలమై యన్నపుడు శుభగ్రహనక్షత్రాదులు శుభఫల మిచ్చుననుట యెట్లు సరిపడును? అని శంకింతువా ? వినుము—

ఆ దైవమయినను దేశ-కాల- వశముననే ఫల మిచ్చును. దుష్టసహాయముతోడనే దుష్టడు దుఃఖకారి యగుచుండును. కనుకనే రంధ్రాన్వేషణము చేయుచుండును. అట్లే పురాకృతదుష్కర్మకూడ కాలదోషసహాయము జూచుకొని ఫలించుచుండును గనుక వివాహాదిసుముహూర్తప్రాప్తిరూపమైన పురుషప్రయత్నముచేత ఆ దుష్కర్మఫలమును నివర్తింపజేయవలయును.

“సర్పవహ్నివిషకంటకాదికం యేన దైవశరణోపి మానవః ।

దూరత స్త్యజతి పౌరుషం సదా తేన నః స్ఫురతి దైవతోఽధికమ్॥

పౌరుషేణ హృదయేస్పితాం గతిం ప్రాప్నువన్తి పురుషా స్సుమేధసః॥

మానవులు దుఃఖకరములైన సర్ప- విష- కంటకాదులను తమ పురుషప్రియత్నముచేత దూరముగా తొలగించుచునే యున్నారు. కాబట్టి పురుషప్రియత్నము చాల ముఖ్యము. బుద్ధిమంతు లభీష్టసిద్ధిని పురుషప్రియత్నముచేతనే పొందుచున్నారు. కనుకనేనారదవచనము—

“సర్వాశ్రమాణా మాస్థేయం గృహస్థాశ్రమ ముత్తమమ్ ।

యత స్తదపి యోషాయాం శీలవత్త్వాం స్థితం తతః ॥

తస్య స్వచ్ఛిలలభ్య స్తు స లగ్ననతః ఖలు ।

ఏతామహోక్తాం సంవీక్ష్య లగ్నశుద్ధం ప్రచక్షుషే ॥

సర్వాశ్రమములలో గృహస్థాశ్రమ ముత్తమ మనియు, ఆ గృహస్థాశ్రమము శీలవతియైన స్త్రీని ఆధారపడియున్నదనియు, ఆమె కాసౌశీల్యము శుభలగ్నము నాధారపడియున్నదనియు, కనుక లగ్నశుద్ధి చెప్పబడుచున్నదనియు తెలుపుచున్నది. కనుక గోచారాదులచేత తెలియబడు అశభదైవఫలమును శుభప్రియత్నముచేత నివర్తింపజేయుచుండవలెను. ఈ విషయ మిట్లు చెప్పబడినది—

“తన్నిరూప్య శకునేన దుఃఖదం వంచయన్తి నియతం సముద్యతమ్ ।

పౌరుషేణ పురుషా స్సుమేధస స్సంశ్రియన్తి పున రాత్మనో

హితమ్ ॥” అని.

అయితే యెవ్వని కేది ప్రాప్తవ్యమో అది ప్రాప్తించితీరును. దానిని పరిహరించుట యెవ్వనికిని శక్యము కాదు. అనుచు—

“యేన తు యత్రాప్తవ్యం తస్య విధానం సురేశనచిహ్నోపి ।

య స్సాక్షాన్నియతిజ్ఞ సోపి న శక్తోఽన్యథాకర్తుమ్ ॥

అనియు, దైవాయత్తమై ప్రాప్తించుఫలము జన్మలగ్నమును బట్టి ప్రశ్నలగ్నమునుబట్టి వివాహాదిలగ్నమునుబట్టి యెట్టి ఫలమై యుండునో తెలిసికొనుటకై లగ్నఫలములు చెప్పబడుచున్నవి. అనుచు—

“తద్విజ్ఞానోపాయం లగ్నవిధానేన సంప్రవత్స్యామి ।

జన్మ స్యథవా ప్రశ్నే తత్సద్భావశఫలం వివాహేపి ॥”

అనియు, అల్పపుణ్యులకు ఆయా వివాహాదిశుభకార్యములు శుభలగ్నమందు సంభవింపవు. అనుచు—

“వరణప్రదాన పరిణయ శచీప్రపూజాభిషేకకరణాని ।

సుశుభే తిథౌ చ లగ్నే న భవన్తి కిలాల్పపుణ్యానామ్ ॥”

అనియు చెప్పు శౌనకవాక్యములకు తాత్పర్య మేమందురా ? వినుడు—

దైవమనునది దృఢకర్మరూపము, అదృఢకర్మరూపము అని ద్వివిధము. అందు దృఢకర్మరూపమైనది గ్రహశాంత్యాదిరూపపురుష ప్రయత్నముచేగూడ దృఢమూలమైయున్నందున ప్రచండవాయువు ఘాతముచేగూడ పెకలింపబడని వృక్షమువలె నపరిహార్యమే యగును.

అదృఢకర్మరూపమైనది శిథిలమూలమైన వృక్షమువలె పురుష ప్రయత్ననివార్య మగును. ప్రయత్నము లేనప్పుడు అదియును ఫల మిచ్చుచుండును.

చికిత్సాశాస్త్రమందు “పూర్వజన్మకృతం పాపం వ్యాధిరూపేణ బాధతే” అని సామాన్యముగా సర్వవ్యాధులును కర్మజన్యములే అయియున్నను సాధ్యములు, అసాధ్యములు అని వ్యాధులు ద్వివిధము అని చెప్పబడినది.

కష్టసాధ్యము, సుఖసాధ్యము అని ద్వివిధమైయున్న సాధ్యము కూడ అసాధ్యముగా పరిణమించునని- “సాధ్యోఽసాధ్యత్వ మాయాతి సాధ్య శ్చాక్రియ తాం తథా । ఘ్నన్తి ప్రాణా నసాధ్యాస్తు నరాణా మక్రియావతామ్” అని సాధ్యవ్యాధియే ఉపేక్షించిన అసాధ్యమై ప్రాణహానిని చేయు నని చెప్పబడినది.

దీనినిబట్టి అసాధ్యవ్యాధులు దృఢకర్మమూలకములు, సాధ్య వ్యాధులు అదృఢకర్మమూలకములు అని స్పష్టము.

ఇట్లు దైవ మనబడు ప్రార్థనమునకు దైవవిధ్య మున్నందున ఏది దృఢకర్మమూలమున ప్రాప్తవ్యమో అది ప్రాప్తించితిరును;

ఎంతటివానికిని అది పరిహారింప శక్యముకాదని, అదృఢకర్మమూలకము పరిహారింప శక్యమే అని తాత్పర్యము.

ఎవ్వని వివాహాది కాలమునకు గురుచంద్రాదుల దోషము దృష్ట మగునో ఆతని దైవవిపాకము అశుభఫలమైనదని గ్రహించవలెనని తాత్పర్యము.

కనుకనే—“ఏవం బుద్ధ్యా మతిమా నృవిష్యఫల మాదిశే తస్మిన్ ద్వాపే” అని చెప్పబడినది.

కనుక ధర్మ మనబడు గ్రహశాంతిరూప పురుషప్రయత్నము చేత నట్టి దోషము నివారిత మగును. ‘ధర్మేణ పాప మపనుదతి’ అనికదా శుశ్రీతి.

శుభముహూర్తముచేత అశుభదైవఫలము నివర్తించును. శుభ దైవఫలము ప్రవృద్ధ మగును. శాశ్వతోక్తి యిట్లున్నది—

‘సుపరీక్షితం విలగ్నం ధర్మార్థసుఖాయ భవతి దంపత్యోః ।
అపరీక్షితం విలగ్నం న హి దేయం పండితేన దైవవిదా । అయ
శోఽంబునిధౌ మజ్జతి శాస్త్ర మవిజ్ఞాయ యో దద్యాత్ ॥’ అని.

దీనిచేత ధర్మార్థసుఖ సిద్ధికై శుభలక్షణము ముఖ్యమని స్పష్టమయినది.

బ్రహ్మసృతికూడ శుభాశుభ భేదమున కాలము ద్వివిధమై యున్నదని నిర్దుష్టకామందు సుముహూర్తము నాశ్రయించివారికి అది శుభప్రదమగు నని దుష్టకాలము హానికర మగునని చెప్పియుండెను.

కనుక శుభకాల బలమున పూర్వకర్మమూలకమయిన అశుభము కూడ నిర్వర్తించు నని సిద్ధాంతము.

ఇదంతయువివాహబృందావనవ్యాఖ్యానిషయము. ముహూర్త చింతామణి’ పీయూషధారావ్యాఖ్యలో నిట్లున్నది—

“నను జన్మకాలినభేదరావేదితశుభాశుభం దురతిక్రమ మితి వివాహాలగ్నానర్థక్య మితి చేన్న,

జ్యోతిష స్మృత్యావేదితశుభసమయారబ్ధ విధి జన్య-అపూర్వ జనిత శుభఫలిన జన్మాంతరీయ దురదృష్టధ్వంసో భవతీ శ్మేవ మర్థతయా సార్థక్యాన్

అత ఏవాహ సత్యాచార్యః—

“శుభక్షణాదీయారంభజనితాఽపూర్వసంభవాః ।

సంపద స్సర్వలోకానాం జ్యోతి స్తత్ర ప్రయోజనమ్ ॥” ఇతి.

అనగా, జాతకప్రకారము ఫల మవశ్యంభావియైయుండ వివాహ శుభలగ్నమున, కేమి ప్రయోజనము? అని శంకింపరాదు. జ్యోతిశ్శాస్త్రముచే తెలుపబడిన శుభమువలూర్తమందు చేసిన విధానమువలన కలుగు పుణ్యఫలముచేత జన్మాంతరీయదురదృష్టము నివర్తించును గనుక సుముహూర్తము సార్థకమే అని భావము.

ఇట్లు దైవ పురుషకారస్వరూపము, కార్యసిద్ధికి దైవ-పురుషకార-ఉభయాచరూప్యము, దైవ పురుషకార బలాబలములు, కర్మ సిద్ధాంతములో శాస్త్రీయ పురుషకార ప్రాముఖ్యము, జప-దాన-హోమాదుల సార్థక్యము, జాతక-ముహూర్తభాగముల సాఫల్యము ప్రమాణిపవర్తులతో నిరూపింపబడినవి.

దీనిచేత ‘ప్రకృత్యానిని దైవము దైవమని దైవముతో ముడిపెట్టువారు ఛాందసులని, వారిది మూఢవిశ్వాసమని చెప్పువారి మాటలు, కేవల సర్వసమిత్తముననే కార్యసిద్ధి యనువారి మాటలు, జాతకభాగము సకలమైన పక్షములో ముహూర్తభాగము నిష్ఫలము. ముహూర్తభాగము సకలమైన పక్షములో జాతకభాగము నిష్ఫలము. ఇట్లు జాతకముమహూర్తభాగము లొకదానిచే నొకటి ప్రతి హతము లగుచున్నవి’ అను వారిమాటలు ఖరాస్తమయినవి.

నేటికిని ప్రజలలో సర్వసాధారణముగా గనబడుచున్న జాతక ముహూర్త పరీక్షనము. దాన-హోమ-జపాది-విధానము, అని వాగ్విరుద్ధ-రోగములపట్ల ప్రార్థనమనియే సమాధానముపడుట, పురుషప్రియత్న మఖండముగా జేసి విఫలమనోరథడై మన దురదృష్టమని సమాధానము చెప్పుకొనుట. నిర్వాప్తపారముగా గూర్చుండిన వానికి ఏనిధియో ప్రాప్తింప నది దైవాయత్తమని ఆత డదృష్టవంతుడని చెప్పుకొనుట మొదలగు విషయములన్నియు శాస్త్రసిద్ధాంత మూలకములై కాని, మూఢవిశ్వాసములు కావని బుద్ధిమంతులు

తెలిసికొని ప్రజాసామాన్యములో వైదికసిద్ధాంతము లెట్లు పాతు
కొని యున్నవో వానిని పెకలింప నెట్టి ప్రయత్నములు జరుగు
చున్నవో గ్రహింపవలయును.

—• కర్మ సిద్ధాంతములో ప్రాణికర్మ నపేక్షించి భగవంతుడు
సృష్ట్యాదులను చేయుచున్న యెడల పరాపేక్షకల భగవం
తుడు స్వతంత్రు డెట్లగును? అనుప్రశ్నకు సమాధానము—

భగవంతుడు స్వతంత్రుడని చెప్పుటే కాదు. దయానిధి యని
కూడ చెప్పవలయును కదా! సృష్టి జూడగా పశు పక్షి నర వానర
శునక సూకరాది రూపమున బహువిధమై బహుదుఃఖ వ్యాకులమై
సుఖదుఃఖ ప్రభేదములతో నొప్పుచున్నది. స్వతంత్రుడై ఇట్టి
సృష్టిని చేసినవాడు దయానిధి యెట్లగును? స్వతంత్రుడు కాడం
దుమా? ఆత డీశ్వరు డెట్లగును? ఇక ప్రాణికర్మనిమిత్తమున నట్లు
సృష్టింపవలసియుండి సృష్టించిన భగవంతుడు దయానిధి యగుట కభ్యం
త్రం మేమందుమా? అట్లయిన ప్రాణికర్మసాక్షకుడైన భగవం
తునకు స్వాతంత్ర్యము లేకపోవుచున్నది. కనుక నిది యెట్లు సరి
మను? అనునది ప్రశ్న.

దీనికి వేదాంత దర్శనములో సమాధాన మిట్లున్నది—

“న చ సహాయాపేక్షస్య కర్తుః కర్తృత్వం నివర్తతే । భవతిహేధో
దకాద్యపేక్షస్యాపి పక్షుః పక్షృత్వమ్ ॥” (సూత్రీభాష్యమ్)

“స్వాతన్త్ర్యం నామ న స్వాన్యాయపేక్షత్వమ్; ఈశ్వరస్యాపి
ప్రాణికర్మాపేక్షత్వేనాస్వాతన్త్ర్యవిసంగాత్ । కిన్తు, స్వేతర
కారక ప్రయోక్తృత్వేనైకకారకాప్రేర్యత్వం స్వాతన్త్ర్యమ్॥”
(రత్నప్రభా.)

అనగా “స్వాతన్త్ర్యం కర్తా” అను నిర్వచనమును బట్టి స్వాతం
త్ర్యమే కర్తృత్వము. అట్టి కర్తృత్వము సహాయాపేక్షను బట్టి పోదు.
ఉదా- కాష్ఠాది సహాయాపేక్షకల పాకకర్తకు కర్తృత్వము పోవు
చున్నదా? కనుక కర్తృత్వమనబడు స్వాతంత్ర్యము అన్యాయపేక్ష
శ్యమే యని చెప్పరాదు.

మఱచి నెప్పవలెనగా— సాధనములచే తాను ప్రవర్తింప జేయబడకుండి తానే యితరసాధనములను ప్రవర్తింప జేయుట స్వాతంత్ర్య మని చెప్పుకొను. ఇప్పుడు ప్రాణికర్మ నపేక్షించి సృష్టించు భగవంతుడు, జడమైన ప్రాణికర్మను సుఖదుఃఖరూపమున ప్రవర్తింపజేయువాడును, అప్రాణికర్మచే తాను ప్రవర్తింపజేయ బడని వాడును అయి యున్నందున స్వతంత్రుడే. ప్రాణికర్మాను గుణముగా సృష్టించువాడే, దయానిధియే. కనుకనే— “పుణ్యః పుణ్యేన కర్మణా భవతి । పాపః పాపేన” అని శుక్తి యుద్ఘోషించుచున్నది.

“ఏష హ్యేవ సాధు కర్మ కారయతి । ఏష హ్యేవాపసాధుకర్మ కారయతి” అనుటనుబట్టి మంచిపనిగాని చెడ్డపనిగాని యీశ్వర పేర్కొ తుడై చేయు మనుజునియందు తప్పేమున్నది? అని శంకింపరాదు. ఆశుభాశుభ కర్మఫలము ననుభవించుచున్నవాడు మనుజుడే అగుటచే కర్మత్వము మనుజునిదే అయి యున్నది. కర్మయైయున్న మనుజు నకు కారయిత యీశ్వరుడగును. “కర్తా శాస్త్రార్థవత్త్వాత్” ఇత్యాది బ్రహ్మసూత్రములు జీవుని కర్మత్వమును నిరూపించుచున్నవి. గోమూఁచూర్ణము ఇమిరసాది సంబంధము తత్తద్విని యుక్త మగునట్లు జీవాంతఃకరణము ఈశ్వరానుగ్రహముచే ధర్మానుగతము, కామాదికముచే నధర్మానుగతము సగుచుండును. కనుకనే భగవద్గీతలో

“ఈశ్వర స్సర్వభూతానాం హృద్దేశేఽర్జున తిష్ఠతి ।

భ్రామయన్ సర్వభూతాని యన్త్రారూఢాని మాయయా ॥

తమేవ కరణం గచ్ఛ సర్వభావేన భారత ।

తత్రప్రసాదా శ్చరాం శాంతిం మత్సంస్థా మధిగచ్ఛసి ॥

అనుచు సర్వభూతాన్తర్యామిని ప్రశంసించి తదనుగ్రహ ఫలము శాంత్యాదిక మని బోధింపబడినది.

“అథ కేన ప్రయుక్తోయం పాపం చరతి పూరుషః ।

అనిచ్ఛన్నపి వాక్షరేయ బలాదివ నియోజితః ॥”

అను ప్రశ్నకు సమాధానము— “కామ ఏష కోధ ఏషః” ఇత్యాది వాక్యములచే కామకోధలోభములే పురుషుని పాపమందు

ప్రవర్తింపజేయుచున్నవని చెప్పబడినది. ఈశ్వరుడు ప్రవర్తింపజేయుచున్నాడని చెప్పబడలేదు.

దీనిని బట్టి పాపము జేయుట మనుజుని తప్పే. కారయిత యీశ్వరుడను మాటకు, సాత్త్విక, రాజస, తామస, రూపములైన సర్వప్రవృత్తులు నీశ్వరాంతములనియు, నీశ్వరుడు సాధారణ కారణమై యుండెననియు, మధురమైయున్న జలము, చెరకు, చింత, నిమ్మ, మొదలగు చెట్లకు సాధారణ కారణమైయున్నను వానివాని యౌపాధిక భేదమునుబట్టి ఆ మాధుర్యమొకచోట నభివ్యక్తము, నొక చోట నభిభూతము నగుచున్నను ఆ వైషమ్యము జలకృతము కానట్లు ఆయా జీవుల అంతఃకరణభేదములకు కెందిన వారివారి ప్రవృత్తుల లోని వైషమ్యము ఈశ్వరకృతము కాదని, జలమువలె సాధారణ కారణమగుటే దానికి హేతువని తాత్పర్యము దెలిసికొనవలెను. (మహాభారత-నీలకంఠీయము.)

ఇచ్చట ప్రాణికర్మచేతనే సుఖదుఃఖాదివైచిత్ర్యము సిద్ధించు నపుడు ఈశ్వరునితో నేమిపని? అనుమాట, బీజములచేతనే అంకుర విశేషములు సిద్ధించుచుండ వర్షముతో నేమిపని? అను మాటవంటిది. ఆయా సస్యములకు విశేష హేతువు లాయా బీజములు. సాధారణ హేతువు వర్షము. విశేష హేతువులు సాధారణహేతువు నపేక్షింపక కార్యకారులు కానేరవు.

అట్లే పుణ్యాపుణ్యరూప ప్రాణి కర్మ విశేష హేతువు. ఈశ్వరుడు సాధారణహేతువు. విశేష హేతువునకు సాధారణహేతు వవసరమే కనుక నీశ్వరునితో పనియున్నదని తెలిసికొనవలయును.

జౌద్ధులలోని పై భాషికులు, ఈశ్వరుని నిరాకరించుచు ఇట్లనిరి- ఈశ్వరుడు సంతోషపడె అయినయెడల బ్రహ్మహత్య చేసినవానికి స్వర్గమును, యజ్ఞము చేసినవానికి నరకమును ఇవ్వవలయును.

కర్మానుగుణముగా ఫల మిచ్చునందురా? అట్లు ఫలమందరును ఇచ్చువారే కనుక జనులందరును ఈశ్వరులే అగుదురు. ఇచ్చుటలో స్వాతంత్ర్యము లేనివాడు ఈశ్వరు డెట్లగును? అని. ఈవిషయ మీశ్లోకములలో నున్నది—

“వరప్రదానే శక్తశ్చే ద్రుహ్మహత్యాదికారిణే ।

స్వర్గం దద్యా త్వతన్త్రా స్యాన్య న్నరకం సోమయాజినే ॥

కర్మానుగుణదాతాచే దీశ స్యాన్య దఖలో జనః ।

దానే స్వార్పిత్రహీన స్సన్ వర్షేకః కథ ముచ్యతే ॥”

(సర్వసిద్ధాంత సంగ్రహః)

ఈ మాటలు, ప్రాణికర్మను ఎట్టియే జీవులకు ఫలమిచ్చునట్టి యాశ్వరుడు అస్వతంత్రునిగును కాని స్వతంత్రుడు కానేరడు. అను ఊహపై బయలుదేరినవి. ‘స్వతన్త్రాకర్తా’ అని స్వతంత్రునికే కర్తయనిపేరు. ఇట్టి స్థితిలో పాకకర్త, స్వతంత్రుడు కావలెను కదా, అతనికి జలకాష్ఠాదుల సహాయ ముచేడితము. సహాయాపేక్షకలవాడు అస్వతంత్రుడే అయినచో అన్యసహాయముతో పాకము కాయువానిని పాకకర్త యనుటకు వీలులేకపోవును. కనుక నెనుకొనినట్లు సహాయాపేక్షను ఒట్టి స్వాతంత్ర్యము లోనిపదని చెప్పవలెను. అందుచేత ప్రాణికర్మసహాయముతో ఫలమిచ్చు ఈశ్వరునకును స్వాతంత్ర్య భంగము లేదని గ్రహింపవలెను. మరియు, జీవులుకాని జీవకర్మలు కాని, ప్రకృతికాని, పరమాణువులుకాని జీవులకు సుఖదుఃఖఫలము లిచ్చుటలో అసమర్థములు. జీవులు సమర్థులన్నచో, సుఖమునే కోరు జీవులు అప్రాప్తిములై వచ్చు దుఃఖములను పొగొట్టుకొనలే కున్నారేమి ?

ఇక జీవకర్మలుకాని, ప్రకృతికాని, పరమాణువులుకాని, కాలముకాని అచేతనము లగుటచే ఫల మర్పింపజాలవు. కనుక ఫల దాత పరమేశ్వరుడే. అతడు సర్వజ్ఞుడు. ఈవిషయ మీ శ్లోకములలో నున్నది—

“జీవా వా జీవకర్మాణి ప్రకృతిః పరమాణవః ।

నేశతే హ్యత్రా జీవానాం తత్తత్కర్మఫలార్పణే ॥

జీవాః కర్మఫలావాప్తౌ శక్తాశ్చే త్వసుఖే రతాః ।

అప్రాప్తితాని దుఃఖాని వారయన్తు ప్రయత్నతః ॥

"అశక్తా న్యత్ర కర్మాణి జీవానాం స్వఫలార్పణే ।

అచేతనత్వా దగతేః స్వర్గాదిఫలభూమిషు ॥

నాచేతనత్వా త్ప్రకృతేః ఫలదాతృత్వసంభవః ।

అచేతనాః ఫలం దాతు మశక్తాః పరమాణవః ॥

కాలో వ్యచేతన స్తేషాం న హి కర్మఫలప్రదః ।

అతోఽన్యః ఫలదో లోకే భవ త్యేభ్యో విలక్షణః ॥

సతు పాప్రీణివిశేషాంశ్చ దేశా నపి తదాశ్రయాః ।

జానన్ సర్వజ్ఞ ఏవేష్టో నాన్యే బౌద్ధాదిసమ్మతాః ॥

(సర్వసిద్ధాంతసంగ్రహము)

దీనిచేత "దేవుడు లేడు" అను ఆధునిక నాస్తికత్వ వాదియొక్క ఊహానామ నిరస్తము.

— మానవుల వలన పూజల నీశ్వరు డపేషించునా ?

అపేషించిన వా డీశ్వరు డగునా ?

అపేషింపనియెడల పూజ లెందుకు ?

అను ప్రశ్నకు సమాధానము.—

ఈవిషయము శ్రీమద్భాగవతములో నిట్లు చెప్పబడినది—

"నై వాత్మనః ప్రభు రయం నిజలాభపూర్ణో

మానం జనా దవిదుషః కరుణో వృణోతే ।

యద్య జ్ఞనో భగవతే విదధీత మానం

త త్త్వాత్మనే ప్రతిముఖస్య యథా ముఖశ్రీః । (స్క. 7. అ. 9.)

జగత్ప్రభువైన యీశ్వరుడు సర్వపరిపూర్ణు డగుటచే అల్పులైన జనుల పూజలను స్వార్థమై యపేషించువాడు కాదు. తన్ను పూజించు వారియందలి దయచే వారి మేలుకొరకే వారి పూజ నపేషించుచుండును. తనకు వారు చేసిన పూజలలో వారికి మేల్గొనగా, ఏదనాది కముచేత భగవంతునకు జేసిన యేపూజయైనను పూజించినవానికి జెందు నట్టిదే. దర్శనములోని తన ముఖ ప్రతిబింబమునకు బింబమైన తన ముఖమందు బెట్టిన అలంకారమే చెందును. అట్లే ప్రతిబింబమైన జీవునికి బింబమైన భగవంతునియందు పూజారూపమున సమర్పించుదంతయు

చెందుచుండును. కనుక మానవులు చేయునట్టి యీశ్వరారాధనము మానవులమేలుకొఱకే, యీశ్వరునిమేలునకయి కాదు, అని భావము.

ఇప్పుడు వైప్రీశ్నలలో—మానవపూజల నీశ్వరుడపేషించునా? అనుదానికి మానవులమేలుకే అపేషించు నని సమాధానము. అపేషించినవా డీశ్వరుడగునా? అనుదానికి స్వార్థ మపేషింపక పరార్థమే అపేషించినవా డగుటచే నీశ్వరు డగునని సమాధానము. అపేషింపని యెడల పూజ లెందుకు? అనుదానికి స్వార్థ మపేషింపకుండుటే కాని పరార్థ మపేషింపకుండుట లేనందున మానవశ్రేయస్సునకై యీశ్వర పూజలు అవశ్యకములే అని సమాధానము స్పష్టమైనది.

విగ్రహారాధనపై యాక్షేపములు ముందు నిరసించబడును.

—గర్భవాసము మొదలు తన జీవితాంతము, అవశుడగు

మనుజునిఅసమర్థత, 'ఈశ స్సర్వత్రోరక్షకః'అను నిర్ధాంతము—

మహాభారతము శాంతిపర్వతము— అ 331.

సంగత్యా జతరే న్యస్తం రేతోబిద్ధ మచేతనమ్.

కేన యత్నేన జీవంతం గర్భం త్వ మిహ వశ్యసి .

దేహధారణ : త్యాగ్చర్యము— సాంగత్యముచేతస్త్రీగర్భగోళమున బ్రవేశించినట్టి చైతన్యరహితమైన రేతోబిందువు యేవ్రయత్నముచేత గర్భమై దేహ- ఇంద్రియ- జీవ- విశిష్టమై యున్నదనుకొనుచున్నావు?

“అన్నపానాని జీర్ణంతే యత్ర భక్ష్యాశ్చ భక్షితాః ।

తస్మిన్నేవోదరే గర్భః కిం నాన్నమివ జీర్ణతే ॥

ఏజతరమందలి అన్నపానములును, భక్షించిన భక్ష్యములును జీర్ణించి పోవుచున్నవో ఆజతరమందే ఆగర్భము జీర్ణించిపోక సురక్షితముగా నెట్లున్నది ?

“గర్భే మూత్రపురీషాణాం స్వభావనియతా గతిః ।

ధారణే వా విసర్గే వా న కర్తా విద్యతేఽవశః ॥

గర్భమందలి మూత్రపురీషములగతి నియతమైనస్వభావము కలిగి యున్నది. దానికి వ్యతిరేకముగా వానిని విసర్జించుటలో గాని,

విసర్జింపకుండుటలోగాని, మనుజున కసమర్థతయే. అట్టి స్థితిలో గర్భమును ధారణజేయు సమర్థత యెక్కడిది ?

—ఆది పురాణము— భగవంతుని పోషణచాతుర్యము—

‘అహో ! పోషణచాతుర్యం హరే రద్భుతకర్మణః ।

గర్భే నానా హ్యన్త్రీనాడి ప్రాప్తేనైవ రసేన భృత్ ॥

మాతృ ర్జిగ్ధాన్నపానోఽతై ర్భాత్యై స్తన్త్రైశ్చ పోషణమ్ ।

శక్తి ర్న చాలనేజ్ఞానాం పార్శ్వస్య పరివర్తనే ॥

దప్త శ్చయ్యాస్థితైః కీటై ర్మలాక్త శ్చయిత స్సుఖమ్ ।

దివానిశం సమీపేఽస్య వర్తతే హితకృ ధ్ధరిః ॥

ఇన్ద్రియాణాం పరావృత్త్యా నైవ జానాతి మూఢధీః ।

తం వినా పోషకః కోఽన్యో ధాతా పాలయితా వ్రీభుః ॥’ (అ7)

అహో! అద్భుతశక్తికల భగవంతుని పోషణచాతుర్యము ! గర్భస్థ శిశువునకును తల్లికిని సంధింపబడిన నాడివిశేషముచేత తల్లి యన్నరసమునుబట్టియే గర్భస్థశిశువును పోషించుచుండెను.

“నాథ్యాం హ్యస్య నాడి ప్రసక్తా, నాథ్యాం చాపరా అపరా చాస్య మాతూః ప్రసక్తా హృదయే మాతృహృదయం హ్యస్య తా మషరా మభిసంప్లవతే (వ్యాప్నోతి) సిరాభిస్సస్యస్తమానాభిః ।

స తస్య రసో బలవర్ణకర స్సంపద్యతే । స చ సర్వరసవా నాహారః । స్త్రియా హ్యేవన్నగర్భాయా స్త్రిథా రసః ప్రతిపద్యతే సర్వశరీరపుష్టయే, స్తన్త్రాయ, గర్భవృద్ధయే చ । స తేనాహారే ణోపప్తభో వర్తయ త్యన్తర్గతః ।’ (చరకసంహితా-శారీగ. అరి)

గర్భస్థశిశువుయొక్క నాభియం దొక నాడి యేర్పడును. ఆనాడియందు అపరనాడి యేర్పడును. ఆఅపరనాడి తల్లిహృదయముతో సంబంధించియుండును. తల్లి హృదయము అన్నరసమును స్రవించు శరములతో ఆఅపరనాడిని వ్యాపించును. ఆయన్నరసమే గర్భమునకు బలకర మగుచుండును. గర్భవతి తీసికొనిన ఆహారముయొక్క రసము ఆమె శరీరపుష్టికి, స్తన్యమునకు గర్భవృద్ధికి నుపయోగించుచుండును— అనిచరకములో చెప్పబడినట్లు మాశ్మభుక్తాన్నరసముచేతనే చిత్రముగా

గర్భస్థునితోపాటు చూడెను జన్మించిన తరువాత స్తన్య మేర్పరచి మాతృ స్తన్యమూలమున బోషించుచుండెను. శిశువు అవయవములను చిదిల్చుటకు గాని, ఒత్తిగిలుటకుగాని, శక్తి లేకుండి శయ్యాగతములైన కీటములచే దస్తుడగుచుండి మలవిస్త దేహముతో శయనించియుండ హితకారి యగు భగవంతుడే దివానిశము లాశిశుసమీపవర్తియై రక్షించుచుండెను తన యింద్రియములు విషయ పరాధీనము లగుటచే మూఢుడై మనుజుడు తెలిసికొనజాలకున్నాడు గాని సర్వావస్థలయందును పోషకుడుగాని, పాలకుడుగాని భగవంతుడు కాక మరెవ్వరు?

వేదాంతపంచదశలో నిట్లు చెప్పబడినది—

“పతస్మా త్క్రిమివేన్ద్రజాల మవరం యద్గర్భవాసస్థితం
రేత శ్చేతతి హస్తమస్తకపదపోద్భూతనానాఙ్గురమ్ ॥

పర్యాయేణ శిశుత్వయావనజరావేషే రనేకై ర్వృతమ్

పశ్య త్యత్తి శ్రుణోతి జిఘ్రీతి తథా గచ్ఛ త్యథాఽఽగచ్ఛతి ॥”

ఇంతకంటె నింద్రజాల మేమున్నది? గర్భగతమైన రేతస్సు చేతనమగుచున్నది. కర- చరణ- శిరో- గ్రీవాదిబహువిధావయవవిశిష్టమగుచున్నది. ఒకప్పుడు శిశుత్వము, ఒకప్పుడు యౌవనము, ఒకప్పుడు వార్ధకము అను అనేకవేషములను వహించుచున్నది; చూచుచున్నది; తినున్నది; వినుచున్నది; ఆఘోషించుచున్నది; సంచరించుచున్నది. ఇంత యింద్రజాలము నడిపించు ఐంద్రజాలికు డీశ్వరుడు గాక మరెవ్వరు ?

ఇంకొకటి, మనుజుడు నిద్రచే గాఢసుషుప్తిలో నున్నపుడు ఇంద్రియములు, మనస్సు, బుద్ధి వ్యాపారరహితములై లీనములై యుండును. “నిద్రోవదలినగాని మరల నింద్రియవ్యాపారము కలుగదు. ఇంద్రియవ్యాపారమునుబట్టియేకాని విషయజ్ఞానము జీవునకు గలుగదు. అట్టి స్థితిలో గాఢనిద్రలో నున్నవానిని లేపుటకై పిలుచుచుందురు. ఆపిలుపు, ఆజీవున కప్పుడు శ్రీవణేంద్రియవ్యాపార ముండినగాని వినబడదు. నిద్రలో నట్టి శ్రీవణేంద్రియవ్యాపార ముండదు. అది లేకుండియు పిలుపునుబట్టి యెట్లు లేవగలుగుచుండెను? అప్పు

డాజీపు డాశబ్దమును తన శ్రీవణేంద్రియముతో గ్రహించి కాదు. ఇంద్రియములు లీనమైయుండెను గనుక. ఇక నప్పు డాశబ్దమును విని జీవుని నిద్రనుండి మేల్కొలుపుచున్నది పరమాత్మయే యని తెలిసి కొనవలయును.

‘పశ్య త్యచక్షు స్స శృణో త్యకర్ణః’ అని యింద్రియ ద్వారా కాక స్వయముగా గ్రహించు శక్తి పరమాత్మది కనుక నది యుపపన్న మగుచున్నది. ఈవిషయ మిట్లు చెప్పబడినది—

శ్రీమద్భాగవతము- స్క-12. అరీ.

“యత్తల్లింగం భగవతో బ్రహ్మణః పరమాత్మనః ।

శృణోతి య ఇమం స్ఫోటం సుప్తశ్రోత్రే చ శూన్యదృక్ ॥”

శ్రీధరీయమ్— కోఁసౌ పరమాత్మా, తమాహ- శృణోతితి, ఇమం స్ఫోటమ్ అవ్యక్త మోంకారం । నను జీవ ఏవ తం శ్రుణోతు, నేత్యాహ- సుప్తశ్రోత్రే కర్ణవిధానాదినా అవృత్తికేపి శ్రోత్రే సతి । జీవస్తు కరణాధీనజ్ఞానత్వాన్న తదా శ్రోతా । తదుపలబ్ధిస్తు తస్య పరమాత్మద్వారికై వేతి భావః ।

ఈశ్వరస్తు నైవం, యత శూన్యదృక్ । శూన్యేపీంద్రియవగై దృక్ జ్ఞానం యస్య । తథాహ—సుప్తో యదా శబ్దం శృత్వా ప్రబుధ్యతే న తదా జీవః శ్రోతా- లీనేంద్రియత్వాత్ । అతో య స్తదా శబ్దం శ్రుత్వా జీవం ప్రబోధయతి స యథా పరమాత్మైవ తద్యత్ ।

దీనినిబట్టికూడ మనుజుని అసమర్థత, ఈశ్వరుని రక్షకత స్పష్టము. కనుకనే భగవద్గీతలో—

“సర్వస్య చాహం హృది సంనివిష్టో మత్త స్మృతి ర్జ్ఞాన మహో హనం చ ।” (అ15. శ్లో15)

అని చెప్పబడినది. ఇంకొకటి—

వై శ్వానరసంజ్ఞకల జఠరాగ్నిరూపమున ప్రాణుల దేహము నాశ్రయించియుండి పాణిపానసంబంధమున పాణులు తినెడి

యాహోరమును నేనే జీర్ణింపచేయుచున్నా నని పరమాత్మ గీతలో నిట్లు చెప్పెను.—

“అహం వై శ్వానరో భూత్వా ప్రిణాం దేహ మాశ్రితః ।

ప్రిణాపానసమాయుక్తః పచా మృన్నం చతుర్విధమ్ ॥”

దీనిచేగూడ ‘ఈశ స్వర్వత్ర రక్షకః’ అని స్పష్టమైనది. ఈశ్వరుని ఆరక్షకత్వము వారివారి ప్రారబ్ధకర్మానుగుణముగనే యుండునని తెలిసికొనవలెను.

—• మనుజుల ప్రార్థనలమును మార్చలేనట్టి యీశ్వరునిది

‘మేమి యీ శ్వరత్వము ? అను ఆశ్చర్యము—

తత్వమాధానము—

ఆశ్చర్యము— అదృష్టమని దైవమని చెప్పబడు మనుజుల ప్రారబ్ధము త్రివిధమై యున్నదని చెప్పబడినది. ఇచ్ఛాపూర్వకముగా భోగ ప్రియ మొకటి. అనిచ్ఛాపూర్వకముగా భోగవ్రీధ మొకటి. పరేచ్ఛాపూర్వకముగా భోగవ్రీధ మొకటి. అందు ఇచ్ఛాపూర్వకము విషయోపభోగము. అనిచ్ఛాపూర్వకము రోగాదికము. పరేచ్ఛాపూర్వకము కారాగారాదిబద్ధము.

ఈత్రివిధమైన ప్రార్థనలము అవశ్యంభావి యనియు, కనుకనే నలయుధిష్ఠిరాదులు భగవదనుగ్రహపాతులును, ధార్మికమూర్ధన్యులును అయియుండియు రాజ్యభ్రంశ-వనవాసాది మహాక్షేపము అనుభవించినారనియు, ప్రార్థనల మవశ్యంభావి యగుటచే నది యీశ్వరునిచేతను వివారింపబడునది కాదనియు చెప్పబడినది. ఇది యీశ్వరములలో నున్నది—

“ఇచ్ఛానిచ్ఛా పరేచ్ఛా చ ప్రార్థన త్రివిధం స్మృతమ్ ।

న చాత్రైత ద్వారయితు మీశ్వరేణాపి శక్యతే ।

అవశ్యంభావి భావానాం ప్రతీకారో భవే ద్యది ।

తదా దుఃఖైర్న లిప్యేరన్త నలరామయుధిష్ఠిరాః ॥” (పంచదశీ)

అని, ఇట్లు మహాభక్తుల దుఃఖమునే అది అవశ్యంభావి యని నివారింప లేకున్నట్టివానియందు ఏమి యీశ్వరత్వము ? అని.

సమాధానము— పార్థకర్మఫలమునకు ఆ యవశ్యంభావి త్వము ఈశ్వరనిర్మితమే అయియున్నది. ఈశ్వరశృతమైన ఆవ్యవస్థ, యీశ్వరునకును అనుసరణీయమే. ప్రభువులకు నిజమర్థాదాపరిపాలనము స్వభావము కదా.

కనుక మనుజుల పార్థకర్మకు తానే అవశ్యంభావిత్వము నేర్పరచి దానిని పాటించునట్టి యీశ్వరునియందు యీశ్వరత్వము నకు భంగ మేమియు లేదు. ఈవిషయ మిట్లు చెప్పబడినది—

“నచేశ్వరత్వ మిశస్య హీయతే తావతా యతః ।

అవశ్యంభావితా వ్యేషా మిశ్వరేణైవ నిర్మితా ॥” అని. (పంచదశీ)

—దేవుడులేడను నాస్తికత్వవాదిమాటలు—

వానిపై సమాధానము.—

“సృష్టి భగవంతుని జ్ఞానాన్ని తెలియజేయుచున్న దని అంటారు.

1 చిత్రవర్ణము కల నెమలిపించాన్ని సృష్టిచిత్రమని భావించితే వర్షాకాలమున ఆపించమే తడిసి బరువెక్కి అంటుకొని పోయి వాటికెంతో భాధను కలిగిస్తుందే. శత్రువులనుండితప్పించుకొనుట కష్టతరంగా నున్నదే, ఇట్టి పించాన్ని సృష్టించుటలో గల జ్ఞాన మెట్టిదో ?

2 మానవుని వెన్నుపూస చివరనున్న తోక ఎందుకు?

3 మానవసంఘం మధ్య మందమతులను ఏల సృష్టించాలి ? ఇట్లు పరిశీలించినచో తెలివితేటలకన్న తెలివితక్కువతనము ఎక్కువ కనబడగలదు.

4 దేవునకు సర్వజ్ఞతయు, సర్వశక్తియు కలిగినయెడల ఇంతకాల మైనతర్వాతగూడ నింకనూ మానవస్వభావంలోని పశుగుణాన్ని ఎందుకు తీసివేయలేదో?

5 గాలివానలు వచ్చి పంటలు తుడుచుకొనిపోవుటలో దేవుని ప్రేమ కనబడుచున్నదా ?

6 అతిప్రేమతో తలిదండ్రులు పెంచుకొనుచున్న పసిపాపలు హఠాత్తుగా చనిపోవుటచే విషాదము కలుగుచున్నదే. సృష్టి విధానములోని ప్రేమ, దయ, జ్ఞానము ఏమి కనబడుచున్నది?

7 దేవుడు ప్రేమ, దయ, జ్ఞానముల స్వరూపమేననీ, మానవుని కష్టాలకు కారణం మానవుని అజ్ఞానం, ఆతనికర్మ. ఆతడు దేవుని ఆజ్ఞలను పాటించకపోవుతే అని చెప్పుతారు. దేవునికి అతీతంగా కర్మ ఒకటి పని చేయుచున్నదా? సర్వజ్ఞుడును సర్వ శక్తివంతము నయిన దేవుడు మానవునిలో అజ్ఞానాన్ని పలకడంకాళి ?

8 నాస్తికాభిప్రాయాలు కలిగి సంచరించువారి సందర్భంలో మానవుడె నెగ్గి దేవుడు ఒడిపోయినట్లు తేలుచున్నది.

9 సరిహద్దుభూములు గల యిరువురలో ఒకరికి వర్షం అవసరం అయిఉంటుంది. ఇంకొకరికి అనవసరమైఉంటుంది. ఇరువురు వారి కోర్కెలప్రకారం దేవుని ప్రార్థించిన దేవుడు ఎవరికోరికతీరుస్తుంది ?

10 ఒక్క మతంలోనే శత్రువు లుండవచ్చు. ఎవరి జయం కొరకు వారు అదే దేవుని ప్రార్థిస్తారు. అప్పుడు ఎవరికి జయం కలుగుతుంది? ప్రార్థనే కారణమైనచో రెండవవానికి జయం ఎందుకు కలుగలేదు? ఒకరు ప్రార్థించి ఒకరు ప్రార్థించకపోరాడుటకు పోయిన ప్రార్థించనివారికి జయం కలిగినట్లయిన అప్పుడు దేవునితో నిమిత్త మేముంది ?

ఇట్లు పరిశీలించగా ప్రపంచవిధానాన్ని నడిపించు దేవుడు కలదను భావం అబద్ధ మని స్పష్ట మగుచున్నది .

(నాస్తికత్వము— పు.68-72)

ఈ 10 అంశములను విచారించుము—

పీరు, 3 వ యంశములో చెప్పినట్లు మానవసంఘములో మంద మతు లున్నారని, 4 వ యంశములో చెప్పినట్లు మానవస్వభావములో పశుగుణ మున్నదని, 7 వ యంశములో చెప్పినట్లు మానవునిలో అజ్ఞాన మున్నదని అంగీకరించినవారే.

ఆస్తికనాస్తికభేదము గల మానవులలో ఆ యజ్ఞానము సమానముగా మన్నను ఈశ్వరసత్తనుగూర్చి యజ్ఞానముకూడ వాస్తికులలో నుండుట విశేషము.

రెండవది పొరంగీకరించిన పశుగుణము. అది యేది ?

‘ఆహారనిద్రాభయమైధునం చ సామాన్య మేత తృశుభి ర్నరాణామ్’

అని చెప్పబడిన చతుష్టయమా ? లేక ‘ధర్మో హి తేషా మధికో విశేషః । ధర్మేణ హీనః పశుభి స్సమానః॥’ అని చెప్పబడిన శాస్త్రీయ ధర్మజ్ఞానరాహిత్యమా ? మొదటిది ఆ స్తికనాస్తికసాధారణ మయినను రెండవశాస్త్రజ్ఞానరాహిత్యమని నాస్తికులలో విశేషము. మనుజులకును పశువులకును గల భేదము శాస్త్రజ్ఞానాజ్ఞానమూలకమే. ఆహారాదులలో పశువులకు భోగము వలన తృప్తి. మానవులకు జ్ఞానము వలన తృప్తి. ఆజ్ఞానము శాస్త్రాధీనము పశువులకు ప్రమాణముగా జ్ఞానేంద్రియపంచకమే కలదు. మానవుల కదియు, ఆపై శాస్త్రమును ప్రమాణముగా నున్నది. అట్టి శాస్త్ర ప్రమాణమును ధిక్కరించుట నాస్తికులలో విశేషము.

ఇంకొకటి— నియతమైన ఋతుకాలగమనమే పశుగుణము అనియతమైన సర్వకాలగమనము మానవునిదై యున్నది.

—, కాలజ్ఞానపూర్వకప్రవృత్తి మానవులలో లేనిది
జంతువులలో నన్నదనుటకు నిదర్శనము —

గృహణకాలములో ఆహారము స్వీకరింపకుండుటకూడ పశుగుణమై యున్నది. దీనికి ప్రత్యక్షనిదర్శనము—

గృహణకాల పరిశీలనములు— 22-6-55, ఆంధ్రప్రభ.

“సింహాలు మాంసం ముట్టుకోలేదనుట-జయపూర్ జ్యూలో సింహాలు, పులులు, ఉదయం వాటికి వేసే 10 పౌనుల వచ్చిమాంసం పై పొంచిపడేవి. నేడు పుదయం గృహణసమయంలో మాంసం ముందున్నప్పటికీ తమ కేమీ సంబంధం లేనట్టు వూరుకున్నాయి. గ్రహణం ప్రారంభంలో ఇవి తమ ముందున్న మాంసం మూచాచాయని తర్వాత వదలిపెట్టా యని కావలావారు తెలిపారు” (20-6-55, గం॥ 7-16. సూర్యగృహణము.)

శునకములలో ఆహారవిసర్జనమునుగూర్చి యిట్లున్నది—

“శ్వనిశమ్. శ్వనిశా” అను శబ్దములకు కృష్ణచతుర్దశి యని యర్థము చెప్పబడినది. ఆనాడు కొన్ని శునకములు ఉపవసించుచుండుటచే నాపేరు వచ్చిన దని వ్యాకరణశాస్త్రములో నున్నది—తత్త్వబోధినీ— ‘శ్వనిశ మితి కృష్ణచతుర్దశీ- తస్మాం కిల కేచిత్ శ్వాన ఉపవసంతి । ఏతచ్చ శాబరభాష్యే తిర్యగధికరణే స్పష్టమ్ । బాలమనోరమా- శ్వనిశమితి । శునో నికేతి విగ్రహః । కృష్ణచతుర్దశీత్యాహుః “శున శ్చతుర్దశ్యా ముపవసతః పశ్యామః” ఇతి తిర్యగధికరణే శాబరభాష్యే స్థితమ్ ।”

ఇట్లు చూడగా జంతువులలోగూడ కాలజ్ఞానము ఆహారవిసర్జన వివేకము స్పష్టము. ఇది శ్లాఘ్యమే కద. ఇది పశుగుణమని మనుజునకు త్యాజ్యమగునా ?

ఇది ఋతుకాలము కాదు. ఇప్పుడు గమనము తగదు. ఇది గ్రహణకాలము. ఇప్పుడు ఆహారస్వీకారము తగదు. అని జంతువులకు జ్ఞాన మున్నది. ఆ జ్ఞానము మానవునకు లేదు. మానవజ్ఞానములో ఘనత యేమున్నట్లు ? నాస్తికత్వవాదులు ‘జంతువులవలెనే మానవునికీకూడా ఆహారవిహారాదులు అవసరమైయున్నవి. కాని జంతువుల్లో అంతగా కానరానిప్రత్యేక గుణ మొకటి మానవుల్లో కలదు. ఇది ఆతని ఊహాశక్తి” (పులి-4) అనుచున్నారు. వీరు చెప్పిన ఊహాశక్తికి బుద్ధివిశేషమని పేరు. ఆబుద్ధి రజస్తమస్సులతో గూడియుండి చెడ్డ ఊహలను పుట్టించును. అది యటులుండనిండు. బుద్ధి. ప్రమాణము లనబడు ఇంద్రియములను పురస్కరించుకొనకుండ దేనినీ గ్రహింపలేకున్నది. అంధునిబుద్ధి వస్తుస్వరూపమును, బధిరునిబుద్ధి శబ్దములను గ్రహింపలేకున్నది. అందుచే మానవునిబుద్ధి ప్రమాణసాపేక్షము.

ఆ ప్రమాణములైన యింద్రియములలో నొక విశేషము-చూత ఫలములో రంగున్నది. రస మున్నది. చక్షురింద్రియము రంగునే గ్రహించుచు అక్కడ నున్న రసమును గ్రహింపలేకున్నది. అంధుని రసనేంద్రియము రసమునే గ్రహించుచు అక్కడ నున్న రంగును

గ్రహింపలేకున్నది. దానికి కారణము— చతురింద్రియమునకు రస గ్రహణశక్తి, రసనేంద్రియమునకు రూపగ్రహణశక్తి లేకుండుటే కనుక సర్వపదార్థగ్రహణశక్తి యేయింద్రియమునకు లేదు. అతీంద్రియపదార్థములను అవి గ్రహింపలేవని చెప్పవక్కరలేదు. ఇంద్రియములకు శక్యముకాని అతీంద్రియపదార్థములను, దేశ-కాల-వ్యవహిత పదార్థములను గ్రహింపజేయగల ప్రమాణము శాస్త్ర మొక్కటే. అట్టి శాస్త్రప్రమాణమును పురస్కరించుకొనని మానవబుద్ధి సూక్ష్మ విషయముల నేమి గ్రహించును ?

చారిత్రకుని బుద్ధి శిల్పమును గ్రహింపగలుగునా ? శిల్పబుద్ధి చికిత్సావిధానమును గ్రహింపగలుగునా ? చికిత్సకుని బుద్ధి శిల్పములను గ్రహింపగలుగునా ? ఆయాశాస్త్రముల పఠనశ్రవణములు లేకుండ బుద్ధి, ఆయావిషయములను ఏమియు గ్రహింపజాల దని జగద్విదితము.

దీనినిబట్టి నాస్తికత్వవాదు లనిన ఊహాశక్తి, అనగా బుద్ధివిశేషము శాస్త్రధిక్కారులైన మానవులలో అసంభవము కనుక— “జంతువుల్లో కానరాని ప్రత్యేకగుణము మానవుల్లో ఊహాశక్తి” అనుమాట శాస్త్రజ్ఞానులలోనే చెల్లునుగాని శాస్త్రజ్ఞానశూన్యులలో చెల్ల నేరదు.

ఏదో ఊహాశక్తి శాస్త్రజ్ఞానము లేని జంతువులలోమాత్రము లేదా ? కర్రయెత్తి తన మీదకు వచ్చుచున్న మనుజునిచూచి యీతడు నన్నుకొట్టుటకు వచ్చుచున్నాడని యూహించి పశువులు పారిపోవుట లేదా ? పచ్చగడ్డి చేతబట్టుకొని తమయొద్దకు వచ్చువానిని చూచి పెట్టుటకువచ్చుచున్నాడని యూహించి యీతని దగ్గరకు వచ్చుచుండుటలేదా ? ఇట్టి యూహలు పశువులకు మనుజులకు సమానమే. ఆహారవిహారములలో ఋతుకాల- గ్రహణకాలములను చెందిన ఊహాశక్తి మానవులలో లేక పశువులలోనే యున్నది. అందుచేత ఊహాశక్తినిబట్టి మానవులకు ఆధిక్యము కాదు. విధినిషేధాత్మక శాస్త్రజ్ఞానమునుబట్టియే ఆధిక్యము. అపోహలనుపోగొట్టునది శాస్త్రజ్ఞానమే. స్థితిలో నున్న వస్తువులను ప్రకాశింపజేయునది దీపమైనట్లు అజ్ఞాన

ములో నున్న విషయములను ప్రకాశింపజేయునది శాస్త్రము. దానిని ధిక్కరించుట నాస్తికులలో విశేషము.

కేవలము బుద్ధికి తోచినట్లే ప్రవర్తించుట వానరలక్షణము కాని, మానవలక్షణము కాదు. శాస్త్రానుగతమైన బుద్ధితో ప్రవర్తించుటే మానవలక్షణము. మానవునకు శాస్త్రనిశ్వాసము లేకుండుట సుగుణము కాదు. దుర్గుణము. అన్నమందు కలుగు అరుచి యను దుర్గుణము శారీరరోగసూచకమైనట్లు శాస్త్రమందు మానవునకు కలుగు అవిశ్వాస మను దుర్గుణము రజస్తమోవృద్ధిమూలకమానసికరోగ సూచక మని శాస్త్రసిద్ధాంతము కనుక శాస్త్రదృష్టి లేనట్టి మానవులు “ధర్మేణ హీనః పశుభి స్సమానః” అను మాటకు లభ్యమే అగుదురు. దీని నింతటా విచారించుకొని 10 లక్షములను విరళీకరింపజేయు—

1 చిత్రమును సమీక్షించుచు స్పష్టించు ఛగవంతుని జ్ఞానమును తెలుపుచున్న దన్నచో అది పర్వమునకు తాను పరువెక్కి అంటు కొని చాధకమై శత్రువిశము కావించుచున్నందున ఛగవంతుని దేమి జ్ఞానము? అట.

ఛగవంతునిగూర్చి పరమ గల అట్లానము ఛగవంతుడు ఉన్నాడనుట అజ్ఞానమని, ఛగవంతుని నిజజ్ఞాన మని భావి పడయుచున్నది అజ్ఞానమే కాదని వివరితజ్ఞానము. స్పష్టించు ఛగవంతుడు లేడను మీరు ఆ పింఛడై చిత్రమునగూర్చి దేమి చెప్పదురు? మీరు చార్యాకమతావలంబులు కనుక వెనుక చార్యాకమతసిద్ధాంతములలో చూపబడియున్నట్లు ఆ పింఛడై చిత్రము స్వాభావిక మని చెప్పుదురు కాబోలు. అప్పు డది దేని స్వభావము?

“భౌతికపదార్థాలలో ఏర్పడినదేహాని” (పు191) అని వీర్ననట్లు పాంచభౌతికమైనవి దేహములు కనుక నెమలిదేహమందున్న వైచిత్ర్యము యొక్కభూతముయొక్క స్వభావ మన్నను పంచభూతసముదాయ స్వభావమన్నను అతివ్యాప్తి తప్పదు. నెమలియందే ఆవైచిత్ర్యము, కోకిలధ్వనియందే ఆ మాధుర్యము, నర- వానర- పశు- వక్షి- కృమి- కీటాది స్వరూపములలోని ఆ వైలక్షణ్యము, సుఖదుఃఖ-

ములలోని ఆ తారతమ్యము ఇట్టి అసాధారణతణములకు వ్యవస్థను స్వభావవాదులు ఏపదార్థస్వభావ మని చెప్పి చేయ గలరు ? స్వభావ వాదులు స్వభావ మను మాటను కార్యకారణభావ బంధమునుండి తప్పించుకొనుటకు పడికట్టురాయిగా వాడుచుందురా ? అప్పుడు నెమలి శత్రువశమగుటకు పింఛము కారణ మగుచున్న దను మీ మాటను శత్రువశమగుట దానికి స్వభావమని పింఛము కారణము కాదని ఎదుటివా రనలేరా ? ఆ పింఛము పిసిని శత్రువశ మెందు కగుచున్నవి ? నాస్తికత్వవాది సృష్టివైచిత్ర్యవ్యవస్థకై దాని కది స్వభావము, దీనికిది స్వభావము అనుచు ఏర్పాటుమును వర్ణించుచుం డునో ఆ స్వభావము దానికే యుండుటేమి ? అని శంకించి ఆయా స్వభావవ్యవస్థ యీశ్వరకృతమేయని ఈశ్వరసృష్టివాది యుద్ధోపించును. కాబట్టి సృష్టివైచిత్ర్యము ఫిగవంతుని జ్ఞానమును తెలుపుచున్న దనుట సత్యము. ఇట్లు ప్రధమశాఖము నిరస్తము.

2. 3. 'మనపుని వెన్నుపూస చివర నున్న లోక యెందుకు మానవసంఘం మధ్య మందమతులను ఏల సృష్టించాలి ? పరిశీలించినచో తెలివివీటల కన్న స్పృహకర్తకు తెలివితప్పువలననే కనబడ గలను' అట.

మా కే సర్వము తెలియు నని యహంకరించువాఁకిగూడ తెలియని పున్నవని యనిపింపవలె నని యాతొక నుంచెనేమో? మంద మతులను సృష్టించిన సృష్టికర్త ఎందుకో తెలియకుండునట్టి యాతొకను ఒట్టి మనము మందమతుల ఎనుకొనవలె నని యాతొక నుంచెనేమో. దాని ప్రయోజన మేమో తానే చెప్పలేని నిరీశ్వరవాది ఈశ్వరసృష్టి వాదుల నేమని యాక్షేపించును ? వీరికి నిరర్థకసృష్టి జేసిన సృష్టికర్త యందు తెలివితక్కువతనమే ఎక్కువ కనబడుచున్నదట ! ఈ మాటను బట్టి యొక శ్లోకార్థము స్ఫురణమునకు వచ్చుచున్నది—

రాయని మారభూపాలుడు సృష్టికర్తనుగూర్చి వీరివలెనే దీనిని సృష్టించుటెందులకు ? దానిని సృష్టించుటెందులకు ? అని తన పండితునియొద్ద నాక్షేపింప నాపండితుడు "రాజా ! నీవన్నవి సృష్టించుటే

కాదు. వానితోబాటు నిన్ను నన్ను గూడ సృష్టించుటనుబట్టి సృష్టి కర్తకు 'పేరులేకుండబోయిన' దన్నట్లు ఈ శ్లోకము జెప్పెను—

'అజాగళస్థస్తన ముష్టప్రప్థం నాసాంతరే కేశ మధాండయుగ్మం ।
తాం మాం సృజన్ రాయనిమారభూప పూజాం న లేభే భువి
పద్మయోనిః ॥'

దీనినిబట్టి తెలివితక్కువవారికి ఈశ్వరుడు తెలివితక్కువ వాడని పించుచుండును. అందుచే ద్వితీయతృతీయాంశములు నిరస్తములు.

4 దేవునకు సర్వజ్ఞతయ, సర్వశక్తియు కలిగినయెడల ఇంత 'కాలమైనతర్వాతగూడ నింకను మానవస్వభావంలోని పశుగుణాన్ని ఎందుకు తీసివేయలేదు ? అట.

మానవులలో పశుగుణము కొంతకాల ముండుట కంగీకరించి 'ఇంతకాలమైనతరువాత నింకను దాని నెందుకు తీసివేయలేదు ?' సర్వజ్ఞతాసర్వశక్తులు దేవునకులేవు. అని యాక్షేపించుచున్నారు.

ఇంకను తీసివేయలేదేమని యేపశుగుణమునుగూర్చి ప్రశ్నయో ఆ పశుగుణము వారియందింకను నుండవలసినదే యని భావించి తీసి వేయకపోవచ్చునని యీశ్వరసృష్టివాదులు చెప్పుదురు. ఈశ్వరునితో బనిలేదనువా రాక్షసుగుణము నేల తీసివేయలేకపోవుచున్నారు ? వీరన్న పశుగుణము కొందరియందే యున్నది అది యక్కడనే యుండునట్లు యితరులలో లేకుండునట్లు సృష్టించుట. దేవుని సర్వజ్ఞతాసర్వశక్తులను స్పష్టికరించుచున్నది. కాబట్టి యీ చతుర్థాంశము నిరస్తము.

5 6. గాలివానలు వచ్చి పంటలు తుడుచుకొని పోవుటలోను, అతిప్రేమతో పెంచుకొను పసిపాపలు హఠాత్తుగా చనిపోవుటలోను భగవంతుని ప్రేమ, దయ, జ్ఞానము ఏమి కనబడుచున్నది ? అట!

భగవంతుడు వీరికి లేడుకద. వీరే అతిప్రేమమూర్తులు. అతిజ్ఞాన వంతులుకద. వీరియెదుట పంటలు తుడుచుకొనిపోవుట, పిల్లలు చని పోవుట జరుగుచుండ మేమే తగుదుమని చెప్పుచు అట్టికష్టములు రాకుండ జేయనట్టి ఇట్టివారికి జ్ఞానముకాని ప్రేమకాని యేమైన నున్నదా ? అని ఈశ్వరసృష్టివాదు లడుగుదురు.

అగాలివానలు ఎప్పుడు ఎక్కడ రావలయునో ఆపసిపాపలు ఎప్పుడు ఎక్కడ చనిపోవలయునో అజ్ఞానము భగవంతునికే ఉన్నది. గర్భస్థశిశువుయొక్క పోషణము, గర్భమందు శిశువుయొక్క ఉనికి, ప్రసవసమయమునకు అధోముఖపరివర్తనము, గర్భమునుండి శిశునిర్గమనము, శుక్రశోణితములనుండి క్రమక్రమముగా శిరస్సు, హస్తములు, పాదములు, నేత్రములు, శోత్రములు, ముఖము, నాసిక ఇత్యాది వివిధావయవములతో గూడిన శరీరముయొక్క నిర్మాణము ఈకార్యక్రమమంతయు జూడ భగవంతుని ప్రేమ, దయ, జ్ఞానము వివేకవంతులకు స్పష్టమే. ఇట్టి అఘటితఘటనల నేమియు గమనింపక భగవంతుడు లేడని పాటపాడువా రుపేక్షణీయులు. తనపుత్రుని హితాహితములను చింతించునట్టి తండ్రి యొకప్పుడు మధురపదార్థమును బెట్టును. మరొకప్పుడు ఆరోగ్యమునకై చేదుపదార్థమును తినిపించును. ఒకప్పుడు ఎత్తుకొని ముద్దాడును. మరొకప్పుడు తనచేతితో నేడ్చునట్లు కొట్టును.

ఈపనులు తండ్రి జ్ఞానము, ప్రేమ, దయ లేక జేసినవా? అవియుండి చేసినవా?

ఇంకొకటి — ఒక చతుష్టంతను యాధారముతో అంధులు ప్రయాణము జేయుచుందురు. ఆతడు చల్లనిమార్గమున వారిని నడిపించుచు నెదుట కంటకాదులుండుట జూచి యాదారి తప్పించి వారి నాతపతప్తమైన మార్గమున నడిపించును. అప్పుడాయంధు లాతని నిందింతురా? మన కీతడు హితకారి యని ప్రశంసింతురా? కనుక పంచమ పక్షాంశములు నిరస్తములు.

7. మానవునికష్టాలకు కారణం మానవుని అజ్ఞానం, అతని కర్మ అంటారు, దేవునికి అతీతంగా కర్మ ఒకటి పనిచేయుచున్నదా? దేవుడు మానవునిలో అజ్ఞానాన్ని ఏల ఉంచాలి? అట.

వీరనుకొనునట్లు కర్మ దేవుని కతీతముగా లేదు. దేవునకు లోబడియే యున్నది. మానవునికి కష్టసుఖములను గలిగించు శక్తిని కర్మ కేర్పరచినది దేవుడే. కాబట్టి దేవుడే అతీతుడు తనది అజ్ఞానమని, దానిని తొలగించుకొనవలెనని మానవుడు భావించి గట్టికృషి జేయనంత

కాలము అజ్ఞాన ముట్లేయుండును. పురుషప్రయత్నము లేకుండ నేదియు సిద్ధింపదు. కేవల పురుషప్రయత్నముచేతను సిద్ధింపదు. తన ప్రయత్నమునకు తనయదృష్టము తోడయినపుడే సిద్ధించును. ఏవిషయమై అజ్ఞాననివృత్తికి కృషి జేయుచుండునో విషయములో అజ్ఞానము నివర్తించుచునే యున్నది. ఎవరు దురదృష్టమునుబట్టి తమ అజ్ఞానమును విజ్ఞానమనియే అనుకొందురో వారిలో దాని నట్లే దేవుడుంచును. 'యే యథా మాం ప్రపద్యంతే తాం స్తథైవ భజామ్యహమ్' అని చెప్పిన దేవుడు, దేవుడు లేడనుకొను దురదృష్టవంతులపట్ల లేనట్లే యుండును. కనుక సప్తమాంశము నిరస్తము.

8 నా స్తికాభిప్రాయాలు కలిగి సంచరించువారి సందర్భములో మానవుడే నెగ్గి దేవు డోడిపోయినట్లు తేలుచున్నది. అట

నా స్తికమానవులు, ఆగాలివానలు, ఆసస్యనష్టములు, ఆభూకంపములు, ఆవాయుగుండములు, ఆజరామరణములు, ఆడుత్పిపాసలు, అనికటనదీప్రవాహములు, అదీర్ఘవ్యాధులు, ఆమనోవ్యధలు లోకములో నెచ్చటను రాకుండను లేకుండను చేసి దేవు నోడించి మేము నెగ్గినామని చెప్పిన చెలునేమో! అదేమియుచేతగాక దేవుడు లేడనుభావముగల మేము సఖముగా జీవించుచునే యున్నాము గనుక దేవునోడించి మేమే నెగ్గినామనుట హాస్యాస్పదము. దేవునే తలపెట్టని శునక సూకరాదులు జీవించుటలేదా? నా స్తికమానవులకంటెను దృఢముగా ఏచీకు, చింత లేకుండ నవి జీవించుచున్నవి. అవి వీరి నోడించినవికాబోలు.

మానవుల రక్షణములో నున్నవి నశించుచుండుట అట్టి రక్షణముతో లేనివి సురక్షితముగా నుండుట, దేనిని ఒట్టి? కనుక అష్టమాంశము నిరస్తము.

9.10. "సరిహద్దు భూములుగల యిరువురిలో వర్షంబకనికి అవసరము, మరొకనికి అనవసరము అయి యుంటుంది. వారు దేవుని ప్రార్థించిన దేవు డెవ్వని కోరిక తీర్చును? ఇద్దరు శత్రువులు తమ జయం కొరకు ఒకే దేవుని ప్రార్థిస్తారు. ఎవరికి జయం కలుగుతుంది? ఒకరు ప్రార్థించి ఒకరు ప్రార్థించక పోరాడుటలో ప్రార్థింపని వానికి జయం కలిగిన దేవునితో నిమిత్త మేముంది?" అట!

వీరి నిక్కడ అడుగవలసి యున్నది—సరిహద్దుభూములు కలిగి వర్ష మొకటి కవసరము ఇంకొకటి కవసరము అయియున్న వీరివంటి దేవుడు లేడను యిద్దరు నాస్తికులలో ఎవని సంకల్పము నెగ్గును? తన సంకల్పము నెగ్గవలెనని యభిప్రాయము మొకడు చేయగా అంతప్రయత్నము చేయని రెండవ వాని సంకల్పమే నెగ్గుటలో హేతువేమి?

వీరివంటి వరమనాస్తికులై ఒకరికొకరు శత్రువులై అర్థబలము అంగబలము అధికముగా గలవా డొకడు అవి తక్కువగా గలవా డొకడు పోరాడినపుడు దుర్బలు డనిపించువాడే నెగ్గుటలో హేతువేమి? వీనినెట్లు సరిపుచ్చగలరు?

“స్తికులు, తామప్పుడు చేసిన పార్థివకంటె బలిష్ఠమైన దురదృష్టమే మనసంకల్పమున కడ్డువచ్చినదని, మనము ఇప్పుడు పార్థివి కున్నను మన యదృష్టము మంచి దగుటచే కాబోలు దేవుడు మనకు సత్ఫల మనుగ్రహించినాడని, తమ సంకల్పసిద్ధికి నిమిత్తముగా దేవునే కొనియాడుదురు.

నాస్తికులు, తమప్రయత్నములు ఫలింపకుండుటకు అప్పటి విషమపరిస్థితులు కారణమందురు. అప్పు డట్టి విషమపరిస్థితులేర్పడుట కేమి కారణమని ఆస్తికు లడుగుదురు. కాబట్టి వెనుకజూపిన కర్మ సిద్ధాంతమును. కర్మఫలదాత భగవంతుడను సిద్ధాంతము నాశ్రయించుటకంటె గత్యంతరములేదు.

కనుక ‘ప్రపంచవిధానాన్ని నడిపించు దేవుడు కలదను భావం అబద్ధమని స్పష్టమగుచున్నది” అను వీరిమాట తోసివేయబడినది. ఇట్లు నవమ దశమాంశములు నిరస్తములు.

‘దేవుడు లేదు’ ‘జీవుడు లేదు’ అను తనమాటలకు

నాస్తికత్వవాది యిచ్చిన నిర్వచనము,

దానిపై దోషోద్ఘాటనము—

“దేవుడు అను నది మానవకల్పితభావం కనుక అట్టి అర్థమునకు అనుగుణముగా సర్వనామకీయాశబ్దములు ప్రయోగింపబడినవి. ఉదా :- దేవుడు లేడు అనుటకు బదులుగా దేవుడు లేదు అనిప్రయోగింపబడినది”

వీరి యుద్దేశప్రకారము దేవుడు లేదు అనుమాటకు దేవుడు అను కల్పితభావము లేదనికదా యర్థము. అప్పుడు వీరులేదనుట కల్పిత మయి ఉన్న భావమునా ? లేనిభావమునా ? లేనిభావమును వీరు లే దనుట యేమిటికి? ఉన్న భావము వీరు లేదనుటెట్లు? ఆభావమును ఎవ్వ రెవ్వరిలో నున్నదో అది వారిలోలేదని వీరెట్లు చెప్పగలరు? వీరుచెప్పిం తమాత్రమున నది వారిలోలేకపోవుటెట్లు? కనుక దేవుడులేదుఅనుమాట తప్పే. ఇకవీరిలోనే మొదట దేవుడు అనుభావ ముండి తరువాత నది లేకుండ పోయినందున దేవుడు లేదు అనునది స్వవిషయముగా సంగ తమే కనుక తప్పు లేదందురా? అప్పుడు శబ్దార్థము కుదిరినను 'దేవుడు నాకు లేదు' అనక సర్వసాధారణముగా 'దేవుడు లేదు' అనుటతప్పే. అపై వీరు లేదనిచేసికొలాహలము తమ భావమునేకాని దేవునికాదు. కనుక దేవుడు సర్వవ్యవహారసాక్షియై యుండనే యుండెనని తెలిసి కొనవలెను.

ఇంకొకటి—జీవుడు లేకుండ దేవుడు లేకుండ కేవలశరీరములే వ్యవహరించుచున్న వని వీరి వాదము.

ఇది యెట్లున్నదనగా — తోలుబొమ్మలాట జూచువాడు తెర పై ని ఆడుచున్న తోలుబొమ్మలనుమాత్రము చూచి తెరలోనుండి యాబొమ్మలనాడించు వ్యక్తిని గనిపెట్టలేక స్వయముగనే బొమ్మ లాడుచున్నవని వాదించువానిచందముగా నున్నది. కనుక నిది ప్రాజ్ఞ గ్రాహ్యము కాదు ఈ 'నాస్తికత్వ' పుస్తక కర్తలు, ఆస్తికత్వమున కాధారములై జగద్వ్యాప్తములై నిరంతరాభ్యస్తము లగుచు శ్రుతి-స్మృతి-పురాణ-ఇతిహాస రూపముగా బహుళమై యున్న అర్ష గ్రంథములను, తదనుగుణములై కావ్య-నాటకాదిరూపములై యున్న మహాకవుల గ్రంథములను మహావిద్వాంసుల నిబంధనగ్రంథములను అసంఖ్యాకులగు మహామేధావుల సదాచారములను వీరినన్నిటిని 222 పుటలతో గూడిన తమ నాస్తికత్వముతో తుడిచివేయదలచినారు. ఇది స్వేచ్ఛలోని నిరంకుశప్రవృత్తి. ఇట్టి ప్రవృత్తియే లోకులలోవ్యాపించిన యెడల దేశసౌభాగ్య మెట్లుండునో పాతకమహాశయలే యూహిం తురుగాక.

—• ఆర్షగ్రంథములు — నాస్తికత్వదూషణములు •—

చరకసంహిత, సూత్రస్థానము - అ. 11.

“స పరీక్షా స పరీక్ష్యం న కర్తా కారణం న చ ।

వ దేవా సర్వయ స్సిద్ధాః కర్మ కర్మఫలం న చ ॥

నాస్తికస్యాస్తి నై వాత్మా యదృచ్ఛోపహతాత్మనః ।

పాతకేభ్యః పరం చై త త్పాతకం నాస్తికగ్రహః ॥

తస్మా న్మతిం ప్రముచ్యైతా మమార్గప్రసృతాం బుధః ।

సతాం బుద్ధిప్రదీపేన వశ్యే త్సర్వం యథాతథమ్” ॥

ప్రమాణముల నంగీకరింపని నాస్తికునకు పరీక్ష లేదు. పరీక్షింప వలసినది లేదు. కర్త లేడు. కారణము లేదు. జగత్ప్రసిద్ధమైయున్న దేవతలు లేరు. ఋషులు లేరు. సిద్ధులు లేరు. కర్మ లేదు. కర్మఫలము లేదు. ఆత్మయే లేదు. ఈనాస్తికత్వము పాతకములన్నిటికంటెను ప్రబలమైన పాతకము. అందుచే వివేకి అపమార్గమునకు జెందిన యిట్టి నాస్తికబుద్ధిని తోసివేసి ఆస్తికులగు సత్పురుషుల బుద్ధిప్రదీపసహాయముతో ప్రమాణసిద్ధమైన సర్వము యథాతథముగా దెలిసికొనవలయును.

శ్రీమద్రామాయణము — అయోధ్యాకాండము —

‘కచ్చిన్న లోకాయతికా జాప్రహ్లాణాం స్తాత సేవసే ।

అనర్థకుశలా హ్యేతే జాలాః పండితమానినః ॥

ధర్మశాస్త్రేషు ముఖ్యేషు విద్యమానేషు దుర్బుధాః ।

బుద్ధి మాన్వీక్షికీం ప్రాప్య నిరర్థం ప్రవదన్తి తే” ॥

భరతుడు సపరివారముగా, వనవాసగతుడగు శ్రీరామప్రభుని యొక్క దర్శనార్థము వెళ్లినపుడు భరతునిగూర్చి చేసిన కుశలప్రశ్నలలో శ్రీరామప్రభు విట్లడిగెను —

వేదమార్గవిరోధులును, అజ్ఞులును, సర్వజ్ఞ త్వాభిమానులును, అనర్థకారులును అగు నాస్తికులను నీవు సేవించుటలేదుకదా ! ముఖ్యములైన ధర్మశాస్త్రములు కర్తవ్యమును బోధించుచుండ దురభిప్రాయములయిన నాస్తికులు కుతర్కముతో నిరర్థక ప్రసంగములు చేయుచుందురు.

అని.

వనవాస మెట్లయినను మానిపించి శ్రీరాముని అయోధ్యకు దీసికొని వెళ్లదలచి బ్రహ్మాండప్రయత్నముతో వచ్చిన భరతునివాదమును బలపరచుటకును తన్మూలమున శ్రీరామహృదయ మెట్టిదో లోకమునకు విశదపరచుటకును నా స్తికవాద మెత్తుకొని జాతాలిమహర్షి ప్రసంగించినపుడు శ్రీరామప్రభు వాగ్గ్రహముతో నిట్లనెను —

‘నిన్దా మ్యహం కర్మ పితుః కృతం త ద్యస్తా మగృహ్ణో ద్విష మస్తబుద్ధిమ్ । బుద్ధ్యానయైవంవిధయా చరంతం సునాస్తికం ధర్మపథా దపేతమ్ ।’

మహర్షీ ! ధర్మదూరమైన యిట్టి నా స్తికబుద్ధితో వ్యవహరించు నిన్ను మాతండ్రి పరిగ్రహించుటను నేను నిందించుచున్నాను. అని.

‘అనత్య షప్రతిష్ఠం తే జగ దాహు రనీశ్వరమ్ ।

అపరస్పరసంభూతం కి మన్య త్కామపైతుకమ్॥ (భగవద్గీత—అ 16

భాష్యమ్ — యథా వయ మనృతప్రాయా స్తథేదం జగత్స్వర్వ మనత్యమ్ । నాన్య ధర్మాధర్మా ిప్రతిష్ఠా । అతోఽప్రతిష్ఠం చేతి । త ఆసురా జనా జగ దాహుః । అనీశ్వరం చ । న చ ధర్మాధర్మ సవ్యపేక్షకోఽన్య శాసితేశ్వరో విద్యతే ఇత్యలోఽనీశ్వరం జగ దాహుః । కిం చాపరస్పరసంభూతం, కామప్రయుక్తయోః స్త్రీపురుషయో రనోన్యన్యసంయోగా జ్జగత్స్వర్వం సంభూతమ్ । కి మన్యత్కామపైతుకమ్ ? జగతః కారణం న కించి దదృష్టం ధర్మా ధర్మాదికారణాన్తరం విద్యతే । కామ ఏవ ప్రాణినాం కారణమితి లోకాయతికదృష్టి రియమ్ ।

ఏతాం దృష్టి మవప్తభ్య నష్టాత్మానోఽల్పబుద్ధయః ।

ప్రభవ స్త్వగ్రిక రాణః క్షయాయ జగతోఽహితాః ॥

భాష్యమ్ — ఏతాం దృష్టి మవప్తభ్య ఆశీర్త్య । నష్టాత్మానః నష్టస్వభావాః విభ్రష్టపరలోకసాధనాః అల్పబుద్ధయో విషయవిషయాఽలైవ బుద్ధి ర్యేషాంతే । ప్రభవన్తి ఉద్భవన్తి ఉగ్రికరాణః క్రూరకరాణః జగతోఽహితాః శత్రవ ఇత్యర్థః ।

అర్జునా ! ఆసురసంపత్తికి కెందినవారి ధోరణి యిట్లుండును— మనమెట్లు అనృతప్రాయులమో అట్లు జగత్తంతయు ననృతప్రాయము. .

ఈజగత్తు ధర్మాధర్మములపై అధారపడియుండలేదు. ప్రాణికర్మరూపమైన ధర్మాధర్మముల సహాయమున జగత్తును శాసించునట్టి యీశ్వరుడు లేడు స్త్రీ పురుషసంబంధనిమిత్తమున కామమూలకముగా నుద్భవించుచున్న యీజగత్తునకు కామమే కారణముగాని, అదృష్ట మనబడు ధర్మాధర్మరూపమైన కారణాంతరము లేదు. అని. ఇట్టి నా స్తికబుద్ధి నాశ్రయించి పరలోకభ్రష్టులై విషయసుఖమందే దృష్టి కలిగి యుద్భవించి లోకమున కహితులై లోకహానికి కారకులగుచున్నారు. అని.

ఈయార్ష గ్రంథసందర్భమునుబట్టి అనర్థావహమైన నా స్తికదృష్టి పోయమనియు, సర్వశ్రేయోదాయకమైన ఆ స్తికదృష్టి యుపాదేయమనియు స్పష్టమయినది.

— బహుమతములలో భారతీయులొక్కరియింపవలసిన దేమతము ? —

అర్థకామములుమాత్రమే పురుషార్థములుకాక ధర్మార్థకామ మోక్షములు నాలుగును భారతీయులకు పురుషార్థములు. అందులో “ధర్మా దర్థశ్చ కామశ్చ” అని, అర్థకామప్రాప్తికి ధర్మమే మూలాధారము, “ధర్మ ఏవ హతో హన్తి ధర్మో రక్షతి క్షతః” ధర్మహాని ఆత్మహానికరిము, ధర్మరక్షణము ఆత్మరక్షణకరము అని యేమనవలసిన ఆధర్మము విచ్ఛిన్నము కాకుండ నిలవబెట్టుటకే ‘ధర్మః స్థానస్థానాథాయ సంభవామి యుగేయుగే’ అని భగవంతు డవతరించుట జరుగుచున్నది.

అట్టి ధర్మము—‘శ్రుతిః స్త్రీ వేద ఆమ్నాయ స్త్రయీ ధర్మస్తు తద్వ్యధిః’ అను అనురకోశమునుబట్టి వేదవిహితకర్మ అయియున్నది. ఆవేదము—“అన్నా దృవంతి భూతాని... కర్మ బ్రహ్మాదృవం పిద్ధి బ్రహ్మైక్షరసముద్భవమ్” అను భగవద్గీతాప్రకారము పరమేశ్వరావిర్భావితమైయున్నది.

ధర్మస్వరూపబోధకమగు వేదమును ఆవిర్భవంపజేసిన ఆపరమేశ్వరుడు—“వాణీయం వేదసంజ్ఞితా మయాఽదౌ బ్రహ్మణే ప్రోక్తా ధర్మో యస్మాన్ మదా త్మకః” (స్క-11—అ14) అని మొదట బహ్మకు. వేదమును భోధించినవాడను నేనని యుద్ధవునకుపదేశించిన వాడును ‘చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృష్టమ్’ అనిచెప్పినవాడును కృష్ణభగవానుడే

“శ్రీయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మా త్స్వనుష్ఠితాత్ ।

స్వధర్మే నిధనం శ్రీయః పరధర్మో భయావహః”

అని యుపదేశించినవాడు కృష్ణభగవానుడే.

“మయాధ్యక్షేణ ప్రకృతిస్సూయతే సచరాచరమ్” చరాచరా త్మకమైయున్న ప్రకృతిని నియమించువాడను నేనని చెప్పినవాడు కృష్ణ భగవానుడే ‘మత్తస్సర్వం ప్రసర్తతే’ ‘మత్తః పరతరం నాన్యత్కించిదస్తి ధనంజయ” నావలననే సర్వము ప్రసర్తించుచున్నది. నాకంటె నధిక మైనది మరేమియు లేదు అని కంఠోక్తిగా చెప్పినవాడు కృష్ణభగ వానుడే.

‘పితాఽహ మస్య జగతః...ఋక్సామ యజు రేవ చ” జగత్ప్ర తను నేనే, ఋగ్యజుస్సామవేదములు నేనే, అనియు ‘తపా మ్యహమహం వర్షం నిగృహ్యో మ్యుత్సృజామి చ” సూర్యమండల రూపమున ఎండ నిచ్చువాడను, వర్షము గురిపించువాడను, కురియకుండ జేయువాడను నేనే యనియు చెప్పినవాడు కృష్ణభగవానుడే.

‘సర్వస్య చాహం హృదిసన్నివిష్టః మత్తః స్మృతి జ్ఞాన మపోహనం ॥

చవైదేశ్య సర్వై రహమేవ వేద్యః”

సర్వహృదయములలో నేనున్నాడను. స్మృతిగాని, జ్ఞానము గాని, అపోహ కాని, నావలననే కలుగుచుండును. వేదవేద్యుడను నేనే అని చెప్పినవాడు కృష్ణభగవానుడే.

“అపిచేత్సుదురాచారో భజతే మామనన్యభాక్ । సాధురేవ స మస్త వ్యః...క్షిప్రం భవతి ధర్మాత్మా శశ్వచ్ఛాంతిం నిగచ్ఛతి...నమే భక్తః ప్రణశ్యతి । మాంహి పార్థవ్య పాశ్చిత్యయేఽపిస్యః పాప యోనయః...తేపి యాన్తి పరాంగతిమ్’

ఎంత దురాచారుడయినను అనన్యభక్తితో నన్నుభజించినవాడు బాగుపడి ధర్మాత్ముడై శాంతిని బొందును. నాభక్తుడు ఎన్నడునూ చెడి పోడు. పాపాత్ములయినను నన్నాశ్రయించినయెడల సద్గతిని బొందుదురు. అని కంఠోక్తిగా చెప్పినవాడు కృష్ణభగవానుడే.

‘యశ్శాస్త్రవిధి ముతస్సృజ్య వర్తతే కామకారతః ।

స స సిద్ధి మవాప్నోతి న సుఖం న పరాం గతిమ్

తస్మా చ్చాస్త్రం ప్రమాణం తే కార్యాకార్యవ్యవస్థితౌ ॥”

శాస్త్రీయసూర్గము నుల్లంఘించి బుద్ధికి దోచినట్లు ప్రవర్తించు వాడు ఇష్టసిద్ధిని గాని, సుఖమునుగాని, సద్గతిగాని, బొందనేరడు కనుక కర్తవ్యాకర్తవ్యముల నిర్ణయించుటలో శాస్త్రమే ప్రమాణము. అని బోధించినవాడు కృష్ణభగవానుడే.

అట్టి పరమేశ్వరుడగు కృష్ణభగవానుని అవతారవైభవమునకు పాత్రమైనది యీ భారతభూమియే.

‘అత్రాపి భారతం శ్రేష్ఠం జంబూద్వీపే మహామునే ।

యతో హి కర్మభూ రేషా హ్యతోఽన్యా భోగభూమయః ॥

నమో నమః కర్మభూమ్యై సుకృతం దుష్కృతం చ యత్ ।

యస్యాం ముహూర్తమాత్రేణ యుగైరపి న నశ్యతి’ ॥

జంబూద్వీపములో భారతదేశమే కర్మభూమి. మిగిలినవి భోగ భూములు. ఈకర్మభూమియందు చేయబడిన సుకృతముగాని, దుష్కృతముగాని, ఒక ముహూర్తమాత్రకాలమందు చేయబడిన దయినను అది యుగములు గడిచినను ఫల మీయకుండ నశింపదు—అని చెప్పబడిన కర్మభూమి యీ భారతదేశమే. ఇట్టి భారతదేశమును ఆదినండియు నాశ్రయించి యున్నవారు భారతీయులు. ఇట్టి భారతీయుల లాశ్రయింప వలసిన దేవతము? అనునది యిప్పుడు వచ్చిన ప్రశ్న.

దీనికి భగవంతుని మతమే భారతీయుల మతమని సమాధానము. భగవంతుడు గీతలోనిట్లు చెప్పెను,—

“యేమే మత మిదం నిత్య మనుతిష్ఠంతి మానవాః ।

శ్రీధావంతోఽనసూయంతో ముచ్యంతే తేఽపి కర్మభిః ॥

యే త్వేత దభ్యసూయంతో నాఽనుతిష్ఠంతి మే మతమ్ ॥

సర్వజ్ఞానవిమూఢాం స్తా విద్ధి నష్టా న చేతసః ॥”

నామతమును దోషారోపణచేయకుండ ఆస్తిక్యబుద్ధితో నెవ్వరవలంబించి ప్రవర్తించుచుండురో వారుకర్మబంధమునుండి విముక్తులగు

దురు. ఎవ్వరు దోషారోపణ చేయుచు నామతము నాశ్రయింపకుం దురో వారు జ్ఞాన రహితులని, మూఢులని, చెడిపోవువారని తెలిసి కొనవలెను అని భగవంతుని మతముపై దోషారోపణకునకు హేతు వేమి? అను శంకకు భగవంతుడే సమాధానము చెప్పెను.

“అవజానంతి మాం మూఢా మానుషీం తను మాశ్రితమ్ !

న మాం దుష్కృతినో మూఢాః పృథగ్దృష్టే నరాధమాః.....

ఆసురం భావ మాశ్రితాః ॥”

మానుషశరీరము ధరించి గోచరించు నన్ను మూఢులు తిరస్కరించుచుందురు. మూఢులు, పాపులు, ఆసురసంపత్తికి జెందినవారు నగు నరాధములు నన్ను భజింపరు. అని.

దీనిని బట్టి మనది కర్మభూమియని, మనము భారతీయులమని, మనకు భగవంతుడు శ్రీకృష్ణుడని, మనకు భగవద్గీత ప్రమాణమని, మనకు వేదము పరమప్రమాణమని, మనకు ఋషులు చెప్పియున్నదే వేదార్థమని, మనము గీతోక్తమైన జన్మాంతరసిద్ధాంతమునకు జెందినవారమని, మనకు సద్బుద్ధి ననుగ్రహించు వాడీశ్వరుడని, మన కర్మనుబట్టి ఆయాశ్వరుడు మనకు ఫల మిచ్చు చుండునని, శ్రేయస్థాముల మైన మనము శాస్త్రీయమార్గము నతిక్రమింపరాదని భావించు భారతీయులు అశ్రయింపవలసినది భగవత్తమే. అదియే వేదమతము. అదియే యాస్తికమతము. అదియే ఆర్షమతము. అదియే శ్రీరామమతము. అదియే శ్రీకృష్ణమతము. దానికే హిందూమతమని పేరు.

— వేదమతస్థులది మూఢవిశ్వాసమా? —

మతాంరాభిమానులు, వేదమతస్థులది, మూఢాచారములని, మూఢ విశ్వాసములని తృణీకరించుచుందురు. మూఢవిశ్వాస మనుమాటకు విశ్వాసమందు మూఢత్వ మని యర్థమా ? విశ్వసించినవారియందు మూఢత్వ మని యర్థమా. విశ్వసించినవారు మూఢులను పక్షములో, నీయాక్షేపించువారి పూర్వులందరును వేదమతస్థులేగనుక తమపూర్వులను మూఢులనులే యగుచున్నది.

మరియు, నేటియితరమతాభిమానులుగూడ వేదమతమును పూర్తిగా గాకున్నను గొన్నికొన్ని విషయములలో విశ్వసించినవారే

యగుటచే గొంతమూఢత్వము తమయందుగూడ నున్నట్లంగీకరింపవలసినవారగుచున్నారు.

మతాంతరాభిమానులుకొందరు పూర్వజన్మ - పునర్జన్మములులేవనుచు పరలోకమున్నదనుచున్నారు. పురాకృతములేదనుచు పుణ్యపాపములున్న వనుచున్నారు ఈశ్వరుడున్నా డనుచున్నారు. సృష్టివైషమ్యము యీశ్వరునిదయాళుత్వమున కేనిదర్శనమనుచున్నారు. సృష్టికర్త యీశ్వరుడనుచున్నారు. ఆయీశ్వరుడు నిర్గుణుడనుచున్నారు. దీనిలో గొన్ని మార్చిమరికొందరు చెప్పుచున్నారు. ఎవ్వరేమిచెప్పినను తమతమ నిర్ణయములకు అక్కడక్కడ గల వేదవాక్యములనే ప్రమాణీకరించుచున్నారు వారు తోచినట్లు తీసికొనిన యంశములయినను వేదమతమునకు జెందినవే గనుక వేదమతస్థులయందు వారాపాదించు మూఢత్వము వారియందుగూడ గొంతయైన నున్నదనుట కభ్యంతరములేదు

సర్వమతములకును ఆద్యమైనది వేదమతము. దానియందలి విశ్వాసము మూఢవిశ్వాసమని అసంతరమతస్థులనినపుడు తదనంతరమతస్థులును అదేమాట తమ పూర్వమతస్థులయందు వాడుదురు. ఇట్లు తమ మాటనే తమకు పాఠము జెప్పువారు పుట్టుదురు పుట్టియున్నారు.

ఇక విశ్వసించినవారియందు మూఢత్వముగాక విశ్వాసమందు మూఢత్వమనుపక్షములో విశ్వసించినవారియందు ప్రాజ్ఞత్వముండి వారి విశ్వాసమందు మూఢత్వ ముండుట విరుద్ధము.

వేదమతస్థులది మూఢవిశ్వాస మనుటకు —

- (1) వేదమతము మహాజనపరిగ్రహీతము కాదనియా ?
- (2) అది కేవలము వ్యవహారసౌకర్యమునకై కల్పితమైన దనియా ?
- (3) పురుషార్థబోధకము, సుప్రసిద్ధము నగు ప్రమాణాంతరమందు అనధికారులై గభ్యంతరము లేక దీని నవలంబించినారనియా?
- (4) ఇతరమతస్థులను తనలో జేర్చుకొనుటకై అది యేర్పడినదనియా?
- (5) భక్త్యాభివ్యక్తి నియమములేనియు లేనట్టిదనియా ?
- (6) అప్రమాణమును ప్రమాణముగా తమ కుతర్కములచే నిశ్చయించి ప్రవర్తించినవారి కిది యాటపట్టయిన దనియా ?

(7) అన్యసంస్కరమున వంచితులై నవారికిది యాశ్రయమైనదనియా?

(8) కేవల జీవనాధారముగా నిచి స్వీకరింపబడుచున్న దనియా ?

ఏకారణముచేత వేదమతస్థులది మూఢవిశ్వాసమందురు ?

ఇది మన్వాదులచేతను మహర్షులచేతను పరిగ్రహింపబడినది. ఇది క్షేత్రకరకర్మప్రధానమై యున్నది. ఇది ప్రమాణమూర్ధన్యము, అపౌరుషేయము నగు వేదము నాధారపడియున్నది. ఇది సకలవిద్యాస్థాన సంస్తుతమగుచున్నది. ఇది సర్వవిధనియమసమంచితమై యున్నది. ఇది పితృపితామహాదులచే ననుసరింపబడుచు వచ్చుచున్నది. ఇది బాల్యము నుండియు ననువర్తింపజేయబడుచున్నది. ఇది యాముష్మికదృష్టితో నాశ్రియింపబడుచున్నది. ('కుసుమాంజలి' అనుసారము)

ఇట్టి వేదమతమందలి విశ్వాసమును మూఢవిశ్వాస మనుట అక్రమము.

వేదమతస్థులది సంకుచితదృష్టి యందురా ?—

సంకుచితదృష్టి యననేమి ? విశాలదృష్టి లేకుండుటా ? విశాల దృష్టి కొక హద్దున్నదా ? దేనిని విశాలదృష్టియందురో దానికంటె విశాలదృష్టి వైచున్నపుడు దానికి తక్కువైన విశాలదృష్టి సంకుచిత దృష్టియే యగును. దేనిని సంకుచితదృష్టి యందురో దానికంటెను సంకుచితదృష్టి కది విశాలదృష్టియే యగును.

వేదమతస్థుల ఐహికాముష్మికదృష్టి విశాలదృష్టి. ఇతరుల ఐహిక మాతృదృష్టి సంకుచితదృష్టి యగును, వేదమతస్థుల జన్మాంతరదృష్టి విశాలదృష్టి. ఇతరుల జన్మాంతరాభావదృష్టి సంకుచితదృష్టి యగును.

ఇట్లుచూడ విశాలదృష్టి లేదని వేదమతస్థులయం దాపాదించబడు సంకుచితదృష్టి యను దోషము ఇతరులయందే స్పష్టమగుచున్నది.

ఇంకొకటి — విశాలదృష్టికి విరోధియైన సంకుచితదృష్టి దోష మగునుగాని, దాని కవిరోధియైనది దోషము కాదు.

ఇచ్చట గొంత పరిశీలింతుము — మనము శరీర ధారులము; శరీర ధారులలోగూడ మనుష్యులము; మనుష్యులలోగూడ భారతీయులము; భారతీయులలోగూడ నాంధ్రదేశీయులము; అందులోగూడ నొకానొక

వంశమునకు జెందినవారము; అవంశములోగూడ నొకానొక కుటుంబమునకు జెందినవారము. ఈధర్మములన్నియు మనదేహమునకు అంతరంగముగను బహిరంగముగను జొరబడియున్నవే. ఎవ్వనిదేహముందు వాని కభిమానము అంతరంగము. అట్టి స్వదేహాభిమానమును పురస్కరించుకొనియే దేహసంబంధులయం దభిమాన మేర్పడును. ఇది యుత్తరోత్తరాభిమానములకంటె నంతరంగము, స్వదేహాభిమానముకంటె బహిరంగము నగుచుండును. ఇట్లుమాడ నెంతెంతవాని విశాలదృష్టియైనను తనదేహాభిమానమును పురస్కరించుకొనకుండ సంభవింపదు. అనగా సర్వతాభిమానముకంటె తనదేహమం దభిమానము ప్రబలము. తనదేహమునకు గావలసిన కార్యములు చేసికొనియే యెవ్వడయినను అన్యులకు క్రమమునుబట్టి జేయుచుండును. “అంతరంగం బలీగః” అను న్యాయమున కుదాహరణముగా పాతంజలమహాభాష్యములో నీవిషయమే చెప్పబడినది — ‘మనుష్యోఽయం ప్రాత రుత్థాయ ప్రథమం స్వశరీరకార్యాణి కరోతి । తత స్సహృదాం, తతస్సంబంధినామ్’ అని.

దీనినిబట్టి సర్వాంతరంగమై యున్న స్వదేహాభిమానము సంకుచితదృష్టికిందికే వచ్చును. లోకవ్యవహారములో నీవిధమైన సంకుచితదృష్టి లేనివాడుండడు. అయినను తనయందభిమానముండగనేతనకుటుంబమందభిమానము, అవియుండగనే తనవంశమం దభిమానము, అవన్నియు నుండగనే తనదేశమం దభిమానము, తనప్రజలయం దభిమానము, తన ప్రభువునం దభిమానము విజృంభించుచునే యున్నవి ఇట్టి విశాలదృష్టికి సంకుచితదృష్టియగు స్వదేహాభిమాన మేమి విరోధించినది?

కనుక స్వదేహాభిమానము దోషముకాదు. పరద్వేషము దోషము. స్వకుటుంబాభిమానము దోషముకాదు. పరకుటుంబద్వేషము దోషము. స్వవంశాభిమానము దోషముగాదు. పరవంశద్వేషము దోషము స్వదేశీయాభిమానము దోషముగాదు. పరదేశీయద్వేషము దోషము. స్వకులాభిమానము దోషముగాదు. అన్యకులద్వేషము దోషము. స్వమతాభిమానము దోషముగాదు. పరమతద్వేషము దోషము.

సర్వమతములకును ఆద్యమైనది వేదమతము. ఇది — “అధికారి విభేదేన మార్గా మానం న సంశయః” అధికారిభేదమునుబట్టి వారివారికి

ఆయామతములు ప్రమాణములే యనియు — అతో “వేదస్థితోమర్త్యో నాన్యమార్గం సమాశ్రయేత్” వేదమతస్థుడు నన్యమతము నాశ్రయింపరాదనియు బోధించుచున్నది. ఈవిషయము వెనుక “సర్వమత సామరస్యము” అనుచోట విశదీకరింపబడినది. కనుక వేదమతము మతాంతరద్వేషము కలది కాదు.

వేదమతములోనుండి యీవలకు వచ్చినవారిచే కల్పింపబడుచు వచ్చిన మతాంతరములకే వేదమతద్వేషము కలదు, అదియే విశాలదృష్టికి విరోధియైనట్టి సంకుచితదృష్టి.

కాబట్టి వేదమతస్థులది మూఢవిశ్వాసము గాదు. సంకుచిత, దృష్టియు గాదు.

— వేదమతములోని యమ — నియమములు — వాని ఫలములు —

“అహింసా సత్య మస్తేయం బ్రహ్మచర్యం పరిగ్రహాః ।

యమాః పంచ భసన్త్యేతే జాత్యాద్యనుగుణా మతాః ॥

అహింస, సత్యము, అస్తేయము, బ్రహ్మచర్యము, అపరిగ్రహము, ఇవి యెదును యమములు.

“నియమాన్యశాచసంతోషతపోమస్త్రైశసేవనా” శాచము సంతోషము, తపము, మంత్రము, ఈశ్వరుడు, ఈయైదింటిని సేవించుట నియమములు. ఈపంచవిధయమ — నియమములు సిద్ధించినపుడు ఇట్టి ఫలములు గలుగును.

“అహింసాయాః ఫలం తస్య సన్నిధౌ వైరవర్జనమ్ ।

సత్యా దమోఘవాక్త్వం స్యా దస్తేయా ద్భ్రాతృసంగతిః ॥

బ్రహ్మచర్యా ద్విర్యలాభో జన్మధీ రపరిగ్రహేత్ ।

“శాచా త్వాంగే జగుప్సా స్యా ద్దుర్జనస్పర్శవర్జనమ్ ॥

సత్త్వశుద్ధి స్సౌమనస్య మైకాత్మేన్ద్రియవశ్యతే ।

ఆత్మదర్శనయోగ్యత్వం మనశ్శాచ ఫలం భవేత్ ॥

అనుత్తమసుఖావాప్తి స్సంతోషా ద్యోగినో భవేత్ ।

ఇన్ద్రియాణాం చ కాయస్య సిద్ధి స్యాత్తప్తపసః ఫలమ్ ॥

— హిందూమత — నవ్యమతముల అంతరము. —

“పురా మెకాలేప్రభు రత్ర హూణ భాషాప్రచారస్య ఫలం బభాషే ।
స్యా దత్ర హిన్దుమతసంప్రదా గు ప్రభ్రష్టతా న్తాపికతా చ నూనమ్ ॥
స్యాద్విగ్రహారాధనశూన్యతా చ స్యా త్క్రిస్తవాచారవిలోలతా చ ।
జాతం తథా సర్వమథాపి నవ్యా బ్రువన్త్యహో హిన్దుమతం స్వకీయమ్ ॥

హిన్దుమతమేవ నాన్య న్నవ్యమతం చేతి బుద్ధి ముతస్సృజత్ ।

నవ్యమతహిన్దుమతయో ర్మహ దన్తర మస్తి వచ్చి తచ్చుణుత ॥

నవ్యమతే ప్రామాణ్యం స్పష్టం బహుధాఽన్తరాత్మనః ప్రోక్తమ్ ।

హిన్దుమతే ప్రామాణ్యం వేదస్యైవాఽన్తరాత్మనో నోక్తమ్ ॥

నవ్యమతే వేదోఽసౌ యాదృగై బ్బిల్ భొరాన్ చ తాదృశః ।

హిన్దుమతే న తథా కిం త్వపారుషేయశ్చ నిత్యశ్చ ॥

నవ్యమతే తు స్మృతయ స్తత్తత్కాలే తథా తథా రచితాః ॥

హిందుమతే తా న తథా వేదోక్తార్థప్రకాశికా ఏవ ।

నవ్యమతే ఋషివర్ణాస్సామాన్యా ఏవ నానుసర్తవ్యాః ।

హిన్దుమతే తే మన్తద్రష్టారోఽపి చ హితోపదేష్టారః ॥

సృష్టిప్రతిసృష్టే రపి కర్తార శ్శృతివధానుసర్తారః ।

దేవై ర్యవహర్తారో బహుధా లోకోపకారకర్తారః ॥

త్రైకాలికవిజ్ఞానం సంపాద్యాఽఖండయోగశక్తివశాత్ ।

ఉపదిదిశుః కర్తవ్యం తస్మాత్తే సన్త్యవశ్య మనుగమ్యాః ॥

నవ్యమతే శాస్త్రీయాభేదా స్తే కుజనకల్పనామూలాః ।

హిన్దుమతే త్వాసృష్టే సిద్ధా ఏవేతి పరమసిద్ధాంతః ॥

నవ్యమతే భేదానాం భేదన మభివృద్ధికారణం ప్రోక్తమ్ ।

హిన్దుమతే తథాచే త్సంకర్యా దాత్మనాశనం ప్రోక్తమ్ ॥

యద్య చ్చాస్త్రనిషిద్ధం తత్తత్కర్తవ్య మేవ నవ్యమతే ।

త్యక్తవ్యం హిన్దుమతే వశ్యత కియ దన్తరం త్వనయోః ॥”

దిజ్మాత్ర మార్ష సిద్ధాన్తనిరూపణ మిదం కృతమ్ ।

కఠిన్యతే నవీనానాం దూషణానాం సమీక్షణమ్ ॥

ప్రథమభాగము సమాప్తము.

శుద్ధిపత్రము.

పాఠము.	తప్పు.	ఒప్పు.
—24	అవికొని	అవిలేని
—11	తోచులో	తోచుటలో
—26	తోనేనేటి	తోనేటి
6 —22	లేదని	లేనిదని
3 — 2	దతో	దత్తో.
5 — 8	లోకులు	లోకుల
06— 8	కర్మితి	కరివ్యతి
10— 9	నిర్ణయ	నియమ
.. 24	శ్రద్ధాయా	శ్రద్ధయా
21— 3	తద్వేషిభిః	తద్వేషిభిః
33—13	పరాస్య	పదస్య
37— 3	సురాత	సుతరా
41—21	ధర్మాధర్మ	ధర్మాదర్మ
32—17	సమానః	సమనాః
38— 9	ఉపనిషత్తును	ఉపనిషత్తునుబట్టి
76— 6	సాచేనద్భూత	సాచేద్భూత
78— 2	ఏషప్రకారకః	ఏషఏవప్రకారకః
.. 17	జ్ఞానగ్ధ	జ్ఞానదగ్ధ
79—21	శీతోష్ణోధ	శీతోష్ణోఽధ
13— 7	ఇహమందును	ఇహమందుపరమందును
9—27	వేదితదశుభ	వేదితశుభ
7—20	స్వశరీర	స్వశరీర
13— 1	పశుగణము	పశుగుణము
12—22	మతాంరా	మతాంశరా
.. ..	మతస్థులది	మతస్థులవి

